

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Published under the Authority of
the Government of His Highness
the Maharaja Gaekwad of Baroda.

GENERAL EDITOR:

B. BHATTACHARYYA, M.A., PH.D.,
Rājaratna

No. LIII



GUHYASAMĀJA TANTRA
OR
TATHĀGATAGUHYAKA

CRITICALLY EDITED WITH INTRODUCTION AND INDEX BY

BENOYTOSH BHATTACHARYYA, M.A., PH.D.,

Rājaratna,

Director, Oriental Institute, Baroda



1931

Oriental Institute

Baroda

Pages 1-152 printed by D. N. Banerji at the Banerji Press,
2, Maharani Sarnamoyee Road, Calcutta, and the
remainder by P. Knight at the Baptist
Mission Press, 41, Lower Circular
Road, Calcutta
and

Published by Benoytosh Bhattacharyya, Director, Oriental
Institute, Baroda, on behalf of the Government of His
Highness the Maharaja Gaekwad of Baroda.

Price Rs. 4-4-0.

PREFACE.

The *Guhyasamāja Tantra* also known as the *Tathāgata-guhyaka* is for the first time presented in original Sanskrit as No. LIII of the *Gaekwad's Oriental Series*. The immense value of the *Guhyasamāja* for a critical study of the Tāntric literature of India can scarcely be exaggerated not only because it is one of the earliest Buddhist Tantras to be written, probably in the third century in Asaṅga's time, but also because the later writers on Tantra found in it their chief source of inspiration. Its importance was readily recognised by the Chinese who translated it in their *Tripiṭaka* in the tenth century and by the Tibetans who also made a translation of it which now forms part of the Tibetan *Kangyur*. The *Guhyasamāja* ushered into existence the element of Śakti in all forms of Yoga practices and thus became an object of interest for all those who are engaged in the study of the origin and development of the Tāntric literature. It abounds in bold and original ideas and is rich in explanations of Yaugic terms, practices and doctrines, some of which have been treated of in the introduction together with a notice of problems connected with the text.

It is needless to point out that Yoga, Haṭhayoga and the Tantras are regarded as the greatest contributions of Sanskrit to world culture, as their chief objective is to develop the hidden powers of mind which when properly evolved have been found to be much more powerful than material forces. Elaborate rules and regulations and processes have been described in these systems which are chiefly concerned with spiritual or psychical culture. There is nothing in the world to compete with them, and in these days of international psychical research congresses and international associations for the cultivation of Yoga, a publication of this kind is likely to prove very useful for the promotion of psychical research.

The *Guhyasamāja* is ordinarily believed to consist of two parts: Purvārdha and Uttarārdha, and there are manuscripts in Nepal and Cambridge giving both the parts. But there are reasons to suppose that only the first half is genuine and the second part is a later addition, chiefly because the *Guhyasamāja* is known to later writers as *Asṭādaśapaṭala* or consisting of only eighteen chapters, as also because in the second part a considerable portion of the *Prajñopāyaviniścayasiddhi* is incorporated with chapter colophons and even with the name of the author which appears in the body of the book. The *Prajñopāyaviniścayasiddhi* is the work of Anāṅgavajra who flourished at the end of the seventh century and as this work is incorporated in the second book it cannot but be regarded as an addition, and hence this part has been excluded from the present edition.

The present edition of the *Guhyasamāja* is based on four manuscripts of the work belonging to the various MSS. Libraries.

A. MS belonging to the Asiatic Society of Bengal and described in the *Nepalese Buddhist Literature*, p. 261 ff. of Raja Rajendralal Mitra.

B. MS in the Baroda Oriental Institute No. 13174. This is a recent copy of an ancient manuscript in the possession of Pandit Siddhiharsa Vajracaryya of Nepal, himself a Buddhist Tāntric.

C. MS belonging to the University Library, Cambridge, and described in Bendall's *Catalogue of Manuscripts in the University Library, Cambridge*, p. 70f. A *rotograph* copy of this MS was obtained from the Cambridge University for the purpose of collation.

R. MS belonging to the Royal Asiatic Society Library of Bombay. It is a very incomplete manuscript of the work in which parts of the first and the 16th and the whole of the 17th and 18th Paṭalas only are available. The manuscript was obtained when the earlier portions had already been printed, and hence the readings of this MS for chapter I are given

in the Errata. Some of these readings are really very good.

Our grateful acknowledgements are due in the first instance to the owners of the different MSS Libraries who have rendered considerable help by lending their MSS, particularly to the Librarian of the Cambridge University Library for his promptness in supplying a *rotograph* copy of the MS. Pandits Lalchandra B. Gandhi and Ramaswami Sastri of the Institute rendered very useful assistance in correcting the proofs, and Mahadeva Ananta Joshi very kindly prepared the index. To these gentlemen the present editor is deeply indebted.

B. BHATTACHARYYA.

BARODA,

The 9th July, 1931.



INTRODUCTION.

The first thing in the *Guhyasamāja* that strikes a reader is the peculiarity of the opening chapter where the Lord is introduced in an Assembly of the Faithful as sporting in the sacred knowledge arising out of the body, mind and speech of the Tathāgatas in the company of numerous Tathāgatas and Bodhisattvas. This form of composition is known as the Saṅgīti which is very popular with the Buddhist writers. The word Saṅgīti means chanting together, and is peculiar to Buddhism. Buddha preached all his life after obtaining enlightenment, but he never wrote anything. In order that his teachings might be preserved his disciples after his death met together and reproduced his teachings and chanted them together. This is the beginning of the Saṅgīti. These Saṅgītis begin with the description of an Assembly of the Faithful where Buddha Bhagavān comes and sits in various Samādhis and addresses the Assembly on various matters. The first Saṅgītis composed and chanted together related to the teachings of Buddha, but later on whenever new ideas were introduced into Buddhism they too appeared in the form of Saṅgītis, and the Buddhists would not accept anything new unless it was taught in Saṅgītis. The Tāntrics when they made an attempt to introduce their own novel doctrines into the old cult were, therefore, compelled to introduce them in the form of Saṅgītis.

In the development of the Saṅgīti literature of the Buddhists certain peculiarities are noticeable. First of all, the Saṅgītis in later days were divided into two distinct groups, one in which Buddha is introduced in an assembly consisting of Bodhisattvas, Bhikṣus, etc., and the other in which he is introduced as sporting in the sacred knowledge arising out of the body, mind and speech of the Tathāgatas. The first kind is seen in Hinayāna and Mahāyāna works, while the second is met with in most of the Tantras particularly of the Yoga and Yogatantra class. Again, in the earlier Saṅgītis mostly the description of the Assembly is as a rule, minute and detailed, while in the later works it is short and very concise. The description of the Assembly in works like *Gaṇḍavyūha*, *Mañjuśrīmūlakalpa*, and even in *Guhyasamāja* is very elaborate and detailed, while in later works like

the *Bhūtaḍāmara Tantra*, etc., the description is very brief, for the subject matter is introduced at once without many preliminaries.

The *Guhyasamāja* is in the Saṅgīti form and as the description of the Assembly is fairly elaborate it may be easily classed with the earlier Saṅgītis. Moreover, as the *Guhyasamāja* belongs to the Yogo-tantra class, the Bhagavān is introduced in the Assembly while sporting in the sacred knowledge arising out of the body, speech and mind of the Tathāgatas, in the company of the Tathāgatas, Dhyāni Buddhas, Bodhisattvas and Buddhaśaktis. If the *Guhyasamāja* is to be considered the earliest Buddhist Tantra, for reasons that will be given in the sequel, then, it may be regarded also as the earliest work of the second class of Saṅgītis described above.

The Saṅgītis are classed as Buddhavacana or the words spoken by the Buddha and as such their translations in Tibetan find place in the Kangyur collection, while the other Tantras, which are composed by Buddhist professors, when translated into Tibetan, are included in the Tangyur collection. The *Guhyasamāja* being a Saṅgīti, was translated into Tibetan and its Tibetan translation finds place in the Kangyur collection.¹ The work also attracted the attention of the Chinese at a time when interest evinced in the Tantras was growing in China, and the work was translated into Chinese along with many other Tāntric works in the latter part of the 10th century A.D.²

The purpose for which the *Guhyasamāja* was written seems to be to indicate a short and correct path for obtaining Buddhahood or emancipation, through the Yaugic processes. While giving directions for the attainment of emancipation it incidentally mentions many other minor perfections or Siddhis by means of which the worshipper is enabled to gain a variety of magical powers. Thus in the 18th chapter it is said that the Siddhis or perfections are of two kinds, namely, Sāmānya (ordinary) and Uttama (excellent). The Siddhis like Antardhāna or miraculous disappearance, etc., are known to belong to the Sāmānya or the first kind. But the Buddhas have declared that the attainment of Buddhahood is of the highest or the

¹ Beckh, p. 85, para 11 where it is called Sarva-Tathāgata Kāya-vāk-citta-rahasya-guhyasamāja-nāma-mahākalparāja.

² Nanjo: *A Catalogue of the Chinese translation of the Buddhist Tripitaka*, p. 225, no. 1027. *Guhyasamāja* was translated A.D. 980-1000, during the reign of the Sun Dynasty A.D. 960-1127.

second kind.¹ The second kind of Siddhi can only be attained by having recourse to the practice of Yoga with its six limbs.²

The aim of the *Guhyasamāja* is further illustrated by the following verse:—

दुष्करैर्नियमैस्त्रौत्रैः सेव्यमानो न सिद्धति ।
सर्वकामोपभोगैस्तु सेवयन्त्याशु सिद्धति ॥ p. 27.

‘No one can succeed in obtaining perfection through processes which are difficult and painful; but one can succeed easily through the satisfaction of all desires.’

In earlier days the rules and regulations for the worshipper in Hinayāna and Mahāyāna were very severe, involving much inconvenience and great bodily sufferings. Even then, the attainment of actual Buddhahood meant an inordinately long time or even many births. But the *Guhyasamāja* prescribes a process by which emancipation can be obtained within the shortest time possible, and even in one birth.³

Another purpose for which the *Guhyasamāja* was written seems to be to introduce the element of Śakti into Buddhism particularly for obtaining emancipation through Yoga and Samādhi. We find, for instance, in the opening chapter the Lord of the Assembly transforming himself in many ways in the form of the five Dhyāni Buddhas and associating each of the Buddhas with a Śakti. Moreover, in the 18th chapter while describing the different ceremonies of initiation (Abhiṣeka) mention is made of Prajñābhiṣeka or initiation of the disciple with Prajñā or Śakti. There it is said that the preceptor should take by the hand the Śakti who is beautiful, agreeable to the disciple, and also an adept in the practice of Yoga, and place it on the hand of the disciple after citing the Tathāgatas as witnesses. Then after placing his own hand on the head of the disciple he should say that Buddhahood is impossible of attainment by any other means and, therefore, this Vidyā should be accepted. The worldly phenomena

¹ अनादीनादयः सिद्धाः सामान्या इति कीर्तिः ।
सिद्धिकलसमित्याच्चर्वता वृद्धलसाधनम् ।

p. 162.

² सेवाधकृत्योगेन कला साधनम् तमम् ।
साधयेदन्यथा नैव जायते सिद्धिकलम् ॥

p. 163.

³ नदिदेव अनन्ति गुच्छसमाजाभिरसो वोधिमत्तः सर्वतुल्यागतानां वृद्ध इति सेष्टां
गच्छति ।

p. 144.

though non-dual in essence appear to be dual; therefore, you should never abandon her in life. This is what is known as *Vidyāvrata* or the vow of *Vidyā* and anyone who disregards this cannot obtain perfection of the *Uttama* kind.¹

In the work stress is laid again and again on the necessity of having *Śaktis* for the purpose of *Yaugic* practices, and this seems to be one of the chief reasons which leads one to suppose that the *Guhyasamāja* for the first time introduced the *Śakti* worship in Buddhist *Yoga*, and that is why all the later authorities referred with great reverence to *Guhyasamāja* which enjoyed an authoritative position amongst the Buddhist *Tantrics* so long as Buddhism lasted in India.

Another service which *Guhyasamāja* did was to do away with all disciplinary measures prescribed for the followers of Buddhism since its very inception. All kinds of luxuries such as flesh, fish, wine, women, etc., were prohibited for the followers of Buddhism in the first stage as well as in the subsequent phases. But in the *Guhyasamāja* everything is permitted. Not only flesh of the most harmless kind but all kinds of flesh-meat are permitted such as the flesh of elephants, horses, dogs, cows, nay, even of human beings. Blood of men and beasts, and wine of any quality and in any quantity could be taken by the worshipper who followed the *Guhyasamāja Tantra*.²

Furthermore, this Tantra has no respect for useless objects of reverence. In one place it definitely forbids its followers to erect

¹ तामेव देवतां विद्यां स्तूप्य मिथ्यस्य वक्षिष्यः ।
पाण्डी पाण्डि प्रदात्यः साक्षीकृत्य तथामतान् ॥
कर्कं दला शिरे शिष्यमुच्चते नृश्वक्षिष्या ।
नान्दीपायेन बुद्ध्येन तस्माद्विद्यामितां वराम् ।
चक्रयाः सर्वधर्माण्य इयमावेन चक्षिताः ।
तस्माद्विद्योऽसः संसारे न कार्यो भवता चदा ॥
इदं तस्मैवेवानां विद्याप्रत्यनुगमम् ।
चतिक्लमति थो शृङ्गः सिद्धिस्य न चोगमा ॥

p. 161.

² For instance see :—

मात्साहारादिकात्यार्थं महामांसं प्रकल्पयेत् ।

p. 26.

also—

इसिमांसं चयमांसं चान्मांसं तथोगमम् ।
मत्साहारकात्यार्थं न चान्वत् विभक्षयेत् ॥

p. 26.

and—

गोमांसर्वयमावेन चान्मांसेन चिपिष्या ।

p. 102.

Caityas, or to recite from the sacred works of Buddhism or to draw magic circles (Mandala), or to offer objects of worship to the three great jewels of Buddhism, namely, the Buddha, the Dharma and the Saṅgha.¹ For a Yogi they have no real existence and are, therefore, considered by him to be objects deserving of nothing but rank indifference.

The *Guhyasamāja* even goes a step further. It definitely asks its followers to disregard all social laws which to a Yogi have the least importance. 'You should freely immolate animals, utter any number of falsehoods without ceremony, take things which do not belong to you, and even commit adultery' is the advice given to the followers in one of the striking stanzas:—

प्राणिनां त्वया चाल्या वक्तव्यं च मृत्या वचः ।
अदत्तं च त्वया यात्मा सेवनं योषितामपि ॥ p. 120.

Verily, the Yogi who has grasped the real truth, who has realized Śunya, to him the whole world appears as a drama without a real substratum; before him the duality in the world disappears and all things are to him mere appearances. He cannot, therefore, have any respect for any objects of reverence or feel a hatred for any object treated with disdain by ordinary mortals, or any laws social or divine. His mind develops tremendous energy and he is one with the power that creates, maintains and destroys the universe, the power which has been designated Parā Śakti in the Hindu Tantras and which is defined in one of the finest stanzas by Umānandanātha in his *Nityotsava*² :—

अस्यादृष्टो नैव भूमयुक्तांश्चो
अस्यादासो विद्यते न चित्तोश्चः ।
अस्याज्ञातं नैव ग्राह्यं किमन्त्यैः
अस्याकारः सा परा ग्राह्यिरेव ॥

'The Parā Śakti is she to whom no part of the universe remains unseen, there is no king who does not obey her, there is no scripture made by others which is not known to her.'

As regards the origin of the *Guhyasamāja Tantra* a very interesting account is given in the seventeenth chapter of the present work.

1. चैत्यकर्मं न कुर्वीत न च युक्तकर्माचनम् ।
मरणसं नैव कुर्वीत न विवक्षायवन्दनम् ।

p. 142.

2. *Nityotsava* of Umānandanātha, published as No. XXIII of the *Gaskwad's Oriental Series*, p. 1.

Here the Lord declares that he never preached the secret doctrines embodied in the *Guhyasamāja* in his past myriads of Kalpas; even when he came to this earth as Buddha Dipaṅkara or as Kaśyapa Buddha he did not preach them because people in those times were not sufficiently enlightened to grasp the true import of these exceedingly mysterious doctrines. But then the followers of the *Guhyasamāja* school were able to attain enlightenment and Buddhahood in an instant. Formerly, Bodhisattvas never could expect to attain Buddhahood by persistent exertion in myriads of Kalpas. But one who practises the *Guhyasamāja Tantra* is certainly able to take his place amongst the Tathāgatas as a Buddha in this very life.¹

This shows that the people following Buddhism were not satisfied with the doctrines of original Buddhism or even Mahāyāna in its Madhyamaka and Yogācāra aspects. They wanted something definite and some easy process to obtain Buddhahood; they wanted a method by which Nirvāṇa could be attained even in one life or even earlier; in short, a magical formula to obtain the final liberation. The *Guhyasamāja* supplied this craving of the general public following Buddhism, and that probably for the first time, and that is the reason as will be shown later why it became extremely popular.

All Tantric works abound in technical terms and a phraseology peculiar to them, and it becomes sometimes very difficult to understand the true import of these terms. Usually, in the Tantric works an explanation of the technical terms is not given either because they are well-known amongst those who practise the Tantras or because the authors intentionally did not like others than the initiated who learned their meaning from their recognized preceptors to know their secrets. But in this respect *Guhyasamāja* is remarkable as having devoted an entire and, perhaps, the longest chapter to an elaborate explanation of technical terms. The eighteenth chapter, therefore, is the most important and instructive chapter in the whole work for in it the doctrines and practices are elaborately explained. Terms like Guhya, Samāja, Yoga, Tattva, Rahasya, Parama, Bodhicitta, Vidyā-

¹ भूतपूर्वे भगवनः सर्वतथागता अनभिज्ञाप्यानभिज्ञाप्य बुद्धेच सुमेव परमागुरजाः समाः कल्पाः चौधा यावत् भगवतो दीपद्वारक तथागतस्याद्वैतः सम्बन्धमुदस्यातिज्ञानस्य कामपत्त्वापि भवानुनेत्रभिसम्बुद्धस्य न भाषितम् । तत् कथात् चेत्तीः । अभया भगवनः सत्त्वा अस्ति भवागुरु-पदार्थस्य तेज कालेन तेज समयेन सदा न भाषितम् । . . . तदिदैव जन्मनि गुरुसमाजाभिरतो बोधिसत्त्वः सर्वतथागतानां बुद्ध इति संप्लां गच्छति ।

puruṣa, Vajradhṛk, Jinajik, Ratnadhṛk, Ārolik, Prajñādhṛk, Kula, Moha, Dveṣa, Rāga, Vajra, Rati, Sampad, Yamāntakṛt, Prajñāntakṛt, Padmāntakṛt, Vighnāntakṛt, Samantacaryā, Mantracaryā, Japa, Mudraṇa, Dharmodaya, Sambara, Sattvārtha, Maṇḍala, Nyāsa, Puṣpa, Caitya, Jñānacakra, Pada, Codana, Prerāṇa, Āmantrāṇa, Bandhana, Abhiṣeka, Vidyāvrata, Pañcāmrta, Pañcaviryā, Sāmānya-Siddhi, Uttama-Siddhi, Upāya, Upeya, etc., are some of those which are clearly defined in the 18th chapter. This is not the place to explain these terms and those who are interested in their interpretation would do well to study the 18th chapter, particularly the speech of the Tathāgata in reply to a series of questions put to him by the Bodhisattvas.¹

Amongst the terms explained special attention may be invited to the meaning of Upāya. The explanation given here will show how the *Guhyasamāja Tantra* is closely connected with the Yoga system of Patañjali, or how the Tāntric practices are entirely based on Yoga. Upāya is described here as of four kinds:² Sevā, Upasādhana, Sādhana and Mahāsādhana. Sevā is again sub-divided into two, namely the Sāmānya Sevā and Uttama Sevā. Sāmānya consists of four Vajras and the Uttama consists of the nectar of knowledge. The four Vajras are: first, the conception of Śūnyatā, second, its transformation in the form of the germ syllable (Bija), third, its development in the form of the deity, and fourth, the external representation of the deity.³

In the Uttama Sevā, Yoga with its six limbs should be employed, namely, Pratyāhāra, Dhyāna, Prāṇāyāma, Dhāraṇā, Anusmṛti and Samādhi. Pratyāhāra is here explained as the process by which the ten sense organs (indriyas) are controlled. Dhyāna is explained as the conception of the five desired objects through the five Dhyāni Buddhas. This Dhyāna is again of five kinds:⁴ Vitarka, Vicāra,

¹ pp. 152ff.

² सेवाविधानं प्रथमं द्वितीयमुपसाधनम् ।
माधवनं तु तृतीयं वै महासाधनं चतुर्थकम् ।

p. 162.

³ वज्रचतुर्व्यक्तेषां सामान्यं उत्तमं ज्ञानाभ्युत्तेन च ।
प्रथमं शून्यतावोद्धिं द्वितीयं बीजाच्छून्यम् ।
तृतीयं विमलिष्यतिष्ठतुर्यं न्यायसच्चरम् ।
एवमेव चतुर्व्यक्तेषां सेवासामान्यमाधनम् ।

pp. 162-3.

⁴ वितर्कं च विचारं च ग्रीविचेषं सुखं तथा ।
विचारस्त्रैकायतां चैव पश्यते भावसङ्गाः ॥

p. 163.

Pṛiti, Sukha and Ekāgratā. Prāṇāyama is the control of the breathing process by which breath, which is of the nature of the five Bhūtas or elements and five kinds of knowledge, is regarded as a lump and is placed on the tip of the nose in the form of a jewel with five colours and is meditated upon. Dhāraṇā is the meditation of one's own Mantra on the heart, and the restraint of the jewel of the sense-organs placing the same in the Prāṇabindu. When this is done Nimittas (signs) which are of five kinds¹ make their appearance. First in the form of Maricikā (mirage), second in that of smoke, third in that of fire flies, fourth in that of a light, and fifth in the form of a constant light like that of a cloudless sky. Anusmṛti is the constant meditation of the object for which the exercise is undertaken and by this Prati-bhāṣa or revelation takes place. Through the combination of the two elements, Prajñā and Upāya, all existing objects are meditated as one lump. Their meditation in the Bimba (lump) and the sudden attainment of transcendental knowledge is what is known as Samādhi.²

In the course of further explanation of Upasādhana mention is made that the object of Upasādhana is to visualize the deity and this should be done for six months without any restriction as regards food and other desired objects. And if within this time the worshipper is unable to visualize the deity he should thrice perform the same process. And if even then the deity does not present himself before the worshipper and Bodhi is not obtained he should then commence Hāthayoga to attain his object and by this he is certain to attain omniscience.³

Now this brings us to the interesting question of the connection of Tantra with Hāthayoga which has been recommended here as the extreme step to be undertaken by the worshipper in order to visualize the deity when it is not possible to do so otherwise. Now, does it mean that every worshipper should practise first Hāthayoga or that

¹ प्रथमं मरीचिकाकारं धूमाकारं द्वितीयकम् ।
द्वितीयं चट्टोत्ताकारं चतुर्थं दीपवक्त्रकम् ।
पञ्चमम् सदाहारणं निरर्थं गमनसङ्ग्रहम् ।

p. 164.

² संहृत्य विष्णवोत्तेन विम्बवाये विभावनम् ।
भाटिति ज्ञाननिष्पत्तिः समाधिरिति संज्ञिता ॥

p. 164.

³ दर्शनं तु लतेऽप्येवं साधकस्य न जायते ।
यदा न विद्यते वौचिहंडवोत्तेन साधयेत् ॥

p. 165.

he should do so only when he fails to achieve his end by other means. Anyone who is conversant with Haṭhayoga practices will be able to say that to become an adept in Haṭhayoga in all its branches will require several births ; those who practise it know full well that they are unable to master it in one life-time even when he is instructed by an expert. Moreover, it is well-known that experts in Haṭhayoga do not enjoy psychic powers through Haṭhayoga practices, although they are able to control their circulation, breath, voluntary and involuntary muscles and perform many physical feats which appear almost superhuman. In order that the Haṭhayogins may obtain special spiritual powers they have to take recourse to Rājayoga or the Tantras or both. Thus it appears that the followers of the *Guhyasamāja* School must be Haṭhayogins first and then take to Tāntric practices, and when they find that Tāntric practices are unable to give Siddhis they must take it for granted that their physical body contains certain impurities which are to be removed by means of Haṭhayoga.

It is therefore clear that Tantras begin where Haṭhayoga ends. Moreover, it is obvious that there is absolutely no use taking to the practice of Tantra without first being an expert in Haṭhayoga, and that Tantras are not meant for ordinary people.

The *Guhyasamāja* also abounds in references to numerous magical practices and gives directions for the attainment of minor Siddhis and the performance of marvels. The six cruel rites of the Tantras though not named together appear, nevertheless, in the book and elaborate directions and Mantras are prescribed to attain the desired Siddhi. Thus Māraṇa (destruction of enemies), Uccātana (destruction of dwelling houses), Vaśikaraṇa (enchanting), Stambhana (restraining), Ākarṣana (attracting), and Śāntika (propitiatory rites) are all stated in the work. Besides, Mantras for resisting or destroying armies sent by an enemy king, causing rainfall in times of drought, vanquishing opponents in a wordy duel, causing floods to disappear, reviving persons from the effect of snake bite, etc., are some of the marvels for which practical methods are given in this work.¹

The keynote of the whole work, however, is struck in the first chapter where the speaker of the Assembly multiplies himself by sitting in different Samādhis (meditations) and constructs the Maṇḍala

¹ See Chapters 13, 14, and 15 and especially pages 66, 67, 84, 87, 96.

or magic circle of the five Dhyāni Buddhas, their Śaktis or counterparts and the four guardians of gates. The Lord Bodhicittavajra was first requested by the distinguished members of the Assembly to reveal the *Guhyasamāja*, and in reply he said that this was so difficult that doubts were even entertained by the Tathāgatas, not to speak of the Bodhisattvas who were much below them in intellectual excellence. The members of the Assembly pressed him again to do so saying that for the sake of the attainment of the knowledge of the Tathāgatas and for obtaining the supernormal powers the *Guhyasamāja* may be revealed. The Lord then willingly began sitting in different Samādhis, and reciting the different Mantras by which he transformed himself in the forms of the Tathāgatas and placed them as his replicas in the different parts of the Maṇḍala or magic circle.

First, he sat in the meditation called the Jñānapradipavajra and uttered the Mantra Vajradhṛk belonging to the Dveṣa family. Immediately he transformed himself as Akṣobhya and made him sit in the place where he was originally sitting. Next, he sat in the Samayasambhavavajra meditation and uttered the Mantra Jinajik, belonging to the Moha family and forthwith named his second transformation as Vairocana and made him sit in front of him. Thereafter, he sat in the Ratnasambhavavajraśrī meditation and uttered the Mantra Ratnadhṛk belonging to the Cintāmaṇi family. He transformed himself immediately and named him as Ratnaketu and made him sit towards the south. Again, he sat in Mahārāgasambhavavajra meditation and uttered the Mantra Ārolik belonging to the Vajrarāga family. He named the new transformation as the Lord of the Lokeśvara Mahāvidyā or Amitābha and made him sit behind him. Then he sat in the Amoghasamayasambhavavajra meditation and uttered the Mantra Prajñādhṛk belonging to the Samayākarṣaṇakula or popularly known as the Samayakula. He named this new transformation as Amoghavajra and made him sit towards the north.

When this set of five male emanations came out from the Lord he turned his attention to bringing out an equal number of female emanations by transforming himself. Thus Dveśarati emanated who was seated in the centre, Moharati, similarly, was seated in the eastern corner, Īrṣyārati in the southern corner, Rāgarati in the western corner and Vajrarati in the northern corner.

It is needless to point out that the five female emanations were also associated with the five Dhyāni Buddhas belonging to the five

different families (Kulas) of Dveṣa, Moha, Rāga, Cintāmaṇi and Samaya. Thus Dveṣarati was associated with Akṣobhya, Moharati with Vairocana, Īrṣyārati with Ratnasambhava, Rāgarati with Amitābha and Vajrarati with Amoghasiddhi.

Further on, the Lord sat in four more Samādhis and transformed himself four times each time as the guardian of one of the four gates after reciting four different Mantras such as Yamāntakṛt, Prajñāntakṛt, Padmāntakṛt and Vighnāntakṛt. Thus Yamāntaka was seated in the East, Prajñāntaka in the South, Padmāntaka in the West and Vighnāntaka in the North.

The Maṇḍala of the five Dhyāni Buddhas is now complete. It may be seen from the above that the Maṇḍala is not an external object but the manifestation of one Lord in the different forms. The magic circle is nothing but a detailed mental exercise on the part of the Lord, for the instruction of the Tathāgatas and the Bodhisattvas assembled near him. The five Dhyāni Buddhas as we know from other references in the Buddhist Tāntric literature represent the five Skandhas or elements of which the whole creation is composed.¹ The Dhyāni Buddhas are again associated with their Śaktis which, on the one hand, show that the Skandhas develop power only when associated with their Śaktis, and on the other hand show that the Tāntrics who want to develop power should always be associated with their Śaktis or female counterparts. Thus from the first chapter it becomes clear that the Tantra gives instruction on the five Dhyāni Buddhas recommending the use of female counterparts in Yaugic exercises in order to develop mental power.

The development of Bodhicitta is one of the most interesting topics of all Mahāyāna works and as such the *Guhyasamāja* also devotes a chapter on the same subject. To the Tāntrics the Bodhicitta is the most important because their chief object is to develop the Bodhicitta in order to attain a variety of superhuman powers through Yaugic exercises. As a matter of fact, the whole Maṇḍala of the five Dhyāni Buddhas in the first chapter is the creation of the Bodhicitta and nothing else. It is this Maṇḍala which is capable of giving all powers sought for by them including the Buddhahood which

¹ *Jñānasiddhi*, op. cit., p. 41.

पञ्चवृद्धसमावृत्तात् पञ्चस्त्रिया जिमः सृष्टाः ।
also *Sādhanaṁśā* पञ्चस्त्रिया पञ्चतयागतस्त्रिया भावनो ।

according to the other methods requires millions of lives in the cycle of transmigration. But the definitions given in the second chapter of the *Guhyasamāja* are all mysteriously worded and it becomes difficult to comprehend the nature of Bodhicitta particularly for one not practising the Yaugic exercises. When the members of the Assembly requested the Lord to explain the Bodhicitta, he instead of answering them direct asked them to originate the Citta in the form of Kāya, Kāya in the form of Citta, and the Citta by the transformation of Vak.¹ At this the Bodhisattvas after commingling their own Kāya, Vak and Citta in the same way as that of the Lord, exclaimed: How wonderful it is that though the auspicious and adamantine combination of Kāya, Vāk and Citta never originate, it is known to have an origin!²

Then the Lord after sitting in a special meditation gave his own definition of the Bodhicitta:

अभावे भावनाभावो भावना नैव भावना ।
इति भावो न भावः स्यात् भावना नौपलभ्वते ॥ p. 11.

'Neither the perception of the absence of existence in non-existence can be called perception, nor the perception of non-existence in existence can be discovered.'

Later on, Vairocana sat in another Samādhi and gave out his own definition of Bodhicitta. 'My Citta is such that it is bereft of all existence, and is unconnected with the Skandhas, Dhātus and Āyatanas and such thought-categories as the subject and the object, is without a beginning and is of the nature of Śūnya like all existing objects which are really Śūnya in essence.'

सर्वभावविगतं स्वन्यधात्वावतनयाच्छ्रावकवर्तिं धर्मनैरात्म्यसमतया स्वचित्त-
मात्यनुत्पन्नं शून्यताभावम् । p. 12.

Next came the turn of Aksobhya who sat also in a special Samādhi and gave out another account of the Bodhicitta. He said:

अनुत्पन्ना इमे भावा न धर्मा न च धर्मता ।
आकाशमिव नैरात्म्यमिदं बोधितयं दृढम् ॥ p. 12.

¹ उत्पादयन्तु भवनः चित्तं कायाकारेण कायं चित्ताकारेण चित्तं याक-
प्रव्याप्तारेणेति । p. 11.

² अहो हि समन्वयद्वयं कायवाक्चित्तवक्त्रियः ।

अनुत्पादप्रयोगेण उत्पादोऽयं प्रगीयते ॥

' Bodhicitta is that which is without substance like the sky, and which constantly thinks of the existing objects as without origin, and in which there are neither objects nor their qualities.'

Next Ratnaketu gave his own definition of Bodhicitta after similarly sitting in a special Samādhi.

अभावाः सर्वं धर्मात्मा धर्मलक्ष्यवर्जिताः ।
धर्मनैरात्म्यसमूता इदं बोधिनयं दृढम् ॥ p. 12.

' The Citta which comprehends all existing objects as non-existent and bereft of the qualities of objects, but originates from the Nairātmya (voidness) of all worldly objects is called the Bodhicitta.'

Amitābha next gives another account of the Bodhicitta :

अनुप्येषु धर्मेषु न भावो न च भावना ।
आकाशपदयोगेन इति भावः प्रगौयते ॥ p. 12.

' Because the Dharmas (existing objects) have no origin there is neither existence nor thinking. It is called existence (bhāva) just as the sky which is non-existent is said to exist.'

Then comes the turn of Amoghasiddhi who gives the following account of the Bodhicitta :

प्रकृतिप्रभासरा धर्माः सुविशुद्धा नभासमाः ।
न बोधिनांभिसमयमिदं बोधिनयं दृढम् ॥ p. 13.

' The existing objects are naturally resplendent (Prabhāsvarāḥ) and they are pure in essence like the sky. The Citta where there is neither enlightenment nor comprehension (abhisamaya) is called Bodhicitta.'

On the conclusion of all these definitions the Bodhisattvas assembled were delighted, and they recited Gāthās extolling the Bodhicitta which was characterised as of the nature of pure truth (Śuddhatattvārtha), purity (Śuddhārtha), originating from the voidness of all worldly phenomena (Dharmanairātmyasambhūta), the giver of Buddhahood (Buddhabodhiprapūraka), absence of thought-construction (nirvikalpa), without any basis (nirālamba), good all round (samantabhadra), beneficial to all beings (sattvārtha), originator of Bodhi Mind (Bodhicittapravartaka), embodiment of Bodhi practices (Bodhicaryā), great thunderbolt (Mahāvajra), as pure as the mind of the Tathagatas (Cittam tāthāgatam śuddham), the holder of the thunderbolt which is the combination of the Kāya, Vāk and Citta (Kāyavākcittavajradhṛk) and the bestower of perfection (Buddhabodhipradātā).

The above definition and characterisation of Bodhicitta will at once reveal the mysterious nature of the Bodhicitta which can be comprehended only by those who have attained some degree of perfection in the Yogic practices, and cultivated what is called the psychical faculties. The whole Tantra of *Guhyasamāja*, therefore, is concerned with this mysterious phase of the mind and gives various methods of a practical nature for the guidance of all those who make the development of the psychic force as the *summum bonum* of their life. The instructions embodied in the book, the directions for their mode of life, and the nature of special experiences apply only to the Yogis who have attained some degree of spiritual perfection. This is very important to remember while handling Tāntric Literature, otherwise serious misunderstandings are likely to arise in case the Tantras are interpreted in the ordinary way without special reference to Yoga and the cultivation of psychical faculties. All the misinterpretations of Tantra centre round this one fact, and all the abuses that have been most vehemently poured forth by scholars are due to their not comprehending this one point of supreme importance.¹

The fifth chapter of the *Guhyasamāja* is one of the most important and interesting chapters in the whole work. In this chapter the Lord declared in the Assembly that emancipation through the Tāntric path prescribed in this Tantra is possible of attainment for all men howsoever vicious, cruel, or immoral they may be. Nay, even incestuous persons are best fitted for obtaining emancipation through Mahāyāna.

When he had just finished his speech there was great indignation amongst the Bodhisattvas and volleys of protest came from them : ' Why Oh Lord ! the master of the Tathāgatas ! are you taking recourse to these sinful utterances in a respectable Assembly full of the Tathāgatas ? '²

The Lord expressed great surprise and said : ' Oh Kulaputras ! do not speak thus. The conduct I have preached is known as the Bodhi conduct which is immutable (dharmatā), and pure, and

¹ In view of what has been said above Raja Rajendra Lal Mitra's remarks on the *Guhyasamāja* in his *Nepalese Buddhist Literature*, p. 261 f., can hardly be justified. His understanding of the text has no relation to the mystic nature of the work and the practices of Yoga it inculcates.

² किमयं भगवान् सर्वतथागतस्त्वात् सर्वतथागतपर्वत्त्वगत्त्वस्त्वे दुर्भावितवचनोदाचारं भाषते ।

is considered as such by the Buddhas who have realized the true essence (sārajñānīnām), and which springs from the interpretation of the essential truth (sāradharmārthaśambhūta).¹

Immediately these words were uttered, all the Bodhisattvas in the Assembly became frightened, confused and fell down senseless.² The Tathāgatas who could realize the truth of the assertions of the Lord in the Assembly remained unaffected, and they requested the Lord to revive the Bodhisattvas who could not realize the truth owing to ignorance. The Lord then sat in a special meditation, and when the rays issuing out of his person touched the unconscious Bodhisattvas they were all revived and sat in their respective places,³ and recited several Gāthās in the praise of the Lord.

Now this story of the miracle, interesting as it is, may be explained in several ways. First of all, probably the Lord was unable to explain how the conduct he had prescribed before was the right conduct, and, therefore, had recourse to a miracle which had always in the past been regarded as most effective in vanquishing the arguments of an opponent, or because the protest of the Bodhisattvas was so vehement that he found it impossible to convince them without a miracle. Or it may probably be as words by themselves are not sufficient to explain things which can only be realised by self introspection he had recourse to a miracle. It may also be possible that the ignorance of the Bodhisattvas was so colossal that there was no ordinary course left to the Lord to make them realize the truth without a miracle. Whatever may have been the purpose of the miracle, this much is certain that the Bodhisattvas did realize the truth of the preachings of the Lord on Bodhi conduct during the time they remained unconscious, which they could not understand when it was conveyed by words. The Gāthās which the Bodhisattvas addressed to the Lord at the end of the 5th chapter are sufficient to show that the miracle

¹ अत तुल्पुत्रा मा दत्त वीक्षत ।

इयं सा धर्मता युद्धा वुद्धार्थं सारज्ञानिमाम् ।
सारथमार्थसम्भूता एषा वीक्षितरिपदम् ॥

p. 21.

² अथ . . . वीक्षिता भीता: सन्तासा तुष्टिता अभूतन् ।

p. 21.

³ समन्वारसमाप्तस्य च भवतः सर्वतथागतकायदाकृतिताविषयते: प्रभवा स्वरूपाच
अथ ते वीक्षिता स्वेषु स्वेषासेषु त्विता अभूतन् ।

p. 21.

of the Lord was eminently successful and that the hostile Bodhisattvas had ultimately come round.

Once again the Bodhisattvas protested when the Lord preached in the 9th chapter that omniscience can be attained and the truth of the five Kulas can be realised and practised by having recourse to theft, adultery, defamation, falsehood, etc. The Bodhisattvas characterised his preachings as strange for they were not to be found in all the worlds of sentient beings.¹ This time the Lord did not have recourse to miracles but coolly gave an explanation in words which are often quoted as authoritative by later Tāntric writers of Buddhism.

' Do not, Oh Kulaputras, give this a bad name, a hateful name. For what reason ? Oh Kulaputras, the conduct of attachment (Rāgacaryā) is the same as the conduct of the Bodhisattvas (Bodhisattvacaryā) which is the best conduct (Agracaryā).'² For instance Oh Kulaputras, space is to be found everywhere, all worldly phenomena are to be found in space. The phenomena do not belong to the Kāmadhatu, nor to Rūpadhatu, nor to Arūpadhatu, nor to the four Mahābhūtas. Thus, Oh Kulaputras, all worldly phenomena are to be understood. It is for this reason the Tathāgatas teach Dharma after understanding the intellectual excellence of the different beings.

It is exactly in this manner on the analogy of space that the disciplines enjoined by the Tathāgatas should be understood. For instance, Oh Kulaputras, it is well-known that smoke originates from the combination of three factors : namely, the churning rod (Kānda), the churning pot (Mathaniya), and the efforts made by the hands of a person (puruṣahastavyāyāma). From that smoke fire is generated. That fire does not reside either in the churning rod or in the churning pot or in the effort made by the hands of a person. Thus, Oh Kulaputras, the conduct of the Tathāgatas should be understood, i.e., constant coming and going.³

¹ किमव्यं भगवान् सर्वतथागताधिपतिः चेष्टात्मुत्तिरिक्तान् सर्वस्तोकधात्मुत्तिरिक्तान् सर्वतथागतसर्वेषांधिसत्त्वपर्याप्ते अद्भुतवाक्यार्थपदं भाषते एते । p. 37.

² मा कुलपुत्रा इस्मि दीनसंज्ञां अग्रसितसंज्ञां चौपाद्यथ । तत् कर्मादेतीः । राग-चर्यां कुलपुत्रा यदुत वौधिसत्त्वचर्यां यदुत अपचर्यां । p. 37.

³ तद्यथा अपि नाम कुलपुत्राः काप्तं च मध्यनीयं च पुरुषहस्तायायासं च प्रतीत्य धूमं प्रादुर्भवति । अग्रिमभिवर्त्तयति च चाग्रिमं काप्तस्तिती न मध्यनीयस्तिती न पुरुषहस्तायायास-स्तितिः । इवमेव कुलपुत्राः सर्वतथागतसत्त्वसमव्याप्तुगतायाः । सर्वतथागताध्युरितिः ।

When this speech was made by the Lord the Bodhisattvas became astonished and with eyes dilated in surprise recited the following devotional stanza :—

महाद्वृतेषु धर्मेषु व्याकाशसदृशेषु च ।
निर्विकल्पेषु शुद्धेषु संहतिस्तु प्रगौयते ।

p. 38.

‘These most wonderful doctrines which are like the space and are free from any thought-construction and pure in essence preach what may be called the “Restraint”.’

The above will also appear to the general reader as somewhat mysterious because the language in which such psychic matters are taught is really mysterious. This language which has been designated the Sandhyābhāṣā or the Twilight language can be interpreted in two ways, the ordinary and the psychic. But the subject matter of the above conversation is the well-known rousing of the Kuṇḍalini power through association with Śaktis. Certain disciples of Yoga are so dull that their Kuṇḍalini power is not roused ordinarily unless there is intense nervous excitement. The fire in the above example is the Kuṇḍalini power, which is independent of the Yogi or the Śakti, just as the fire is independent of the churning rod or the churning pot.

Amongst the deities named in the *Guhyasamāja* the Dhyāni Buddhas are most important. They are five in number, namely, Akṣobhya, Amitābha, Vairocana, Amoghasiddhi and Ratnasambhava, and these five being the progenitors of the five Kulas or families represent the corner stone on which the whole structure of the Buddhist Pantheon is raised. Besides these, the Buddhaśaktis are also mentioned who are associated with the Dhyāni Buddhas as their female counterparts. The five are named as Locanā, Māmakī, Tārā, Pāṇḍarā or Pāṇḍaravāsinī and Samayatārā. Further, there are mentioned the four Guardians of gates who are represented by Prajñāntaka, Padmāntaka, Yamāntaka and Vighnāntaka. These are all familiar figures to the students of the Buddhist Pantheon and they are very often represented in sculptures and in the paintings of magic circles coming from Nepal and Tibet. Herein also is mentioned the group of four deities who usually accompany Mañjuśrī or goddess Uṣṇīṣavijayā in later works,¹ without any reference to the main deities Mañjuśrī or Uṣṇīṣavijayā. They are Acala, Takkiraja, Niladanda and Mahābala.

¹ *Sādhanamālā*, pp. 137, 418, 420.

The Lord of ghosts Aparājita¹ is also noticed in this work. In later times this Aparājita was closely associated with the deity Bhūtaḍā-mara and was said to have delivered to the Lord the Hṛdaya Mantras of all the ghosts and to have promised to do no injury and be friendly and favourable always to the people of Jambudvīpa. The deity Ekajatā² is also mentioned in the body of the book and this gives rise to certain chronological difficulties. Because, as has been shown elsewhere, Ekajatā Sādhana was restored from the country of Bhoṭa by Siddha Nāgārjuna who flourished in the middle of the seventh century.³ But as the present work is much earlier this difficulty can be met by the fact that though the name Ekajatā was known her Sādhana was probably unknown which was brought by Nāgārjuna from Bhoṭa. Or, probably the Sādhana of Ekajatā was known in the time of the *Guhyasamāja* but was subsequently forgotten which accounts for the necessity of restoring the Sādhana from the country. Moreover, it has also to be remembered that the Mantra given for Ekajatā in the *Sādhanamālā* is uniformly stated as *Hṛīm Strīm Hūm Phat*, whereas in the *Guhyasamāja* it is given as *Om Śālinī Stāhā*. This difference in the Mantras is a great difference and it may be surmised that the Ekajatā of the *Guhyasamāja* and Ekajatā of Nāgārjuna are two quite distinct deities without any direct connection except that they were both Buddhistic. Whether Nāgārjuna of the Ekajatā Sādhana can be identified with the famous Madhyamaka Nāgārjuna the disciple of Aśvaghoṣa is a question which requires to be more closely investigated in this connection. Cundā is another important deity to be mentioned in the present work.⁴ Her name appears in the earlier work, namely, the *Mañjuśrīmūlakalpa*⁵ and she was well-known many hundreds of years afterwards. Cundā is mentioned in the *Śikṣasamuccaya*⁶ of Śāntideva in the 8th century and several Sādhanas devoted to her worship are recorded in the *Sādhanamālā*.⁷ She used to be represented as one-faced and four-armed or as one-faced and sixteen-armed.

¹ pp. 70, 74, 81, 118 and *Sādhanamālā*, pp. 513, 521.

² p. 88.

³ *Sādhanamālā*, introduction, p. xlv. and Sādhana, No. 127, where in the colophon the statement occurs as—

आर्यनामाकुनपाद्मेन्द्रिय चक्रतम् ।

⁴ p. 123. She is called here as Cundavajrī.

⁵ Op. cit., p. 424, mentioned as Candrū, which ought to be Cundā; for, in the Buddhist Pantheon, there is no other deity, who can be mentioned along with Tārā Bhṛkuṭi and Hayagrīva.

⁶ Op. cit., p. 173.

⁷ Sādhanas, Nos. 129, 130, 131.

Only one image of the four-armed variety has up till now been discovered and it belongs to the collection of an American solicitor of New York, Mr. W. B. Whitney.¹ A sixteen-armed image was installed as Paññikerā in Bengal as we know from one of the miniatures of a Prajñāpāramitā manuscript now preserved in the Library of the Asiatic Society of Bengal.² A stone image of the sixteen-armed variety has been published by Professor A. Foucher in his studies in Buddhist Iconography.³ Another perfect image of this deity is to be found in the Durga temple at Kurkhar, the present site of ancient Kukkuṭapāda Vihāra near Gayā.

The deity of hoary antiquity, namely, Jambhala,⁴ the god of wealth, also makes his appearance in this work showing his unquestionable popularity even amongst those who have left the world and have taken to Yaugic practices. Jambhala retained his popularity ever afterwards as a large number of Sādhanas are to be found in the *Sādhanamālā*⁵ and his images are met with in the Magadha, Bengal, Nepal and Tibet schools of sculpture.

The popular god Mañjuśrī is mentioned four times as Mañjuśrī and thrice as Mañjuvajra⁶ showing at once the popularity of this Buddhist god of knowledge and learning. As has been shown already, Mañjuśrī is the chief figure in the earlier work *Mañjuśrīmūlakalpa* where Mañjuśrī is represented as the same as the Hindu god Kārttikeya.⁷ If we are to believe in the testimony of the *Mañjuśrīmūlakalpa* then it must be assumed that Mañjuśrī is a definitely Hindu deity of the Purāṇas incorporated in the Buddhist Pantheon. The evidence of the above work is important in finding out the true origin of Mañjuśrī who is one of the most popular deities of the Buddhist Pantheon, and whose origin was so long shrouded in mystery. Mañjuśrī is referred to by subsequent writers of Buddhism and the

¹ See the article: *The only image of Cundī* in the Proceedings of the Lahore Oriental Conference, pp. 1111-1113.

² See illustration in Bhattachari N. K.: *Iconography of Buddhist and Brahminical Sculptures in the Dacca Museum*, plate I, d. and p. 13 (spelt here as Cundī).

³ Op. cit., in French, Part I, fig. 25.

⁴ p. 123.

⁵ Sādhanas, Nos. 284-299, pp. 580-583. See also *Indian Buddhist Iconography*, 113 ff.

⁶ pp. 46, 51, 69, 87, 97, 121, 133.

⁷ See for instance, op. cit., p. 46, where Mañjuśrī is called as Kārttikeya-mañjuśrī: हिन्दीश्वारसमीपे कार्त्तिकेयमस्तुदौः मन्त्रास्तः, etc.

great Buddhist work the *Gaṇḍavyūha* makes Mañjuśri the hero and describes his exploits, wonderful powers and knowledge.¹ Numerous Sādhanas of this deity are to be found in the *Sādhanamālā*² and his images are to be seen everywhere in Sarnath, Bengal, Magadha, Tibet and Nepal and even in Japan, China and Mongolia.³

Avalokiteśvara or Lokeśvara the prototype of Mañjuśri is also mentioned in the *Guhyasamāja* though his identity is somewhat more difficult to establish. He sometimes appears as a deity and sometimes as one of the members of the Assembly asking questions or answering questions very probably on behalf of the Lord of the Assembly. But Lokeśvara here is undoubtedly represented by the great compassionate Bodhisattva who sacrificed his emancipation until all the beings of the universe were delivered from their miseries and obtained salvation. Lokeśvara is the chief figure in the *Sukhāvatī Vyūha* where he is associated with Amitābha the Lord of the Sukhāvatī heaven. His popularity led the Buddhists of Nepal to conceive no less than 108 different forms and is well illustrated in the numerous sculptures found in Sarnath, Magadha, Bengal, Nepal, Tibet, Chinese and Japanese schools of art.⁴

The other Bodhisattva to be mentioned is Maitreya or the Future Buddha who is to come down to the earth full four thousand years after Gautama and obtain Buddhahood. Another Bodhisattva is Vajrapāṇi who is known long in Buddhism and makes his appearance in the *Guhyasamāja*. In later times he figures in the Buddhist Pantheon as the Bodhisattva springing from the Dhyāni Buddha Aksobhya who has for his symbol the well-known thunderbolt. Vajrapāṇi being his emanation also has the thunderbolt as his recognition symbol.

An anomalous name in the *Guhyasamāja* is represented by Vajrasattva who is inextricably mixed up with Vajradhara. Here both appear to be the highest Buddhist god, the personification of Śūnya. In later days a sharp distinction was drawn between the two : Vajradhara and Vajrasattva, the former being the same as the highest

¹ Raja Rajendra Lal Mitra: *Nepalese Buddhist Literature*: description of *Gaṇḍavyūha* on page 90.

² Sādhanas, Nos. 44-84.

³ For details regarding history and sculptures see *Indian Buddhist Iconography*, pp. 15ff.

⁴ *Ibid.* pp. 32ff.

Buddhist god, the personification of Śūnya, the latter occupying a much inferior position as the sixth Dhyāni Buddha who is supposed to be the priest of the five Dhyāni Buddhas. He was also given a Śakti, Vajrasattvātmikā, and a Bodhisattva, Ghaṇṭāpāṇi, by name in exactly the same way as the five Dhyāni Buddhas were each given a Śakti and a Bodhisattva. But Vajrasattva does not appear in the *Guhyasamāja* as a Dhyāni Buddha; here he is the same as Vajradhara the highest god of the Buddhist Pantheon the personification of Śūnya.¹

Amongst the minor gods we find mention of Ekākṣara and Sumbha besides several Hindu gods occupying a minor position in the Buddhist Pantheon such as Viṣṇu, Indra, Rudra or Śiva and Śacī the wife of Indra.

The mention of the deities referred to above in the *Guhyasamāja* shows that they were known in the 3rd century A.D., when the *Guhyasamāja* was composed. This further shows that the stage of development in respect of the Buddhist Pantheon as represented in the work was very crude and many deities were not included. Even the Dhyāni Buddha families were not fully developed as we do not find any Bodhisattva assigned to the progenitors of the different Kulas or families. Furthermore, a clear cut demarcation between Vajradhara and Vajrasattva was not made in the *Guhyasamāja* though in later times they were entirely distinct. It is, therefore, extremely probable that the deities mentioned in this work are the earliest and the original deities of the Buddhist Pantheon.

It is needless to point out that the *Guhyasamāja* attracted the attention of the later Tāntrics affiliated to Buddhism, and that it enjoyed a great popularity amongst them. The Siddhācāryyas and Vajrācāryyas of the Tāntric age were very fond of the work and we find many translations of commentaries made by them preserved in Tibetan Tangyur though most of these commentaries are now lost in Sanskrit. Some authors notably Indrabhūti and Padmavajra made digests of the whole Tantra in their works, quoting as authority passages from the *Guhyasamāja* in support of their contentions. Advayavajra also referred to the doctrines of the *Guhyasamāja* school in support of his teachings as given in the *Advayavajrasaṃghraha*.

¹ *Ibid.* pp. xxvii ff. and p. 6f. also Vajradhara Versus Vajrasattva in the *Journal of the Bihar and Orissa Research Society*, Vol. ix, p. 114.

The work was designated by the Siddhas as the *Aṣṭādaśapāṭala* showing the popularity of the *Guhyasamāja* amongst the Siddhas and the fact of its containing in all eighteen chapters only. Amongst the earlier commentaries on the *Guhyasamāja* those of Nāgārjuna (645 A.D.), Kṛṣṇācārya (717 A.D.), Līlāvajra (741 A.D.), Ratnākaraśānti (978 A.D.), Śāntideva (695 A.D.) are worthy of mention. The literature including commentaries on the *Guhyasamāja* extant in Tibetan translations in the Tangyur collection is quite extensive as can be seen from the following list:—

Ānandagarbha	..	Śri Guhyasamājapeñjikā	..	(159) ¹
Āryadeva Ācārya	..	Śri Guhyasamājaniśpannakramāntaka	..	(137)
Kamalaguhyā	..	T. ² Śri Guhyasamājamandalopāyikā	..	(150)
		T. Śri Guhyasamājasādhanasiddhi-		
		sambhavanidhi	..	(151)
Kumārakalaśa	..	T. Aṣṭādaśapāṭalavistaravyākhyā	..	(131)
Kṛṣṇa	..	T. Guhyasamājamandalopāyikā	..	(139)
		Guhyasamājamandalopāyikā	..	(139)
Guṇākara Gupta	..	Śri Guhyasamājābhisaṁyā-nāma-		
		sādhana	..	(152)
Candrakīrti	..	Guhyasamājābhisaṁyālānkāra-		
		vṛtti	..	(139)
Jinadatta	..	Guhyasamājatantrapañjikā-nāma	..	(145)
Jñānakīrtti	..	T. Śri Guhyasamājatantra-rāja-vṛtti	..	(158)
		" " (original)	..	(158)
Jñānagarbha	..	Guhyasamājatantrarājātikā	..	(157)
Tilakakalaśa	..	T. Śri Guhyasamājamandalopāyikāvihā-		
		vidhi-nāma	..	(137)
Dipañkara Bhadra	..	Śri Guhyasamājamandalavidhi nāma	..	(148)
	..	T. Śri Guhyasamājasya Mañjuśrī-		
		sādhana	..	(152)
Dipañkaraśrījñāna	..	T. Śri Guhyasamājalokeśvarasādhana		
		nāma	..	(154)
		T. Śri Guhyasamājastotra	..	(155)
		Śri Guhyasamājalokeśvarasādhana		*
		nāma	..	(154)
		Śri Guhyasamājastotra	..	(155)
Dharmaśribhadra	..	Śri Guhyasamājamahāyogatantrotptatti-		
		kramasādhanaśutramelāpaka		
		nāma	..	(135)

¹ References are to the first volume of P. Cordier's *Catalogue du Fonds Tibétain de la Bibliothèque Nationale*. Lists have been taken from the appendix of the *Bauddha Gāṇa Dohā* in Bengali published by Mm. Haraprasad Shastri.

² T. shows Tibetan translations.

Nāgabodhi	..	Śri Guhyasamāja-maṇḍalopāyikā viṁśa- vidhi ..	(137) *
Nāgārjuna	..	Śri Guhyasamāja-maṇḍala-vidhi nāma ..	(135)
		Śri Guhyasamāja-tantrasya Tantraṭikā- nāma ..	(131)
		Śri Guhyasamāja-mahāyoga-tantra-trot-patti- krama-sādhana-sūtra-melāpaka nāma ..	(135)
		Asṭādaśa-paṭala-viśtara-vyākhyā ..	(131)
Padmākara-varman	T.	Śri Guhyasamāja-maṇḍala-vidhi nāma ..	(149)
Pramuditākara- varman	..	Śri Guhyasamāja-tantra-rājaṭikā-Candra- prabhā nāma ..	(146)
Praśāntajñāna	..	Upadeśa-niścaya-nāma Śrīguhyasamāja- vṛtti ..	(144)
Buddhaśrījñāna	..	T. Śri Sahajaguhyasamāja-sādhana ..	(158)
Mantrakeśā	..	T. Śri Guhyasamāja-tantrasya Tantraṭikā- nāma ..	(131)
Ratnākaraśānti	..	Kusumāñjali-nāma Guhyasamāja- nibandha ..	(146)
Lilāvajra	..	Guhyasamāja-tantra-nidāna-gurū-padeśa- bhāṣya ..	(157)
Vajrahāsa	..	Śri Guhyasamāja-tantra-rājaṭikā ..	(157)
Vijayaśridhara	T.	Śri Guhyasamāja-pañcikā ..	(150)
Vimalagupta	..	Śri Guhyasamāja-lānkāra nāma ..	(145)
Viśvāmitra	..	Śri Guhyasamāja-tantra-rājottaratantra- nāma-ṣṭādaśa-paṭala-pūrvavardha- padārtha-ṭikā vyākhyāna ..	(144)
Viryabhadra	T.	Śri Guhyasamāja-maṇḍala-vidhi nāma ..	(150)
Vaidyapāda	..	(1) Śri Guhyasamāja-maṇḍalopāyikā ṭika ..	(150)
		(2) Śri Guhyasamāja-sādhana-siddhi- sambhava-nidhi nāma ..	(151)
Vairocanavajra	..	Guhyasamāja-sādhana ..	(151)
Sāntideva	..	Śri Guhyasamāja-mahāyoga-tantra- bali-vidhi nāma ..	(140)
Sāntibhadra	T.	Kusumāñjali-nāma Guhyasamāja- nibandha ..	(146)
Śraddhākara-varman	T.	Guhyasamāja-sādhana ..	(152)
	T.	Śri Guhyasamāja-maṇḍala-deva-kāya- stotra nāma ..	(141)
	T.	Śri Guhyasamāja-tantra-vivaraṇa ..	(144)
Samantabhadrapāda	..	Śri Guhyasamāja-saṃjaya Mañjuśri- sādhana ..	(152)
Sugatākīrti	..	Śri Guhyasamāja-saṃjaya Mañjuśri- sādhana ..	(152)

Sunayaśrimitra	..	(1) Śri Guhyasamājālanikāra-nāma ..	(145)
		(2) Aṣṭādaśapaṭalavyākhyāna ..	(145)
		(3) Śri Guhyasamāja-saṅkṣipta-subodha-sādhana nāma ..	(153)
Subhāṣita	..	T. Śri Guhyasamāja-maṇḍala-vidhi-nāma ..	(135)
Sthaganā	..	Śri Guhyasamāja-tantra-vivaraṇa ..	(144)

In the *Jñānasiddhi* of Indrabhūti the *Guhyasamāja* is quoted extensively,¹ showing the reverence and authority the *Guhyasamāja* enjoyed in his time. The *Advayavajrasamgraha* also draws its materials² from the *Guhyasamāja* in support of its doctrines, and as *Advayavajra* belonged to the 10th century A.D., the *Guhyasamāja* appears to have maintained its authoritative character throughout the Tāntric period. The reason why we do not find any mention of the *Guhyasamāja* before Nāgārjuna (7th century A.D.), is because the Tantra was kept secret among the professors and the doctrines inculcated therein were confined to a few adepts for three hundred years until Buddhist Tantras of the Yoga and Yogatantra classes obtained publicity during the time of the Siddhācāryyas mainly through their mystic songs, preachings and works.

The chief problem connected with the composition of the *Guhyasamāja* is to ascertain fairly accurate data which will establish the time when the work was written. But this is dependent on the correct dating of another work which has been published in original Sanskrit and is known as the *Mañjuśrīmūlakalpa*. The work was long forgotten in India and it was known only from its Tibetan and Chinese translations; one manuscript of this work was accidentally discovered by the indefatigable scholar the late Mahāmahopādhyāya T. Gaṇapati Śāstrī and published by him in the *Tritandrum Sanskrit Series*. It was discovered in 1909 from the Manalikkara Maṭham near Padmanā-

1 p. 12 अनुवादेषु^०, p. 13. प्रतिप्रभास्तरः^०

p. 37-8 आकाशं सर्वत्रानुगतं^०, p. 38 काष्ठं च मध्यनीयं^०

p. 39 काष्ठवाक्चित्तवचानां^०, p. 50 अधातुममध्यतेषु

p. 115 पातनं वचस्त्रस्य^०, p. 152 समाजं सीलनं^०

p. 153 अनादिनिधनं and the same passages in *Jñānasiddhi* in Two *Vajrayāna* Works (G.O.S. No. 44) pp. 77, 77, 77, 78, 78, 78, 78, 78, 76, 76.

2 For instance, in *Advayavajrasamgraha*, p. 50 यून्नताबोधितो नीजः seems to have special affinity towards the verse प्रथमं गूण्यताबोधिः, etc., on p. 163 of the present work. Also the verse of *Advayavajra*, p. 49—मन्याने मध्यनीये वा न वा पुष्पचक्षयोः । प्राक्चिद्वा विद्यते वक्तः प्रतीत्याशः न काष्ठते । has a curious resemblance to the speech of the Lord काष्ठं च मध्यनीयं च, etc., on p. 38, which is quoted in *Indrabhūti*, p. 78.

bhapuram in South India. It is a palm-leaf manuscript and consists of about 13,000 granthas, and written in Devanāgari characters with ink. From its appearance the manuscript seems to be about 300 to 400 years old, and the writing is perfectly clear and legible. The copyist of the manuscript is one Ravicandra who went out from Madhyadeśa. This Ravicandra made a remark in the last colophon that he had written the Kalpa of Ārya Mañjuśri as was available, and this shows that the original from which he copied was itself incomplete.

The work among others treats of the Māntric texts of Mañjuśri Kumārabhūta whom the author several times designates as Kārttikeya and introduces him with several Śaiva but non-Tāntric deities. Details of practices which bestow long life, health and happiness and for the attainment of all desired objects are given. The work is in the form of a Saṅgīti and the conversations are held mostly between Śākyamuni and Kumāra Mañjuśri, both of them being sometimes interrogated by the Assembly of the Faithful.

It is not necessary to state that this work is very important for the history of the development of Tāntric ideas, tenets and practices, and provides a landmark in the process of those developments. It was translated into Tibetan and it finds a place in the Tibetan Kangyur. It was also translated into Chinese in the 10th century A.D.¹

In this work which has been rightly styled by Dr. Winternitz as a Tāntric work we find mention of a large number of gods and goddesses, several ancient works like Suvarṇaprabhāsa, Gaṇḍavyūha, Prajñāpāramitā, Candrapradīpasamādhi,² a large number of Mudrās, and descriptions of Maṇḍalas with special directions for painting them and innumerable rites for attaining Siddhis or perfections.

It is very difficult to fix its time in view of the most conflicting types of evidence found in the book. As is well-known very few works of ancient Sanskrit literature have survived which have not undergone considerable change or rather expansion after their first composition. The *Mañjuśrīmūlakalpa* must have had a similar fate and the book which is at present available contains amplifications, and expansions of the original matter in order that it may become a

¹ Nanjo : *A Catalogue of Chinese Tripitaka*, No. 1050. Translated by Thien-si-tsai A.D. 980-1001. 20 fasciculi, 28 chapters, p. 232-33.

² Op. cit., p. 38.

convenient handbook for the priests. Everything of importance seems to have been entered in it in order that it may be of some service to the priests for their numerous clients.

The *Guhyasamāja* also is written in a *Saṅgīti* form and its obvious object is to introduce the Śakti worship or legalise it for the first time in Buddhism, and for this purpose in the very first chapter it gives a *Maṇḍala* where the five Dhyāni Buddhas are introduced and are given each a Śakti. These five Dhyāni Buddhas represent the five elements Rūpa, Vedanā, Saṃjñā, Saṃskāra and Vijñāna of which the world is composed, and in order that these elements may be able to fulfil their creative purpose they are given a Śakti, and this is evidently the object for which the *Guhyasamāja* was introduced in the Assembly of the Faithful. It cannot be said definitely when this Tantra was composed, but this is certain that whenever the five Dhyāni Buddhas are met with and wherever their Śaktis are mentioned specially in groups, it is but natural to assume that such references should be chronologically later than the time of the *Guhyasamāja*. But when we refer to the Sādhana of Ācārya Asaṅga the famous Yogācāra philosopher of the Mahāyāna who flourished in the 3rd century A.D., we find not only that all the five Dhyāni Buddhas are mentioned together, but their Śaktis, five in number, also appear in the same Sādhana.¹ It is, therefore, very natural to presume that the Sādhana of Asaṅga must be later than the time of the *Guhyasamāja* which for the first time introduced the doctrine of the five Dhyāni Buddhas and their Śaktis.

Again, according to the Tibetan and Chinese traditions the Tantras were introduced by Asaṅga from Tuṣita heaven where he learnt the Śāstra from Maitreya Buddha who was awaiting his descent to earth. Now for the Tantra to be called a real Tantra there must be the element of Śakti in it. Without Śakti there cannot be a true Tantra or a Tantra *par excellence*,² and this Śakti is permitted for the first time in the *Guhyasamāja*. It is thus very probable that Asaṅga had something to do with the *Guhyasamāja Tantra*, as otherwise we cannot explain the reason of this coincidence. It is very likely therefore that Asaṅga' who belonged to the 3rd century A.D., is the author of the *Guhyasamāja Tantra*.

¹ *Sādhanamāla*, Sādhana, No. 159, p. 321. The colophon is as follows—

प्रज्ञापारमितासाधनं धर्माप्रसू । ज्ञानिरिच्य आचार्यांच्छवादाबास् ।

² Haraprasad Shastri : Introduction to *Modern Buddhism*, p. 10.

Tārānātha further tells us that the Tantras immediately after introduction were transmitted secretly in an uninterrupted manner from preceptor to disciples for nearly 300 years¹ before they got publicity through the mystic teachings of the Siddhas and Vajrācāryas. Tārānātha's evidence in this respect is exceedingly important in determining the evolution of the Tāntric process. Asaṅga must have introduced something very objectionable, at least, seemingly so to the ordinary public, and what could that possibly be if not the element of Śakti which was introduced by him. And if, after the introduction of Tantra, it is secretly transmitted how is it possible for either the *Guhyasamāja* to draw upon the materials of Asaṅga, or for the latter to obtain them from the *Guhyasamāja*? We can only explain this coincidence by holding that Asaṅga had something very material to do with the introduction of the *Guhyasamāja Tantra*.

In every Tāntric work great importance is given to the Dhyāni Buddha theory. Either they are directly mentioned or the Bijamantras or deities emanating from them are mentioned. These Dhyāni Buddhas, as can be surmised from numerous references, were the originators of five Kulas or families, each family having a large number of deities emanating from one particular Dhyāni Buddha. Anyone who is acquainted with the Buddhist Tāntric works cannot fail to be struck by the innumerable references to the Dhyāni Buddhas; and this theory, to say the least, is the very groundwork on which the grand structure of the Buddhist Pantheon is built. It is but natural to suppose that all original Tantras, at least, will mention the Dhyāni Buddhas together, particularly if they are concerned with the formation of the Maṇḍala. The Maṇḍala or the magic circle is the miniature prototype of the big Caityas, and was in vogue from the very early times. To form a Maṇḍala the presiding deities of the different directions are necessary, and these directions are marked by placing four Dhyāni Buddhas or their symbols in the four cardinal directions without assigning a place to Vairocana who is supposed to be in the middle and, therefore, not very frequently represented.

But when these Dhyāni Buddhas do not appear in an important book like the *Mūlakalpa* it sets one thinking. In it numerous Maṇḍalas are described and there is more than one occasion for a mention to be made of the five Dhyāni Buddhas who are ordinarily mentioned in

¹ See Kern: *Manual of Buddhism*, p. 133.

almost every Buddhist Tāntric work. But nowhere are these Dhyāni Buddhas mentioned. The obvious reason for this omission or discrepancy seems to be that the theory of the five Dhyāni Buddhas was not established when the *Mañjuśrīmūlakalpa* was composed. And, indeed, the *Mūlakalpa* presents an earlier stage of thought than what is found in the *Guhyasamāja*, because we find occasionally the names of Amitāyus, Amitābha, Locanā, Ratnaketu, Vajrapāṇi, Avalokiteśvara, Māmaki, Ratnapāṇi, etc., mentioned but not in a systematic form as we find in the *Guhyasamāja*. In the *Guhyasamāja*, for instance, the names of the Dhyāni Buddhas are given as Amitābha, Akṣobhya, Ratnaketu, Vairocana, and Amoghasiddhi; the names of their Śaktis as Dveśarati, Moharati, Iṛṣyārati, Vajrarati and Rāgarati, representing the five Buddha-Śaktis Locanā, Māmaki, Tārā, Pāṇḍarā and Āryatārā. It is well-known that five Bodhisattvas emanated from these pairs and they were known as Vajrapāṇi, Padmapāṇi, Ratnapāṇi, Viśvapāṇi, Cakrapāṇi or Samantabhadra. In the *Mañjuśrīmūlakalpa* some of these figures appear but the names are not scientifically or methodically arranged as we find them in the *Guhyasamāja* or in later Tāntric works. Moreover, the *Mañjuśrīmūlakalpa* gives certain Mantras which also appear in the *Guhyasamāja*. In the latter the number of the Mantras is five and each Dhyāni Buddha is given one, namely, Jinajik, Ārolik, Vajradhṛk, Ratnadhṛk and Prajñādhṛk. The Kulas there as usual are mentioned as five. But the *Mañjuśrīmūlakalpa* mentions something like six Mantras: as Jinajik, Ārolik, Vajradhṛk, Surārak, Yaksātak and Pinādhṛk,¹ and associates the first three only with three families: Tathāgatakula, Padmakula and Sarvavajrakula,² while the others are not referred to any Kula or family.

The above instances are sufficient to show that the theory of five Dhyāni Buddhas was not known when the *Mūlakalpa* was composed, but only some of the names were in existence though not exactly as Dhyāni Buddhas. The evidence of *Mūlakalpa* further shows that the Mantras assigned to the Dhyāni Buddhas as found in the *Guhyasamāja* were not known in their entirety though some of them indeed appear in the work. The Kulas were also not as well developed in the *Mūlakalpa* as in the *Guhyasamāja* and though the names of

¹ Op. cit., pp. 384, 385.

² *Ibid.* The portion where the names and Mantras of some of the Tathāgates appear, seems to be the part of the original work in view of the remarks of the Editor at the top of the page. The pages of the original MS very probably got topey-turvy.

some of them are found in the work they are neither in the same form nor in the same order nor have the same number. From the evidence of the *Mūlakalpa* it appears as if the *Mūlakalpa* offered materials to the writer of the *Guhyasamāja* to develop upon them, and thus the *Guhyasamāja* on the strength of the evidence adduced must be preceded by the *Mañjuśrīmūlakalpa*.

If the *Guhyasamāja Tantra* can be assigned to the 3rd century A.D., and made contemporaneous with the great Yogācāra philosopher Asaṅga, the time of the composition of the *Mañjuśrīmūlakalpa* has to be placed at least one hundred years earlier, namely in the 2nd century A.D. Some of the critics of this theory will contend that this Asaṅga of the Prajñāpāramitā Sādhana may not be the same as the Yogācāra philosopher Asaṅga. Against this it may be pointed out that in the Tāntric age up till now no other Asaṅga except one is known, and therefore, the critics who offer a counsel of perfection should themselves find the other hypothetical Asaṅga who is different from the Yogācāra author. The onus of proof rests with them. Moreover, Asaṅga is made in the *Sādhanamālā* an author of the Prajñāpāramitā Sādhana, and this Prajñāpāramitā is nothing but the deification of the Prajñāpāramitā literature which was, according to the Buddhist tradition, rescued by Nāgārjuna from the nether regions. Nāgārjuna is the same as the Nāgārjuna the founder of the Madhyamaka school who flourished in the 2nd century A.D., and we know definitely that Prajñāpāramitā was translated into the Chinese language between 265 and 313 A.D., and there is no earthly reason why Asaṅga who flourished in the latter part of the 3rd century should not have known of Prajñāpāramitā when the Chinese were reciting and even translating the work.

Other critics will say that the *Mañjuśrīmūlakalpa* cannot be dated in the 2nd century, as it mentions the Dīnāras not only while enumerating the numerous benefits arising out of the Yaksīṇī Sādhana but also several times elsewhere in the work. These Dīnāras as is well-known were struck in India in imitation of the Roman coin Denarii. The golden Dīnāra believed to be the first of its kind was struck in Persia in 77 A.D.¹ Amarakośa gives Dīnāra as a synonym for Niṣka, a gold coin.² On the authority of Amara it may be safely

¹ Cassell's *Encyclopedic Dictionary*, p. 51, see the word 'Dinar'.

² Jhalkikar's *Amarakośa*, p. 290—

concluded that the Dīnāras were known in India in about 400 A.D., if not earlier. The mention of Dīnāra in the *Mañjuśrīmūlakalpa* will lead many to think that the work cannot be earlier than 400 A.D. But as it has been already pointed out that the *Mañjuśrīmūlakalpa* as at present available is not the original but mixed up with compositions which were added to the original later on. In Nanjio's *Catalogue of the Chinese Tripitaka* we find that the work was translated into Chinese so late as the 10th century A.D., but then it had not more than twenty-eight chapters in all, but the printed edition which is at present before us contains no less than fifty-five chapters. It may further be observed that the work was translated into Chinese in the 10th century nearly 800 years after its composition, and there is, therefore, a very reasonable ground in holding that certain later additions were made to the work which was still smaller in extent, but the original extent of the work at present is difficult to determine.

From the above it is not difficult to imagine that the *Mañjuśrīmūlakalpa* originally consisted of twenty-eight chapters or even less, and later on two or three separate books were added on to it to make it a complete manual for the priests. It may be noted that the word Dīnāra curiously enough, does not occur in the first twenty-seven chapters, but immediately after it in the 28th,¹ though in the first twenty-seven chapters there are several occasions, particularly in the Yaksīṇī Sādhana, where Dīnāras could have been naturally mentioned. Therefore, simply because the Dīnāra is mentioned in the *Mañjuśrīmūlakalpa* the work cannot be dated after the fifth century for as has been shown above the word does not occur in the first twenty-seven chapters which are the original and the more ancient part of the whole work now recognized as the *Mañjuśrīmūlakalpa*. In these twenty-seven chapters at least there is nothing to show that the work is later than the 2nd century A.D. If that be so, the *Guhyasamāja* which develops the materials presented in the aforementioned work should be placed naturally somewhat later, and as it is connected with Asaṅga, as shown before, it should be regarded as a product of the 3rd century A.D., or a little later according as the time of Asaṅga is taken to be the 3rd or the 4th century A.D.

¹ Op. cit., 316. दीनाराणि रागी चमते... दीनारसद्वं ददाति । The 28th chapter certainly is a later addition and must have been added during the eight hundred years between the composition of the original work and the date of its Chinese translation.

CONTENTS.

	PAGE
Preface	V
Introduction	IX
सर्वतथागताधिक्षानपटकः प्रथमः	१
बोधिचित्तपटको दितीयः	११
वच्चव्यहौ नाम पटलस्तुतौयः	१४
गुरुकायवाकृचित्तमवृण्डपटकस्तुतौः	१७
समन्वचर्यापटकः प्रथमः	२०
कायवाकृचित्ताधिक्षानपटकः षष्ठः	२३
मन्त्रचर्यापटकः सप्तमः	२७
चित्तसमयपटकोऽस्तुमः	३२
प्रस्तावीद्यतत्त्वार्थसमयपटको नवमः	३५
सर्वतथागतहृदयसक्षोदनपटको दशमः	३८
सर्वतथागतमन्तसमयतत्त्ववच्चविद्याप्रबोधसमपटक एकादशः	४६
समयसाधनाद्यनिर्देशपटको द्वादशः	५३
सर्ववच्चसमयव्यहृततत्त्वार्थभावनासम्बोधिपटकस्तुदशः	५०
मन्त्राकर्थगविच्छिन्मित्राजो नाम समाधिपटकस्तुदशः	७८
सर्वचित्तसमयसारवच्चसम्भूतिर्नाम पटकः प्रस्तुदशः	६४
सर्वमिद्धिमण्डलवच्चाभिसम्बोधिर्नाम पटकः षोडशः	११३
सर्वतथागतसमयसम्बरवच्चाधिक्षानपटकः सप्तदशः	१२७
सर्वगुरुनिर्देशवच्चकानाधिक्षानं नाम पटकोऽकादशः	१४६
Index of words	१७३
Index of verses	१८२

श्रीगुह्यसमाजतन्त्रम् ।

सौ नमः श्रीवत्सस्त्वाय ।

प्रथमः पटलः ।

एवं मया श्रुतम् । एकस्मिन् समये भगवान् सर्व-
तथागतकायवाक्चित्त^१हृदयवज्रयोषिङ्गेषु^२ विजहार ।
अनभिलाप्यानभिलाप्यैः सर्वबुद्धक्षेत्रसुमेरुपरमाणुरजःसमै-
बोधिसत्त्वैर्महासत्त्वैः । तद्यथा । समयवज्रेण च नाम
बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । कायवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । वाग्वज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
चित्तवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । समाधिवज्रेण
च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । जपवज्रेण च नाम बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेन । पृथिवीवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । अब्दवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
तेजोवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । वायुवज्रेण च
नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन^४ । आकाशवज्रेण च नाम बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेन । रूपवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
शब्दवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । गन्धवज्रेण च

1. B adds ^० गुह्या ^० । 2. The explanation of this quaint beginning is given by Indrabhūti in his *Jñānasiddhi* (G. O. S.) p. 53 thus :—
हृदयं ज्ञानं तदेव वज्रयोषित् अभेद्यप्रज्ञास्त्वभावत्वात्, तदेव भर्ग सर्वक्लेशभञ्जनात् ।

3. B आप् ^० । 4. B omits,

नाम् बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । रसवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । स्यर्थं वज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
धर्मधातुवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।

एवं प्रमुखैरनभिलाप्य नभिलाप्यै वृद्धत्वेव सुमेरुपरमाणुरजः-
समै बीधिसत्त्वै महासत्त्वैराकाशधातुसमाधातैश्च तथागतैः ।
तथाथा । अत्रोभ्यवज्रेण च नाम॑ तथागतेन । वैरोचन-
वज्रेण च नाम॑ तथागतेन । रत्नकितुवज्रेण च नाम॑
तथागतेन । अमित॑वज्रेण च नाम॑ तथागतेन । अमोघ-
वज्रेण च नाम॑ तथागतेन ।

एवं प्रमुखैः सर्वाकाशधातुसमाधातैश्च तथागतैः ।
तथाथा । अपि नाम तिलविम्बमिव परिपूर्णः सर्वाकाशधातुः
सर्वतथागतैः संहृद्यते स्म ।

अथ भगवान् महावैरोचनैस्तथागतः सर्वतथागत-
महारागवज्र॑ नाम समाधिं समापद्ध॑ तं सर्वतथागतव्युहं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेषु॑ प्रवेश॑यामास । अथ ते सर्व-
तथागता भगवतः॑ सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपते॑
परितोषणार्थं स्वविम्बानि॑ स्वौविम्बान्यभि॑ निर्माय भगवतो
वैरोचनस्य कायादभि॑ निष्क्रान्ता अभूवन् । तत्र केचित् दुर्द-
खोचनाकारेण केचित् मामव्याकारेण केचित् पाण्डरवा-
सिन्याकारेण केचित् समयताराकारेण संस्थिता अभूवन् ।

1. AC प्रष्टव्य॑ । 2. BC add॑ सर्व॑ । 3. BC॑ स्व्यातै॑ ।
4. A adds सर्व॑ । 5. A omits. 6. A॑ ताभ॑ । 7. BC॑ स्व्या॑ ।
8. BC॑ वज्र॑ । 9. BC॑ नय॑ । 10. A॑ द्यते॑ । 11. A omits॑ शु॑ ।
12. A प्रणिधिस॑ । 13. A॑ न्तः॑ । 14. A॑ पते॑ पवित्रो वशार्थं स्वचितानि॑ ।
15. A॑ न्य॑ । 16. BC हृदये॑ ।

सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानपटलः प्रथमः ।

तत्र केचित् रूपस्वभावाकारेण केचित् शब्दस्वभावाकारेण
केचित् गम्भेयस्वभावाकारेण केचित् स्पर्शस्वभावाकारेण
संस्थिता अभूवन् ।

अथ खलु अक्षोभ्य॑स्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्-चित्त-
हृदय॑वज्रयोषिद्वगीषु चतुरस्त्र॑ विरजस्त्रं महासमयमण्डलमधि-
ष्ठापयामास ।

स्वच्छं च तत्स्वभावं च ना॑नारूपं समन्ततः ।

बुद्धमग्निं॑समाकौणीं स्फुलिङ्गगहनज्वलम्॑ ।

स्वच्छादिमण्डलैयुक्तं सर्वतथागतं पुरम् ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्-चित्तवज्राधिपतिः
सर्वतथागतमण्डलमध्ये प्रतिष्ठापयामास । अथ खलु अक्षोभ्य॑-
स्तथागतः रत्नकेतुस्तथागतः अमितायु॑स्तथागतः अमोघसिद्धि-
स्तथागतः वैरोचनस्तथागतः बोधिचित्तवज्रस्य तथागतस्य हृदये
विजहार ।

अथ भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागताभि-
भवनवज्र॑ नाम समाधिं समापद्धः । समनन्तरसमापद्धस्य च
सर्वतथागताधिपतेः अथायं सर्वाकाशधातुः सर्वतथागत-
वज्रमयः संस्थितोऽभूत् । अथ यावन्तः सर्वाकाशधातु-
संस्थिताः सर्वसज्जाः सर्वे च९ तेन॑१० वज्रसज्जाधिष्ठानेन सर्व-
तथागतसुखसौमनस्यलाभिनोऽभूवन् ।

अथ भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागतकाय-
वाक्-चित्तवज्रसमयोद्भववज्र॑११ नाम समाधिं समापयेमां

1. BC °वज्र॑ । 2. A omits °हृदय॑ । 3. A omits. 4. A °वज्रा॑ । 5. BC °मेष॑ । 6. BC °नाकुल॑ । 7. BC add °वज्र॑ । 8. A °भ॑ । 9. A omits. 10. A ते॑ । 11. A °ङ्गवं॑ ।

महाविद्यापुरुषमूर्तिं सर्वतथागतसच्चाधिष्ठानमधिष्ठापयामास । समनन्तराधिष्ठितमाचे स एव भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतस्त्रिमुखाकारिण सर्वतथागतैः सन्तृश्यते स्म ।

अथ अक्षोभ्यप्रमुखाः सर्वतथागता भगवतो बोधिचित्तवज्रस्य^१ हृदयादभिनिष्क्रम्य दृद्मुदान^२मुदानयामासुः—

अहो हि सर्वबुद्धानां बोधिचित्तप्रवर्तनम् ।

सर्वताथागतं गुह्यं अप्रत्यक्षमनाविलम् ॥ इति ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः^३ समाजमागस्य भगवन्तं बोधिचित्तवज्रं सर्वतथागतपूजास्फरणा^४समयतत्त्वरत्नमेधैः^५ सम्पूर्ज्य प्रणिपत्यैवमाहुः—

भाषस्व भगवन् तत्र^६ वज्रसारसमुच्चयम् ।

सर्वताथागतं गुह्यं समाजं गुह्यसम्भवम् ॥ इति ॥

अथ^७ भगवान्^८ बोधिचित्तवज्रस्तथागतस्तान् सर्वतथागतान् एवमाह । साधु साधु भगवन्तः सर्वतथागताः^९ । ^{१०}किन्तु सर्वतथागतानामपि संशयकरोऽयं कुतोऽन्येषां बोधिसच्चानामिति ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः आश्वर्यप्राप्ताः अङ्गुतप्राप्ताः । सर्वतथागतसंशय^{११}च्छेत्तारं भगवन्तं सर्वतथागतस्त्रामिनं पप्रच्छुः । यद्गवानेवंगुणविशिष्टेऽपि सर्वतथागतपर्षदि^{१०} सर्वतथागत^{११}कायवाक्चित्त^{१२}गुह्या निर्देष्टुः नोत्सहते तद्ग^{१३}वान् सर्वतथागताधिष्ठानं कृत्वा सर्वतथागतवज्रसमय-

1. AB वैरोचनस्य । 2. A omits ° मुदान ° । 3. A पूत ° । 4. A ° स्थलेन । 5. A ° मयै । 6. A त्व ° । 7. A omits. 8. A adds साधु साधु वज्रपाणि, साधु साधु गुणाकर सर्वतथागतान् । 9. A ° समय ° । 10. B omits. 11. A ° ताभिषेक ° । 12. B adds. ° वज्र ° । 13. A ततो ।

सम्भवपदैः सर्वतथागतानां सुखसौमनस्यानुभावनार्थं यावत्-
सर्वतथागतज्ञानाभिज्ञावाप्निफलहेतोः² संप्रकाशयत्विति ।

अथ भगवान् सर्वतथागत³कायवाक्-चित्तवज्ज्ञानागतः
सर्वतथागताध्येषणां विदित्वा ज्ञानप्रदीपवज्ज्ञानाम् नाम समाधिं
समापद्येदं द्वेषकुलपरमसारहृदयं स्वकायवाक्-चित्तवज्ज्ञेभ्यो
निश्चारयामास ॥ वज्ज्ञानाध्यक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे⁴
स एव⁵ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्-चित्तविद्यापुरुषः अज्ञो-
भ्यमहामुद्रासंयोगपरमपदैः कृष्णसितरक्ताकारेण सर्वतथागत-
कायवाक्-चित्तवज्ज्ञस्य सर्वतथागतकायवाक्-चित्तवज्ज्ञे⁷ निषीद्य-
यामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतसमयसम्भववज्ज्ञानाम् नाम समाधिं
समापद्येदं मोहकुलपरमसारहृदयं स्वकायवाक्-चित्तवज्ज्ञेभ्यो
निश्चारयामास ॥ जिनजिक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे स
एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्-चित्तविद्यापुरुषो वैरोचन-
महामुद्रासंयोगपरमपदैः⁹ सितकृष्णारक्ताकारेण सर्वतथागत-
कायवाक्-चित्तवज्ज्ञस्य¹⁰ पुरतो निषीद्यामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतरबसम्भववज्ज्ञश्चियं नाम
समाधिं समापद्येदं चिन्तामणिकुल¹¹परमसारहृदयं स्वकाय-
वाक्-चित्तवज्ज्ञेभ्यो¹² निश्चारयामास ॥ रब्धक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्-चित्तविद्या-

1. A ° भ ° । 2. A दाताः । 3. A adds. ° शुद्ध ° । 4. AB
omits ° वज्ज्ञ ° । 5. B ° चेण । 6. A समय । 7. A ° ज्ञेभ्यो ।
8. B omits ° परम ° । 9. BC ° पदेन । 10. B ° ज्ञेभ्यो ।
There is a break in Ms. C up to ॥ रब्धक् ॥ 11. A adds ° मन्त्र ° ।
12. A omits ° वज्ज्ञेभ्यो……वाक्-चित्त ° ।

पुरुषो रत्नकेतुमहामुद्रासंयोगपरमपदैः पौत्रसितकृष्णाकारिण
सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्रस्य दक्षिणे निषोदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतमहाराग^१संभववज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं वज्ररागकुल^२परमसारहृदयं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ आरोलिक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमात्रे स^३ एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्या-
पुरुषो लोकेऽप्तरमहाविद्याधिपतिमहामुद्रासंयोगपरमपदै^४ रक्त-
सितकृष्णाकारिणा सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्रस्य पृष्ठतो
निषोदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतामोघसमयसम्भववज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं समयाकर्षणकुल^५परमसारहृदयं स्वकाय-
वाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ प्रज्ञाध्रुक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्या-
पुरुषोऽमोघवज्रमहामुद्रासंयोगपरमपदैः^६ हरितसितकृष्णा-
कारिणा सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्रस्य उत्तरे निषोदयामास ।

देषमोऽस्तथा रागश्चिन्तामणिसमयस्तथा ।

कुला द्विते तु वै पञ्च काममोक्षप्रसाधकाः^७ ॥ इति ॥

अथ भगवान् सर्वतथागत^{१०}वज्र^{११}धरानुराग^{१२}णसमय^{१३}
नाम समाधिं समापदेमां सर्ववज्रधरायमहिषी^{१४}स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ देषरति ॥ अथास्यां विनिःस्त-

1. A adds ° समय ° । 2. A adds ° मन्त्र ° । 3. ° वृ ए ° । 4. B ° देन । 5. A adds ° मन्त्र ° । 6. A ° वाक्काय ° । 7. A omits ° महा ° ।
8. BC ° देन । 9. A ° प्रेषकाः । 10. B omits, 11. A ° वज्रान्ध ° ।
12. B ° गे ° । 13. A adds सम्भववज्र ° only । 14. A ° महिषी °, B
महिषी ।

मात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्या^१—
पुरुषः स्त्रौरूपधरो भूत्वा [सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जे]^२
निष्पौदयामास ।

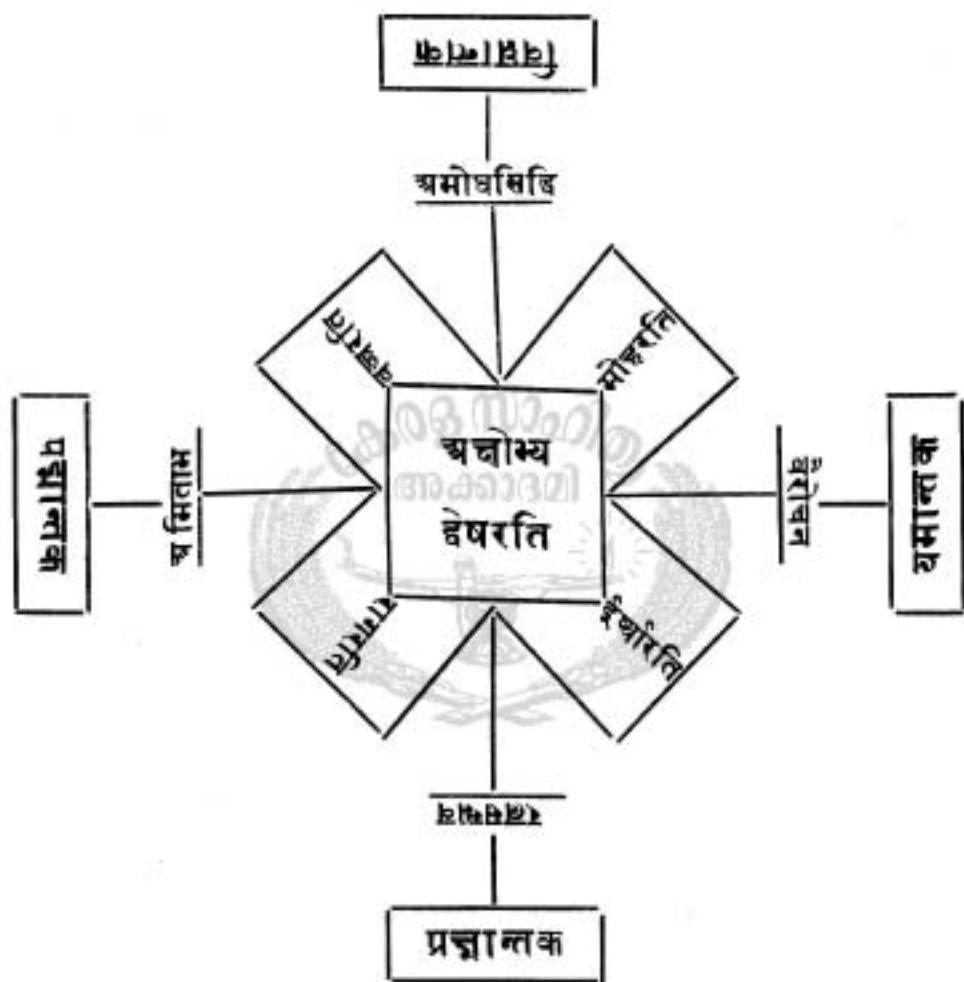


FIG. 1.

चथ भगवान् सर्वतथागतानुरागणवज्जं नाम समाधिं
समापदेशमां सर्वतथागतायमहिषीं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो
निश्चारयामास ॥ मोहरति ॥ अथास्यां विनिःस्तमात्रायां स

1. B omits "विद्या" । 2. A दक्षिणकोणे, BC पूर्वकोणे, both of which seem to be incorrect. देवरति being the consort of Akshobhya must be in the middle of the Cakra or the magic circle.

एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्यापुरुषः स्त्रौरूपधरो
भूत्वा पूर्वकोणे निषीदयामास ।

[अथ भगवान् सर्वतथागतरागधरानुरागणवज्ञं नाम समाधिं
समापदेमां सर्वव्याधिरागमहिषीं स्त्रकायवाक् चित्तवज्ञेभ्यो
निश्चारयामास ॥ ईश्वर्यारति ॥ अथास्यां विनिःसृतमाचायां स
एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्यापुरुषः स्त्रौरूपधरो
भूत्वा दक्षिणाकोणे निषीदयामास] ३

अथ भगवान् सर्वतथागतरागधरानुरागणवज्ञं नाम
समाधिं समापदेमां सर्वरागधरागमहिषीं स्त्रकायवाक्-
चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥ रागरति ॥ अथास्यां विनिःसृत-
माचायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्या-
पुरुषः स्त्रौरूपधरो भूत्वा पश्चिमकोणे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविसम्बादनवज्ञं
नाम समाधिं समापदेमां सर्वतथागतप्रज्ञाधरागमहिषीं
स्त्रकायवाक् चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥ वज्ररति ॥ अथास्यां
विनिःसृतमाचायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्त-
विद्यापुरुषः स्त्रौरूपधरो भूत्वा उत्तरकोणे निषीदयामास ।⁴

अथ भगवान् महावैरोचनवज्ञं नाम समाधिं समापदेदं
सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानं नाम⁵ महाक्रोधं स्त्रकायवाक् चित्त-
वज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥ यमान्तकृत् ॥ अथास्मिन् विनिःसृत-

1. BC 51 दक्षिण ० । 2. The diagram (fig 1.) will show clearly that a long portion (of which a conjectural restoration is given here) must have been omitted by the copyists. 3. A adds ० तथागत ० ।
4. AC add सर्वतथागताग्रमहिषींसम्यत् । 5. B omits.

मात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्-चित्तविद्यापुरुषः
सर्वतथागतसन्वासनाकारिण पूर्वद्वारे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागताभिसम्बोधिवज्रं नाम समाधिं
समापद्येमं सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानं नाम^१ महाक्रोधं^२
खकायवाक्-चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ प्रज्ञान्तकृत् ॥
अथास्मिन् विनिःस्तमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागत-
कायवाक्-चित्तविद्यापुरुषो वज्रसमयसन्वासनाकारिण दक्षिण-
द्वारे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतधर्मवशङ्करिं^३ नाम समाधिं
समापद्येमं सर्वतथागतरागधरं मण्डलाधिष्ठानं नाम महाक्रोधं
खकायवाक्-चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ पद्मान्तकृत् ॥
अथास्मिन् विनिःस्तमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकाय-
वाक्-चित्तविद्यापुरुषः सर्वतथागतवागाकारिण पश्चिमद्वारे
निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्-चित्तवज्रं नाम
समाधिं समापद्येमं सर्वतथागतकायवाक्-चित्तमण्डलाधिष्ठानं
नाम महाक्रोधं खकायवाक्-चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास
॥ विज्ञान्तकृत् ॥ अथास्मिन् विनिःस्तमात्रे स एव भगवान्
सर्वतथागतकायवाक्-चित्तविद्यापुरुषः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्ताकारिण उत्तरद्वारे निषीदयामास ।

सर्वतथागतकायवाक्-चित्तसम्भाषणमण्डलसमयसच्चाः ।

1. A adds ° नय ° । 2. B omits. 3. A adds वज्र । 4. AB ° रक्षाकरं । 5. A ° मै ° । 6. B omits. 7. B ° च्छवज्ञा ° ।

दृति श्रीसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुरु-
समाजे महागुरुतन्त्रराजे^१ सर्वतथागतसमाधिमण्डलाधिष्ठान-
पटलः प्रथमोऽध्यायः ।



1. From the colophons of the Chapters V and VI where the epithets महागुरुतन्त्रराजे and ° रहस्यातिरहस्ये occurs, this seems to be the full and the correct title of the book. Uniformity in this respect has been secured in all places and different or incomplete readings are not noted.

द्वितीयः पठलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः¹ भगवतः सर्वतथागतकाय-
वाक् चित्ताधिपते: पूजां कृत्वा प्रणिपत्यैवं माहुः—

भाषस्तु भगवन् सारं कायवाक् चित्तमुत्तमम् ।

सर्वतथागतं गुह्यं बोधिचित्तमनुत्तरम् ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्रस्तथागतः
सर्वतथागतानामध्येषणां विदित्वा सर्वबोधिसत्त्वानां चित्तसैव
चित्तपरिवितकं माज्ञाय बोधिसत्त्वानेवं आह । उत्पादयन्तु⁴
भवन्तः⁵ चित्तं कायाकारणं कायं चित्ताकारणं चित्तं वाक्-
प्रव्याहारणेति ।

अथ ते महाबोधिसत्त्वाः सर्वतथागतकायवाक् चित्ताकाशा-
कारणं संयोज्य इदसुदानं सुदानयामासुः—

अहो हि समलभद्रस्य कायवाक् चित्तवज्रिणः ।

अनुत्पादप्रयोगेण उत्पादोयं प्रगीयते ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्रस्तथागतः सर्व-
तथागताभिसम्बोधिनयं वज्रं नाम समाधिं समापदेदं
बोधिचित्तमुदाजहार ।—

अभावे⁹ भावनाभावो¹⁰ भावना नैव भावना ।

इति भावो न भावः¹¹ स्याद् भावना नोपलभ्यते ॥

1. B ° त ° । 2. A कृत्वैव ° । 3. A चैतक °, C चितः परिचितकर्मा ° ।
4. A ° न् । 5. B भगवन् । 6. A ° नयामास । 7. B ° मौ ° । 8. A
omits ° नय ° । 9. A ° वि । 10. A omits. 11. A ° वाः ।

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्जस्तथागतः ।

अथ भगवान् वैरोचनवज्जस्तथागतः सर्वतथागताभिसमयवज्जं नाम समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार । सर्वभावविगतं स्कन्धधात्वायतनयाह्याहकवर्जितं धर्मनैरात्मासमतया स्वचित्तमाद्यनुत्पन्नं शून्यताभावम् । इत्याह भगवान् वैरोचनवज्जस्तथागतः ।

अथ भगवानक्षीभ्यवज्जस्तथागतः^३ सर्वतथागताक्षयवज्जं नाम समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अनुत्पन्ना इमे भावा न धर्मा न च^४ धर्मता ।

आकाशमिव नैरात्मामिदं बोधिनयं दृढम् ॥

इत्याह भगवानक्षीभ्यवज्जस्तथागतः ।

अथ भगवान् रत्नेतुवज्जस्तथागतः सर्वतथागतनैरात्मावज्जं नाम समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अभावाः सर्वधर्मास्ति॒ धर्मलक्षणवर्जिताः ।

धर्मनैरात्मासम्भूता इदं बोधिनयं दृढम् ॥

इत्याह भगवान् रत्नेतुवज्जस्तथागतः ।

अथ भगवानमितायुर्वैज्ञस्तथागतः सर्वतथागतज्ञानाचिः-प्रदीपवज्जं नाम समाधिं^५ समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अनुत्पन्नेषु धर्मेषु न भावो न च भावना ।

आकाशपद्योगीन इति भावः प्रगौयते ॥

इत्याह भगवानमितायुर्वैज्ञस्तथागतः ।

1. B ° मय ° । 2. B ° सु ° । 3. A omits this portion. 4. B धर्माधर्मान । 5. A ° मैभ्यो । 6. A ° भव ° । 7. B omits. 8. A breaks here and resumes after the sloka which follows.

अथ भगवान्मोघसिद्धिवज्रस्तथागतः सर्वतथागताभिभवन-
वज्रं नाम समाधिं समापदोद्द बोधिचित्तमुदाजहार—

प्रकृतिप्रभास्त्ररा धर्माः^१ सुविशुद्धा नभःसमाः ।

न बोधिर्नाभिःसमयमिदं बोधिनयं हृदम् ॥

इत्याह भगवान्मोघसिद्धिवज्रस्तथागतः ।

अथ खलु मैवेयप्रसुखा महाबोधिसत्त्वाः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तगुह्यधर्मतत्त्वाच्चरं^२ श्रुत्वा आश्चर्यप्राप्ताः अहुतप्राप्ता
हृदमुदानमुदानयामासुः ।

अहो बुद्ध अहो धर्म अहो सहृदस्य^३ देशना ।

श्रुहतत्त्वार्थं श्रुहार्थं बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

धर्मनैरात्मासम्भूत बुद्धबोधिप्रपूरक ।

निर्विकल्प निरालम्ब बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

समन्तभद्र सत्त्वार्थ^४ बोधिचित्तप्रवर्तक ।

बोधिचर्य महावज्र बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

चित्तं ताथागतं शुद्धं कायवाक्चित्तवज्रधृक्^५ ।

बुद्धबोधिप्रदाता^६ च बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

इति सर्वतथागतकायवाक्चित्त^७रहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतत्त्वराजे बोधिचित्तपटलो द्वितीयोऽध्यायः ।

1. A ° न् । 2. A आदि ° । 3. C सत्त्वाभिः । 4. ° B सत्त्वाचरं,
A तत्त्वसम्भिः । 5. A omits ° सुदान ° । 6. B धर्म ° । 7. A omits
° श्रुहार्थ । 8. B ° पा ° । 9. AC सर्वार्थ । 10. B ° वज्रिणः । 11. A
प्रणेता, B प्रणीता । 12. A adds ° गुह्य ° ।

तृतीयः पटलः ।

अथ भगवान् १कायवाक् चित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागत-
स्फरणमेघ॑व्यूहं नाम समाधिं समापदोदं वज्रव्यूहं नाम
समाधि॑पटलसुदाजहार ॥ ओं शून्यताज्ञानवज्रस्वभावा-
त्मकोऽहम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् बुद्धमण्डलम् ।
रश्मिमेघमहाव्यूहं बुद्धज्वालासमप्रभम् ॥
पञ्चरश्मिसमाकीर्णं समन्तात् परिमण्डलम् ।
पञ्चकामगुणाकीर्णं पञ्चोपहारमण्डितम् ॥
भावयित्वा समापेन विम्ब॑मध्ये विभावयेत् ॥
दैरोचनमहामुद्रां कायवाक् चित्तलज्जिताम् ।
कायवाक् चित्तवज्रस्य मुद्रां वाऽश्विभावयेत् ॥
अच्छोभ्यप्रवरां मुद्रां सम्भारहययोगतः ।
रत्नकेतुमहामुद्राममितायुःप्रभाकरौ॑म् ॥
अमोघसिद्धिमहामुद्रां भावयेद् बुद्धमण्डले ।
दृन्द्रनौलप्रभाकारं कायवाक् चित्तवज्रिणाम् ॥
वज्रहस्तं महाज्वालं विकटोत्कटभीषणाम् ।
स्फटिकेन्दुप्रभाकारं जटामुकुटमण्डितम् ॥
चक्रहस्तं महाज्वालं नानालङ्घारभूषितम् ।
जाम्बूनदप्रभाकारं बुद्धमेघसमा॑कुलम् ॥

1. AB add सर्वतथागतशुद्धा॑ । 2. A॑ वज्र॑ । 3. A स॑श । 4. श्व॑ ।
5. A चार्ष॑ । 6. A॑ लौ॑ । 7. B॑ कुला॑ ।

नवशूलं^१ महावज्रं पाणी तस्य विभावयेत् ।
 मरकतप्रभाकारं वज्रज्वालाविभूषितम् ॥
 रत्नहस्तं^२ विभावित्वा ज्वालामेघं समन्ततः ।
 पद्मरागप्रभाकारं जटामुकुटमण्डितम्^३ ॥
 पद्महस्तं महाज्वालं भावयेद् रागवज्जिणम् ।
 पञ्चरश्मिप्रभाकारं विस्वममोघवज्जिणम् ॥
 खड्गहस्तधरं सौम्यं भावयेद् बुद्धमण्डलम्^४ ।
 अथ भगवान् कायवाक् चित्तवज्रस्तथागतः धर्मधातुस्त्रभाव-
 वज्रं नाम समाधिं समापयेदं कायवाक् चित्ताधिष्ठानमन्वमुदा-
 जहार ॥ ओं धर्मधातुवज्रस्त्रभावात्मकोऽहम् ॥
 पञ्चवणीं महारत्नं सर्षपस्थलमाचकम् ।
 नासिकाये प्रयत्नेन^५ भावयेदोगतः सदा ॥
 स्थिरं तु स्फारयेत् रत्नस्थिरं नैव स्फारयेत् ।
 स्फारयेत् प्रवरैर्मध्यैर्वज्रज्वालासमप्रभैः ॥
 चक्रवज्रमहामेघैः^६ पद्मकोशैर्वरायुधैः^७ ।
 बोधिसत्त्वमहामेघैः स्फारयेत् स्फरणात्मकः ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं वज्रमण्डलमालिखित् ।
 स्वच्छमण्डलमध्यस्थं भावयेत् चक्रमण्डलम् ॥
 पद्ममण्डलसङ्काशं भावयेत्पद्म^{१०}भावनैः ।
 रत्नमण्डलसङ्काशं भावयेत् रत्नतत्परः ॥

1. A ° त्वं । 2. A महारत्नं, C हस्ते रत्नं । 3. A दीपुरागधरप्रभम् ।
4. A ° ले । 5. B ° कायप्रपत्नेन । 6. B ° वृंद ° । 7. A ° रत्नैः ।
8. A ° राग ° । 9. A ° बुधैः । 10. A ° ज्ञप ° ।

योगमण्डलसमूतं लिखिदाकाशसन्निधौ ।
 एते वै प्रवरा बुद्धाः कायवाक् चित्तभावनैः^१ ॥
 मण्डलवज्रसमूताः सर्वज्ञाकारलाभिनः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुजरात-
 समाजे महागुज्जतन्त्रराजे ^२वज्रव्यूहो नाम समाधिपटल-
 सूतीयः ।



1. A ^१ साधनैः । २. A adds स्फुरणावभास ^२ before this.

चतुर्थः पठ्यः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजसागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतगुह्यां¹ कायवाक्-चित्तवज्जाधिपतिं अनेन स्तोवराजे-
नाथेषितवन्तः ।

सर्वताथागतं शान्तं सर्वताथागतालयम् ।
सर्वधर्मायनैरात्यं देश मण्डलमुत्तमम् ॥
सर्वलक्षणसम्पूर्णे सर्वलक्षणवर्जितम् ।
समन्तभद्रकायायां भाष मण्डलमुत्तमम् ॥
शान्तधर्माय² सम्भूतं ज्ञानचर्याविशेषोधकम् ।
समन्तभद्रवाचायां भाष मण्डलमुत्तमम् ॥
सर्वसत्त्वमहाचित्तं शुद्धं प्रकृतिनिर्मलम् ।
समन्तभद्रचित्तायां घोष मण्डलमुत्तमम्⁴ ॥
अथ वज्रधरः शास्त्रा चिलोकस्तु चिधातुकः⁵ ।
चिलोकवरवज्जायस्त्रिलोकायानुशासकः ॥
भाषते मण्डलं रस्यं सर्वताथागतालयम् ।
सर्वताथागतं चित्तं मण्डलं मण्डलाकृतिम् ॥
अथातः सम्प्रवक्ष्यामि चित्तमण्डलमुत्तमम् ।
चित्तवज्जप्रतीकाशं कायवाक्-चित्तमण्डलम् ॥
नवेन सुविशुद्धेन⁶ सुप्रमाणेन चारणा⁸ ।
सूत्रेण सूत्रयेत् प्राज्ञः कायवाक्-चित्तभावनैः ॥

1. BC ° ताधिपतिं । 2. A ° त ° । 3. A ° शु ° । 4. A ° सारथि ।
5. A मूर्त्तिधातुक । 6. A शुचिपक्षेण, C सुविशुद्धेन । 7. A omits सु ° ।
8. A चाणुना ।

दादश्वस्तं प्रकुर्वीत चित्तमण्डलमुत्तमम् ।
 चतुरस्तं चतुर्द्वारं चतुष्कोणं प्रकल्पयेत् ॥
 तस्याभ्यन्तरतस्त्रक्तमालिखेत्परिमण्डलम् ।
 मुद्रान्वासं^१ ततः कुर्यात् विधिहृषेन कर्मणा ॥
 तस्य मध्ये लिखेत् वज्रमिन्द्रनौलसमप्रभम् ।
 पंचशूलं महाज्वालं भयस्यापि भयङ्गरम् ॥
 पूर्वेण तु महाचक्रं वज्रज्वालाविभूषितम् ।
 दक्षिणेन महारत्नं स्फुलिङ्गहनाकुलम्^२ ॥
 पश्चिमेन महापद्मं पद्मरागसमप्रभम् ।
 उत्तरेण महाखङ्गं रश्मिज्वालाकुलोद्ज्वलम्^३ ॥
 पूर्वकोणे लिखेन्नेत्रं मेघमध्यं समप्रभम् ।
 दक्षिणेन ततो वज्रं मामकौकुलसम्बवम् ॥
 पश्चिमेन लिखेत्पद्मं सकन्दं विकाचाननम्^४ ।
 उत्तरेणोत्पलं कुर्यान्नीलाभमिव शोभनम् ॥
 चालिखेत् पूर्वद्वारे तु मुहूरं ज्वालसुप्रभम् ।
 दक्षिणेनालिखेद्वारं वज्रज्वालादिसुप्रभम् ॥
 पश्चिमेनालिखेत्पद्मं खङ्गज्वालाप्रभाकरम् ।
 उत्तरेण लिखेद्वज्रं वज्रकुण्डलिवज्जिणम् ॥
 परिस्फुटं तु विज्ञाय^५ मण्डलं चित्तमुत्तमम् ।
 पूजां कुर्वीत यन्नेन कायवाक्चित्तपूजनैः ॥

1. A ° योग ° । 2. A ° नादकेवलम् । 3. A ° कुलं लिखेत्,
 B ° कुलाकुलम् । 4. B ° नेत्रं मेघसङ्क° । 5. A ° नलम् । 6. A
 ° इरा ° । 7. A ° टार्ख्यो विज्ञाने ।

षोडशाद्विकां संप्राप्य योषितं कान्ति^१सुप्रभाम् ।
 गम्भपुष्पाकुलां^२ कृत्वा तस्य मध्ये तु कामयेत् ॥
 अधिवेष्टा च तां प्रज्ञां^३ मामकीं गुणमेखलाम् ।
 सृजेहुङ्गपदं सौम्यमाकाशधात्वं^४ लङ्घृतम् ॥
 विगमुत्त्वकरक्तादीन् देवतानां निवेदयेत् ।
 एवं तुष्टन्ति सम्बुद्धाः बोधिसत्त्वा महाशयाः ॥

इति श्रौसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुज्ज-
 समाजे महागुज्जतन्वराजे गुज्जकायवाक् चित्तमण्डलपटलस्तु-
 र्वीर्यायाः ।



1. BC कर्ति॑ । 2. A ° पुष्पक्चल॑ । 3. A समधिष्ठ च तां प्राप्तः,
 B अधिवेष्टे च । 4. B ° वद॑ ।

पञ्चमः पठतः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् ॥

चित्तवज्जधरो राजा सर्वायरो भुवनेश्वरः ।
धर्मचर्यायाधर्मर्थिं^१ भाषते चर्यलक्षणम् ॥
निर्विकल्पायं समृतां रागदेषमैहाकुलाम् ।
साधयेत्^२ प्रवरां सिद्धिमययाने ह्यनुत्तरे ॥
चण्डालविणुकाराद्या मारणार्थार्थचिन्तकाः ।
सिध्यन्ति अद्यानेऽस्मिन् महायाने ह्यनुत्तरे ॥
आनन्तर्यप्रभृतयः^३ महापापकृतोऽपि च ।
सिध्यन्ते बुद्ध्यानेऽस्मिन् महायानमहोदधौ ॥
आचार्यनिन्दनपरा नैव सिध्यन्ति साधने ।
प्राणातिपातिनः सत्त्वा मृषावादरताश्च ये ॥
ये परद्रव्याभिरता नित्यं कामरताश्च ये ।
विगमुद्वाहारकृत्या ये^४ भव्यास्ते खलु साधने ॥
मात्रभगिनौपूर्वीश्च कामयेद्यस्तु साधकः ।
स सिद्धिं विपुलां गच्छेत् महायानायधर्मताम्^५ ॥
मातरं बुद्धस्य विभोः कामयन्न च लिप्यते ।
सिध्यते तस्य बुद्धत्वं निर्विकल्पस्य धौमतः ॥

1. A ° शी । 2. AB ° मोहा ° । 3. AC ° यन्ति । 4. C ° घोर ° ।
5. B ° त्तमम् । 6. A ° भूतस्य, B adds सत्त्वा । 7. A substitutes तेऽपि सर्वेतः सिद्धन्ति महायानायसाधने for this line. 8. A ° कल्याणी, C ° कल्याणी । 9. A ° धर्मेषु ।

अथ खलु सर्वनिवरणविस्कम्भिप्रभृतयो महाबोधिसच्चा
आश्चर्यप्राप्ता अहुतप्राप्ताः । किमयं भगवान् सर्वतथागतस्वामौ
सर्वतथागतपर्यन्मण्डलमध्ये दुर्भाषितवचनोदाहारं¹ भाषते ।
अथ ते² सर्वतथागताः सर्वनिवरणविस्कम्भिप्रभृतौनां महा-
बोधिसच्चानां आश्चर्यवचनमुपश्रुत्यैतान् बोधिसच्चानेवं चाहुः—

अलं⁴ कुलपुत्रा मा एवम् बोचत⁵ ।

इयं सा धर्मता शुद्धा बुद्धानां सारज्ञानिनाम् ।

सारधर्मार्थिसम्मूता एषां⁶ बोधिचरि⁷ पदम् ॥

अथ खलवनभिलाप्यानभिलाप्य⁸ बुद्धक्षेवपरमाणुरजः समा-
बोधिसच्चा⁹ भौताः सन्वल्ला¹⁰ मूर्च्छिता अभूवन् । अथ
भगवन्तः सर्वतथागतस्तान् सर्वबोधिसच्चान् मूर्च्छितान्
दृष्टा भगवन्तं सर्वतथागतकायवाक् चित्ताधिपतिमेवमाहुः ।
उत्थापयतु भगवद्वेतान् महाबोधिसच्चान् ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जस्तथागतः
आकाशसमताइयवज्जं नाम समाधिं समापन्नः । समनन्तर-
समापन्नस्य च भगवतः सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जा¹¹ धिपते
प्रभया स्पृष्टमात्रा¹² अथ ते बोधिसच्चाः स्वेषु खेष्वासन-
स्थानेषु¹³ स्थिता अभूवन् । अथ ते सर्वतथागता आश्चर्यप्राप्ता
अहुतप्राप्ताः प्रीत्योदिलप्रायाः¹⁴ एवं¹⁵ धर्मघोषमकार्यः ।

1. B ° दाहरणं । 2. BC omit. 3. A omits महाबोधि ° । 4. A एवै ।
5. A एवमेतदबोचत । 6. A एव । 7. A ° सख्वनवी ° । 8. A ° ष्वै ।
9. A adds महासच्चा । 10. A समन्तात् । 11. C omits ° वज्ज ° । 12. A ° मात्रया ° । 13. B ° सनेषु । 14. BC ° प्राप्ताः । 15. C adds धर्माणां ।

अहो धर्म अहो धर्म अहो धर्मार्थसम्भव ।
 धर्मशुद्धार्थैरात्मा वज्रराज^१ नमो नमः ॥
 कायवाक्चित्तसंशुद्ध^२ आकाशसमतालय ।
 निर्विकार निराभास वज्रकाय नमो नमः ॥
 चित्तं ताथागतं श्रेष्ठं वैयध्वंपश्वदत्तिनम् ।
 धातुभूत महाकाश^४ आकाशार्थ नमो नमः ॥
 आकाशकायसम्भूत आकाशवाक्प्रवर्त्तक ।
 आकाशचित्तधर्मार्थ चर्यापद नमोऽस्तु ते ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुञ्ज-
 समाजे महागुञ्जतन्त्रराजे समन्वचर्यार्थपटलः पञ्चमोऽध्यायः ।



1. A धर्म० । 2. C° भूत । 3. A वियध्वं० । 4. A आत्मचडामहाचित्त ।

अथ खलु अक्षोभ्यवज्जस्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्तगुह्यवज्जनाम समाधिं समापद्येदं चित्ताधिष्ठानमन्त्र-
मुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतचित्तवज्जस्तथागतात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवान् वैरोचनवज्जस्तथागतो विरजपदवज्जनाम
समाधिं समापद्येदं कायाधिष्ठानमन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतकायवज्जस्तथागतात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवान्मितायुर्वज्जस्तथागतः सर्वतथागतसमताऽहय-
वज्जनाम समाधिं समापद्येदं वागधिष्ठानमन्त्रमुजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतवाग्वज्जस्तथागतात्मकोऽहम् ॥

चिवज्जनाम पदं पदविभावनम् ।

निष्पादयेदेभिः⁴ प्रवरैः मन्त्रलक्षणलक्षितम्⁵ ॥

अथ भगवान् रत्नेतुवज्जस्तथागतः ज्ञानप्रदौपवज्जनाम
समाधिं समापद्येदं अनुरागण्मन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतानुरागण्मन्त्रवज्जस्तथागतात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवान्मोघसिद्धिवज्जस्तथागतोऽमोघवज्जनाम समाधिं
समापद्येदं पूजामन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतपूजावज्जस्तथागतात्मकोऽहम् ॥

1. BC omit ° वज्ज ° । 2. C ° गतासमया ° । 3. B ° तगुह्य ° ।
4. A ° भिमन्त्र ° । 5. A ° वर्जितम् । 6. BC omit. 7. C ° गतरा ° ।
8. BC omit.

पञ्चकामगुणैर्बुद्धान्^१ पूजयेदिधिवैत्तमदा ।

पञ्चोपहारपूजाभिलंघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जाधिपति-
वज्जधरः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जाधिपतिर्वज्जधर^२
इदं सर्वतथागतमन्तरहस्यमुदाजहार ।

॥ चों सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जस्तमावात्मकोऽहम् ॥

मन्त्रनिध्यप्तिकायेन वाचा मनसि चोदितः ।

साधयेत् प्रवरां सिद्धिं मनः सन्तोषगप्रियाम् ॥

चित्तनिध्यप्तिनैरात्मां वाचा कायविभावनम् ।

निष्पादयन्ति^३ संयोगमाकाशसमतालयम् ॥

कायवाक् चित्तनिध्यप्तेः स्वभावो नोपलभ्यते ।

मन्त्रमूर्तिप्रयोगेण^४ वोधिचित्ते च^५ भावना ॥

विचार्येदं समाप्तेन^६ कायवाक् चित्तलक्षणम् ।

भावयेत् विधिसंयोगं समाधिं मन्त्रकल्पितम् ॥

अथ वज्जधरः श्रौमान् सर्वतथागतान्वितः ।

सर्वबुद्धायसर्वज्ञो भाषते भावनोत्तमम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चन्द्रमण्डलम् ।

बुद्धविम्बं विभवित्वा सूक्ष्मयोगं समारभेत् ॥

1. A गुणेनैव । 2. C ° विधिना । 3. A भगवन्तः । 4. A सन्तः । 5. A ° येत् चि ° । 6. B नैव । 7. In C last part of the 5th Paṭala and the first part of the 6th are repeated. 8. A ° सख्वि ° । 9. A हृष्ण-मान ° ।

नासाये सर्वपं चिन्तेत्^१ सर्वपे सचराचरम् ।
 भावयेत् ज्ञानदं रम्यं^२ रहस्यं ज्ञानकल्पितम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत् सूर्यं^३ मण्डलम् ।
 बुद्धिम्बं विभावित्वा पदं तस्योपरि न्यसेत् ॥
 ॥ हृँ ॥

आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्त्रक्तमण्डलम् ।
 लोचनाकारसंयोगं बज्रपद्मे^४ विभावयेत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत् रत्नमण्डलम् ।
 आदियोगं प्रयत्नेन तस्योपरि विभावयेत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत् पद्ममण्डलम् ।
 पद्माकारसुंयोगं^५ भावयेत् रागवज्जिगम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत् रश्मिमण्डलम् ।
 सूर्जे^६ बुद्धपदं सौम्यं^७ परिवारं विशेषतः ॥
 नौलोत्पलदलाकारं पञ्चशूलं विशेषतः ।
 यवमावं प्रयत्नेन नासिकाये विचिन्तयेत् ॥
 चण्डाकास्त्रिप्रमाणं तु अष्टपदं सकेशरम् ।
 नासिकाय इदं स्पष्टं^८ भावयेत् बोधितत्वरः ॥
 चक्रादौनां विशेषिणा भावनां तत्र^९ कल्पयेत् ।
 सिद्धोद्वा^{१०}धिपदं रम्यं मन्त्र^{११}सिद्धिगुणालयम् ॥
 सूरजेत्तत्र समासेन बुद्धबोधिप्रतिष्ठितम् ।
 निश्चारयेद्वर्मपदं कायवाक् चित्तलक्षितम् ॥

1. C सच्चयन् चित्तं । 2. A omits. 3. B ° रत्न ° । 4. C बज्रं पद्मं ।
5. A पद्मरागप्रभाकारं । 6. A स्फुर ° । 7. A रम्य । 8. A शर्वं, B शर्वं ।
9. A तत् प्र ° । 10. AC सिद्धते बो ° । 11. AB सर्व ° ।

अथ वक्तव्यः श्रीमान् सर्वतत्त्वार्थदेशः ।
 सर्वचर्यादिसम्भूतो^१ भाषते गुह्यमुत्तमम् ॥
 षण्मासान् भावयेत् प्राज्ञो रूपशब्दरसान्वितः ।
 गुह्यतत्त्वमहापूजां संपूज्य च विभावयेत् ॥
 विषमूत्राहारकृत्यार्थं कुर्यात् सिद्धिफलार्थिनः ।
 सिद्धातेऽनुत्तरं तत्र बोधिचित्तमनाविलम् ॥
 मांसाहारादिकृत्यार्थं महामांसं प्रकल्पयेत् ।
 सिद्धाते कायवाक्चित्तरहस्यं सर्वसिद्धिषु ॥
 हस्तिमांसं हयमांसं प्रान्तमांसं तयोत्तमम् ।
 भजेदाहारकृत्यार्थं न चान्यतु^२ विभजयेत् ॥
 प्रियो भवति बुद्धानां बोधिसत्त्वस्त्र धौमताम् ।
 अनेन खलु योगेन लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥
 कामधात्वौप्त्वरो^३ लोके स भवेत् परकमंकृत् ।
 तेजस्वौ बलवान् श्रेष्ठः कान्तिमान् प्रियदर्शनः ॥
 सम्मानयेदिमं लोके^४ दर्शनेनैव चोदितः ।
 इदं तत् सर्वबुद्धानां रहस्यं बोधिमुत्तमम् ।
 मन्त्रगुह्यमिदं तत्र^५ कायवाक्चित्तलक्षितम् ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे कायवाक्चित्ताधिष्ठानपटलः
 षष्ठोऽध्यायः ।

१. AC संबुद्धो । २. B ° हारकृतार्थेन, A ° हारं च कृत्यर्थं । ३. B
 चारं तु । ४. A ° तुच्छले । ५. B दर्शनं मानयेज्ञोके । ६. B गुह्यं ।

सप्तमः पठलः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्ताधि॑ पतिर्महा-
समुच्चयमन्त्वचर्यायसंबोधिपटलमुदाजहार ।

सर्वकामोपभोगैश्च॒ सेव्यमानैर्यथेच्छतः ।
चनेन खलु योगेन लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥
सर्वकामोपभोगैस्तु सेव्यमानैर्यथेच्छतः ।
स्वाधिदैवतयोगेन॑ पराङ्गैश्च॑ प्रपूजयेत् ॥
दुष्करैनियमैस्तौब्रैः सेव्यमानो न सिद्धाति ।
सर्वकामोपभोगैस्तु सेवयंश्चाशु सिद्धाति ॥
भिक्षाश्रिना न जप्तव्यं नैव भैच्यरतो भवेत् ।
जपमन्त्वैरभिन्नाङ्गः सर्वकामोपभोगकृत् ॥
कायवाक् चित्तसौम्यिलं प्राप्य बोधिं समश्वुते ।
अन्यथाऽकालमरणं पच्यते॑ नरके ध्रुवम् ॥
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्वचर्यायचारिणः ।
प्राप्ता धर्मासनं॑ शेषं सर्वकामोपसेवनैः ॥
सेवयेत् कामगान्॑ पञ्च ज्ञानार्थिगणिनः॑ सदा ।
तोषयेद्बोधिसत्त्वांश्च रागयेद् बोधिसौरिणा ॥
रूपं विज्ञाय चिविधं पूजयेत् पूजनात्मकः ।
स एवं भगवान् विज्ञो बुद्धो वैरोचनः प्रभुः ॥

1. B° चत्वारिंशि० । 2. C° कामार्थभोगार्थैः । 3. B° योरेकां ।

4. A परांश्रेन च, C चोपहारैश्च । 5. A पञ्चले । 6. A प्राप्ता धर्माङ्गरं, C प्राप्त्य धर्माकरे । 7. A मांसगुणान्, C कामना । 8. B° रागिणः, C° ज्ञाभिनः ।

शब्दं चिविधं विज्ञाय देवतानां निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बुद्धो बुद्धरत्नाकरः प्रभुः ॥
 विज्ञाय चिविधं गन्धं^१ बुद्धादौ तु निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बुद्धो^२ रागधर्मधरः प्रभुः ॥
 रसं ज्ञात्वा तु चिविधं देवतानां निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् विष्वो^३ बुद्धो योऽमोघवज्जिमान् ॥
 स्यर्थं ज्ञात्वा तु^४ चिविधं स्वकुलस्य निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् वज्रौ अज्ञोभ्याकारलाभिनः ॥
 रूपशब्दरसादीनां सदा चित्ते नियोजयेत् ।
 इदन्तत् सर्वबुद्धानां गुण्डसारसमुच्चयम् ॥
 स्यर्थशब्दादिभिर्मन्त्रो देवतां भावयेत् सदा ।
 अथवा भावयेत् तत्र कुलभेदविभावनैः^५ ॥
 बुद्धानुस्मृतिसञ्चोद्योपस्थानस्मृतिभावना ।
 भावना कायवाक्चित्तवज्जानुस्मृतिभावना ॥
 कुलानुस्मृतियोगेन क्रोधानुस्मृतिभावना ।
 समयानुस्मृतियोगात् भावयन् बोधिमाप्नुयात् ॥
 तां तां तच्छक्तिकां^६ प्राप्य योषितं रूपसुप्रभाम् ।
 प्रच्छन्नमारभेत् पूजामधिष्ठानपदस्मृतिः ॥
 तथागतमहाभासां लोचनां वा विभावयेत् ।
 हयेन्द्रियसमापत्या बुद्धसिद्धिमवाप्नुयात् ॥

1. C गन्धं ज्ञात्वा तु चिविधं, A गन्धज्ञा गन्धं चिविधं । 2. A विष्वो ।
 3. AC बुद्धो । 4. A स्यर्थंज्ञा तु, B स्यर्थंधातुं तु । 5. A ° भेदेन भेदतः ।
 6. A योग्याद्विकां । 7. A ° पदैः । 8. A ° बोधि । 9. A हेषेन्द्रिय °
 B बुद्धीन्द्रियं ।

द्वाँकारं च ओँकारं च पँकारं च विकल्पयेत् ।
 पञ्चरश्मिसमाकौण्डिं वज्रपद्मं च भावयेत् ॥
 वज्रांशुमिव सज्जवालां भावयेत्तां मनोरमाम् ।
 बुद्धानुस्मृतियोगादौन् भावयेद् वेधिकाह्विणः ॥
 तत्र कथं बुद्धानुस्मृतिभावना ।

[इयेन्द्रियसमापत्वा] बुद्धिम्बं विभावयेत् ।
 रोमकूपायविवरे^१ बुद्धमेघान् स्फरेहुधः ॥
^२तत्र कथं धर्मानुस्मृतिभावना ।
 [इयेन्द्रियसमापत्वा] वज्रधर्मं विभावयेत् ।
 रोमकूपायविवरे धर्ममेघान् स्फरेहुधः ॥
 तत्र कथं वज्रानुस्मृतिभावना ।

[इयेन्द्रियसमापत्वा] वज्रसत्रं विभावयेत् ।
 रोमकूपायविवरे वज्रमेघान् स्फरेहुधः ॥
 तत्र कथं कुलानुस्मृतिभावना ।
 [इयेन्द्रियसमापत्वा] बुद्धिम्बं विभावयेत् ।
 रोमकूपायविवरे कुलमेघान् स्फरेहुधः ॥
 तत्र कथं क्रोधानुस्मृतिभावना ।

[इयेन्द्रियसमापत्वा] क्रोधिश्वरं विभावयेत् ।
 रोमकूपायविवरे क्रोधमेघान् स्फरेहुधः ॥
 तत्र कथं समयानुस्मृतिभावना ।
 स्ववज्रं पद्मसंयुक्तं इयेन्द्रियप्रयोगतः ।
 स्वरेतोविन्दुभिर्बुद्धान् वज्रसत्त्वांश्च^३ पूजयेत् ॥

1. A ° रैः । 2. A omits तत्र to the end of the para. 3. C °
 सत्त्वं च ।

तत्र कथं मण्डलानुस्मृतिभावना ।

[दयेन्द्रियसमापत्वा] स्वरेतस्तु विचक्षणः ।

निःसारयेत् सदा योगी मण्डलान्^१ मण्डलाकरान् ॥

तत्र कथं कायानुस्मृतिभावना ।

यत्कायं सर्वबुद्धानां पञ्चस्कन्धप्रपूरितम् ।

बुद्धकायस्वमावेन ममापि तादृशं^२ भवेत् ॥

तत्र कथं वाचानुस्मृतिभावना ।

यदेव वज्रधर्मस्य वाचो निर्युक्तिसम्पदः ।

ममापि तादृशो वाचो भवेद्धर्मधरोपमः ॥

तत्र कथं चित्तानुस्मृतिभावना ।

यच्चित्तं समन्तभद्रस्य गुह्यकेन्द्रस्य धौमतः ।

ममापि तादृशं चित्तं तद्देवज्ञधरोपमम् ॥

तत्र कथं सत्त्वानुस्मृतिभावना ।

यच्चित्तं सर्वसत्त्वानां कायवाक्चित्तलक्षितम् ।

ममापि तादृशं चित्तं चाकाशसमसारिणम् ॥

तत्र कथं सर्वमन्तमूर्तिकायवाक्चित्तानुस्मृतिभावना ।

यत्कायं मन्तवज्रस्य वाचा कायविभावनम् ।

ममापि तादृशं चित्तं^३ भवेन्मन्तधरोपमम् ॥

तत्र कथं समयानुस्मृतिभावना ।

समयाक्षरेन्द्रविधिना विधिवत् फलकांक्षिणः ।

मानयेत् ताथागतं व्यूहं सुतरां सिद्धिमाप्नुयात् ॥

1. A omits. 2. A समर्पितो हृष्टः । 3. AB भवे^४ । 4. C लित्वं ।

तत्र कथं प्रज्ञापारमितासमयानुस्मृतिभावना ।

प्रकृतिप्रभास्वराः सर्वे^१ अनुत्पन्ना निराश्रयाः^२ ।

न बोधिनाभिसमयो नवान्तं न च सम्भवः ॥

तत्र कथमनुत्पादानुस्मृतिभावना ।

प्रकृतिप्रभास्वरं सर्वं निर्णिःमित्तं निरक्षरम् ।

न इयं नादयं शान्तं खसदृशं सुनिर्मलम् ॥

तत्र कथं द्वेषकुलपूजानुस्मृतिभावना ।

द्वादशाब्दिकां संप्राप्य योषितं स्थिरचेतसम् ।

कुलयोगप्रभेदेन स्वशुक्रेण प्रपूजयेत् ॥

अनेन ताथागतं कायं^३ चित्तं वज्रधरस्य च ।

वाचं^४ धर्मधरायस्य प्राप्येतेहैव जन्मनि^५ ॥

कायवाक्चित्तसंसिद्धौ ये चान्ये हौनजाः स्मृताः ।

सिद्धन्ति तस्य जापेन^६ चिवज्ञामेद्यभावनैः^७ ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुरु-
समाजे महागुरुतत्त्वराजे मन्त्रवर्यापटलः सप्तमोऽध्यायः ।

1. A सेव । 2. BC ° अवाः । 3. B सत्रि ° । 4. A adds ° वाक् ° ।

5. B ° चौ । 6. B ° वरा ° । 7. AB वज्रवर्मनि । 8. A तेषां
सिद्धन्ति जापेन । 9. A ° साधनैः ।

अष्टमः पटलः ।

अथ भगवान् रत्नकेतुस्तथागतो भगवन्तं सर्वतथागत¹काय-
वाक् चित्ताधिपतिं परमेश्वरं महावज्जधरमनेन स्तोत्रराजिणा-
ध्येष्यामास ।

वज्रसत्त्व² महायानाकाशचर्यं विशोधक ।
समन्तभद्रं पूजाय देशं पूजां जिनोत्तम ॥
रागदेष्यमोहवज्रं वज्रयानप्रदेशक ।
आकाशधातुकल्पांय धोषं पूजां जिनालय ॥
मोक्षमार्गप्रणेता च चियानपथवर्तक ।
बुद्धं सौभाग्यशुद्धात्मं भाषं पूजां नरोत्तम ॥
बोधिचित्तं विशालाक्षं धर्मचक्रप्रवर्तक ।
कायवाक् चित्तसंशुद्धं वज्रयानं नमोऽस्तु ते ॥
अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशमहाचरः ।
सर्वाभिषेकसर्वार्थः सर्वशो वज्रतत्त्वक् ॥
पूजां ताथागतौं श्रेष्ठां चिवज्ञामेद्यसंस्थिताम् ।
कायवाक् चित्तसौभाग्यां भाषते जिनसम्भवाम् ॥
प्राप्य कन्यां विशालाक्षीं रूपयौवनमग्निताम् ।
पञ्चविंशतिकां गुह्ये तिर्यगस्याः⁴ प्रकल्पयेत् ॥
शुचौ विविक्ते पृथिवौप्रदेशे
जिनात्मजं शान्तशिवालये च ।
विशुद्धतोयादिविलेपनं वा
कुर्वीत शश्वज्जिनपूजहेतोः ॥

1. A adds ° गुह्य ° । 2. A ° सत्त्व । 3. A तस्या ° । 4. B तिर्यग्बपि,
C तिर्यग्भ्योऽपि । 5. B बोधि ° ।

स्तनान्तरं यावच्छिखान्तमध्ये
 वल्ला^१ न्तरे चापि न्यसेद्विज्ञः ।
 नाभिकटिगुह्ये जिनात्मजानां
 न्यासं प्रकुर्वात् कुलपञ्चकानाम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् ज्ञानसागरम् ।
 आत्मानं चन्द्रमध्यस्थं भावयेद् हृदये पुनः^२ ॥
 संहारं च प्रकुर्वीत यदीच्छेत् शान्तवच्छधुक् ।
 चतूरलमयं स्तूपं^३ रश्मिज्वालाविभूषितम् ॥
 ज्ञानोदधिं स्त्रियं स्थाप्य^४ आलयन्तु विचिन्तयेत् ।
 स्वरोमकूपविवरे पूजामेघान् स्फरेहुधः ॥
 पश्चं पञ्चविधं ज्ञात्वा^५ उत्पलं च विचक्षणः ।
 जातिकां चिविधं कृत्वा देवतानां निवेदयेत् ॥
 कर्णिकारस्य कुसुमं मणिकायूथिकां तथा^६ ।
 करवौरस्य कुसुमं ध्यात्वा पूजां प्रकल्पयेत् ॥
 योजनशतविस्तारं भावयेत् चक्रमण्डलम् ।
 कुलानान्तु^७ प्रकुर्वीत सदाभ्यास^८ विचक्षणः ॥
 पश्चं वज्रं तथा खड्गं उत्पलं भावयेहुधः ।
 योजनकोटिविस्तारं चतुरस्त्रं^९ सुशोभनम् ॥
 चतूरलमयं चैत्यं स्वच्छं प्रकृतिनिर्मलम् ।
 भावयेच्चामरं प्राच्चः कुलानां पूजहेतुना ॥
 पञ्चकामगुणैः स्वच्छां यादवीं च समारभेत् ।
 रत्नवस्त्रादिभिन्नित्यं पूजयेद्वोधिकांक्षया ॥

1. B चरणा ° । 2. AB ° ज्ञजे ° । 3. A विधिवहुधः, C ° हृदयेषु च ।
4. A तं च । 5. B ° धेष्ठिपद्याभ्य । 6. A विधिज्ञो हि । 7. B ततः ।
8. A ° नान्तः, C ° नान्तं । 9. A ध्यान ° । 10. A गम्भराय ° ।

पञ्चोपहारपूजायैर्देवतां तोषयेत् सदा ।
 कन्यां रत्नकरीं श्रेष्ठां नानारत्नाद्यलङ्घृताम् ॥
 दद्यादै सर्वबुद्धानां सिद्धये तौव्रसाधकाः ।
 सप्तरत्नैरिदं कृत्वा परिपूर्णैं विचक्षणाः ॥
 दद्यात् प्रतिदिनं प्राज्ञो दानात्मि॑सिद्धि॑काङ्क्ष्या ।
 अर्चिपति॑मुद्रां समादाय बुद्धमण्डलमध्यतः ॥
 दद्यात् स्यर्गसमायोगं बुद्धानां रागबुद्धिना ।
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् बुद्धमण्डलम् ॥
 विम्बं ताथागतमयं विधिभिः॒ पूजयन्ति ये ।
 तूर्णं संप्राप्य सुभगां चारुवक्त्रां सुशोभनाम् ॥
 अधिष्ठानपदं ध्यात्वा तत्त्वपूजां प्रकल्पयेत् ।
 गुह्यशुक्रं विशालाक्षो॑ भजयेत् हृदबुद्धिमान्॑ ॥
 दृदं तत् सर्वमन्वाणां कायवाक्चित्तपूजनम्॑ ।
 मन्त्रसिद्धिकरं॑ प्रोक्तं॑॑ रहस्यं ज्ञानवज्जिगाम् ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे चित्तसमयपटलः अष्टमोऽध्यायः ।

1. A दानार्थी॑ । 2. A सर्व॒॑ । 3. A अधिपति॒॑, B अरिचिपति॒॑ ।
4. C व्यूह॒॑ । 5. AB विशमुच्चैः॑ । 6. B॒॑ जी॑ । 7. A॒॑ ना॑ । 8. A॒॑ वस्तकम्॑ । 9. AC परं॑ । 10. B प्राप्तं॑ ।

नवमः पटलः ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशमहाचरः¹ ।
 सर्वाभिषेकचर्याग्निः सर्ववित् परमेष्वरः ॥
 कायवाक्चित्तसंयोगं² चिवज्ञाभेद्यमण्डलम् ।
 घोषते³ परमं रम्यं रहस्यं बुद्धज्ञानिनाम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेदुद्भवण्डलम् ।
 अचोभ्यवज्ञं भावित्वा⁴ पाणी वज्रं विभावयेत् ॥
 स्फुलिङ्गगहनाकीर्णं⁵ पञ्चरश्मिप्रपूरितम् ।
 बुद्धस्य प्रभुतां⁶ ध्यात्वा तत्र⁷ वज्रेण चूर्णयेत् ॥
 कायवाक्चित्तसंयोगं⁸ अष्टवज्रेण चूर्णितम् ।
 भावयेत् परमं ध्यानं चित्तसिद्धिसमावहम्⁹ ॥
 अनेन गुह्यवज्रेण सर्वसत्त्वं विघ्रातयेत्¹⁰ ।
 येऽप्यस्य तस्य¹¹ वज्रस्य बुद्धज्ञेन¹² जिनौरसाः ।
 हेषकुलसमायोगं ज्ञेयः सर्वकुलोद्धतम् ॥
 अथ वज्रधरो राजा ज्ञानमोक्षप्रसाधकः ।
 स्वभावशुद्धनिर्लोपो¹³ बोधिचर्याप्रवर्त्तकः ॥
 भाषते¹⁴ समर्थं तत्र बुद्धबोधिप्रसाधकम् ।
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चक्रमण्डलम् ॥

1. A ° वलः । 2. AC समायोगात् । 3. AC ° वेत् । 4. A प्रकृत्वा ।
5. BC ° महसा दीप्तिः । 6. A प्रथमभूतां । 7. A omits. 8. AC ° सच्चोगं ।
9. A नेष्ट, C साह ° । 10. C ° व्युहं । 11. BC ° सच्चाभिघ्रातयेत् । 12. AC ये ये तेभ्य । 13. BC चिप्रं । 14. B हेषकुलसमं तत्र ज्ञेयः सर्वकुलोद्धवः । C हेषकुलं समासाद्य ज्ञेयः सर्वकुलार्णवः । 15. B ° निलये, C ° निरये ।
16. BC भाषते ।

दैरोचनं विभावित्वा सर्वबुद्धान् विभावयेत् ।
 सर्वरत्नप्रयोगेन वज्रविम्बं प्रकाल्पयेत् ॥
 हरणं सर्वद्रव्याणां^१ चिवज्ञेण विभावयेत् ।
 भवन्ति चिन्तामणिसमा द्रव्योदधिप्रपूरिताः ॥
 औरसाः सर्वबुद्धानां भवन्ति मुनिपुङ्गवाः ।
 मोहकुलसमं तत्र^२ ज्ञेयं सर्वकुलोङ्गवैः^३ ॥
 अथ वज्रधरो राजा रागमोह^४ प्रमाधकः ।
 गुह्यशुद्धनिरालम्ब उद्घोषयति मण्डलम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् पद्ममण्डलम् ।
 अमिताभं^५ प्रभावित्वा बुद्धैः सर्वे प्रपूरयेत् ॥
 योषिदाकारसंयोगं सर्वेषां तत्र भावयेत् ।
 चतुःसमययोगेन इदं वज्रनयोक्तमम् ॥
 दद्येन्द्रियप्रयोगेन सर्वांस्तानुपभुज्येत् ।
 इदन्तत् सर्वबुद्धानां चिकित्याभेद्यभावनम् ॥
 रागकुलसमायोगं भावनीयं तु^७ मन्त्रिणा ॥
 अथ वज्रधरो राजा वज्रमन्त्रार्थसाधकः ।
 ज्ञानसम्पूर्तनैरात्मा इदं वज्रनम्ब्रवौत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्धमण्डलम् ।
 वज्रामोघं प्रभावित्वा सर्वबुद्धांस्तु भावयेत् ॥
 मृषावादं वज्रपदं सर्वविम्बान् विभावयेत् ।
 विसम्बादयेज्जिनान्^८ सर्वांस्तथा सर्वजिनालयान् ॥

1. C° नि ।
2. A° समायोगं, C तत्त्वसमं ।
3. BC° कुलार्थवै ।
4. AC° सोक्ष° ।
5. C° युं ।
6. B° नन° ।
7. BC रागकुले सत्त्व-समयो भावनीयसु ।
8. A° दवज्जिणं ।

इदन्तत् सर्वबुद्धानां वागाकाशं सुनिर्मलम् ।
 मन्त्रसिद्धिकरं प्रोक्तं रहस्यं ज्ञानबुद्धिनाम् ॥
 समयार्कर्षणाकुलं प्रेरणौयं यथार्थतः ।
 अथ वज्रधरो राजा चिवत्त्वाभेदावज्जिणम् ।
 सिद्धिवज्रप्रणेता च इदं^३ वचनमवौत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत् समयमण्डलम् ।
 रत्नकेतुं प्रभावित्त्वा सर्वविम्बैरिदं स्फरेत् ॥
 पारुष्यवचनादौसु सेवयन् ज्ञानमाप्नुयात् ।
 इत्याह भगवान् सर्वतथागतवज्राव्यहः ॥

अथ खलु सर्वतथागतसमयवज्रकेतुप्रमुखास्ते महाबोधि-
 सत्त्वा आश्वर्यप्राप्ता अङ्गुतप्राप्ता इदं वाग्वज्रघोषमकार्षुः ।
 किमयं भगवान् सर्वतथागताधिपतिः चैधातुव्यतिरिक्तान्^४
 सर्वलोकधातुव्यतिरिक्तान् सर्वतथागतसर्वबोधिसत्त्वपर्षन्द्वधे
 अङ्गुतवाक्यार्थवचपदं भाषते स्म ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तानभिलाप्यानभिलाप्यबुद्धेच-
 सुमेरुपरमाणुरजःसमान् सर्वतथागतसमयवज्रकेतुप्रमुखान्
 महाबोधिसत्त्वानेवमाहः । मा कुलपुत्रा इमां हीनसंज्ञां
 ज्ञुगुप्तिसंज्ञां चोत्पादयथ । तत् कस्माद्वितोः । रागचर्या
 कुलपुत्रा यदुत बोधिसत्त्वचर्या यदुत^{१०} अग्रचर्या । तदाथा
 अपि नाम कुलपुत्रा आकाशं सर्वत्तानुगत^{११} आका^{१२}शानु-

1. A समा० । 2. B० यो । 3. A० रमिदं । 4. BC omit three lines from here. 5. AC omit वज्र० । 6. A बोधिसत्त्व कर्थं वज्र०, C वाक्कायवज्र० । 7. A व्यक्तरक्तां । 8. AC० वाक्त्र० । 9. A अग्र० । 10. Instead of यदुत etc. A has कुलपुत्रा यदुत मन्त्रचर्या । 11. A० तथागतं । 12. C न साका० ।

गतानि सर्वधर्माणि । तानि^१ न कामधातुस्थितानि न रूपधातुस्थितानि^२ नारूपधातुस्थितानि न चतुर्महाभूतस्थितानि । एवमेव कुलपुत्राः सर्वधर्मा अनुगत्याः । द्वद्वयवशं विज्ञाय^३ सर्वतथागताः सर्वसत्त्वानामाशयं विज्ञाय ततो^४ धर्मे देशयन्ति ।

एवमेव कुलपुत्रा आकाशधातुपद^५ निरुक्ताः^६ ते^७ तथागतसमया अनुगत्याः । तद्यथा चपि नाम कुलपुत्राः कागडं च मथनीयं च पुरुषहस्तव्यायामं च प्रतोत्य धूमः प्रादुर्भवति अग्निमभिवर्त्तयति^९ सचाग्निर्न कागडस्थितो न मथनीयस्थितो न पुरुषहस्तव्यायामस्थितः । एवमेव कुलपुत्रा सर्वतथागतवत्समया अनुगत्याः । गमनागमनाद्यैरिति । अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा आश्वर्यप्राप्ना अहुतप्राप्ना^{१०} विस्मयोत्पुख्लोचना द्वादृं बोषमकाषुः ।

महाइतेषु^{११} धर्मेषु आकाशसहश्रेषु^{१२} च ।
निर्विकालेषु शुद्धेषु संहतिः^{१३}स्तु प्रगौयते ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्यसमाजे महागुह्यतन्त्रराजे परमार्थाद्वयतत्त्वार्थसमयपटलः नवमोऽध्यायः ।

1. BC add च सर्वधर्माणि । 2. AB omit न रूपधातुस्थितानि ।
3. A ° नं । 4. BC omit. 5. Adds एतान् । 6. B omits ° धातुपद ° ।
7. A ° क्तानि । 8. A एव । 9. C निवर्त्तयति । 10. B omits.
11. A महाइतेषु । 12. A ° समयेषु । 13. B ° चि ° ।

दशमः पठलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजभागच्य¹ भगवन्तं
सर्वतथागताधिपतिं² महासमयवज्रतत्त्वाभिसम्बोधिकायवाक्-
चित्तगुह्यं तथागतं नमस्यैवमाहुः ।

भाष्मस्त्र भगवन् तत्रं मन्त्रसारसमुच्चयम् ।

कायवाक् चित्तगुह्याच्य³ महासिद्धिनयोन्तमम् ॥ इति ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वक्षेत्रान्तकृत्⁴ इभुः ।

दीप्तवर्णो⁵ विशालाक्ष इदं वचनमद्वौत् ॥

कायवाक् चित्तवज्रानां कायवाक् चित्तभावनम् ॥

निर्विकल्पनिरालम्बसमता न क्वचित् स्थितम् ॥

अथ भगवान् स्वभावशुद्धस्तथागतः पारमितामन्त्रनयवज्रं
नाम समाधिं समापद्धः तां य सर्वतथागतानेवं आह । अस्ति
भगवन्तः सर्वतथागता अक्षोभ्यप्रसुखाः सर्वतथागता अनेक-
विद्याकोटिनियुतशतसहस्रैः सर्वर्थक्रियानाटकं दर्शयन्ति ।
दशदिग्लोकधातुपर्यवसानेषु सर्वलोकधातुषु⁶ पञ्चकामगुणैः
क्रौडन्ति रमन्ते परिवारयन्ति⁷ । न च ते¹⁰ मन्त्र¹¹ चर्याभियुत-
मवलोकयन्ति । तत् कस्यादेतोः ? निष्पद्मो बतायं तथागत-
मन्त्रचर्यानियधर्मतत्त्वे¹² । तत्र¹³ तेषां महासत्पुरुषाणां
व्यवलोकनार्थमिदं सर्वतथागतकायवाक् चित्तमन्त्र¹⁵ रहस्यं¹⁶

1. BC ° म्य । 2. omitted in AC. 3. A ° गुह्यं च । 4. C ° शाण्डवः ।
5. A ° खण्डो । 6. A ° खास्त्रया ° । 7. AB ° कै । 8. BC omit.
9. A विचालयन्ति । 10. A तेन । 11. A omits. 12. A ° धर्मै । 13. C
तत्, B omits. 14. A महापु ° । 15. A adds ° वज्र ° । 16. C adds सुर्व °
before.

मन्त्र॑हृदयसंचोदनं नाम महापरमगुह्यं सर्वतथागतकाय-
वाक् चित्तसमयालम्बनं^२ सर्ववज्रधरकायवाक् चित्तसमयालम्बनं
सर्वधर्मधरकायवाक् चित्तसमयालम्बनं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो
वाक् पथ^३निरुक्ताग दृढं मन्त्रसमुच्चयमुदाजहार ।

॥ ह्रुँ ओँ आः स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वबुद्धाः सहौरसाः ।

कम्पिता मूर्च्छामपिंद वज्रसत्त्वमनुस्मरन् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिमं समयमुदाजहार ।

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् बुद्धमण्डलम् ।

हुँकारं तत्र मध्यस्थं स्वविम्बेन^४ प्रकल्पयेत् ॥

वज्रश्चिमहादौष्टं विस्फुरन्तं विचिन्तयेत् ।

बुद्धानां कायवाक् चित्तं हृतं तेन^५ विभावयेत् ॥

स भवेत्तत्त्वगात् एव कायवाक् चित्तवज्रधृक् ।

वज्रसत्त्वो महाराजः सर्वायाः^६ परमेश्वरः ॥

स्वमण्डलं स्वमन्त्रेण निष्पादनविधिर्भवेत् ।

दृढन्तत् सर्वबुद्धानां सारं वज्रसमुच्चयम् ॥

स्वमन्त्रपुरुषं^७ ध्यात्वा चतुःस्थानेषु रूपतः^८ ।

त्रिमुखाकारयोगेन त्रिवर्णेन विभावयेत् ॥

हृत्याह भगवान् खवज्रसमयः । तत्रेदं परमं वज्ररहस्यम् ।

हृदयमध्यगतं सूक्ष्मं^{१०} मण्डलानां विभावनम् ।

तस्य मध्यगतं चिन्तेदं^{११} वरं परमं पदम् ॥

1. A adds ° गुह्या ° । 2. C omits from सर्व ° etc. to समयालम्बनं below. 3. A वाच्चार्थै । 4. AC सहौ ° । 5. A बुद्धविम्बै । 6. A हृदगतेन । 7. C पर्वायाः, A सर्वायाः । 8. C ° रूपै । 9. A पुरतः । 10. A गुह्या । 11. A चित्तम् ° ।

पञ्चशूलं महावज्ञं भावयेत् योगवित्^१ सदा ।
 चिन्तयेत् चौचि वज्ञाचि वज्ञाहुशप्रभेदतः ॥
 हृदयं ताडयेत् तेन देवताद्यं^२ प्रचोदयेत् ।
 इदं तत् सर्ववज्ञाणां बुद्धिमत्प्रसाधनम् ॥
 चक्रपद्मकराभ्यां तु^३ वज्ञाहुशविभावनम् ।
 चोदनं हृदये प्रोक्तं इदं नाटकसम्भवम् ॥
 सप्ताहं यावत् कुर्वीत इदं वज्ञनयोक्तमम् ।
 सिद्धाते कायवाक्चित्तरहस्यं ज्ञानवज्ञिणाम् ॥
 अवलोकन्ति वरदा भीताः सन्वस्तमानसाः ।
 ददन्ति विपुलां सिद्धिं मनःसन्तोषगप्रियाम् ॥
 बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्रचर्यायसाधकाः ।
 अतिक्रामेद्यदि मोहात् तदन्तं तस्य जौवितम् ॥
 अथ वज्ञधरो राजा चिलोकायानुशासकः ।
 चिलोकवरवज्ञायमिदं घोषमकार्षीत् ॥
 यावन्तो मन्त्रपुरुषः स्त्रिवज्ञज्ञानपुरिताः ।
 इये^५न्द्रियप्रयोगेण सर्वभावविकल्पनम् ॥
 इदं तत् सर्वबुद्धानां मन्त्रसमयसाधनम्^६ ।
 विष्वे^७श्वरीप्रविष्टेषु वज्ञसंयोगभावना^८ ।
 रक्तां रक्तेन्द्रिणां वौक्ष्येत्^९ इदं समयमण्डलम् ॥
 अथ वज्ञधरो राजा सर्वताद्यागतात्मजः ।
 सर्वाभिषेकबुद्धाय इदं वचनमब्रवौत् ॥

1. B ° गतः । 2. A नवतां वा । 3. A ° बोधि ° । 4. AC ° कुलाद्यैरु ।
5. A ° अ इदं ° । 6. B यथे ° । 7. AC ° भावनम् । 8. A विद्ये ° ।
9. A ° नम् । 10. A ° च्छ ।

लोकधातुषु सर्वेषु यावत्यो योषितः^१ स्मृताः ।
 महामुद्राप्रयोगेण सर्वास्ता उपभुज्येत् ॥
 स्फरेद्वपदं तत्र असंख्याः^२ कोटिवच्चिगाम्^३ ।
 द्रुत्याह भगवान् बोधिसमयः ॥
 अनेन प्राप्नुयाहोधिं चिवज्ञाकाशसन्निभाम् ।
 स भवेत् वज्रसत्त्वायो बोधिचित्तजिनोदधिः ॥

द्रुति श्रीसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुज्ज-
 समाजे महागुज्जातन्त्रराजे सर्वतथागतहृदयसञ्चोदनो नाम
 पटलः दशमोऽध्यायः ॥



एकादशः पटलः ।

अथ भगवान्^१ कायवाक् चित्तवज्ज्ञस्तथागतो वज्जपुरुषोत्तमं
नाम समाधिं समापदेदं सर्वतथागतमन्तवज्ज्ञपुरुषोत्तम-
पटल^२मुदाजहार ।

त्रिवज्जात्तरमन्त्यायै महामुद्राविभावनम् ।
कर्त्तव्यं ज्ञानवज्ज्ञेण सर्वबोधिसमावहम् ॥
ओँ कारं ज्ञानहृदयं कायवज्ज्ञसमावहम् ।
आः कारं बोधिनैरात्म्यं वाक्यं वज्ज्ञसमावहम् ॥
ह्रूँ कारं कायवाक् चित्तं त्रिवज्जाभिद्यमावहम् ।
इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तमन्त्यपुरुषः ।
खवज्ज्ञमध्यगं चिन्तेत्^३ मण्डलं सर्ववज्ज्ञगम् ।
भुँ कारं भावयेत्तत्र वज्ज्ञसेषस्फरा^४ वहम् ॥
तत्रेदं ज्ञानवज्ज्ञहृदयम् ॥

॥ भुँ ॥

वज्ज्ञमण्डलमध्यस्थं ओँ कारं तु प्रभावयेत् ।
स्वच्छमण्डलमध्यस्थं आः^५ कारं तु विचिन्तयेत् ॥
धर्ममण्डलमध्यस्थ्यह्रूँ कारस्य विभावना^६ ।
भुँ कारमालयं ध्यात्वा त्रिवज्ज्ञोत्पत्तिभावना ॥
इत्याह भगवान् गुह्यसमयः ।

1. A adds सर्वतथागतगुह्य before this. 2. A omits ° वज्ज ° । 3. A adds सर्वतथागतवज्ज्ञमन्तविद्या and C adds सर्वतथागत before this. 4. A adds विद्या । 5. BC ° ष ° । 6. A पद ° । 7. A वाग ° । 8. A adds विद्या । 9. A चित्तं । 10. A समा ° । 11. B आ ° । 12. B omits this line. 13. A प्रभावनम् ।

हृदयं वाध्य॑ बुद्धेभ्यः कायवाक् चित्तरञ्जनम्^२ ।
 ओँ कारं बुद्धकायार्यं आः कारं वाक् पथम्^३ तथा ॥
 हृँ कारं चित्तज्ञानौषं दृदं बोधिनयोत्तमम् ।
 दृदं तत्पर्बुद्धानां बुद्धबोधिप्रसाधकम् ॥
 निर्मितं ज्ञानवज्ज्ञेण बुद्धहेतुफलोदयम् ।
 एते वै बुद्धपुरुषा मन्त्रविद्येति कौर्त्तिताः ॥
 निष्पादनादिसमयैस्त्रिवज्ञाभेदाभावनैः ।
 ॥ सर्वतथागतं समयतत्त्वं ज्ञानवज्ञाधिष्ठानहेतुर्नाम समाधिः ॥
 विविक्तेषु च रस्येषु दृदं योगं समारभेत् ।
 सिध्यते कायवाक् चित्तं पञ्चकेन न संशयः ॥
 खवज्जमध्यगं चिन्तेत्^४ स्वच्छमण्डलमुत्तमम् ।
 निष्पादा स्वमन्त्रसमयं ओँ कारं हृदये न्यसेत् ॥
 पञ्चरश्मिमहामंडान् वैरोचनायभावनैः ।
 अनेन कायं बुद्धस्य वज्रवैरोचनोदधिः ॥
 सिध्यते पञ्चमावेणा बुद्धकायसमप्रभः ।
 चिवज्जकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन्^५ पञ्चज्ञानिनाम् ॥
 दृत्याह भगवान् कायवज्जगुह्यः ।
 ॥ सर्वतथागतकाय^{१०} रश्मिव्यहो^{११} नाम समाधिः ॥
 १२ खवज्जमध्यगं चिन्तेत्^{१३} धर्ममण्डलमुत्तमम् ।
 निष्पादा स्वमन्त्रपुरुषमाः कारं वाक् पथे न्यसेत् ॥

1. A सर्वं^६ । 2. C पञ्चरः । 3. A बुद्धवाक् । 4. A adds ° चित्तं ° ।
5. A ° ये । 6. A चित्तं । 7. A ° दयेत् । 8. A ° वैर । 9. C वाग् ° ।
10. C ° वाग् ° । 11. 'A वज्ररश्मि, C समयसम्भवो । 12. C omits 4 lines from here. 13. A चित्तं ।

पञ्चवर्णमहावच्चं लोकेषु वराग्रभावनैः ।
 निष्पाद्य समयज्ञानवाक् समयप्रपञ्चकम् ॥
 धर्मवाक्यं समारूढो धर्मवच्चसमो भवेत् ।
 चिवच्चकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ॥
 दृत्याह भगवान् वाग्वच्चगुह्याः ।
 ॥ सर्वतथा गतवाग्वच्चसमयसम्बो नाम समाधिः ॥
 खवच्चमध्यगं चिन्तेत् वच्चमण्डलमुत्तमम् ।
 निष्पाद्य स्वमन्त्रपुरुषं हँकारं चित्तसंस्थितम् ॥
 महांसमयतचं वै पञ्चवर्णं विभावयेत् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवच्चेण सर्ववच्चजिनालयम् ॥
 वच्चचित्तसमः शास्त्रा स भवेद् ज्ञानगुणोदधिः ।
 चिवच्चकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ॥
 दृत्याह भगवान् वच्चचित्तगुह्याः ।
 ॥ सर्वतथा गतकायवाक् चित्तं वच्चो नाम समाधिः ॥
 महावच्चं समाधाय ज्ञानमण्डलमध्यतः ।
 खँकारं सर्वकार्येषु खवच्चज्ञानसमो भवेत् ॥

॥ खँ ॥

बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च पूज्यमानो मुहुर्मुहः ।
 तिष्ठेत् चिकल्पं समयं बुद्धैरपि न हश्यते ॥
 दृत्याह भगवान् खवच्चसमयः ।

1. B ° कृपथ ° । 2. A adds ° वच्च ° । 3. A सर्व ° । 4. A adds ° समयसम्बव ° । 5. A वच्च ° । 6. A ° छति कर्त्तव ° ।

॥ कायवाक् चित्तवज्ञानतज्ज्वाल॑ सम्भवव्युहमाल॒ नाम
समाधिः ॥

ध्यात्वा स्वमन्त्रपुरुषं वज्ञमण्डलमध्यतः ।
हृदये हृँ कारवज्ञास्यं कृत्वा रूपविभावनम् ॥

॥ हृँ ॥

मञ्जुश्रीसमयसम्भागं कायवाक् चित्तवज्ञिणः ।

म भवेद्वोधिसत्त्वात्मा दशभूमिप्रतिष्ठितः ॥

॥ बोधिसत्त्वज्ञानसमयचन्द्रवज्ञो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं ध्यात्वा धौँ कारं ज्वालसुप्रभम्^१ ।
परमास्त्रो वज्रकायेन वज्रकायसमो भवेत्^२ ॥

॥ धौँ ॥

॥ खवज् समयव्युहालयो नाम समाधिः ॥

बुद्धाभिज्ञायसमयैः पञ्चाभिज्ञसमो^३ भवेत् ।

इदन्तत् सर्वबुद्धानां^४ बुद्धाभिज्ञायसाधनम् ॥

खधातु^५मध्यगं चिन्तेत् वज्र^६मण्डलसुत्तमम् ।

वज्रसत्रं प्रभावित्वा ज्ञाना^७कारं प्रभावयेत् ॥

॥ ओँ ॥

चिवज्ञसमयध्यानेन चिवज्ञाक्षोभ्यसमो भवेद्वित्याह भग-
वानक्षोभ्यवज्ञः^{१२} ।

1. A ° इार ° । 2. A ° मालिनी । 3. C ष्ट्रीं । 4. A चिकालस्त्र-
प्रभाकरः । 5. A शास्त्रा, C परमन्त्रो । 6. A माचरेत् । 7. A ° समयो ।
8. A सिद्धिं । 9. C ° वज्र ° । 10. A हुह ° । 11. A ° नमा ° ।
12. A ° राजः ।

अच्छोभ्यसमकायेन वाक्चित्ताग्रधृक् सदा^१ ।
 लोकधातुषु सर्वेषु पूज्यते^२ चोभ्यवच्चिणः ॥
 ॥ अच्छोभ्यसमयकायाभिसम्बोधिवच्चो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
 आकाशवच्चं प्रभावित्वा चामाकारं प्रभावयेत् ॥
 ॥ चैँ ॥^३

चिवच्चसमयध्यानेन चिवच्चकेतुसमो भवेदित्याह भगवान्
 रत्नकेतुवच्चः ।
 कायवाक्चित्तवच्चे रत्नकेतुसमप्रभः ।
 स भवेद् बोधिनैरात्माज्ञानवच्चं समावहः^४ ॥
 ॥ रत्नकेतुसमयसम्भोगवच्चो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
 लोकेश्वरं प्रभावित्वा धर्मो^५कारं विभावयेत् ॥
 ॥ ओँ ॥

चिवच्चसमयध्यानेन चिवच्चामित^{१०}समो भवेदित्याह भग-
 वानमितवच्चः ।
 कायवाक्चित्तवच्चेण अमितायुःसमप्रभः ।
 स भवेत् सर्वसत्त्वानां महायानपथोदयः ॥
 ॥ अमित^{११}वच्चप्रभावश्रीर्नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगतं चिन्तेद् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
 वच्चोत्पलं^{१२}प्रभावित्वा समयोकारं प्रभावयेत् ॥

1. A चित्तचिधारिणः । 2. A ° पूज्येद ° । 3. A रत्ना ° । 4. C ओँ ।
5. C omits ° केतु ° । 6. AC ° गुह्या ° । 7. BC ° लयः । 8. BC omit ° केतु ° । 9. A धन्वा, ° C धर्मा ° । 10. C ° चृत ° । 11. AC add ° गुण ° । C omits ° वच्च ° । 12. C ° त्रभं ।

॥ ओँ ॥

त्रिवक्षसमयध्यानेन त्रिवक्षामोघसमो भवेदित्याह भगवान्मोघवक्षः ।

कायवाक् चित्तवक्षेण वक्षामोघसमप्रभः ।

स भवेद् ज्ञानोदधिः श्रीमान् सर्वसत्त्वार्थसम्भवः ॥

॥ अमोघसमयरश्मिज्ञानायसम्भवो नाम समाधिः ॥

खधातुमधागतं चित्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

वैरोचनवक्षं प्रभावित्वा विरोक्तारं प्रभावयेत् ॥

॥ ओँ ओँ ओँ ॥

त्रिवक्षसमयध्यानेन वैरोचनवक्षसमो भवेदित्याह भगवान् वैरोचनवक्षः ।

कायवाक् चित्तवक्षेण वैरोचनसमप्रभः ।

स भवेद् ज्ञानसम्भोधिस्त्रिकायाभेदासाधकः ॥

॥ कायवाक् चित्तालम्बनसम्बोधिवक्षो नाम समाधिः ॥

पर्वतेषु विविक्तेषु नदौप्रस्त्रवणेषु च ।

श्मशानादिष्वपि कार्य्यमिदं ध्यानसमुच्चयम् ॥

अक्षोभ्यज्ञानवक्षादौन् ध्यात्वा खवक्षमध्रतः ।

पञ्चाभिज्ञप्रयोगेण स्थाने बुद्धायभावना ॥

इत्याह भगवान् महावक्षसमयवक्षाभिज्ञः ।

पञ्चशूलं महावक्षं पञ्चज्ञालाविभूषितम् ।

पञ्चस्थानप्रयोगेण पञ्चाभिज्ञसमो भवेत् ॥

1. त्रिकालं, C चयोकारं ।

2. C adds त्रिवक्ष before this.

3. A

४. अज्ञानं । 5. A वा । 5. B वक्षा ० ।

स्वमन्त्रं भावयेच्चक्रं स्फुलिङ्गहनाकुलम् ।
 पञ्चवच्चप्रयोगेण पञ्चाभिज्ञसमो भवेत् ॥
 खवच्चमध्यगं चित्तेत् बुद्धज्ञालासमप्रभम् ।
 ध्यात्वा बुद्धप्रवेशेन बुद्धाश्रयसमो भवेत् ॥
 बुद्धमण्डलमध्यस्थं काये वैरोचनं न्यसेत् ।
 ओँकारं हृदये ध्यात्वा मन्त्रविज्ञानभावना ॥
 निरोधवच्चंगतं चित्ते यदा तस्य प्रजायते ।
 स भवेच्चिन्नामणिः श्रीमान् सर्वबुद्धायसाधकः^१ ॥
 बुद्धमण्डलमध्यस्थं वच्चाक्षीभ्यं प्रभावयेत् ।
 ह्रँकारं हृदये ध्यात्वा चित्तविन्दुगतं न्यसेत् ॥
 बुद्धमण्डलमध्यस्थं अमिताभं प्रभावयेत् ।
 आःकारं हृदये ध्यात्वा चित्तविन्दुगतं न्यसेत् ॥
 इदन्तत् समयायायां^२ चिवच्चाभेदाभावनम्^३ ।
 निरोधसमयविज्ञानं बुद्धसिद्धिसमावहम्^४ ॥
 खवच्चधातुमध्यस्थं भावयेत् स्वच्छमण्डलम् ।
 ओँकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥
 खवच्चधातुमध्यस्थं भावयेत् धर्ममण्डलम् ।
 आःकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥
 खवच्चधातुमध्यस्थं भावयेद् वच्चमण्डलम् ।
 ह्रँकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥

1. AC वच्चा ° । 2. A सर्व ° । 3. A ° चक्र ° । 4. A ° धारकः ।
5. BC अमितवच्चं । 6. A वच्च ° । 7. A ° चैषण । 8. B साधनम् ।
9. A भावयन् । 10. C ° कुलम्, A ° वहेत् ।

द्रुत्याह भगवान् चिवच्च^१ज्ञानसमयः ।
 यः प्रभूतमिमं योगं कायवाक् चित्तवच्चिणः ।
 पठेदा चिन्तयेदापि सोऽपि वज्रधरो भवेत्^२ ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुरु-
 समाजे महागुरुतन्त्रराजे सर्वतथागतमन्तसमयतत्त्ववज्रविद्या-
 पुरुषोत्तमपटल एकादशोऽध्यायः ॥



द्वादशः पठलः ।

अथ वच्चधरः शास्त्रा स्त्रां ज्ञानायसाधकः चिवच्चसमय-
तत्त्ववाक्वच्चमुदाजहारः ।

खधातुसमभूतेषु³ निर्विकल्पस्त्रभाविषु ।
स्वभावशुद्धधर्मेषु नाटकोऽयं प्रभाव्यते ॥
महाटवीप्रदेशेषु फलपुष्पाद्यलङ्घते ।
पर्वते विजने साधां⁶ सर्वसिद्धिसमुच्चयम् ॥

॥ सं ॥

कायवाक्चित्तवच्चेषु मञ्जुवच्चप्रभावना ।
स्फरणं कायवाक्चित्ते मञ्जुवच्चसमो भवेत्⁹ ॥
योजनशत¹⁰ विस्तारं प्रभया दीप्त¹¹ वच्यया ।
आ¹² भासयति सिद्धां¹³ त्मा सर्वां¹⁴ लङ्कारभूषितः ॥
ब्रह्मरुद्रादयो देवा न पश्यन्ति कदाचन ।
॥ मञ्जुश्रौवच्चायसमयान्तर्हानि¹⁵ करी नाम समाधिः ॥
विण्मूलपञ्चसमयैस्त्रिल¹⁶ वच्चाभेद्यसम्बवैः ।
कृत्वा चिलोहसहितं मुखे प्रक्षिप्य भावयेत् ॥
अभेदां सर्वबुद्धानां चित्तं तत्र¹⁷ प्रभावयेत् ।
स भवेत्तत्त्वगादेव¹⁸ मञ्जुवच्चसमप्रभः ॥

1. C अस्त्रा । 2. C ° हरेत् । 3. A खधातुसमयतुष्येषु । 4. C ° ल्पेषु ।
5. C ° वे ° । 6. A जिनसाध्यस्यं । 7. A सूर् । 8. A वच्च' । 9. A समुद्दवेत् । 10. A ° सङ्क ° । 11. C मञ्जु ° । 12. B अव ° । 13. A दीप्ता ° । 14. A सङ्का ° । 15. B ° त्तद्वोध ° । 16. B ख ° । 17. A ततः । 18. A ° दक्षयो देवो ।

स्वमन्त्रेण प्रभावित्वा चक्रं स्फुलिङ्गसुप्रभम् ।
 आलयं सर्वबुद्धानां ध्यात्वा बुद्धसमो भवेत् ॥
 षट्क्रिंशत्पुमेरुणां यावन्तः परमाणवः¹ ।
 भवन्ति तस्यानुचराः सर्ववच्चधरोपमाः ॥

॥ चक्रसमयो नाम समाधिः ॥

स्वमन्त्रेण महावच्चं ध्यात्वा मण्डलमध्यतः ।
 आलयं सर्ववज्ञाणां चित्तवच्चसमो भवेत् ॥
 षट्क्रिंशत्पुमेरुणां यावन्तः परमाणवः ।
 योषितस्तस्य तावन्त्यो भविष्यन्ति गुणालयाः ॥
 वैधातुकमहावच्चो भवेदुद्ग्रेनमस्तुतः ।

॥ वच्चसमता नाम समाधिः ॥

पद्मं स्वमन्त्रवज्ञेण ध्यात्वा चष्टदलं महत् ।
 आलयं सर्वधर्माणां चिन्त्य⁴ धर्मसमो भवेत् ॥
 षट्क्रिंशत्पुमेरुणां यावन्तः परमाणवः ।
 संस्यापयति⁵ शुद्धात्मा बुद्धपूजा⁶यमण्डले ॥

॥ पद्मसमता नाम समाधिः ॥

तिष्ठेत् चिकल्पसमयं सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ।
 दशदिक्सर्वबुद्धानां चिगुह्यं पर्युपासते ॥
 स्वमन्त्रं भावयेत् खड्गं⁸ पञ्चरश्मिसमप्रभम्⁹ ।
 पाण्डौ गृह्ण विशालाच्चः¹⁰ वच्चविद्याधरो भवेत् ॥

1. A adds योषितस्तस्य तावन्त्यो भविष्यन्ति गुणालयाः । चैधातुकमहावच्चो भवेदुद्ग्रेनमस्तुतः ।
2. A चित्तं ।
3. AC ब्रह्मरुद्रं ।
4. A सर्वं ।
5. A पयेत्ति ।
6. A वज्ञा ।
7. A पूज्यसु ।
8. A भग्म ।
9. B माकुलम् ।
10. B चिवं ।

वैधातुकमहापूज्यो दैत्यब्रह्मेन्द्रनमस्तः ।
 चिसाहस्रमहाशुरो भवेद्वह्ननरोत्तमः ॥
 यदभिलषति^१ चित्तेन कायवाक्चित्तवर्जिणः ।
 ददाति ताहशीं सिद्धिं चित्तवज्जप्रभाविताम् ॥
 ॥ मर्वखङ्गोत्तमो नाम समाधिः ॥
 ओँकारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये स्वदेवताविम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्त्वगादेव बोधिसत्त्वं समप्रभः ।
^२उदितादित्यसङ्गाशो जाम्बूनदसमप्रभः ॥
 आःकारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
^३मध्ये स्वदेवताविम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्त्वगादेव बोधिचित्तं समप्रभः ।
^४उदितादित्यसङ्गाशो जाम्बूनदसमप्रभः ॥
 ओँकारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये स्वदेवताविम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्त्वगादेव वज्रकायसमप्रभः ।
 उदितादित्यसङ्गाशो जाम्बूनदसमप्रभः ॥
 खधातुखच्छमध्यस्यं वैरोचनं प्रभावयेत् ।
 हस्ते चक्रं प्रभावित्वा चक्रविद्याधरो भवेत् ॥
 महाचक्रकुलं ध्यात्वा इदं चक्रायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवच्चेण चक्रकायाययोगतः^५ ॥

1. A ° स्त्रैक ° । 2. A ° लघित ° । 3. AC ° चित्त ° । 4. B omits
 this line. 5. omitted in A and C. 6. B ° ज्ञान ° । 7. A ज्ञाना ° ।
 8. A दुष्ट ° । 9. A ° जनात् ।

खधातुवज्जमध्यस्यं ज्ञानाऽक्षीभ्यं प्रभावयेत् ।
 हस्ते वज्जं प्रभावित्वा वज्जविद्याधरो भवेत् ॥
 महावज्जकुलं ध्यात्वा इदं वज्जायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्जेण वज्जकायाययोगतः ॥
 खधातुरत्नमध्यस्यं रत्नवज्जं प्रभावयेत् ।
 हस्ते रत्नं प्रभावित्वा रत्नविद्याधरो भवेत् ॥
 महारत्नकुलं ध्यात्वा इदं रत्नायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्जेण रत्नकायाययोगतः^२ ॥
 खधातुपद्ममध्यस्यं अभिताभं^३ प्रभावयेत् ।
 हस्ते पद्मं प्रभावित्वा पद्मविद्याधरो भवेत् ॥
 महापद्मकुलं ध्यात्वा इदं पद्मायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्जेण धर्मकायप्रयोगतः ॥
 खधातुसमयमध्यस्यं अमोघायं प्रभावयेत् ।
 हस्ते खड्गं प्रभावित्वा खड्गविद्याधरो भवेत् ॥
 महासमयकुलं ध्यात्वा इदं समयायसाधनम्^५ ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्जेण कायसमययोगतः ॥
 चिशूलज्ञानाऽङ्गुशादयः साध्या वज्जप्रभेदतः ।
 सिध्यन्ति तस्य ध्यानेन कायवाक्चित्तसाधनैः ॥
 इत्याह भगवान् महासमयसिद्धिवज्जः ।
 चतुर्थ्यैकवृक्षे वा एकलिङ्गे शिवालये ।
 साधयेत् साधको नित्यं वज्जाकर्षं विशेषतः ॥

1. A ° त्वा ° । 2. A repeats from खधातुवज्जमध्यस्य etc. to कर्त्तव्यं
 ज्ञानवज्जेण in this line. 3. C ° धर्म ° । 4. C ° युं । 5. AC ° भावनं ।
 6. B ° ज्वाला ° । 7. C ° भाव ° । 8. A सिद्धिसमय ° ।

त्रियोगमन्त्रपुरुषं धात्वा त्रियोगवज्जिणम् ।
 अङ्गुशं कायवाक्चित्तं बुद्धानां ज्ञानवुद्दिनाम् ॥
 वायव्यमगुडलायस्य^१ बुद्धाकर्षणमुत्तमम् ।
 दशदिक्समय^२सम्भूतं वज्रेणाकृष्य^३ भुज्जयेत्^४ ॥
 ॥ खधातुसमयवज्जाकर्षणम् ॥
 वैरोचनं महाचक्रं ध्यात्वाङ्गुशं जिनालयम् ।
 वज्रपद्मादिभिः कार्यं समयाकर्षणमुत्तमम् ॥
 ॥ वैधातुकसमयाकर्षणम्^५ ॥
 सर्वाकारवरोपितं बुद्धविम्बं विभावयेत् ।
 पाणौ च कायवाक्चित्तं अङ्गुशादीनि भावयेत् ॥
 अनेन खलु योगेन स भवेत्परकर्मकृत् ।
 सर्वाकारवरोपितं कायवज्रं विभावयेत् ॥
 जिह्वावज्रप्रयोगेन धात्वा वाग्वज्रसमो भवेत् ।
 चिगुह्मसमयपूजायौ पूजां पूज्यं प्रभावयेत् ॥
 इदन्तत् सर्वसिद्धीनां सारं गुह्मसमुच्चयम् ।
 द्रुत्याह भगवान् महागुह्मसमयः ।
 महामांससमयायेण साधयेत् त्रिवज्रमुत्तमम् ।
 विण्मूत्रसमयायेण^७ भवेत् विद्याधरः प्रभुः ॥
 हस्तिसमयमासिन^८ पञ्चाभिज्ञत्वमाप्नुयात् ।
 अश्वसमयमासिनान्तर्दानाधिष्ठो^{१०} भवेत् ॥

1. A ° मध्यस्तं, C ° यस्तं । 2. A omits ° समय ° । 3. A ° षोप ° ।
 4. B मुज्जते । 5. B repeats. 6. A पूज्यां । 7. A ° योगेन । 8. A ° मांससमयायेण । 9. A ° भिज्ञाः समा ° । 10. A अन्तर्दानाधिष्ठति ° ।

प्रवानसमयमांसेन सर्वसिद्धिप्रसाधनम् ।
 गोमांससमयायेण वज्ञाकर्षणमुत्तमम् ॥
 अलाभे सर्वमांसानां ध्रात्वा सर्वं^१ विकल्पयेत् ।
 अनेन वज्ञयोगेन सर्वबुद्धिष्ठाते^२ ॥
 सर्वाकारवरोपेतं कायवाक्चित्तवज्ञिणम् ।
 हृदये ज्ञानसमयं मुकुटे वज्ञायधारिणम् ॥
 प्रीणनं सर्वबुद्धानां हृदं समयनयोत्तमम् ।
 कर्तव्यं समयायेण सर्वसिद्धिकरं परम् ॥
 ॥ सर्वसमयज्ञानवज्ञाहारो नाम समाधिः ॥
 जिज्ञासमयवज्ञाये ध्रात्वा हृकारवज्ञिणम् ।
 पञ्चामृतप्रयोगेन वज्ञसत्त्वत्वमाप्नुयात्^३ ॥
 आःकारौ कारसमयमिदं वज्ञनयोत्तमम् ।
 अनेन खलु योगेन वज्ञसत्त्वसमो भवेत् ॥
 ॥ समयवज्ञामृतमालिनी^४ नाम समाधिः ॥
 चिवज्ञसमयसिद्धार्थं^५ भवेत् विकायवज्ञिणः ।
 दशदिक्सर्वबुद्धानां भवेच्चिन्तामण्योदधिः ॥
 आभासयति वज्ञात्मा लोकधातुं समन्ततः ।
 चक्रसमयसिद्धान्ते^६ बुद्धकायसमो भवेत् ॥
 विचरेत् समन्ततः सिद्धो गङ्गावालुकसर्वतः ।
 सर्वेषु समयायेषु विद्याधरप्रभुभवेत् ॥

1. A सर्वं । 2. A ° छिते । 3. AC जिज्ञाय ° । 4. C समो भवेत्, B चिवज्ञत्वमाप्नुयात् ° । 5. B ° ली । 6. A ° ज्ञाये, C ° हैर । 7. AB ° सिद्धाये । 8. A ° लि ° ।

सर्वसमयसिद्धाये कायवज्जप्रभावतः ।
 अन्तर्ज्ञाने^१ षु सर्वेषु^२ साहस्रैकावभासकः ।
 हरते सर्वसिद्धीनां^३ भुज्ञे कन्यां^४ सुरायजाम् ॥
 गंगावालुकसमान् बुद्धांस्त्रिवज्ञालयसंस्थितान् ।
 पश्यते चक्रुर्वच्चेण स्वहस्तैकं यथामलम् ॥
 गंगावालुकसमैः चेत्तैः ये शब्दाः सम्प्रकौर्त्तिताः ।
 शृणोत्यभिज्ञादशतः श्रोत्रस्थमिव सर्वतः ॥
 गंगावालुकसमैः चेत्तैः कायवाक्चित्तलक्षणम् ।
 स वित्ति सर्वसत्त्वानां चित्तास्त्वं नाटकोङ्गवम् ॥
 गंगावालुकसमैः कल्पैः संसारस्थितिसम्भवम् ।
 पूर्वनिवासं समयं दिनचयमिव स्मरेत् ॥
 गंगावालुकसमैः कायैः बुद्धमेघाद्यलङ्घतैः ।
 गंगावालुकसमान् कल्पान् स्फरेद्^५ दृढायवज्जिणः ॥
 दूत्याह भगवान् समयाभिज्ञः । वज्रचक्रुर्वच्चश्रोतं वज्र-
 चित्तं वज्रवाणौ^६ वज्रकटहि^७ श्वेति ।
 बुद्धाभिज्ञार्थसंसिद्धौ^८ बुद्धकायसमो भवेत् ।
 गंगावालुकसंस्थैश्च परिवारैः परौष्टतः ।
 विचरेत् कायवाग्वज्ञो लोकधातुं समन्ततः ॥
 सेवासमयसंयोगमुपसाधनसम्भवम् ।
 साधनार्थसमयं च महासाधनचतुर्थकम् ॥

1. C ° द्वौरे ° । 2. A omits. 3. B ° बुद्धानां । 4. B भुज्ञते च ।

5. C निरास । 6. A omits. 7. BC वज्रनिवास । 8. C ° ऋषि ° ।

9. BC ° सिद्धिस्तु ।

विज्ञाय वज्रभेदेन ततः कर्माणि साधयेत् ।
 सिवासमाधिसंयोगं भावयेत् बोधिमुक्तमम् ॥
 उपसाधनसिद्धाये^१ वज्रायतनविचारणम् ।
 साधने चोदनं प्रोक्तं मन्त्राधिपतिभावनम् ॥
 महासाधनकालिषु विम्बं स्वमन्त्रवज्जिणः ।
 मकुटेऽधिपतिं ध्यात्वा सिद्धते ज्ञानवज्जिणः ॥
 सिवाज्ञानामृते^२ नैव कर्त्तव्यं सर्वतः सदा ।
 एषो हि सर्वमन्त्राणां सर्वमन्त्रार्थं साधकः ॥
 महाटवौप्रदेशेषु विजनेषु महत्मु च ।
 गिरिगङ्गरकुलिषु सदा सिद्धिरवाप्यते ॥
 इत्याह भगवान् महासाधनवज्जः ।
 अथ वज्रचतुष्कोनं^३ सिवा कार्यं दृढ़त्रतैः ।
 चिवज्ञकायमन्त्रेण^४ भावयन् सिद्धिमश्नुते ॥
 चतुःसन्ध्यप्रयोगेन पञ्चस्थानेषु बुद्धिमान् ।
 ओँ कारज्ञानं वज्रेण ध्यात्वा सम्वरमा^५ विश्रेत् ॥
 दिनानि सप्त पञ्चं च मासमप्यब्दमेव च ।
 उत्पाद्य वज्रसमयं लघु सिद्धिरवाप्यते ॥
 विस्तरेण मया प्रोक्तं दिनभेदप्रचोदतः ।
 पञ्चाभ्यन्तरतः सिद्धिरुक्ता गुह्यायसम्बद्धैः ॥
 तत्रेदमुपसाधनसम्बरविषयम् ।

1. A ° ध्यते । 2. A/° सुच । 3. A तन्त्रतत्त्वार्थ °, C मन्त्रतत्त्वार्थ ° ।
4. A ° ष्ट्रोणे, B वज्राचार्येण । 5. C सर्वा काया । 6. B समितेन, C समानेन । 7. A omits ° ज्ञान ° । 8. A ° समाधिं ।

बुद्धकायधरः श्रीमान् चिवज्ञाभेद्यभावितः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य करोतु^१ कायवज्ञिणः ॥^२
 दशदिक्संस्थिता बुद्धा चिवज्ञाभेद्यभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु कायलज्ञितम् ॥

तत्रेदं साधनसम्बरविषयम् ॥

धर्मो वै^३ वाक्पथः श्रीमान् चिवज्ञाभेद्यभावितः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य करोतु वाक्यवज्ञिणः ॥
 दशदिक्संस्थिता बुद्धास्त्रिवज्ञाभेद्यभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं तस्य कुर्वन्तु वाक्पथोऽवम् ॥

तत्रेदं महासाधनसम्बरविषयम् ।

चित्तवज्ञधरः श्रीमान् चिवज्ञाभेद्यभावितः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु चित्तवज्ञिणः ॥
 दशदिक्संस्थिता बुद्धा चिवज्ञाभेद्यभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु चित्तसम्भवाः^५ ॥
 बुद्धो वा वज्ञधर्मो वा वज्ञसत्त्वोऽपि वा यदि ।
 अतिक्रमेद्यदि मोहात्मा स्फुटेयुर्नाच संशयः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतत्त्वराजे समयसाधनायनिर्देशपटलो
 हादशोऽध्यायः ।

1. A कुर्वन्तु । 2. This verse is repeated in C. 3. A समाधौ । 4. A वाग्^० । 5. B omits from तत्रेदं to चित्तसम्भवाः । 6. A वज्ञिणः । C repeats दशदिक्संस्थिता to वाक्पथोऽवम् after this.

त्रयोदशः पठलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागता ज्ञानवच्चागच्चारिणः सर्व-
सत्त्वार्थसंभूता^१ बोधिसत्त्वाश्च धौमन्तः^२ प्रगीपत्य महाशास्त्रारं
मुनिं सत्त्वार्थवज्जित्यां पूजा^३ समयतत्त्वज्ञं वज्रघोषमुदौरयन् ।

अहो बुद्धं नयं दिव्यमहो बोधिनयोत्तमम् ।
अहो धर्मनयं शान्तमहो मन्त्रनयं दृढम् ॥
अनुत्पद्धेषु धर्मेषु स्वभावातिशयेषु च ।
निर्विकल्पेषु धर्मेषु ज्ञानोत्पादः प्रगीयते ॥
भाषस्व भगवन् रस्यं सर्वधर्मसमुच्चयम् ।
वज्रजापं महाज्ञानं त्रिकायाभेदामगडलम् ॥
प्राप्यते बुद्धज्ञानानि त्रिवज्राभेदाभावनैः ।
जपन् वज्रप्रयोगेन सर्वबुद्धिष्ठाते ॥
कुलानां सर्वमंचाणां कायवाक् चित्तलक्षणम् ।
मंचजापं प्रघोषाथ वज्रजापमुदाहरन्^४ ॥
बुद्धाश्च चाच्चसंभूताः कायवाक् चित्तवज्जित्याः ।
संप्राप्ता ज्ञानमतुलं वज्रमंचप्रभावनैः ॥ इति ॥
अथ वज्रधरः शास्त्रा खवज्रज्ञानसंभवः ।
कर्ता स्त्रा वरायायो वज्रजापमुदाहरत्^५ ॥

1. BC ° सम्भोगाः । 2. A वास्तः । 3. A सर्वार्थ ° । 4. C ° धर्म ° ।
5. AB भूतेषु । 6. AB ° मन्त्र ° । 7. A शृण्वन्तु ज्ञानसागराः । 8. C
° दीरयेत् ।

सर्ववज्जसमयव्युहतस्वार्थमावनासम्बोधिपटलस्त्रयोदगः ।

६१

सर्वमंचार्थजापेषु चिवज्ञाभेदालक्षणाम् ।

चिभेदे^१ वज्रपर्यन्तो न्यासोऽयं चिवज्ञमुच्यते ॥

दृत्याह च ।

विविधं स्फुरणं कार्यं कायवाक् चित्तसन्निधौ^२ ।

अनेन जापवज्ञेण वज्रचित्तसमो भवेत् ॥

^३बुद्धानां कायवाक् चित्तं ध्यात्वा पूजाप्र^४कल्पनम् ।

कर्त्तव्यं ज्ञानवज्ञेण इदं बोधिसमावहम्^५ ॥

अथवा स्फुरणं कार्यं चिभेदेन प्रति प्रति ।

कायवाक् चित्तनैरात्मां ज्ञानचित्तेन संस्फरेत् ॥

उच्चारयन् स्फरेद्वचं समाप्तौ संहारमादिशेत् ।

इदन्तत् सर्वबुद्धानां ज्ञानोन्मौलितचक्षुषाम् ॥

कायवज्ञाभिसम्बोधिं भावाभावविचारणम् ।

बुद्धकाय इति प्रोक्तः कायजापः स उच्यते ॥

वाक्यं समयं संबोधिः शब्दाशब्दविचारणम् ।

वज्रचित्तमिति प्रोक्तां चित्तजापः स उच्यते ॥

अथानुगमजापेन निःखभावेन चारुणा ।

विचारणं चाध्वबुद्धेभ्यो रत्नजापः स उच्यते ॥

स्फुरणं कायमेधेन बुद्धक्षेत्रान्समन्तः ।

गमनागमनवज्ञार्थमस्मोधजापः स उच्यते ॥

1. A° य° । 2. A सम्बिधौ । 3. These two lines are repeated

in C. 4. A° य° । 5. AB चिवज्ञचित्तसमो भवेत् । 6. B° या° ।

7. A° क° । 8. A° याभि° ।

शृणोति मन्त्राच्चरपदं स्ववज्जैर्घुष्टमगडलम् ।
 क्रोधसमयज्ञानेन क्रोधजापः स उच्यते ॥
 'कामार्थं विह्वलौभूतान् सर्वदाग्निहितैषिणः ।
 मत्वा॑ न्मोहपदे॒ स्थाप्य मोहजाप इति स्मृतः ॥
 रागवज्जोड्वं वाचं कायवाक् चित्तसंस्थिताम् ।
 सत्वान्॑ राग॑पदे॒ स्थाप्य रागजाप इति स्मृतः ॥
 देषवज्जोड्वं चित्तं कायवाक् चित्तसंस्थितम् ।
 सत्त्वान् देषालये स्थाप्य देषजापः स उच्यते ॥
 विवज्जसमयं तज्जं मध्यमं समयवच्चिणाम् ।
 तदेव सर्व॑वज्ञाणां जापो नपुंसक उच्यते ॥
 वज्ञाधिपतयः सर्व॑ रागतत्वार्थचिन्तकाः॑ ।
 कुर्वन्ति रागजां वोधिं सर्वसत्वहितैषिणौम् ॥
 लोचनाद्या महाविद्या निल्यं कामार्थतत्पराः ।
 सिद्धन्ति कामभोगैस्तु॑ सिद्धमानैर्यथेच्छतः ॥
 मोहसमयसमूता॑ विद्याराजानो वज्जिणः ।
 नपुंसकपदे॒ सिद्धाः॑ ददन्ति सिद्धिमुत्तमाम् ॥
 क्रोधा देषालये जाता निल्यं मारणातत्पराः॑ ।
 सिद्धन्ति मारणार्थेन सिद्धमानैर्यथेच्छतः॑ ॥
 इत्याह भगवान् महापुरुषसमयः ।

1. This line is incomplete in A.
2. C सर्व॑ ० ।
3. C ० दृ ।
4. C सर्वान् ।
5. C रागोदधि॑ ।
6. C समय॑ ।
7. C ० भावकाः ।
8. C ० भोगेन ।
9. A ० सुन्नता ।
10. A has क्रोधात् देषालये जाता निल्यं सिद्धन्ति मारणाः ।
11. This line is incomplete in A.

सर्ववच्चसमयव्युहतस्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्त्रयोदशः ।

६३

हृदि मध्यगतं चक्रं भावयेत् ज्ञानवच्चिंगाम् ।
स्वच्छमण्डलमध्यस्थं चक्रमन्तर्वार्थभावना ॥
हृदि मध्यंगतं वज्रं भावयेत् ज्ञानवच्चिंगाः ।
वज्रमण्डलमध्यस्थं वज्रमन्तर्वार्थभावना ॥
हृदि मध्यगतं रत्नं भावयेत् रत्नज्ञानिनः ।
रत्नमण्डलमध्यस्थं रत्नमन्तर्वार्थभावना ॥
हृदि मध्यगतं पद्मं भावयेत् पद्मज्ञानिनः ।
धर्ममण्डलमध्यस्थं पद्ममन्तर्वार्थभावना ॥
हृदि मध्यगतं खड्डं भावयेत् खड्डज्ञानिनः ।
समयमण्डलमध्यस्थं खड्डमन्तर्वार्थभावना ॥
सर्वमण्डलपार्श्वेषु सर्वबुद्धान्निवेशयेत् ।
पंचरश्मिप्रभेदेन^५ स्फारयन्^६ बोधिमाप्नुते ॥
स्फुरणां सर्वमन्तर्वाणां हिधाभेदेन कीर्तितम् ।
त्रिकायवच्चभेदेन संहारस्फुरणां भवेत् ॥
कायस्वभावं कायेन चित्तं चित्तस्वभावतः ।
वाचं वाचस्वभावेन पूज्य पूजामवाप्नुयात् ॥
महामण्डलचक्रेण पंचवच्चविभावना ।
मध्ये त्वधिपतिं ध्यात्वा स्वविम्बं त्रिकायवच्चिंगम् ॥
विम्बं स्वमन्तर्वच्चस्य मण्डलानां चतुष्टयम्^७ ।
चतुर्वर्णेन संकल्प्य हृदि मन्त्रार्थभावना ॥
वच्चचतुष्टयं कर्म^८ करोति ध्यानवच्चिंगाः ।
एषो हि सर्वमन्तर्वाणां रहस्यं परमशाश्वतम् ॥

1. C ° चक्रि ° । 2. मध्यचक्रार्थ ° । 3. B° वच्च ° । 4. B चक्रं ।
5. C ° प्रदेशेन । 6. AC ° येत् । 7. AB ° ये । 8. A ° यमिदं ।

शान्तिके लोचनाकारं पौष्टिके पद्मवच्चिणम् ।
 बृद्धे वैरोचनपदं बज्ज्ञोधोऽभिचारके ॥
 दृदं तत् सर्वमंत्राणां गुह्यं त्रिकायसंभवम् ।
 निर्मितं ज्ञानवज्ज्ञेण क्रियानाटकलाञ्जितम् ॥
 अभक्तिवादिनः सत्वा निन्दकाचार्यवच्चिणे ।
 अन्येषामपि दुष्टानामिदं कार्यं प्रचोदनम् ॥
 दृत्याह भगवान् महाज्ञानचक्रवच्चः ।
 वैधातुकस्त्रितान्सर्वान् बुद्धकाये¹ विभावयेत् ।
 सम्पुटोद्घाटितान् कृत्वा ततः कर्मप्रसाधनम् ॥
 खधातुमध्यगं बज्जं पंचशूलं चतुर्मुखम् ।
 सर्वाकारवरोपितं वज्रसत्वं विभावयेत् ॥
 वाध्वसमयमंभूतं बुद्धचक्रं विभावयेत् ।
 दक्षपाणाविदं कार्यं बुद्धचक्रं महाबलम् ॥
 सत्वान् दग्धदिक्संभूतान् बुद्धकायप्रभेदतः ।
 संहृत्य पिण्डयोगेन स्वकाये तान् प्रवेशयेत् ॥
 सफुरणान्तु पुनः कार्यं बुद्धानां ज्ञानवच्चिणाम् ।
 क्रुद्धान् क्रोधाकूलान् ध्यात्वा विकटोत्कटभौषणान् ॥
 नानाप्रहरणहस्तायान् मारणार्थायाचिन्तकान् ।
 घातयन्तो महादुष्टान् वज्रसत्वमपि स्वयम् ॥
 बुद्धास्त्रिकायवरदाः त्रिवज्ञालयमण्डले ।
 ददाति सिद्धिं मोहात्मा स्थिते नात्र संशयः ॥
 दिनानि सप्तेदं कार्यं बुद्धस्यापि न सिद्धति ।

1. B स बुद्धान् । 2. A सम्पूर्णं घोटितं, C सम्पुटोहोतिकां ।

सर्ववज्रसमयव्युहतस्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्त्रयोदगः ।

४५

॥ वज्रसमयाज्ञाचक्रो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं चक्रं वज्रज्ञालाविभूषितम् ।
 सर्वाकारवरोपितं वैरोचनं प्रभावयेत् ॥
 वाध्यसमयसंभूतान् वज्रसत्त्वान् महायशान् ।
 वज्रं स्फुलिङ्गहनं पाणौ तस्य विभावयेत् ॥
 सत्त्वान् दशदिक् संभूतान् वज्रकायप्रभेदतः ।
 संहृत्य रस्मियोगेन स्वकाये तान् प्रवेशयेत् ॥
 स्फुरणं सर्ववज्राणां कार्यं ज्ञानायदुद्दिना॑ ।
 शृणवन्तु सर्वबुद्धात्मा कायवाक् चित्तयोगिनः^३ ॥
 अहं वज्रधरः श्रीमान् चाज्ञाचक्रप्रभेदतः ।
 वज्रेणादीप्तवपुषा स्फारयामि विकायजान् ॥
 लंघयेद्यदि समयं विशीर्यते न संशयः ।

॥ चक्रसमयाज्ञावज्रो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चिन्तेहुद्दमण्डलवज्रिणम् ।
 यमान्तकं महाचक्रं खवज्रास्यं प्रकल्पयेत् ॥
 बुद्धांश्च वाध्यसंभूतान् प्रविष्टस्त्रिकायमण्डले ।
 पुनः संस्फारयेहुद्दान् यमान्तकाकारसन्निभान् ॥
 सत्त्वांश्च वाध्यसम्भूतान् रिपूणां दुष्टचेतसाम् ।
 धातितान् भावयेत् क्रुद्द इदं वज्राज्ञामण्डलम् ॥

॥ सर्वसमयसंभवयमान्तकसमान्यतिकायाज्ञावज्रो नाम समाधिः ॥

1. A ° दिग्गि । 2. AC ° वन्धुमा । 3. A ° योगतः । 4. B

° सत्त्वांश्च । 5. AB omit ° समान्य ° ।

कायवाक्चित्तवज्जैस्तु स्वमन्त्वार्थगुणेन वा ।

अथवा [पौष्टि]^१ समये आज्ञाचक्रप्रवर्त्तनम्^२ ॥

रक्षार्थं सर्वमन्त्वाणां कार्यं ज्ञानायवज्जिणाम् ।

इदं तत् सर्वबुद्धानां बोधिरक्षार्थमुच्चाते ॥

इत्याह भगवान् बोधिचित्तः ।

खवज्जमध्यगं धर्मं वैरोचनायसंभवम् ।

ध्यात्वा त्रिकायवज्ञायं^३ आसनन्तु प्रकल्पयेत् ॥

खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णं विभावयेत् ।

मन्त्वाच्चरपदं ज्ञानं चित्ताकारं प्रकल्पयेत् ॥

पुनस्तु संस्फरेत् बुद्धान् चित्तवज्जप्रभावितान्^४ ।

चित्तवज्जमिति कृत्वा त्रिकाये तान् प्रवेशयेत् ॥

इत्याह भगवान् खवज्जसमयः ॥ वज्जमन्तरक्षप्रदोत-
करो नाम समाधिः ॥

सर्वाकारवरोपेतं वज्जसत्रं विभावयेत् ।

बुद्धांस्तु क्रमणः स्थाप्य जलस्थोपरि चंक्रमेत्^५ ।

समयोदकप्रयोगेन मूर्धि पादविभावनम् ॥

इत्याह भगवान् स्वभावशुद्धः ॥ वज्जोदधिपदाक्रान्तो नाम
समाधिः ॥

माहेन्द्रसगडलं ध्यात्वा मध्ये क्रोधं^६ कुलं न्यसेत् ।

कर्मवज्जपदाक्रान्तं मूर्धि तस्य विभावयेत् ॥

इत्याह च ॥ सर्वतीर्थप्रवादिस्तम्भनवज्जो नाम समाधिः ॥

1. A ° त्यौष °, B पौष °, C ° द्वौष ° (?) । 2. A ° प्रयोजनम् । 3. A त्रिकायं, C त्रिवज्ञायं । 4. C ° विना । 5. C कल्पयेत् । 6. B ° धा ° । 7. BC परवा ° ।

सर्ववज्रसमयव्यूहतस्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्त्रयोदशः ।

४७

क्रोधाकारं चिवज्ञायान् पौतकिं जल्कसन्निभान् ।

गिरिराज इव सर्वान् ध्यात्वा मूर्धि प्रभावयेत् ।

बुद्धसैन्यमपि स्तम्भे मियते नाव संशयः ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तसंभवः ॥ सर्व-
सैन्यस्तम्भनो नाम समाधिः ॥

रिपुसन्त्वासनसमये इदं ध्यानं प्रकल्पयेत् ।

अतिक्रमेद्यदि बुद्धः स्फुटते नाव संशयः ॥

इत्याह भगवान् चिवज्ञसमयः ।

हँकारकौलकं ध्यात्वा पञ्चशूलप्रमाणातः ।

वज्रकौलं कृतं तेन हृदये तदिभावयेत् ।

बुद्धसैन्यमपि क्रुद्धं नाशं गच्छेद्व संशयः ॥

॥ रिपुमहापहारो^३ नाम समाधिः ॥

नगरे वाऽप्यथवा यामे विषये वा प्रयोजयेत् ।

अनेन नित्यं भवेत् शान्तिः सर्वरोगविवर्जिता ॥

अन्तरिक्षगतं वज्रं पञ्चशूलं प्रभावयेत् ।

कल्पोद्वाहमिव ध्यात्वा पुनः संहारमादिशेत् ॥

स्फुरणं च पुनः कार्यं रक्षचिन्तामणिप्रभैः ।

भावयेत् धर्ममेधान्^४ वै अभिषेकं समादिशेत् ॥

अनेन ध्यानवज्रेण दुष्पूरोऽपि प्रपूर्यते^५ ।

त भवेत् चिन्तामणिः श्रीमान् दानवज्ञप्रसाधकः ॥

बुद्धमेघैर्महाधर्मैर्वज्रसत्रैश्च तत् स्फुरेत् ।

1. B° संघ° । 2. ABC चस्ते । 3. BC° मोहापहो । 4. AB

° संघान् । 5. C° रयेत् ।

दिकल्पासंख्येयस्थानं सर्वबुद्धैरधिष्ठाते ।
 इदं तत् सर्वबुद्धानां कायगुरुमनाविलम् ॥
 ॥ सर्वसत्त्वरोगापनयनवज्जसंभवो नाम समाधिः ॥
 ध्यानवज्जेण समादानं यत्र स्थाने समाचरेत् ।
 अनेन ध्यानयोगेन तिष्ठन् बुद्धैरधिष्ठाते ॥
 ध्वजासृतमहाराजं वज्रकीलं प्रभावयेत् ।
 निखनेहशदिक्चक्रं स्फुलिंगज्वालमन्त्रिभम् ॥
 इत्याह च ॥ जगद्विजयशान्तिवज्जो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगं चिन्तेत् शान्तिमण्डलमुत्तमम् ।
 विम्बं वैरोचनं ध्यात्वा हृदयेऽथ प्रविन्यसेत् ॥
 खधातुं लोचनायैश्च परिपूर्णं विभावयेत् ।
 संहृत्य रश्मिपिण्डेन आरम्भस्य निपातने^१ ॥
 रोमकूपाग्नविवरैर्बुद्धमेघान् स्फरेत् ब्रतौ^२ ।
 अभिषेकं तदा तस्य बुद्धमेघा ददन्ति हि ।
 अनेन वज्रसमयः श्रीमान् भवति तत्त्वात् ॥
 ॥ बुद्धसमयमेघव्यूहो नाम समाधिः ॥
 खवज्जमध्यगं चिन्तेत् माहेन्द्रमण्डलं शुभम् ।
 विम्बं धर्मपरं ध्यात्वा हृदये वाऽथ विन्यसेत् ॥
 खधातुभवनं^३ रस्यं पाण्डरास्त्वैः प्रपूरयेत् ।
 संहरेत् रश्मिपिण्डेन रत्नचिन्तामणिप्रभम् ॥

1. AB ° सु । 2. AC ° तयेत् । 3. C बुधः । 4. C omits ° मेघ ° ।
 5. A ° धरं ° । 6. AB ° ने । 7. Two lines from here are repeated
 in B and C.

कायवाक् चित्तनिलये यिने^१ तत्र निवेदयेत् ।
रोमकूपायविवरे रत्नमेघान् स्फरेत् ब्रतौ ॥
भावयेत् धर्ममेघान्वै अभिषेकं समादिशेत् ।
अनेन ध्यानवच्चेण दुष्पूरोऽपि प्रपूर्यते^२ ।
स भवेत् चिन्तामणिः श्रीमान् दानवच्चप्रसाधकः ॥

॥ धर्मसमयमेघव्युहो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं चिन्तेत् वज्रचन्द्रार्थं मण्डलम् ।
विस्त्रिं खवच्चधर्मायमर्थिनो हृदि विन्यसेत् ॥
बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च परिपूर्णं खमण्डलम् ।
पञ्चरश्मिप्रयोगेण तेजस्तत्र निपातयेत् ॥
स भवेत् तत्काणादेव सर्वबुद्धमनोज्ञकः ।
मञ्चुश्रौतुल्यसङ्गाशः स भवेत् परंकर्मकृत् ॥
ददाति च प्रहृष्टात्मा अभिषेकं महोत्मकः ।
वशमानयति जनान् सर्वान् दर्शनेनैव चोदितान्^३ ॥

॥ रत्नसमयमेघव्युहो नाम समाधिः ॥

खवचं रात्रसैः क्रूरैश्चण्डैः क्रोधसुदारुणैः ।
शृगालैर्विविधैः काकैर्गृष्णैः श्वानैः प्रभावयेत् ॥
चामेयमण्डलस्य तु^४ भावयेत् रिपवः सदा ।
अपकारौ सर्वबुद्धानां ध्यात्वा योगं प्रयोजयेत् ॥
अन्तर्मञ्चारुधिरादां सर्वकृष्टं प्रभावयेत् ।
नानाप्रहृण्यधरैराकृन्तो^५ नियते रिपुः ॥

1. C1 ° शिनेदं, C2 A ° शिनं तु । 2. B ° पूर्वेत् । 3. C ° ज्वार्थ ° ।
4. C ° कृ ° । 5. A छृदये । 6. A ° द ° । 7. AC जगत् सर्वे । 8. AC
° तः । 9. A ° लंस्त्राच । 10. AB add प्रभावयेत् ।

बुद्धो वज्रधरो वापि यद्यनेन प्रभाव्यते ।
 पञ्चाभ्यन्तरपूर्णोन स्थिते नाव संशयः ॥
 ॥ वज्रमेघसमयव्युहो नाम समाधिः ॥
 चिमुखं वैरोचनं चिन्तेत् शरत्काशडसमप्रभम् ।
 सितकृष्णामहारक्तं जटामुकुटमण्डितम् ॥
 चिमुखं वज्रिणं चिन्तेत्कृष्णारक्तसिताननम् ।
 जटामुकुटधरं दीप्तं लोकधातुसमाकुलम् ॥
 चिमुखं रागिणं चिन्तेत्कृष्णासिताननम् ।
 जटामुकुटसंभोगं भावयन् सिध्यते ध्रुवम् ॥
 चक्रं वज्रं महापद्मं सव्यपाणौ विभावयेत् ।
 षड्भुजान् भावयेत् वज्रान्नानाप्रहरणधरान् शुभान् ॥
 लोचनां चिमुखां चिन्तेत् सर्वसत्त्वहितैषिणीम् ।
 सितकृष्णामहारक्तां चारुरूपां विभावयेत् ॥
 खवज्जनेत्रौं महाराज्ञौं चिमुखां भावयेत्सदा ।
 कृष्णारक्तसिताकारां चारुरूपां विभावयेत् ॥
 वाम्बज्जौं च^३ महाराज्ञौं चिमुखां भावयेत्सदा ।
 रक्तसितकृष्णाकारां चारुरूपां विभावयेत्^३ ।
 वज्रोत्पलधरां विद्यां चिमुखां कान्तिसुप्रभाम् ॥
 पौत्रकृष्णासिताकारां भावयन् ज्ञानमाप्नुयात् ।
 यमान्तकं महाक्रोधं चिमुखं क्रुद्धं सुप्रभम् ॥
 भयस्यापि भयं तीक्ष्णं कृष्णावर्णं विभावयेत् ।
 अपराजितं महाक्रोधमहाश्वासनादिनम् ॥

1. A ° दक्षिण ° । 2. ° च A नेत्रौं । 3. These two lines are repeated in A and C. 4. A ° कुल ° ।

चिमुखं स्फुलिंगगहनं विस्फुरन्तं विचिन्तयेत् ॥
 हययौवं महाक्रोधं कल्पोद्वाहमिवोङ्गवम् ।
 तिमुखं दुष्पदाक्रान्तं भावयेत् योगतः सदा ॥
 वज्रामृतं महाक्रोधं स्फुलिंगाकुलचितसम् ।
 दौस्तवचनिभं क्रूरं भयस्यापि भयप्रदम् ॥
 टक्किराजं महाक्रोधं तिमुखं विभयप्रदम् ।
 चतुर्भुजं भयस्यायं टक्किराजं प्रभावयेत् ॥
 महाबलं महाबज्रं चैलोक्यार्थार्थारिणम् ।
 नाशकं सर्वदुष्टानां चिमुखं भावयेत् सदा ॥
 नौलदगडं^१ महाक्रोधं^२ चैलोक्यस्य भयप्रदम् ॥
 चिमुखं चिवज्जसंभृतं तौक्षण्याज्वालं प्रभावयेत् ॥
 वज्राचलं महाक्रोधं किकरं वज्रसंभवम् ।
 खङ्गपाशधरं सौम्यं चिमुखं भावयेत् व्रतौ ॥
 एकाचरं^३ महोषांशं विस्फुरन्तं समन्ततः ।
 चिमुखं वज्रिणं^४ दौस्तं भावयेत् ध्यानमगडले ॥
 शुभं ज्ञानायधरं क्रूरं भयोदधिसमप्रभम् ।
 चिमुखं ज्वालार्चिवपुषं भावयेत् ध्यानसुप्रभम् ॥
 तेजोराशिजयोषांशं ये चान्ये मन्त्रवज्रिणः ।
 एभिः समयसंभोगैर्भवनीयाः प्रति प्रति ॥
 अमितानि समाधीनि मन्त्राणां समुदाहताः^५ ।

1. B भयंकरं । 2. A ° क्यधातुहारिणम्, C ° क्यार्थान्तहारिणम् ।

3. In B and C the descriptions of वज्रामृत and टक्किराज follow this line. 4. A adds च । 5. C ° कायं । 6. C भयंकरं । 7. B ° न्तरं ।
 8. C चक्रिणं । 9. B ° दीरयेत् ।

एकैकस्य तु क्रोधस्य बहुत्वे तु विशिष्यते ॥
 खधातुमध्यगं चिन्तेत् स्वच्छमण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा वैरोचनं प्रभावयेत् ॥
 स्वच्छं चन्द्रनिभं शान्तं नानारश्मिसमप्रभम् ।
 आदर्शमिव संभूतं तैधातुकस्य मण्डलम् ।
 सर्वालङ्घाररचितं ध्वात्वा बोधिं स पश्यति ॥
 अनेन बुद्धमाहात्म्यं सर्वलोकं वशंकरम् ।
 प्राप्यते जन्मनौहैव ध्यानवच्चप्रभावनैः ॥

॥ वैरोचनसमयं संभवचारुवज्जो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं चिन्तेत् वच्छमण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा वज्रसत्त्वं विभावयेत् ॥
 स्वच्छकायनिभं क्रुद्धं नानाज्वालभयप्रदम् ।
 सर्वाकारवरोपितं सर्वालङ्घारभूषितम् ।
 ध्यात्वा ज्ञानपदं शान्तं लघु वज्रत्वं माप्नुयात् ॥
 अनेन वज्रमाहात्म्यं सर्वसत्त्ववशंकरम् ।
 प्राप्यते जन्मनौहैव ध्यानवच्चप्रयोगतः ॥

॥ सर्ववज्रसमयसंभवचारुवज्जो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चिन्तेद्वर्ममण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा धर्मसत्त्वं विचिन्तयेत् ॥
 स्वच्छकायधरं सौम्यं सर्वालङ्घारभूषितम् ।
 रश्मिसेधमङ्गाचक्रं^६ विस्फुरन्तं प्रभावयेत् ॥

1. A ° सत्त्व ° । 2. A omits ° समय ° । 3. A ° सत्त्व ° । 4. AC
 ° प्रचोदितः । 5. A तत्त्वं । 6. A ° वज्रं ।

सर्ववज्रसमयव्युहतस्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्त्रयोदशः ।

७३

अनेन धर्ममाहात्म्यं त्रिकायाभेदासम्भवम् ।

प्राप्यते जन्मनौहैव ज्ञानोदधिविभूषणम् ॥

॥ धर्मसत्त्वसमयसंभवचारुवक्त्रो नाम समाधिः ॥

खवज्जमध्यगं चिन्तेत् चक्रमगडलमुत्तमम् ।

बुद्धिम्बं प्रभावित्वा लोचनायौ विभावयेत् ॥

चारुवक्त्रां विशालाक्षीं नानाभरणभूषिताम् ।

सर्वलक्षणसंपूर्णां त्रिकायायधारिणीम् ॥

पाणी प्रभावयेत् चक्रं चैधातुकवशङ्करम् ।

सर्वसिद्धिकरं ज्ञानं चक्रं चिन्तामणिप्रदम् ॥

॥ लोचनासमयाज्ञानहस्तायवतौ नाम समाधिः ॥

खवज्जमध्यगं चिन्तेत् चन्द्रमगडलमुत्तमम् ॥

बुद्धिम्बं प्रभावित्वा खवज्जायौ प्रभावयेत् ।

चारुवक्त्रां विशालाक्षीं नौलोत्पलसमप्रभाम् ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णां खमायायौ विभावयेत् ।

पाणी नौलोत्पलं चक्रं चैधातुकनमस्तुतम् ॥

बुद्धिम्बोधिकरं दिव्यं रहस्यं सिद्धिवज्जिणाम् ।

॥ खभानुरग्निमेघवज्ञालहादनवतौ नाम समाधिः ॥

खवज्जमध्यगं चिन्तेद्वर्ममगडलमुत्तमम् ।

बुद्धिम्बं प्रभावित्वा धर्मवक्त्रीं प्रभावयेत् ॥

चारुवक्त्रां विशालाक्षीं पद्मरागेन्द्रसन्निभाम् ।

मायाजालायसंभूतां रागरक्तवरप्रियाम् ॥

1. A ° वज्र ° । 2. A चन्द्र ° । 3. A त्रिमायाय, ° C त्रियानाय ° ।

4. BC add बुद्धिम्बं प्रभावित्वा खवज्जायौ प्रभावयेत् । after this line. 5. C वज्र ° । 6. C रक्तं ।

सर्वलक्षणसंपूर्णां सर्वलङ्घारभूषिताम् ।
 पाणौ रक्तोत्पलं दिव्यं सर्वबुद्धप्रभावितम् ॥
 धर्मज्ञानाकरं दिव्यं गुह्यं समयवज्जिणाम् ।
 ॥ धर्मसमयतत्वाभिसम्बोधिदर्शनवज्जो नाम समाधिः ॥
 खवज्जमध्यगं चिन्तेत् सिद्धिमण्डलमुक्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा तारायौं तु प्रभावयेत् ॥
 चारुवक्त्रां विशालाच्चौं नानाभरणभूषिताम् ।
 पौत्रवर्णनिभां ध्यात्वा स्त्रौशाठ्यमदनोत्पुकाम् ॥
 पाणौ प्रभावयेत् व्यक्तं उत्पलं पौत्रसन्निभम् ।
 वज्जसमाधिसंभूतं सर्वसत्त्वनमस्तुतम् ॥
 ॥ समयतारायवतौ नाम समाधिः ॥
 खवज्जमध्यगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुक्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा यमान्तकायं विभावयेत् ॥
 सफुलिङ्गहनं दीपं संक्रुद्धं भवेमण्डलम् ।
 रक्ताचं^१ दृष्टाविकटं खङ्गपाणिं विभावयेत् ॥
 मुकुटे वैरोचनपदं ध्यात्वा तुष्यन्ति वज्जिणः ।
 एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्जिणाम् ॥
 ॥ यमान्तकसफुरणावभासव्युहो नाम समाधिः ॥
 खवज्जमध्यगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुक्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वाऽपराजिताख्यं प्रभावयेत् ॥
 सफुलिङ्गहनं दीपं सर्पमण्डितमेखलम् ।
 विकरालं विकटवक्त्रां^२ सितवर्णं प्रभावयेत् ॥

1. B ° लक्षण ° । 2. A चिसाख ° । 3. A सूर्य ° । 4. A चक्राचं ।
 5. A ° सन ° । 6. A सूर्य ° । 7. C ° अं ।

मुकुटेऽचोभ्यसमयं ध्रात्वा तुष्यन्ति वज्रिणः ।
एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्रिणाम् ॥

॥ अपराजितवज्रऽव्युहो नाम समाधिः ॥
खवज्जमधागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
बुद्धविम्बं प्रभावित्वा हययौवं^३ प्रभावयेत् ॥
स्फुलिङ्गहनं क्रुद्धं^४ विमुरुन्तं समन्ततः ।
सर्वदुष्टपदाक्रान्तं रक्तवर्णं^५ विभावयेत् ॥
मुकुटेऽमितसंबुद्धं ध्रात्वा तुष्यन्ति वज्रिणः ।
एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्रिणाम्^६ ॥

॥ हययौवोत्पत्तिं^७ संभवव्युहो नाम समाधिः ॥
खवज्जमधागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
बुद्धविम्बं प्रभावित्वा वज्रामृतं प्रभावयेत् ॥
स्फुलिङ्गहनं दौप्रां वज्रमेघसमाकुलम् ।
क्रुद्धं सरोषणं कृष्णं तौच्चादंष्ट्रं^८ प्रभावयेत् ॥
मुकुटेऽचोभ्यसमयं ध्रात्वा तुष्यति क्रोधधृक् ।
एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ अमृतसमयसम्भववज्रो नाम समाधिः ॥
खवज्जमधागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
बुद्धविम्बं विभावित्वा टक्किसत्वं^९ प्रभावयेत् ॥
क्रूरं विकृतकेशाद्यं भयस्यापि भयङ्गरम् ।
सर्वलिङ्गारसंपूर्णं भावयेत् वज्रसुप्रभम्^{१०} ॥

1. B omits ° वज्र° । 2. BC ° वज्र° । 3. A दौप्रां । 4. A ° विम्बं ।
5. C वज्रधारिणाम्, B ° चारिणाम् । 6. A ° त्पाद्धन° । 7. A देहो° ।
8. A ° मुत्तमम् ।

मुकुटेऽचोभ्यसमयं ध्रात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।
 एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ ध्यानवज्जसम्बोधिरतिनाम समाधिः ॥

खवज्जमध्रागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा महाबनं प्रभावयेत् ॥
 स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं विवज्ञालयमण्डलम् ।
 क्रूरं पाशधरं क्रुङ्गं भावयेत् बलवज्ञिणम् ॥
 मुकुटेऽचोभ्यसमयं ध्रात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।
 एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ चिवलवज्जो^३ नाम समाधिः ॥

खवज्जमध्रागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा नौलवज्जं प्रभावयेत् ॥
 कृष्णारूपधरं तीक्ष्णं कृष्णोदधिविवर्धनम् ।
 स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं भावयेत् दण्डवज्ञिणम् ॥
 मुकुटेऽचोभ्यसमयं ध्रात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।
 एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ वज्रदण्डसमयाग्रवतौ नाम समाधिः ॥

खवज्जमध्रागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा अचलायं विभावयेत् ॥
 केकरं विकृतं क्रुङ्गं पाशखङ्गधराकुलम् ।
 स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं भावयेदचलवज्ञिणम् ॥
 मुकुटेऽचोभ्यसमयं ध्रात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

1. C मर्दनं । 2. B पाप ० । 3. A चिवज्जमहावलो । 4. C पुष्टि ४ ।
 5. A ० धरांकुर्ण ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ खवज्जधातु^१समयपदाक्रान्तो नाम समाधिः ॥

खवज्जमध्यगं चिन्ते त् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धिम्बं प्रभावित्वा विद्याचक्रं विभावयेत् ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णं चक्रज्ज्वालापरिहृतम् ।

उष्णौषधचक्रसमयं विस्फुरन्तं प्रभावयेत् ॥

सुकुटेऽन्नोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ उष्णौषधविद्याचल^२चक्रो नाम समाधिः ॥

खवज्जमध्यगं चिन्ते त् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धिम्बं विभावित्वा वज्रसुम्भं प्रभावयेत् ॥

तौच्छाज्ज्वालार्चिर्वपुषं स्फुरन्तं मेघवज्ज्विणम् ।

वज्रहस्तं महाज्वालं भावयन् सिद्धिमाप्न्यात् ॥

मुकुटेऽन्नोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ वज्रसमयसुम्भवज्जो नाम समाधिः ॥

निरोधक्रोधचक्रेण बुद्धचक्रनिषेविणा^३ ।

समाधिवज्रज्ञानानि सिध्यन्ते वज्रमण्डलात् ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्य गुरु-
समाजे महागुरुतत्त्वराजे समयव्युहतत्वार्थभावनासम्बोधि-
पटलस्त्रयोदशोऽध्यायः ।

1. C omits ^० धातु^० । 2. B वज्र^० । 3. A adds ^० समय^० । 4. A
० धर^० । 5. A ^० धातु^० । 6. A ^० वर्णं ।

चतुर्दशः पठतः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतसमयाधिपतिर्महावज्रधरः
शान्तिसमयायं नाम समाधिं समापद्येमां सर्वतथागतभायां
कायवाक्चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओ० कुरु स्फुरु ज्वल तिष्ठ सिद्धलोचने सर्वार्थसाधनि
खाहा ॥

अथास्यां गौतमाचायां सर्वसम्पन्ननौषिणः ।

तुष्टा हृष्टे समापिदे बुद्धवज्रमनुस्मरन् ॥

बुद्धानां शान्तिजननौ सर्वकर्मप्रसाधनौ ।

सृतसंजोवनौ प्रोक्ता वज्रसमयचोदनौ ॥

दृत्याह च ॥

अथ भगवांस्त्रिकायसमयकौधवज्रः भावाभावसमयवज्रं
नाम समाधिं समापद्येमां सर्ववज्रधरायमहिषीं खकाय-
वाक्चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओ० शङ्करे शान्तिकरे घुट्ट घुट्ट घुट्टनि घातय घातय³
घुट्टनि खाहा⁴ ॥

अथास्यां गौतमातायां चिवज्ञाभेदवज्रिणः ।

उत्पुज्जचारुनयना वज्रचित्तमनुस्मरन् ॥

रक्षावज्रप्रयोगेषु नित्यं कर्मप्रसाधनौ ।

महावज्रभयातानां नित्यं बलकरी स्मृता ॥

1. C शास्त्रा । 2. C रो० । 3. B omits. 4. A gives घुट्ट घुट्टनि
खाहा only.

अथ भगवान् महाराग^१ समयावलोकनं नाम समाधिं
समापद्येमां धर्मकायाग्नभायां स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास^२ ।

॥ ओं कटे विकटे^३ कटङ्गटे करोटवौर्ये खाहा ॥

अथास्यां गौतमाचायां वज्रधर्मायिचारिणाः ।

तुष्टा ध्यानं समापिदे वज्रधर्ममनुस्मरन् ॥

धर्मपुष्टिं बलं निल्यं महाकोशवती मदा ।

करोति जापमात्रेण वाग्वज्रस्य वचो यथा^४ ॥

अथ भगवान् समन्तसम्भववज्रं नाम समाधिं समापद्येमां
समयस्त्वायभायां स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं तारे तुन्नारे तुरे खाहा ॥

अथास्यां गौतमाचायां सर्वबुद्धा महात्मजाः ।

हर्षिता ज्ञानमापिदे वज्रकायमनुस्मरन् ॥

बुद्धवज्रमहासैन्यं सत्वधातुं समन्ततः ।

करोति दासवत् सर्वं निश्चेष्टं बशकृत् चणात् ॥

द्रुत्याह च ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्रस्तथागतो
विमलरश्मिसेष्व्युहवज्रं^५ नाम समाधिं समापद्येमं वज्रयमान्तक-
महा^६ क्रोधं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास^७ ॥

॥ नमः समन्तकायवाक् चित्तवज्रायाम् । ओं ख ख खाहि
खाहि सर्वदुष्ट^{१०} दमक असिमूषलपरशुपाशहस्त चतुर्मुख

1. A ° ज ° । 2. C ° रयत् । 3. AC add निकटे । 4. A धा ° ।
5. A ° धरो यथा । 6. C ° त ° । 7. B omits ° वज्र ° and A omits
° व्युह ° । 8. B ° वज्र ° । 9. AB ° येत् । 10. A adds ° सत्त्व ° ।

चतुर्भुज षट्चरण आगच्छागच्छ^१ सर्वदुष्प्राणहारिणे महा-
विश्वान्तक^२ विकृतानन सर्वभूतभयहर अद्वाइतहासनादिने
व्याघ्रचर्मनिवसने^३ कुरु कुरु सर्वकर्माणि क्रिन्द क्रिन्द सर्व-
मन्त्रान् भिन्द भिन्द परमद्राशा^४ कष्य आकष्य सर्वभूतान्
निर्मथ निर्मथ सर्वदुष्टान् प्रवेशय प्रवेशय मगडलमध्ये दैव
स्वतज्जीवितान्तकर कुरु कुरु मम कार्य^५ दह दह पच पच
मा विलम्ब विलम्ब समयमनुस्मर हँ हँ फट फट स्फोटय
स्फोटय सर्वाशापरिपूरक सर्वान् नाशय रिपून् कर कर^६
हे हे भगवन् किं चिरायसि मम सर्वार्थान् साधय साधय
स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमावे सर्वे बृहा महायशा: ।

भौताः संत्वस्तमनसो वज्रचित्तमनुस्मरन् ॥

कपालं निर्विणं प्राप्य चारुरूपं मनीषिणम् ।

पादाक्रान्तगतं कृत्वा मन्त्रमेनमनुस्मरन् ॥

खोचनां मामकों चापि महावज्रकुलोचयाम् ।

द्वितीन् वारान् समुच्चार्य ध्रुवमाकृष्टते चणात् ॥

इत्याह च भगवान् बोधिचित्तवज्जः ॥

अथ भगवान् वैरोचनवज्रस्तथागतः समयरश्मिष्वनायं
नाम समाधिं समापद्येममसृतसमयवज्रक्रोधं स्वकायवाक्-
चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्जागाम् । नमो वज्रकौधाय

1. A गच्छ गच्छ । 2. A विघ्नघातक । 3. C निवेशने । 4. A ° मन्त्रा ° । 5. B ° यं । 6. A adds सर्वाशापरिपूरक । 7. C स्मरेत् । 8. BC omit ° बोधि before चित्त । 9. A गह ° ।

मन्त्राकर्षणविजृन्धितराजो नाम समाधिपटलबतुर्दशः ।

८१

महादंष्ट्रोत्कटभैरवाय असिमुसलपरशुपाश^१गृहौतहस्ताय ओ^२
अमृतकुण्डलि ख ख खाहि खाहि तिष्ठ तिष्ठ वन्ध
वन्ध हन हन दह दह गर्ज गर्ज विस्फोटय विस्फोटय
सर्वविघ्नविनायकान् महागणपतिजौवितान्तकराय^३ स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वे बुद्धा महायशाः ।

मूर्च्छिता भयमापिदे वच्चकाय^४मनुस्मरन् ॥

सर्वमन्त्रप्रयोगेषु वच्चोच्चाटनकर्मणि ।

उच्चाटयति विधिना बुद्धसैन्यमपि स्वयम् ॥

अथ भगवान् रत्नकेतुस्तथागतो बुद्धरश्मिवच्चं नाम समाधिं
समापद्येमं वच्चापराजितमहा^५क्रोधं स्वकायवाक् चित्तवच्चेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक् चित्तवच्चागाम् । ओँ हँ जिन-
रिटि हे^६ हँ हँ फट् फट्^७ स्वाहा ॥

अथास्मिन् गौतमावे तु सर्वे बुद्धा महायशाः^८ ।

भीताः सन्तुमनसो बोधिचित्तमनुस्मरन् ॥

रात्रसव्याडक्रूरेषु महाभयसमाकुले ।

करोति विधिवत् कर्म वच्चचित्तमनुस्मरन्^९ ॥

अथ भगवान् अमितायुस्तथागतोऽमितसम्भववच्चं नाम
समाधिं समापद्येमं पद्मसम्भव^{१०}वच्चक्रोधं स्वकायवाक् चित्त-
वच्चेभ्यो निश्चारयामास ॥

1. C पाशपरशु ; पशु in A. 2. B ° काय । 3. A ° म । 4. BC omit.

5. C ° रितिह, A ° रिटिटादा । 6. B omits. 7. A भाषित ° । 8. A ° अजाः । 9. C प्रयुच्छनात्, A प्रपूजनात् । 10. A ° वं नाम महा ° ।

नमः समन्तकायवाक् चित्तवज्ञाणाम् । ओँ हूँ हूँ हूँ तरुल
 विरुल सर्वविषवातक चलितविस्फुलिङ्गाद्वाहास केसरि-
 सटाटोपटङ्गारवज्ञखुरं निर्धातनं चलितवसुधातल निश्वास-
 मारुतोत् चिप्पधरणीधर भौषणाद्वाहास अपरिमितवल-
 पराक्रम आयं गणभौतभूतगणाध्युषित बुद्ध बुद्ध हययौव खाद
 खाद परमन्त्रान् किन्द किन्द सिद्धि मे दिशं आवेशयं⁴
 सर्वज्वरपिपासा⁵ दौन् सर्वयहेष्वप्रतिहतो भव वज्रदंष्ट्र किं
 चिरायसि इमं सर्वदुष्टयहं दुष्टसङ्गं⁷ वा धुन धुन विधुन
 विधुन मथ मथ मट मट घातय घातय बन्ध बन्ध बुद्धधर्म-
 सङ्गानुज्ञातकर्म कूरु श्रीप्रभम् । हययौवाय फट्⁸ वज्रगाचाय
 फट् वज्रनेत्राय फट् वज्रदंष्ट्राय फट् वज्रखुराय फट् वज्रखुर्¹⁰ र-
 निर्धातनाय फट् परमन्त्रविनाशाय फट् वैलोक्यभयङ्गराय
 फट् सर्वकर्मेष्वप्रतिहताय फट् वज्रकुलसन्त्वासनाय फट्
 हूँ हूँ हूँ फट् फट् फट् खाहा ॥

अथास्मिन् विनिः स्तुत¹¹ मात्रे धर्मवज्ञा महायजा: ।

भौताः संमूर्च्छमापिदे ज्ञानराजमनुस्मारन् ॥

खधातुं विषसम्पूर्णं वज्रहालाहलप्रभम् ।

करोति निविष्टं सर्वे¹² क्रोधराजप्रचोदनैः ॥

इत्याह च ।

अथ भगवान् अमोघसिद्धिस्तथागतः अमोघसमय¹³ सम्भव-

1. C ° सुर ° । 2. CB omits ° चलित ° । 3. C ° तौ । 4. A repeats. 5. AB पिशाचा ° । 6. AB omits. 7. A सर्प ° । 8. C adds वज्राय फट् । 9. A ° ख्र ° । 10. A ° शर ° । 11. A निश्चारित ° । 12. BC read instead समाधिविधिभेदेन । 13 BC omit.

केतुवचं नाम समाधिं समापद्येमं नौलवच्चदण्डक्रोधराजं
स्वकायवाक्चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवचाणाम् । ओ० एह्येहि भग-
वन् नौलवच्चदण्ड तुरु तुरु हुलु हुलु हाहा० गुलु गुलु
गुलापय गुलापय क्रम क्रम भगवन् वायुवेगेन भूतान् शौष्ठ्रं
दह दह दर दर वह वह० पच पच मथ मथ पातय०
पातय मह मह महापय महापय सर्वकर्माणि छिन्द छिन्द
भच० भच मेदमांसरुधिरमत्यमेदमज्जाप्रिय एह्येहि भगवन्
सर्वविद्वानि० सर्वमन्त्वाणि सर्वमूलकर्माणि सर्वमूलयहान्
हन हन० भञ्ज भञ्ज मर्द मर्द द्वदं मे कार्यं माधय हँ
नौलाय नौलवच्चदण्डाय० तुरु तुरु विद्विनायकनाशकाय०
हुरु हुरु दीप्तचण्डाय सर्वशत्रूणां हृदयानि पौड़य छिन्द
छिन्द विद्यानां छेदक हँ० विद्यानां शिष्टान् स्मर स्मर
समयं वज्रधरवचनं कर्माणि निकृन्तय हँ० हँ० हन हन०११
दह दह कुरु कुरु१२ तुरु तुरु हुरु हुरु१३ फट् फट् हँ० हँ०
हँ० भञ्जापय कृतान्ताय देवकृष्णविद्रापकाय हन हन०१४
वच्चदण्डाय०१५ स्वाहा ॥

अद्यास्मिन् भाषितमात्रे सर्वदुष्टायसस्थवाः ।

भौताः सन्त्वस्तमनसो वज्रसत्त्वमनुस्मरन् ॥

1. C omits ° वच० । 2. BC लघु लघु । 3. A has ताट ताट चल चल
दह दह instead of वह वह only. 4. A घाटय । 5. BC भञ्जय । 6. BC
omit सर्वविद्वानि० 7. C भर, B हर । 8. C omits ° वच० । 9. A
° विनायकं नासकाय । 10. A adds महाक्रोधकं हँ० । 11. C हर हर ।
12. A हुरु हुरु । 13. AC omit. 14. C हर हर । 15. C ° शिष्टे ।

जपेनाष्टशतेनायं क्रोधराजो महायशः ।

घातकः सर्वदुष्टानां विधिचक्रं प्रयोजनैः ॥

द्वात्याह च ।

अथ भगवान् अक्षोभ्यवज्जस्तथागतः समन्तमेघश्रियं नाम समाधिं समापद्येमं महाबलवज्ञं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक् चित्तवज्जाणाम् । ओँ ह्रूँ ह्रूँ ह्रूँ फट् फट् फट् ओँ उद्यशूलपाणि ह्रूँ हूँ हूँ फट् फट् फट् ओँ ज्योतिर्निर्णाद हूँ हूँ हूँ३ ओँ फट् फट् फट्३ ओँ४ महाबलाय स्वाहा ।

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वं नागा महाबलाः ।

भौताः सन्वस्तमनसः विकायवज्जमनुस्मरन् ॥

जापमात्रप्रयोगेण सर्वकर्माणि साधयेत् ।

अनावृष्टिसमये च पातयेद्वारिमण्डलम् ॥

अथ भगवान् समन्तनिर्धारितवज्ञं नाम समाधिं समापद्येमं सर्वतथागतटक्किराजमहाक्रोधं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक् चित्तवज्जाणाम् । ओँ टक्कि हूँ जः ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धा महात्मजाः ।

भौताः समयमापेदे विवज्जकायमनुस्मरन् ॥

1. A ° वज्ञ ° ।

2. Twice in C.

3. C omits. Twice in A.

4. Thrice in A. AC add फट् फट् फट् ।

मन्त्राकर्षणविजृभितराजौ नाम समाधिपटलश्चतुर्दशः ।

८५

लिङ्गं दक्षिणापादेन^१ वज्रसत्त्वं प्रयोगतः ।

चिवच्च मन्त्रचक्रेण सर्वसत्त्वां कर्षणं भवेत् ॥

अथ भगवान् ज्ञानमालाम्बुद्धचर्चं नाम समाधिं समापदेत् मं
अचलवज्रचक्रगडसमयं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक् चित्तवज्राणाम् । ओँ अचलकारण
हूँ हूँ^४ मोहू मोहू^५ सहू सहू हृ मोहू मोहू सहू सहू हृन हृन^७
दहू दहू तहू तहू तिष्ठू तिष्ठू आविश आविश महामत्तपालक^८
धुन धुन तिणि तिणि किणि किणि खादू खादू विज्ञान्
मारय मारय दूष्टान् भज्ज भज्ज सर्वान्^{१०} कुरु कुरु किरि किरि
महाविषमवज्र स्फोटय स्फोटय हूँ हूँ हूँ नृबलितरंग-^{११}
नर्तक ओँ ओँ^{१२} हाँ हाँ^{१३} अचलचेत^{१४} स्फोटय स्फोटय ओँ^{१५}
असमन्तिक चाट् महाबल सातय समय^{१६} मँ चाँ^{१७} हाँ माँ
शुध्यतु वज्री^{१८} तुष्यतु वज्री नमोऽस्त्वप्रतिवलेभ्यः ज्वालय वाट्
असह नमः खाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमावे सर्वे देवाः सकिङ्गराः ।

मूर्च्छितास्त्वस्त्वमनसो मन्त्र^{१९} कायमनुस्मरन् ॥

अनेन क्रोधमन्त्रेण महादेवादयः सुराः ।

भौताः सम्पुटकायेन आकृष्यन्ति महधिंकाः ॥

1. C adds क्रान्त्या । 2. BC वज्रयोग ० । 3. A ० मन्त्रा ० । 4. Thrice in B. 5. A omits. 6. A सद ; C adds हस हस । 7. C हर हर । 8. A ० मन्त्रवालक, C महापालक । 9. C omits. 10. C ० त्वान् ० । 11. A ० गा ० । 12. C आ । 13. Thrice in B. 14. C adds खादू खादू । 15. A हङ्ग । 16. A omits. 17. A परमन्त्राणि समयमन्त्रान् ओँ ओँ instead of मँ चाँ । 18. A लोकं । 19. A वज्र ० ।

अथ भगवान् समयविज्ञितवज्रं नाम समाधिं समापदोमं सर्ववज्रधरसमयं सुम्भैमहाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओ० नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओ० सुम्भ निसुम्भै हू० गृगह गृगह हू०^४ गृगहापय गृगहापय हू० आनय हो भगवन् विद्याराज हू० फट् ॥

अथाम्भिन् भाषितमात्रे सर्वकन्या महधिकाः ।

मूक्तकेशा विवस्त्राङ्गां वज्रसत्त्वमनुस्मारन् ॥

वज्रसत्त्वपदाक्रान्तं सर्वताथागताधिपम् ।

वज्राङ्गुशपाशेन वज्रकन्याकर्षणं परम् ॥

अथ भगवान् महासमयतत्त्वोत्पत्तिवज्रं नाम समाधिं समापदेदं महासमयवज्रगुह्यवाक्समयतत्त्वपदं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

बुद्वज्रविकायेषु वज्रसत्त्वविभावना ।

पाशवज्राङ्गुशधरैर्वृद्धाकर्षणमुत्तमम् ॥

बुद्वाक्राययोगेन महाचक्रप्रयोगतः ।

वज्रसत्त्वो महाराजो ध्रुवमाकृष्टते सदा ॥

चक्रपद्ममहावज्रैः त्रिवच्चाभेद्यभावनैः ।

वज्राङ्गुशप्रभेदेन सर्वमन्त्राकर्षणं ध्रुवम्^७ ॥

स्वमन्त्रपुरुषं ध्यात्वा सर्ववज्रमयं शिवम् ।

कन्यां तु मानुषौ शेषां हृदच्चाङ्गुशयोगतः ॥

1. C° स्त्रौ । 2. B° सम्भवौ । 3. C° ओ० । 4. C omits.
5. AC° ला । 6. A° ज्रे । 7. A परं । 8. B सत्त्वौ ।

वातमण्डलसंयोगे^१ ध्रुवमाकृष्टते सदा ।
 वैरोचनमहा॒विम्बं भावये॒चन्द्रमण्डलम् ॥
 शर्चौं तत्र स्थितां चिन्तेत् वज्रामृतप्रयोगतः ।
 पञ्चाशवारानुञ्चार्यं ध्रुवमाकृष्टते सदा ॥
 वज्राङ्कुशमहाविम्बं तौञ्चाज्वालासमप्रभम् ।
 वज्रमण्डलकं ध्यात्वा खकन्याकर्षणमुत्तमम् ॥
 स्वक्रोधवज्रसमर्थं वज्रपातालंवासिनम् ।
 शूलवज्राङ्कुशपाशे^२दैत्यकन्याकर्षणमुत्तमम्^३ ॥
 गौरिकां खटिकां^४ वापि वज्राङ्कुशप्रयोगतः ।
 चन्द्रोपरागसमये मुखे प्रक्षिप्य साधयेत् ॥
 ब्रह्मेन्द्रकुद्रदेवानां यस्य नाम^५ समालिखेत् ।
 आगच्छन्ति भयस्तस्ताः वाक्यवज्रवचो यथा ॥
 सर्वाकारवरोपितं मञ्जुवज्रं विभावयेत् ।
 यमान्तकं महाक्रोधं वज्राङ्कुशं विचिन्तयेत् ॥
 कल्पोद्वाहमहाचक्रं ध्यात्वा यच्चौस्तु साधयेत्^६ ।
 इत्याह च ॥

मुद्राभेदेन सर्वेषां मन्त्रभेदेन सर्वथा ।
 आकर्षणपदं प्रोक्तं न चेद्वाशमवाप्नुयात् ॥
 वज्रसत्त्वो महाराजो चोदनौयो मुहुर्मुहुः ।
 स एव सर्वमन्त्राणां राजा परमशाप्तवतः ॥

अथ भगवान् समन्तविजृभितज्ञानवज्रं नाम समाधिं

1. A ° स्त्रियोगीन । 2. AC ° पोतल । 3. A ° पदै ° । 4. A परं ।
5. A omits. C खटिकां । 6. A नामं यस्य । 7. A लिखेत् स्त्रयम् । 8. A मुञ्जयेत् । 9. C ° स्त्रै ° ।

समापदेशमां वच्चैकजटां नाम महासर्पिराजित^१वाम्बायौ
स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ॥ ओँ शूलिनि^२
स्वाहा ॥

अथास्यां भाषित^३माचायां नागकन्या महर्षिकाः ।
दद्माना विवस्वाङ्गा^४ तुद्वोधिमनुस्मरन् ॥
अनया मन्त्रविद्यया सर्वे आकृष्णनि पद्मगाः ।
नागकन्यां विशालाच्चौ समाकृष्णोपभुंजयेत्^५ ॥

अथ भगवान् गगन^६समयसम्बववच्च^७ नाम समाधिं
समापदे मां महाधर्मसमयवच्चभृकुटीं स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो
निश्चारयामास ॥

ओँ भयनाशनि चासनि^८ चासय^९ भृकुटी तटि वेतटि
वेतटि^{१०} वैरटि वैरटि प्रवेति^{११} प्रवेतजटिनि स्वाहा ॥

अथास्यां गौतमाचायां सर्वविद्याधरात्मजाः ।
कम्पिता भयमापिदे ज्ञानराजमनुस्मरन् ॥
विद्याधरमहाकन्यां चलत्कनककुण्डलाम् ।
आकृष्ण समयाद्वान अनया मन्त्रविद्यया ॥
निरोधवच्चराजेन^{१२} निष्पमोनायचारुणा^{१३} ।
चिवच्चज्ञानसंभूताः चणात् कृष्णनि सर्वतः ॥
अथवा^{१४} सर्वक्रोधानां लक्ष्मापेन मन्त्रिणाः ।
सर्वकर्मकराः प्रोक्ताः विजनेषु महत्मु च ॥

1. BC ° समयराज ° । 2. A adds है । 3. BC विनिःसृत ° । 4. A ° ल्ला ° । 5. B ° जते । 6. C नगर ° । 7. A omits ° वच्च । 8. A adds चासि । 9. Twice in A. 10. A omits. 11. B omits. 12. A ° जापेन । 13. A ° रणा ° । 14. अथ भगवान् ।

मन्त्राकर्षणविजृम्भितराजो नाम समाधिपटलशतुर्दशः ।

८८

आचार्यनिन्दनपरा महायानाग्निनिन्दकाः ।

मारणौयाः प्रयत्नेन अथवा स्यानचालनम्^१ ।

अनेन बोधिं परमां मन्त्रसिद्धिञ्च प्राप्नुयात् ॥

इत्याह च ॥

दशदिक्सर्वबुद्धानां कायवाक्चित्तधातनम् ।

भावनौयं विधानेन^२ रिपूणां दुष्टचेतसाम् ॥

रुधिराद्र्दं सलिलाद्र्दं विगमूचाद्र्दं बापि कारयेत् ।

प्राहृत्य लिङ्गं चाक्रम्य क्रोधराजं प्रयोजयेत् ।

शताष्टेन तु^४ पूर्णेन ध्रुवं बुद्धोऽपि शौर्य्यते ॥

इत्याह च ॥

सलिलाद्र्दंगतं वस्त्रं कृत्वा क्रोधाग्नवन्धनात् ।

लिङ्गं^५ पादेन चाक्रम्य ध्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥

विगमूचाद्र्दंगतं वस्त्रं पूतिगन्धजुगुप्सितम् ।

प्राहृत्य मन्त्रमावर्त्तेत्^६ शुश्रूते मियते चगात् ॥

भस्मोदकाद्र्दंगतं वस्त्रं प्राहृत्य क्रोधसङ्कुलम् ।

शताष्टवारानुच्चार्यं वज्रसत्त्वोऽपि शौर्य्यते ॥

इत्याह च ॥

सलिलाद्र्दंगतं वस्त्रं^७ प्राहृत्य क्रुद्धचेतसा^८ ।

नमो मुक्तशिखो भूत्वा विकटोत्कटसम्भूमः ॥

लिङ्गपादेन चाक्रम्य खधातुमपि नाशयेत् ।

इत्याह च ॥

1. B ° चारिणम् । 2. C विचारण । 3. A परा ° । 4. A ° षष्ठि ° ।

5. A वाम ° । 6. B ° माधव्ये । 7. C क्रुर ° । 8. AC ° सः ।

मात्रगुह्ये शमशाने^१ शून्यवेशमनि चतुष्पथे ।
 एकलिङ्गैकहुचे वा अभिचारं समारभेत् ॥
 मानुषास्थिमयं कौलं अष्टाङ्गुलप्रमाणतः ।
 शताष्टवारानुच्चार्थ्य^२ अरिदारेषु गोपयेत् ॥
 बुद्धास्त्रिकायवरदो ज्ञानाज्ञानविवर्जितः ।
 पञ्चाभ्यन्तरपूर्णैन भश्यते^३ स्थियते^४ पि वा ॥
 कपालं परिपूर्णे वा प्राप्य विज्ञो^५ विशेषतः ।
 लिखेन्मन्त्रपदं तत्र जापया^६ वज्रभाषया ॥
 अरिदारेऽथवा यामे गोप्योच्चाटयते^७ ध्रुवम् ।
 तालपत्रेऽथवान्यत्र क्रीधमन्त्रं समालिखेत् ।
 अरिगुह्ये^८ द्यवा द्वारे गोप्य नश्यति^९ शुष्यति ॥

इत्याह भगवान् महासमयके^{१०} तुवज्ञः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तनिबन्धनवज्ञं
 नाम समाधिं समापद्येदं सर्वदेहातुककायवाक् चित्तकौलन-
 वज्ञं^{१०} स्वकायवाक् चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ ओँ घ घ घातय^{११} घातय सर्वदुष्टान् फट् कौलय कौलय
 सर्वपापान् फट् हङ् हङ् हङ् वज्ञ कौलय वज्रधर आज्ञापयति
 कायवाक् चित्तवज्ञं कौलय हङ् फट् ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे वज्ञा महर्धिकाः ।
 मूर्च्छिता भयमापद्मा खवज्ञचित्तमनुस्मरन् ॥

1. A adds वा । 2. ° नभिमन्त्र । 3. C भवते । 4. BC विज्ञो ।
5. A जपन्वा । 6. A ° टन्, C टयेत् । 7. C ° ज्ञारे । 8. B तस्य वि ° ; C ° ते तस्य वि ° । 9. C हे ° । 10. A मन्त्रकाम । 11. Once in B.

मानुषास्थिमर्यं कौलं अथवा खदिरायजम्^१ ।

अयोमयकृतं कौलं विवज्जकायनाशनम् ॥

वज्रसत्रं समाधाय स्फुलिङ्गाकुलसुप्रभम् ।

विवज्जकायपर्यन्तं विष्वं ध्यात्वा प्रयोजयेत् ॥

वैरोचनमहामुद्रां अथवा रागवच्चिणः ।

यमान्तकं महामुद्रां ध्यात्वा विवज्जकौलनम्^२ ॥

कुरुडलामृतवज्रेण^३ दुष्टकूरनिकृतनम् ।

कर्तव्यं वज्रयोगेन बुद्धस्यापि महात्मनः ॥

हृदयं यावत् पादान्तं वज्रकौलविभावनम् ।

जहून्तदेव समयमिदं कौलविजृम्भितनम् ॥

ध्यानवज्रप्रयोगेण ध्रुवं दुद्वोऽपि कौल्यते ।

वज्रसत्त्वो महाराजा कौलयन् मियते लघु ॥

अथ भगवान् महावैरोचनः कायविजृम्भितवज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं स्वकायसमयाचेपवज्रकौलनमन्त्रं^४ स्वकाय-
वाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओँ छिन्द छिन्द भिन्द भिन्द हन हन दह दह दौप्त-
वज्रचक्र चु^५ फट् ॥

अन्योन्यवैष्टनाकारमङ्गुष्ठपदमौलनम् ।

वैरोचनपदाक्रान्तं वज्रकौलनिपातनम् ॥

हतमात्रे महासत्रे विकायवज्रसम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् समयाद्येण न चेन्नाशपदं भजेत्^६ ॥

1. C रागवच्चिणः । C omits a long portion of 4 lines from here.

2. C महान्तकं । 3. C ° कं । 4. C कौलेन । 5. A ° येन इ ।

6. BC omit ° मन्त्रं । 7. AC omit. 8. A ङ्गु । 9. A ° यो ।

10. C ° वेत् ।

अथ भगवान् लोकेष्वरो वामिजृभितं^१ नाम समाधिं
समापदोदं वाक् समयाचेपकौलनमन्त्रं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ ओं छौः भूर्भुवः ॥

विकसितज्ञानं^२ पद्मे वज्राङ्गु^३ लिनिवेशनम् ॥

वाक्यं^४ वज्रपदाक्रान्तं वज्रकौलनिपातनम् ।

हतमात्रे महावज्जे चिकायालयसम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् हतमात्रेण न चेद्वाशपदं भजेत् ॥

अथ भगवान् महावज्रधरः चित्तविजृभितवज्जं नाम समाधिं
समापदोदं चित्तसमयाचेपकौलनमन्त्रं स्वकायवाक् चित्त-
वज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं वज्रराज हूँ ॥

पञ्चशूलनिवेशनं^५ म्फुलिङ्गाकुलसाधनम्^६ ।

चित्तवज्रपदाक्रान्तं वज्रकौलनिपातनम् ॥

हतमात्रे महावज्जे त्रिवज्रालयं^७ सम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् हतमात्रेण न चेद्वाशपदं भजेत् ॥

सम्यग्विधानं^८ मार्गं ग कायवाक् चित्तयोगतः ।

खधातुवज्रपर्यन्तं^९ कौलयेद्वाव संशयः ॥

दूत्याह भगवान् महाकौलवज्जः ।

अथ बुद्धस्त्रिकायायाः सत्त्वधातुहितैषिणाः ।

तुष्टाः प्रामोद्यसंप्राप्ताः द्वादं घोषमकारयन् ॥

1. A ° तवज्जं । 2. A omits ज्ञान ° । 3. C ° ज्ञ ° । 4. ABC
राग ° । 5. C परिकौ ° । 6. AC निवन्देन । 7. AC ° भावनं । 8. A
° मस्तु ° । 9. BC ° चार ° ।

मन्त्राकर्षणविजृभितराजो नाम समाधिपटलश्चतुर्दशः ।

८३

अहो गुह्यपदं श्रेष्ठमहो^१ सारसमुच्चयम् ।
अहो धर्मपदं श्रान्तं अहो वज्रविदारणम् ॥
कौलनं सर्ववृद्धानां बोधिसत्त्वा महायशः ।
कायवाक्चित्तवचाणां कौलनं समुदाहृतम् ॥
इदं तत् सर्वमन्त्राणां कौलनं तत्त्वं सम्भवम् ।
कायवाक्चित्तवरदं मन्त्रतत्त्वसमुच्चयम् ॥ इति ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतत्त्वराजे कायवाक्चित्ताङ्गुतमन्त्राकर्षण-
विजृभितराजो नाम समाधिपटलश्चतुर्दशोऽध्यायः ॥



पञ्चदशः पट्ट्वः ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशं महाक्षरः ।
सर्वाभिषेकसर्वज्ञो वाग्वज्रं समुदौरयत्^२ ॥
द्वादशाद्विकां कन्यां तां^३ चण्डालस्य महात्मनः ।
साधयेत् साधको नित्यं विजनेषु विशेषतः ॥
विषमूत्रसमयाद्येन चतुरसं विधानतः ।
मण्डलं कारयेत् तत्र वज्रमण्डलसाधनैः^४ ॥
सर्वलक्षणसंशुद्धां चारुवक्षां सुशोभनाम् ।
सर्वालङ्घारसम्पूर्णमिङ्गे स्थाप्य विभावयेत् ॥
पञ्चमण्डलचक्रेण बुद्धिम्बविभावनम्^५ ।
भावयेत् पूजापदं रस्यं रहस्यं मन्त्रवच्चिंगाम् ॥
वैरोचनमहाविम्बं कायवाक्चित्तवच्चिंगाम् ।
ध्यानमन्त्रप्रयोगेण भवेद्बुद्धसमप्रभः ॥
नीलोत्पलदलाकारां रजकस्य महात्मनः ।
कन्यां तु साधयेन्नित्यं वज्रसत्त्वप्रयोगतः ॥
तदेव विधिसंयोगं कृत्वा कर्म समारभेत् ।
एषो हि सर्वमन्त्राणां समयो दुरतिक्रमः ॥
स भवेत् तत्त्वादेव वज्रसत्त्वसमप्रभः ।
सर्वधर्मधरो^६ राजा काममोक्षप्रसाधकः ॥
चारुवक्षां विशालाच्चौ नटकन्यां सुशोभनाम् ।
साधयेत् साधको नित्यं वज्रधर्मविभावनैः ॥

1. A ° शो । 2. A ° रथन् । 3. A omits. 4. A वज्रकुल-
विभावनैः । 5. C ° ना । 6. ° चक्रि ° । 7. BC ° समो ।

स भवेत् वज्रधर्मात्मा दशभूमिप्रतिष्ठितः ।
 वाक् समयधरो राजा सर्वायः परमेश्वरः ॥
 ब्रह्मचर्चियवैश्यानां कन्यां शूद्रकुलोङ्गवाम् ।
 साधयेत् वज्रधर्मात्मा इदं गुह्यसमावहम् ॥
 अस्तु मिति तु वज्रार्के साधनं तु समारभेत् ।
 अरुणोङ्गमवेलायां सिध्यते भावनोत्तमैः ॥
 सर्वालङ्घारसंपूर्णां गम्भपुष्पविभूषिताम् ।
 ध्यात्वा तु वज्रसत्त्वायां¹ लघु सिद्धिमवाप्नुयात् ॥
 स भवेत् चिकायवरदो बुद्धलक्षणालक्षितः ।
 योजनशतविस्तारमवभासं करोत्यसौ ॥
 इये²न्द्रियप्रयोगेण सर्वयोगान् समारभेत् ।
 एषो हि सर्वसिद्धौनां समयो दुरतिक्रमः ॥
 विगमूर्चसमयं भक्षेत् यदीच्छेत् सिद्धिवर्जिणः ।
 एषो हि सर्वसिद्धौनां समयो दुरतिक्रमः ॥
 विगमूर्चसमयाद्येन इयेन्द्रियप्रयोगतः ।
 सिद्धतेऽनुत्तरं तत्र बुद्धबोधिपदं शिवम् ॥
 इत्याह भगवान् काममोक्षसमयवज्रः ।
 अथ भगवान् महासमयवज्रक्रोधं नाम समाधिं समा-
 पद्येदं सर्वतथागतवज्रसन्त्वासनक्रोधं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो
 निश्चारयामास ॥
 ॥ ओँ झौः छौः विकृतानन सर्वशब्दाशय स्तम्भय हँ³ हँ⁴
 फट् फट् स्वाहा ॥

विषरुधिरसंयुक्तं लवणं राजिकान्तथा ।
 करण्टकामनौ जुहेत् क्रुदः कन्यानामपदैः सह ॥
 मध्याङ्गे अर्धरात्रे वा दूदं शस्यति सर्वथा ।
 चिकोणे तु जुहेत् प्राज्ञोऽष्ट॑सहस्रं विधानतः ॥
 दिनचयमिदं कार्यं कन्यानां फलहेतुतः^२ ।
 संभनं भवते तेन विकल्पासंख्यमपि सदा ॥
 बुद्धो धर्मंधरो वापि वज्रसत्त्वोऽपि वा यदि ।
 अतिक्रमेद्यदि मोहात्मा तदन्तं तस्य जीवितम् ॥
 चतुर्दश्यां तथाष्टम्यां गुह्याङ्गारं श्मशानतः ।
 अभिमन्त्रा विधानेन दासकः स भवेत् सदा ॥
 रेखां ददाति ध्यात्वा तु मन्त्रज्ञो यस्य कस्यचित् ।
 शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा मियते नात्र संशयः ॥
 मुद्गरं ध्यानयोगेन पातयन् पतितं^३ ध्रुवम् ।
 हँकारं ज्वालसंयुक्तं दीप्रवर्जं प्रभावयेत् ॥
 नाशकः सर्वदुष्टानां वज्रपाणिकुलः स्मृतः ।
 खटिकाङ्गारादिभिर्लेख्य पुरुषं वाऽथवा स्त्रियम् ।
 कुठारं पाणौ विभावित्वा यौवां क्षिण्डां विभावयेत् ।
 बुद्धास्त्रिवज्जरब्रायाः सर्वसत्त्वहितेषिणः ॥
 अनेन हन्यते वापि मियते नात्र संशयः ।
 कर्मवज्रमहादीप्तं सफुलिङ्गगहनाकुलम् ।
 मध्ये वज्रं विभावित्वा वारिस्तम्भनसुत्तमम् ॥
 मण्डले लिङ्ग्यमाने^५ तु वाताद्यं यदि जायते ।

1. A ° थ । 2. A ° ना । 3. A रज ° । 4. A omits. 5. A ° चे ।

सर्वचित्तसमयसारवच्चसंभूतिर्नाम पठलः पञ्चदशोऽध्यायः ।

८७

दंष्ट्रामुद्रां ततो बह्वा दुष्टसत्त्वं मनुस्मरेत् ।
बुद्धैश्च बोधिसन्नैश्च निर्मितं वापि यद्वित् ॥
श्रीर्यते दृष्टमाचेण न चेद्वाशं समाप्नुयात् ।
बुद्धाश्च बोधिमत्त्वाश्च ये चान्ये दुष्टजन्तवः ।
चासितास्तेन मन्त्रेण मियन्ते नाच संशयः ॥
तवे दं सर्वतथागतमन्तरहस्यहृदयम्^२ ।
ज्ञानसत्त्वप्रयोगेन मध्ये विम्बं प्रभावयेत् ।
चतुःस्थानेषु मन्त्रज्ञो योषितं स्थापयेत्पदा ॥
सर्वलिङ्गारसम्पूर्णो^३ सर्वलक्षणालक्षिताम् ।
पद्मं प्रसारितं कृत्वा इदं मन्त्रं विभावयेत् ॥

॥ ह्र० ॥

पञ्चरश्मिप्रभं दौसं भावयेत् योगवच्चिणम्^४ ।
कायवाक्चित्तवच्चेषु पातयन् बोधिमाप्नुयात् ॥
स भवेत् तत्क्षणादेव वैरोचनसमप्रभः^५ ।
वच्चसत्त्वो महाराजः संबुद्धं कायवच्चधृक् ॥
सर्वं सत्त्वीत् पादनकरो^६ नाम समाधिः ।
योषितं प्राप्य विधिना चारुवक्त्रां हितैषिणौम् ।
प्रच्छन्ने प्रारभेत् पूजां गुह्यां गुह्यां विभक्षयेत् ॥
स भवेत् तत्क्षणादेव मञ्जुश्रोतुल्यतेजसः^{१०} ।
चन्त्रानाधिपः श्रीमान् जाम्बूनदसमप्रभः ॥

1. C शृङ् ० । 2. A adds फट् । 3. B संयुक्तां । 4. A वच्चयोगिनः ।

5. A मञ्जुश्रीतुल्यतेजसा । 6. बुद्धिः ० । 7. A वच्च ० । 8. AC ० वच्चो ।
9. C ० ह्र० । 10. C ० सा ।

भक्ष्यं वा अथवा विष्ट' मांसं वापि प्रवेशयेत् ।

^१अभिमन्त्रा विधानेन भक्ष्यं बुद्धैर्न दृश्यते ॥

दूत्याह च ।

विष्टं संगृह्य विधिनाः शरावसम्पुटे नासेत् ।

शताष्टरावान् सञ्चोद्य बुद्धसूच्यं दृश्यते ॥

श्वानमांसं हयमांसं महामांसं विधानतः ।

गृह्य सम्पुट्योगेन भक्षयस्तेन दृश्यते ॥

विष्टेन^२ सह संयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

दयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्न दृश्यते ॥

^३महामांसेन संयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

दयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्न दृश्यते ॥

श्वानमांसेन संयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

दयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्न दृश्यते ॥

गोमांसेन च संयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

दयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्न दृश्यते ॥

प्राणकैर्विष्टसमृतैर्गुलिकां कारयेत् व्रती ।

दयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्न दृश्यते ॥

कर्पूरचन्दनैर्युक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

दयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्न दृश्यते ॥

रोचनागुरुसंयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

दयेन्द्रियप्रयोगेन भवेद्जमहाबलः^५ ॥

1. A omits six lines from here. 2. C विष्टां रुद्धे विधानेन । 3. B विष्टेन । 4. B omits four lines from here. 5. C सर्वबुद्धैर्न दृश्यते ।

कार्पूरकुङ्कुमैर्युक्तां गुलिकां विलोहवेष्टिताम् ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेन सर्ववृद्धैर्न दृश्यते ॥

दृत्याह च ।

अधिष्ठाय महामुद्रां यस्य कस्यापि वज्जिणः ।

स भवेत् तादृशः श्रोमान् महावलपराक्रमः ॥

योजनकोटि॑संपूर्णमूङ्खै वज्रगतिर्भवेत् ।

चित्ताहस्रगतिः श्रोमान् भवेत् बुद्धसमप्रभः ॥

कामधातुस्थितां कन्यां सुरभोगां कुलव्रताम्॑ ।

रूपधातुस्थिताच्चापि कामयेत् महावलः ॥

दृत्याह भगवान् समयान्तर्वान्महावच्चः ।

अथ बुद्धाः प्रहृष्टात्माऽभान्तचित्ता मनौषिणः ।

विस्मयोत्पुज्जनयना दृदं घोषमुदीरयन् ॥

अहो सुविस्मयमिदं अहो गुह्यामहाचरम् ।

अहो स्वभावसंशुद्धमहो धर्मं सुनिर्मलम् ॥ दृति ॥

अथ वज्रधरः शास्ता स्वष्टा कर्ता महाचरः ।

शुद्धवज्रो महाधर्मी वज्रघोषमकारयत् ॥

सर्ववज्रप्रयोगेन तोषणां बुद्धवच्छिणाम् ।

बुद्धबोधिप्रभेदेन तोषणां वज्रचारिणाम् ॥

वज्रलोचनविस्वादौः उषांषाराधनं स्मृतम् ।

क्रोधानामपि तच्छेष्टं बुद्धवज्रप्रभावनम् ॥

विद्याराजाग्रधर्माणां रक्तकेतुविभावनम् ।

विद्याराज्ञौप्रयोगेषु अमितायुविभावनम् ॥

1. A कस्यचित् । 2. B ° शत ° । 3. A ° पुर्वाम् । 4. A ° यति ।

5. A omits three lines from here. 6. A सत्त्व ° । 7. B. वज्राक्षाचर ° ।

सर्वकर्मिकमन्त्राणां अमोघज्ञानभावनम् ।
सर्वेषामेव मन्त्राणां वज्रसत्त्वविभावनम् ॥

इत्याह च ।

यत्तिणौमन्त्रतन्त्राणां यमान्तकस्य कल्पनम् ।
सर्वेषां योगमन्त्राणां सस्तम्भं विप्रचोदनम् ॥

इत्याह च भगवान् महासमयवज्रः^१ ।

अनेन ध्यानवज्रेण मन्त्राराधनमगडलम् ।
साधकानां हितं प्रोक्तं महासमयसाधनम् ॥

अथ वज्रधरः शास्त्रा सर्वधर्मेष्वरः प्रभुः ।
कायवाक्चित्तसंशुद्धो ज्ञानवज्रमुदौरयत् ॥

पर्वतायेषु रम्येषु विजनेषु वनेषु च ।
ध्यानवज्रं प्रकुर्वीत जपमन्त्रप्रयोगतः ॥

वज्रसत्त्वादयः सर्वं मन्त्रध्यानप्रचोदिताः ।
कुर्वन्ति चित्रकर्माणि वाक्यवज्रवचो यथा ॥

वज्रधर्ममहाविम्ब^२ पद्मरागसमप्रभम् ।
कायवाक्चित्तमहावज्रं तत्स्याने कुलकल्पनम् ॥

आवेशनविधिं सर्वं कारयन् सिध्यति ध्रुवम् ।
स्तोम^३स्तम्भं महाविम्ब^४ आर्यभौमं चतुर्थकम् ॥

कर्त्तव्यं सिद्धिवज्रेण एवं सिध्यति शाश्वतम् ।
द्वादशवार्षिकां^५ कन्यां पुरुषं द्वादशाब्दिकम् ॥

1. A शस्त्रं मूर्खि॑ । 2. BC omit ° वज्र । 3. A वाक्कर्म॑ । 4. A

° वज्रेषु । 5. A चि॑ । 6. A ° स्तोत्रं । 7. AB ° दिव्यं । 8. AC
° शाश्विकां ।

सर्वचित्तसमयसारवज्जसंभूतिर्नाम पठनः पञ्चदशोऽध्यायः । १०१

सर्वलक्षणसंपूर्णं गृह्णावेशं^१ प्रकल्पयेत् ॥
विधानानि तु सर्वाणि कृत्वा कर्मप्रसाधनम् ।
अन्यथा हास्यमाप्नोति तैधातुकेषु जन्तुषु ॥
तत्रेमानि हृदयमन्त्वाच्चरपदानि ।



खधातुमपि निश्चेष्टं सर्वकल्पविवर्जितम् ।
आवेशयति विधिना वज्रसत्त्वमपि स्वयम् ॥
हँकारे वज्रसत्त्वात्मा हःकारे कायवच्चिणः ।
आःकारे धर्मधरो राजा इदं गुह्यपदं दृढम् ॥
ऐःकारं स्तोभनं प्रोक्तं भमनं कम्पनं स्मृतम् ।
एषो हि सर्वस्तोभानां रहस्योऽयं प्रगौयते ॥
इत्याह च ॥

हस्तमावं द्विहस्तं वा यावदस्ताष्टपञ्चकम् ।
उत्तिष्ठन्ति भयत्रस्ता वज्रराजप्रचोदिताः ।
तथैव सर्वं यथापूर्वमिदं गुह्यसमावहम् ॥ इति ॥
अथ वज्रधरो राजा सर्वतथागताधिपः ।
त्रिकायपदसंघोषमिदं घोषमुदीरयत् ॥
अनेकायगतेनापि इदं कायं दृढव्रतैः ।
कर्तव्यं वा^२न्ययोगेन सर्वदुष्टविदारणम् ॥
शब्दोः प्रतिकृतिं कृत्वा चिताङ्गारतुषादिभिः ।
नग्नो मुक्तशिखो भृत्वा तैलोक्यमपि नाशयेत् ॥

1. BC ° श्वाय सं ° । 2. A ° जा ° । 3. A ° शुह ° । 4. A जा ° ।

शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा 'श्मशानचितिभस्मना ।
 सहस्राष्टशतेनापि स्त्रियते नाच संशयः ॥
 गोमांसहयमांसेन श्वानमांसेन चिकित्ता ।
 त्रिकोणमगडले कायीं ध्रुवं बज्जोऽपि नश्यति ॥
 महामांसेन सर्वेषां नाशनं बज्जजं स्मृतम् ।
 एषो हि सर्वकृताणां नाशको दारुणः स्मृतः ॥
 शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा विषमूलेणायधर्मिणा ।
 कगटकामनौ चुहित् क्रुद्धो ध्रुवं बज्जोऽपि नश्यति ॥

इत्याह च ।

शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा नदौस्रोतोगयोरपि ।
 तिलमाव्रमपि सर्वाङ्गं कगटकैर्विषसम्भवैः ॥
 पूरयेच्चोदनपदैः ध्रुवं बज्जोऽपि नश्यति ।

इत्याह च ।

राजिका लवणं तैलं विषं धत्तुरकं^१ तथा ॥
 मारणं सर्वबुद्धानां दूदं श्रेष्ठतमं स्मृतम् ।
 अङ्गाराद्रं गतं वस्त्रं प्रावृत्य क्रोधचेतसा ॥
 लिङ्गं पादेन चाक्रम्य राचसैर्गृह्णते ध्रुवम् ।
 प्रतिकृतिमस्थिचर्णेन विषेण रुधिरेण च ॥
 कृत्वा तु गृह्णते शौघ्रं बज्जसत्त्वोऽपि दारुणः ।
 लिङ्गराजिकसंयुक्तं विषमूलेणापि पूरितम् ॥
 पादाक्रान्तगतं कृत्वा महामेधेन^२ गृह्णते ।

इत्याह च ।

1. A omits six lines from here. 2. C चा० । 3. A ° रै० । 4. A धूत्तरकं । 5. ° दाहिन ।

तत्रेदं सर्वतथागतवज्रमहाक्रोधसमयहृदयम् ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओँ ह्लू ह्लू
तिष्ठ तिष्ठ वन्ध वन्ध हन हन दह दह गर्ज गर्ज विस्फोटय
विस्फोटय सर्वविनायकान्महागणपतिजौवितान्तकराय हूँ
फट् ॥

होमं वाऽप्यथवा ध्यानं कायवाक्चित्तभेदनम्¹ ।

कात्म्यं नान्यचित्तेन इदं मारणमुत्तमम् ॥

वज्रसर्वं महाकूरं विकटोल्कटभौषणम् ।

कुठारमुद्गरहस्तं ध्यात्वा ध्यानं प्रकल्पयेत् ॥

॥ तत्रेदं महाकूरक्रोधसमयम् ॥

खधातु परिपूर्णं तु सर्वबुद्धैः प्रभावयेत् ।

घातितं तेन दुःष्टेन ध्यात्वा मियेत तत्त्वगात् ॥

बुद्धैश्च बोधिसर्वैश्च परिपूर्णं विभावयेत् ।

घातितं सर्वदुष्टेन² मियते वज्रधरः स्वयम् ॥

चिन्तयेत्पुरतो मन्त्रौ रिपुं बुद्धापकारिणम् ।

भौतं भयाकुलं चिन्तेत् मियते नाच संशयः ॥

रात्रसैर्विधैः क्रूरैः प्रचण्डैः क्रोधदारूणैः ।

चासितं भावयेत् तेन³ मियते वज्रधरः स्वयम् ॥

उलूकैः काकगृह्णैश्च शृगालैर्दीर्घतुरण्डकैः ।

भज्जितं भावयस्तेन⁴ ध्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥

कृष्णसर्पं महाकूरं भयस्यापि भयप्रदम् ।

1. A मिन्दनं । 2. A सु० । 3. A दुष्टसच्चेन । 4. BC तान् ।

5. A ° ये त्तैरु ।

ध्यात्वा विषायसमयं ललाटे तं^१ विशिष्यते ।
 भजितं तेन सर्वेण भ्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥
 दशदिक्सर्वसत्त्वानामौते^२शोपद्रवस्य वा ।
 अनिपातनं रिपवे शेषमिदं^३ चोदनमुत्तमम् ॥
 मुहूरण प्रचण्डेन उरसि ताड़येत् व्रतौ ।
 नश्यति जीवितात् शक्रः वज्रधर्मवचो यथा ॥
 सफालनं कुट्टनं चिन्तेत् कुठाराद्याद्वि वज्रिणः ।
 मियते विकायवरदो वज्रसत्त्वोऽपि दारुणः ॥
 रक्षाद्यानि^५ तु मन्त्राणि देवतानि च^६ कौलयेत् ।
 एषो हि मारणायायः समयो दुरतिक्रमः ॥
 स्कन्धवज्रेण यावत्तः सत्त्वास्तिष्ठन्ति मरण्डले ।
 द्यो^७तनात्मगतां चिन्तेदेवं तुष्यन्ति नान्यथा ॥
 बुद्धो वज्रधरः शास्त्रा वज्रधर्मोऽपि चक्रिणः^८ ।
 मियते व्याढ़९योगेन चित्तवज्रवचो^{१०} यथा ॥
 इत्याह भगवान् महाकृरु^{११} समयवज्रक्रोधः ।
 अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशो^{१२} महामुनिः ॥
 सर्वाभिषेकसंबुद्धो ज्ञानवज्रमुदीरयत् ।
 अहो स्वभावसंशुद्धं वज्रयानमनुत्तमम् ॥
 अनुत्पन्नेषु धर्मेषु उत्पत्तिः कथिता जिनैः ।
 तत्रेदं चुद्रु^{१३} कर्मरहस्यम् ।

1. AC ° टेदं । 2. C ° मौनै ° । 3. C adds भयं before. 4. C omits. 5. A ° द्यादीनि । 6. A ° तादीनि । 7. A धा ° । 8. A वा यदि । 9. AB ध्यान ° । 10. A ° धरो । 11. B omits. 12. C ° कार ° ।
 13. A adds वज्र before.

सर्वचित्तसमयसारवच्चर्भूतिर्नाम पठतः पञ्चदशोऽध्यायः । १०५

खटिकाङ्गारिण लिखेत् सर्पै विकृतं तु भयप्रदम् ।
कृष्णाज्ञालाकुलं क्रुडं द्विजिह्वं दंष्ट्रमालिनम् ॥
तत्रेदं क्रूरनागचोदनहृदयम् ।
॥ खै ॥

वक्त्रैमध्यगतं चिन्तेत् विषं हालाहलप्रभम् ।
तत्रेदं सर्वविषाकर्षणहृदयम् ।
॥ झौः ॥

त्रैधातुकस्थितं सर्वं विषं विविधसम्भवम् ।
हृतं तु भावयेत्तेन पतमानं विचिन्तयेत् ॥
स भवेत्तत्क्षणादेव विषोदधिसुदारुणः ।
स्पृष्टमात्रे जगत्सर्वे नाशयेद्वात्र संशयः ॥
इत्याह च ।

मण्डुकवृश्चिकादीनि सर्पाणि विविधानि च ।
कर्त्तव्यानि विधानेन यागोत्तर्जिकलक्षणैः ॥
तत्रेदं सर्वविषमहासंक्रमणहृदयम् ।
॥ ओँ ॥
दुष्टवच्चविषादोनि ये चान्ये विषदारुणाः ।
आकृष्यै ज्ञानचक्रेणै प्रेरणं खवच्चमण्डले ॥
इत्याह भगवान्महाविषसमयवच्चः । तत्रेदं विष-
चिकित्सनवच्चहृदयम् ॥
॥ हौँ ॥

1. B सर्वैः । 2. A चक्रैः । 3. B० पञ्चिकैः । 4. C० अन्तिै ।
5. A० वच्चेणै । 6. C adds० समयै । 7. A० व्या नामै ।

हृदये तं महावज्रं सितवर्णं विचिन्तयेत् ।
 रश्मिमेघं महादौस्तं चन्द्रांशुमिव निर्मलम् ॥
 चतुःस्थानप्रयोगेण संहरन् तत्र तिष्ठते ॥
 द्वित्रिवारान् प्रभावित्वा छिदयन्तं विचिन्तयेत् ।
 खधातुं विष्मय्यां निर्विषं कुरुते ज्ञानात् ॥
 दृत्याह च ॥
 तत्रैदं सर्वविषाकर्षणहृदयम् ।
 ॥ आः ॥

गण्डपिटकलूताश्च^१ ये चान्ये व्याधयः स्मृताः ।
 नश्चान्ति ध्यानमात्रेण वज्रपाणिवचो यथा ॥
 अष्टपञ्चं महापद्मं शशाङ्कमिव निर्मलम् ।
 तत्र मध्यगतं चिन्तेत्यच्चरश्मिप्रपूरितम् ॥
 संहरेत्कृष्णासमयं चोदनं सितसन्निभम् ।
 दृदं ध्यानपदं गुह्यं रहस्यं ज्ञाननिर्मलम् ॥ इति ॥
 तत्रैमानि ह्याध्यात्मिकव्याधिचिकित्सावज्रहृदयमन्वाचरपदानि ।

॥ जिनजिक् । आरोलिक् । वज्रभृक् ॥
 यदेवाच्चरपदमिष्टं भवेहत्तिगुणावहम् ॥
 भावयेत् तादृशं व्याधिं विश्ववज्रप्रचोदनेः ।
 वानराकारसमयमयवा श्वानसम्भवम् ॥
 स्वकायवाक्चित्तपदे^२ निश्चरन्तं^३ विचिन्तयेत् ।
 चक्रं वाऽप्यथवा वज्रं ध्यात्वा वज्रपदे स्थितः ॥

1. B श्रीतलम् । 2. B संहरन् तिष्ठति ज्ञानात् । 3. AB ° सपि ।
 4. A ° कैर्नृणां । 5. A भविष्य ° । 6. B संहारकं । 7. A ° नैः, C ° रै ।
 8. AB विश्वं । 9. A ° देन । 10. A ° लन्ति ।

कायवाक्चित्तसमयं चूर्णितं^१ तेन भावयेत् ।

ततः प्रभृति संबुद्धा बोधिसत्त्वा महायशः ॥

अधिष्ठानपदं रम्यं ददन्ति हृष्टचक्षुषः ।

इत्याह च ॥

स्वकायचित्तवज्रषु बुद्धमेघान् विचिन्तयेत् ।

वज्रराग^२महामेघं भावयेद्वा धिमोक्त्तम् ॥ इति ॥

दशदिक्सर्वबुद्धानां वज्रसत्त्वसुधौमताम्^३ ।

क्रुद्धो^४ भावयतस्तस्य^५ मारणं पारमार्थिकम् ॥

अनेन ध्यानमाचेण^६ कर्मजं वापि यत् स्मृतम् ।

शताष्टजपयोगेन सप्तदिनैर्विनश्यति ॥

अश्वा स्वमन्तराजेन वज्रध्यानविधिः स्मृतः ।

एषो हि सर्वव्याधीनां समयो दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्रधरो राजा ज्ञानाङ्गुशमहाद्युतिः ।

काममोक्तमहावज्र इदं वचनमवौत् ॥

स्वप्नोपमेषु धर्मेषु अनुत्पादस्वभाविषु ।

स्वभावशुद्धतत्त्वेषु भान्तिवज्रः प्रगौयते ॥

पश्यन्ति साधका निल्यं जपध्यानार्थतत्पराः ।

बुद्धांश्च बोधिसत्त्वांश्च दिधाभेदेन दर्शनम् ॥

॥ ततेदं महास्वप्नसमयपदम् ।

बोधिज्ञानायसंप्राप्तं पश्यते ज्ञान^७सुप्रभम् ।

बुद्धसम्भोगकायं वा^{१०} आत्मानं लघु पश्यति ॥

1. A वर्णितं । 2. A ° जं । 3. A ° सत्त्वा धीमताः । 4. B ° ज्ञान् ।

5. MSS. भावयेत्तस्य । 6. AB ° मार्गेण । 7. AC दिनैः सक्षैः । 8. A प्रज्ञा ° । 9. C बुद्ध ° । 10. A कायं च ।

वैधातुकमहासच्चैः पूज्यमानं स पश्यति ।
 बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च पञ्चकामगुणैरपि ।
 पूजितं पश्यते विष्व^१ महाज्ञानसमप्रभम् ॥
 वच्चसत्त्वं महाविष्वं वच्चधर्मं महाशयंम् ।
 स्वविष्वं पश्यते स्वप्ने गुह्यवच्चमहायशाः ॥
 प्रणमन्ति महाबुद्धा बोधिसत्त्वाश्च वज्जिताः^२ ।
 द्रव्यते ईदृशं स्वप्नं कायवाक्चित्तसिद्धिदम् ॥
 सर्वालङ्कारसंपूर्णां सुरकन्यां मनोरमाम् ।
 दारकं दारिकां पश्यन् स सिद्धिमधिगच्छति ॥
 दशदिक्सर्वबुद्धानां ज्ञेवस्यं पश्यति ध्रुवम् ।
 ददन्ति हृष्टचित्तात्मा धर्मगच्छं मनोरमम् ॥
 धर्मचक्रगतं कायं सर्वबुद्धैः परिवृतम् ।
 पश्यते योगसमये ध्यानवच्चप्रतिष्ठितः ॥
 आरामोद्यानविविधान् सुरकन्याद्यलङ्कृतान् ।
 पश्यति ध्यानसमये सर्वबुद्धैरधिष्ठितान् ॥
 बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च अभिषिक्ताः^३ स पश्यति ।
 विद्याधरमहाराजैः पूज्यमानं स पश्यति ॥
 इत्याह च ॥

विविधान् वह संभृतान् स्वप्नान् पश्यति निर्मलान् ।
 सिध्यते इनुत्तरं तस्य कायवाक्चित्तवच्चजम् ॥
 चरणालङ्कानयोगादौन् पश्यति यदि वच्चधौः^४ ।
 सिध्यते चित्तनिलयं वच्चसत्त्वस्य^५ धौमतः ॥

1. AC ध्रुवम् । 2. C विष्वं । 3. A ° यश ° । 4. A चक्रि ° । 5. B ° राज ° । 6. A ° देकं । 7. A ° धृक् । 8. AC ° सत्त्वोऽस्य । 9. A वा ° ।

तवेदं स्वप्नविचारणासमयहृदयम् ।

स्वचित्तं चित्तनिष्ठौ सर्वधर्माः प्रतिष्ठिताः ।

खबच्चस्या ह्यमौ धर्मा न धर्मा न च धर्मता ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागता आश्वर्यप्राप्ता अङ्गुतप्राप्ताः¹

सर्वतथागतकायवाक् चित्तं संशयच्छेत्तारं वज्रसत्रं पप्रच्छुः ।

किमिदं भगवन्—

निःस्वभावेषु² धर्मेषु धर्मतत्त्वं उदाहृतम् ।

अहो विस्मयमम्भूतं आकाशाकाशभावनम् ॥ इति ॥

अथ भगवान् कायवाक् चित्तवज्रपाणिस्तथागतः सर्व-
तथागतानेवमाह । भगवन्तः सर्वतथागता आकाशं न केन-
चिह्नेण संयुक्तं नाप्यसंयुक्तम्³ न चाकाशस्येवं भवति ।
सर्वं गतोऽयं सर्ववानुदर्शी च । एवमेव भगवन्तः सर्वतथा-
गताः सर्वधर्माः⁴ स्वप्नाः स्वप्नसमयसंभूताश्चानुगत्व्याः ।
तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता आकाशं अनिरुद्धं
अनिदर्शनं अप्रतिपाद्यम्⁵ । एवमेव भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वधर्मा अनुगत्व्याः ।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागताः “सर्वधर्मकाय-
वाक् चित्तवज्रपदसमयं सर्ववानुगतं एकस्वभावं यदुत
चित्तस्वभावम् । यथा कायवाक् चित्तधातुराकाशधातुश्चादय-
मेतद्वैधौकरम् ।

1. A omits. 2. A adds ° समय ° । 3. A omits. 4. A omits.

5. A तथाग ° । 6. B omits. 7. A omits ; C अप्रतिपं । 8. C
omits from here to सर्वतथागताः below.

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता आकाशधातु-स्थिताः सर्वधर्माः^१, स चाकाशधातुर्न कामधातुस्थितो न रूप-धातुस्थितो नारूपधातुस्थितः^२ । यश्च धर्मधातुस्वैधातुके न स्थितः तस्योत्पादो नास्ति, यस्योत्पादो नास्ति नासौ केनचित् धर्मेण संभाव्यते । तस्मात्तहि भगवन्तः सर्वतथागता निःस्वभावाः सर्वधर्माः इति ।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता बोधिचित्तं सर्व-तथागतज्ञानोत्पादनवज्जपदकरम् । तत्र बोधिचित्तं न काय-स्थितं न वाक्स्थितं न चित्तस्थितम् । यश्च धर्मस्वैधातुके न स्थितः तस्योत्पादो नास्ति । इदं सर्वतथागतज्ञानोत्पादनवज्जपदम् ।

न च भगवन्तः सर्वतथागताः स्वप्नस्यैवं भवति अहं तैधातुके स्वप्नपदं दर्शयेयम् । न च पुरुषस्यैवं भवति अहं स्वप्नं पश्येयमिति । सा च तैधातुकक्रिया स्वप्नोपमा स्वप्नसहशौ स्वप्नसम्भता । एवमेव भगवन्तः सर्वतथागता यावन्तो दग्धिक्सर्वलोकधातुषु बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च यावन्तः सर्वसत्त्वाः सर्वं ते स्वप्ननैरात्मापदेनानुगत्व्याः ।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागताः चिन्तामणि-रत्नं सर्वरत्नप्रधानं सर्वगुणोपितम् । ये च सत्त्वाः प्रार्थयन्ति सुवर्णे वा रत्ने वा रौप्यं वा तत् सर्वं चिन्तामाक्षेषैव^५ संपाद-यति । तत्र रत्नादां न चित्तस्थितं न चिन्तामणिस्थितम् । एवमेव भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वधर्माः^६ अनुगत्व्याः ।

1. BC ° सत्त्वाः । 2. C omits. 3. A omits ° धातु ° । 4. AB चिन्तित ° । 5. B ° च । 6. BC add बुद्धधर्माः ।

सर्वचित्तसमयसारवचसंभूतिर्नामं पठतः पञ्चदशोऽध्यायः । १११

अथ^१ भगवन्तः सर्वतथागताः प्रहर्षीत्पुण्ड्रलोचनाः सर्व-
तथागतकायवाक् चित्तवज्रं तथागतमेव माहुः । आश्वर्यं भगवन्
यत्र हि नाम आकाशधातुं समवसरेषु^२ सर्वधर्मेषु^३ बुद्धधर्माः
समवसरणां गच्छन्ति ।

अथ ते सर्वबुद्धबोधिसत्त्वा भगवन्तो वज्रपाणे सत्तथागतस्य
पादयोः प्रणिपत्यैव माहुः । यत् भगवता सर्वमन्त्रवज्रं सिद्धिसमुच्चयं
भाषितं तानि च सर्वमन्त्रवज्रसमुच्चयसिद्धीनि कुच स्थितानि^४ ।

अथ वज्रपाणिस्तेषां तथागतानां बोधिसत्त्वानां च साधु-
कारं दत्वा तान् सर्वतथागतानेव माह । न च भगवन्तः
सर्वतथागताः सर्वमन्त्रसिद्धीनि^५ सर्वमन्त्रकायवाक् चित्तवज्र-
स्थितानि । तत्कस्य हितोः^६ परमार्थतः कायवाक् चित्त-
मन्त्रसिद्धीनामसंभवात् । किन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वमन्त्रसिद्धीनि सर्वबुद्धधर्माणि स्वकायवाक् चित्तवज्र-
स्थितानि । तच्च कायवाक् चित्तं^७ न कामधातुस्थितं
न रूपधातुस्थितं नारूपधातुस्थितम् । न चित्तं काय-
स्थितं न कायश्चित्तस्थितः न वाक् चित्तस्थिता न चित्तं
वाक् स्थितम् । तत् कस्य हितोः ? आकाशवत् स्वभावशुद्धत्वात् ।
अथ ते सर्वतथागताः सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्रं तथा-
गतमेव माहुः । सर्वतथागतधर्माः भगवन् कुच स्थिताः क्व वा
संभूताः । वज्रसत्त्वं आह । स्वकायवाक् चित्तसंस्थिताः

1. A adds ते । 2. C omits ° धातु ° । 3. A ° रणि ° । 4. BC
add बुद्धधर्मेषु । 5. C omits ° वज्र ° । 6. A adds क्व संभूतानि ।
7. BC omit परमार्थतः.....सिद्धीनामरूपात् । 8. A adds ° वज्र ° ।
9. B रूप्य ° । 10. B ° प्य ° ।

स्वकायवाक् चित्तसंभूताः । भगवन्तः सर्वतथागता आहुः ।
 स्वकायवाक् चित्तवज्रं कुव स्थितम् ? ^१आकाशस्थितम् ।
 आकाशं कुव स्थितम् ? न क्वचित् ।

अथ ते सर्वबुद्धबोधिसत्त्वा आश्वर्यप्राप्ता अहृतप्राप्ताः
 स्वचित्तधर्मताविहारं ध्यायंस्तुष्णौ स्थिता अभूवद्विति ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वचित्तसमयसारवज्रसम्भूतिर्नाम
 पटलः पञ्चदशोऽध्यायः ।



षोडशः पठलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागस्य भगवन्तं
सर्वतथागतकायवाक्-चित्तवज्जं तथागतं सर्वतथागतकायवाक्-
चित्तवज्जपदे रथ्येष्य सर्वतथागतरत्नवज्जपूजाव्युहैः पूजयामासुः ।
अथ भगवान् वज्जपाणिस्तथागतः सर्ववज्जमण्डलसिद्धि^१समय-
राजव्युहं नाम समाधिं समापद्येदं वज्जकायमण्डलं सर्ववुद्धानां
स्वकायवाक्-चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास^२ ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि कायमण्डलमुत्तमम् ।
चित्तवज्जप्रतीकाशं सर्व^३मण्डलमुत्तमम् ॥
षोडशहस्रं प्रकुर्वीत चतुरस्रं सुशोभनम् ।
मण्डलं सर्ववुद्धानां कायवज्जप्रतिष्ठितम् ॥
तस्याभ्यन्तरतश्चक्रं आलिखेदिधि^४वज्जया ।
मुद्रावज्जपदं कुर्यान्मन्त्राणां गुह्यमुत्तमम् ॥
मध्ये वैरोचनपदं अद्योभ्यादौन् समालिखेत् ।
कायवाक्-चित्तवज्जायौन्^५ सर्वकोणो^६ निवेशयेत् ॥
क्रोधान् समालिखित् द्वारि महाबलपराक्रमान् ।
पूजां कुर्वीत मन्त्रज्ञो गुह्यवज्जप्रभाविताम् ॥
एषो हि सर्वक्रोधानां^७ समयो दुरतिक्रमः ।
अवश्यमेव दातव्यं विगमूचादां विशेषतः ॥

1. A ° सिंह, ° B ° सिङ्ग ° । 2. C ° तथागतानां । . 3. A उदाजहार ।
4. C ° त्व ° । 5. A ° रं चक्रं । 6. BC ° धिना । 7. A ° वज्जश्ची ° ।
8. A ° शेषु । 9. A चक्राणां ।

एषो हि सर्वमन्त्राणां समयः कायवच्चिणाम् ।
॥ सर्वतथागतकायमगडलम् ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्ववज्रसमयमेष-
व्यूहं नाम समाधिं समापद्येदं वावज्रमगडलं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्य उदाजहार ।

अथातः संप्रवच्यामि वाङ्मगडलमुत्तमम् ।

चित्तवज्रप्रतीकाशं सर्वमगडलमुत्तमम् ॥

विंशतिहस्तं प्रकुर्वीत चतुरसं विधानतः ।

चतुष्कोणं चतुर्द्वारं सूचयेत् वज्रभावनैः ॥

स्ववाङ्मगडलपदं वाक्यवज्रगुणावहम् ।

वज्रधर्ममहाराजं विदेषमवतारयेत् ॥

तस्य मध्ये महाचक्रमालिखेत्परिमगडलम् ।

सर्वमुद्रां समासेन आलिखिद्विधितत्परः ॥

अमितायुमंहामुद्रां तस्य मध्ये निवेशयेत् ।

तदेव वज्रपदं रम्यं सर्वेषां परिकल्पयेत् ॥

परिस्फुटं विधानेन कृत्वा मगडलमुत्तमम् ।

गुह्यपूजां ततः कुर्यादेवं तुष्यन्ति वज्रिणाः ॥

विषमूतशुक्रसमयैः पूज्य सिद्धिरवाप्यते ।

एषो हि सर्वबुद्धानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ सर्वतथागतवाङ्मगडलम् ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः समन्तसेषव्यूहं नाम
समाधिं समापद्येदं परमगुह्यमगडलरहस्यं स्वकायवाक्-चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

यस्य वज्रधरायस्य मध्ये विष्वं समालिखित् ॥

भवे^१न्मण्डलपदं तस्य कायवाक् चित्तगुह्यजम् ॥

इति सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्रज्ञानरहस्योऽर्थं परमगुह्यः ।

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वमण्डलचक्रसम्बद्धं नाम समाधिं समापद्ये दं सर्वमण्डलकायवाक् चित्तगुह्यजं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्य उदाजहार । ततो मण्डलमन्त्रः ॥ मन्त्राचरहृदयसूचाचरपदानि ॥ ह्रै चो चाः ॥

पातनं वज्रसूत्रस्य रजस्यापि निपातनम् ।

न कार्यं मन्त्रसच्चेन कारयन् बोधिदुर्लभः ॥

तस्मात् समयविधानज्ञोऽवतार्य^२ मन्त्रदेवतान् ।

अधिष्ठानपदं ध्यात्वा मण्डलानां विकल्पनम् ॥

बैरोचनमहाराजं लोचनां चावतारयेत् ।

कायमण्डलपदं रस्यं कायवज्रगुणावहम् ॥

वज्रधर्ममहाराजं सधर्मं चावतारयेत् ।

इदं तत् सर्वमन्त्राणां^३ रहस्यं परमशापवतम् ॥

^४वज्रसत्त्वमहाराजं मामकौं चावतारयेत् ।

इदं तत् सर्वमन्त्राणां^५ रहस्यं परमाङ्गुतम् ॥

एवं कृतेन साद्विद्यं स्वयमेव मनौषिणः ।

आगत्य गुह्यपरमं लिखन्ति हरिषा^{१०}न्विताः ॥

तृत्याह च ।

1. ABC भव ० । 2. BCR ० स्वाद् गुह्यसमाजे । 3. C omits हृदय-सूचाचर । 4. AC ० वसार्य । 5. B समयदेव, ० C समृतेव । 6. C बुद्धानां । 7. C ० माङ्गुतम् । 8. C omits two lines. 9. B बुद्धानां । 10. AR हर्षी ० ।

कर्तव्यं मन्त्रमिहि च वज्रगुह्यं महाङ्गुतम् ।
 आकृष्य क्रोधराजेन सर्वबुद्धांस्तु पूजयेत् ॥
 चिकालः समये पजा चिवज्ञामलवज्ञिणः ।
 कर्तव्यं चिवज्ञयोगेन मन्त्रमिहिप्रवर्तनम् ॥ इति ॥

इत्याह च ॥

सर्वेषामेव मन्त्राणां वलिं दद्यान्महाङ्गुतम् ।
 विगमूत्रमांसतैलं च पञ्चमं चित्तसम्भवम् ॥
 शुक्रेण सर्वमन्त्राणां प्राणान्^३ समुदाहृतम् ।
 एषो हि समयशेषो बुद्धोधिप्रपूरकः ॥
 सूत्रस्य पातनमिदं स्वयमेव समाचरेत् ।
 दैरोचनं प्रभावित्वा वज्रसत्रं विभावयेत् ॥
 अथवाऽमृतवज्ञास्यं शिष्यं^४ वज्रमहाद्युतिम् ।
 विभावयेत् कर्मपदं सर्वबुद्धनिषेचितम् ॥
 पञ्चबुद्धमहाराजं सूत्रं वज्रगतं न्यसेत् ।
 एषो हि सर्वबुद्धानां रहस्यं परमाङ्गुतम् ॥
 पञ्चविंशतिभेदेन रज्जस्यापि निपातनम् ।
 दृदं तत् सर्ववज्ञाणां रहस्यं बोधिमुक्तमम् ॥
 सर्वेषामेव मन्त्राणां वज्रङ्गुकारभावना ।
 कायवाक्चित्तसमयं^५ पञ्चस्यानेषु भावयेत् ॥
 एवं कृतेन सान्निध्यं चिवज्ञामेद्यवज्ञजाः ।
 कुर्वन्ति भयसंत्वस्य वज्रसत्त्वस्य धौमतः ॥

1. ACR ° सिहेन । 2. B ° काय, R ° ष्काल । 3. C ° शून, A ° एन ।
 4. C लिख्यं । 5. रह ° । 6. A adds दिव्यं ।

सर्वसिद्धिमण्डलवचाभिसंबोधिनीम् पटलः षोडशोऽध्यायः । ११७

न्यासं कलशवचाणां मन्त्रतन्त्रान्वितैः स्मृतम् ।
वचसत्रं समाधिस्थं कल्पयेत् दृढ़बुद्धिमान् ॥
होमं कुर्वीत मन्त्रज्ञः सर्वसिद्धिफलार्थिनः ।
विग्रहमूर्तमांसतैलाद्यैराहुतिं प्रतिपादयेत् ॥
पूर्णं वच्चाहुतिं दद्यात् विवज्ञाद्य समाचरेत् ।
शुक्रं वा अथवा विष्णुमभिमन्त्रा विधानतः^३ ।
भक्षयेदच्चयोगेन एवं सिद्धिर्दुर्लभा ॥
कृत्वा वच्चमहागुह्यं रहस्यं सर्ववच्चिणाम् ॥
स्वौरूपमन्त्रचक्रेण स्थिताः सत्त्वार्थचर्यया ।
॥ तत्रैदं सर्ववच्चमण्डलमन्त्राराधनरहस्यम् ॥

हस्तिमांसं हयमांसं^४ महामांसं च भक्षयेत् ।
दद्यादै सर्वमन्त्राणां मेवं तुष्ट्यन्ति नायकाः ॥
प्रत्यहं वच्चशिष्यस्य दर्शयेत् मण्डलं बुधः ।
विग्रहमूर्तमांसकृत्येन वच्चगुह्यापर्दनं च ।
ओँकारं सर्वमन्त्राणां ध्यात्वा ज्वलति तत्त्वगात् ॥

इत्याह च भगवान् महामन्त्रवच्चविद्यापुरुषवच्चः ।
साधनं सर्वसिद्धौनां महासमयसाधनम् ।
साधनीयं प्रयत्नेन बुद्धबोधिमपि स्वयम् ॥
चन्द्रहर्षीनं बलं वौर्यं वच्चाकर्षणमुत्तमम् ।
सिध्यते मण्डले सर्वं कायवच्चवच्चो यथा ॥
विग्रहमूर्तं च^५ महामांसं समभागं तु कारयेत् ।

1. C तत्त्वा ० । 2. C^० भावतः । 3. ACR यत्र । 4. MSS add ज्ञान-
मांस । 5. C विष्णुमूर्तं ।

शरावसंपुटे स्थाप्य बुद्धैः सह च संवसेत् ॥
 द्रुत्याह च । तत्रेदं सर्वगुह्यवच्चकिङ्गरमहासाधनपदं वरम् ।
 खवच्चमध्यगतं चिन्तत् ज्ञोः^१ कारं ज्वालसुप्रभम् ।
 खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णै विभावयेत् ।
 कायवाक् चित्तपदं तेषां^२ तत्र^३ मन्त्रे निपातयेत् ॥
 तत्रेदं कायवाक् चित्तमन्त्रवच्चाधिष्ठानपदम् ।
 ॥ आः खै वौः^४ ॥
 वज्रपाणिमहाविम्बं पद्मपाणिमहाद्युतिम् ।
 अपराजितमहाविम्बं ध्यात्वा गुह्यपदं न्यसेत् ॥
 तत्रेदं वज्रगुह्यपदम् ।
 सूर्यमगडलमध्यस्थमन्त्रोभ्यं वा प्रकल्पयेत् ।
 अमितायुर्महाविम्बं वज्रवैरोचनं तथा ।
 चोदयेद् हृदये सर्वान् तौव्रदुःखमहाद्युतीन् ॥
 तत्रेदं सर्ववज्रहृदयवच्चमंचोदनम् ।
 ॥ आ^५ ॥
 महाशूलैर्महावज्रैरङ्गैर्विविधैर्बैलैः^६ ।
 चोदयेद्विधिवद्वज्रं बुद्धबोधिः प्रसिध्यति ।
 द्रुत्याह च ॥

पर्वतेषु च रम्येषु दौषिषु विविधेषु च ।
 पक्षाभ्यन्तरपूर्णेन ध्रुवं बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥
 षट्क्रिंशत्सुमिरुणां यावन्तः परमाणवः ।
 परिवारगणास्तस्य सिध्यते बोधिवच्चिणः ॥

1. B ज्ञी, C ज्ञो^१ । 2. R ततो । 3. C तन्त्र । 4. B आ^५ खै वौ^४,
 C (1) वौ^५, (2) वौ । 5. A^० सुरैः । 6. A^० रैः । 7. C सिद्धिमवा^० ।

सर्वसिद्धिमण्डलवज्जाभिसंबोधिर्नाम पठतः योऽग्नीज्यायः । ११८

दश्तिक्सर्वबुद्धानां बुद्धेनाणि कारयेत् ।
मध्ये स्वदेवताविस्व ध्यात्वा वच्चेण पातयेत् ॥

इत्याह च ।

हयेन्द्रियप्रयोगेण चुह्यादयुतं बुधः ।
एषो हि सर्वबुद्धानां समयो दुरतिक्रमः ॥
वैरोचनप्रयोगेण शिष्यं चिवज्जसम्भवम् ।
आःकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा वच्चेण गृह्णते ॥
वज्जसत्त्वो महाराजो वैरोचनो महायशाः ।
कायवाक्चित्तसमयमधिष्ठानं ददन्ति हि ॥
तत्रेदं महामण्डलप्रवेशनवज्जपदम् ।
॥ आः स्वं वारङ्गं ॥

‘सर्वसमयकायवाक्चित्तहृदयमन्तवज्जोऽयम्’ । तत्रेदं
महावज्जाभिषिकगुह्यज्ञानरहस्यम् ।

स्वधातुं सर्वबुद्धेस्तु परिपूर्णे विभावयेत् ।
वाद्यगम्यमहामेघैर्भावयेद्वच्चश्रोतवधोः⁶ ॥

इत्याह च ।

त्रिवज्जकायमन्तैस्तु⁷ सर्वपैस्ताडयेत्⁸ ब्रतौ ।
अभिषिकं तदा तस्य स्वयमेव ददन्ति हि ॥
अथवा भावयेत् बुद्धान् वज्जसत्त्वसमाधिना ।
कलशान् समयायैस्तु धारितान्⁹ भावयेत् बुधः¹⁰ ॥

1. B काम,° AR क्राम ° । 2. BC ° इस्य । 3. AR वज्जे नि ° । 4. BC add इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्जगुह्याद् गुह्यममाजे before सर्व ° ।
5. R ° जापे । 6. AR have instead वाद्यगम्यदिसमयैर्भैवान् भावयेदुधः ।
7. C चिकायवज्जमेघैस्तु, B ° मन्त्वैस्तु । 8. CR स्त्रोतवयेत् । 9. B वाचितान्, C भाषितान् । 10. C ब्रतौ ।

वच्चवैरोचनं चिन्तेत् शिष्यो दृढ़मतिस्तदा ।
 न्यासं कुर्वीत मन्त्रज्ञः कायवाक् चित्तवज्ज्ञिणः ॥
 तत्रैदं सर्वाभिषिकरहस्यं सर्वाचार्यवाङ्मूरणम् ।
 अभिषिकं महावज्ञं चैधातुकनमस्तुतम् ।
 ददामि सर्वबुद्धानां विगुह्यालयं सम्भवम् ॥
 तत्रैदं सर्वाभिषिकं महावज्ञप्रार्थना विधिरहस्यम् ।
 बोधिवज्ज्ञेण बुद्धानां यथा दत्तो महामहः ।
 ममापि चाणानार्थाय खवज्ञाद्य ददाहि मे ॥
 अभिषिकं तदा तस्य दद्यात् प्रहृष्टचेतसः ।
 देवताविम्बयोगेन हृदयेऽधिपतिं न्यसेत् ॥
 मन्त्राच्चरपदं दत्त्वा समयं च विधानतः ।
 दश्येत् मण्डलं तस्य वच्चशिष्यस्य धीमतः ।
 समयं श्रावयेत् गुह्यं सर्वबुद्धैरुदाहृतम् ॥
 प्राणिनश्च त्वया धात्या वक्तव्यं च सृष्टा वचः ।
 अदत्तं च त्वया याहं सेवनं योषितामपि ॥
 अनेन वज्रमार्गेण वज्रसत्त्वान्प्रचोदयेत् ।
 एषो हि सर्वबुद्धानां समयः परमशाश्वतः ॥
 दूत्याह च ॥
 मन्त्रं दद्यात् तदा तस्य मन्त्रचोदनभाषितैः ।
 समाधिं मन्त्रराजस्य दत्त्वा गुह्यं समारभेत् ॥

1. AR ° तिं सदा । 2. C ° गुरुं वज्र, ° R ° गुरुवज्र ° । 3. A
 सर्वशिष्य ° । 4. C ° चेत् योषिता अपि । 5. After this BC repeat a long
 portion from शुक्रं वा अथवा विष्णुं etc. (p. 117) to तुडक्षेचापि कारयेत्
 (p. 119).

सर्वसिद्धिमण्डलवच्चाभिसंबोधिनीम पठलः षोडशः ।

१२१

धर्मै शृणोति गाम्भीर्यै बुद्धभूमिं^१ च प्राप्नुयात् ।

इत्याह च भगवान् महासमयवज्रहासः^२ । तत्रेदं सर्वे^३-
किङ्करगुहावज्ररहस्यम् ।

वज्रसत्त्वमहाज्ञानं वाक्यवज्रधरं तथा ।

कायवज्रमहान्यासैः^४ किङ्करं चोदयेत्पदा ॥

तत्रेदं वज्रज्ञानं चक्रं चतुःसमयपदम् । समयचोदनं
समयप्रेरणं समयमन्वयां समयवज्रनं चेति ।

खधातुं विमलं शुद्धं सर्वधर्मविवर्जितम् ।

कुर्वन्ति पिण्डरूपेण त्रिवज्राङ्गुतरूपिणः ॥

इत्याह भगवान् सर्वबुद्धैकपुत्रो महावज्रधरः^५ ।

बुद्धं वा वज्रसत्त्वं वा यदोच्छित् वशमानितुम् ।

चिन्तयेदिदं महागुह्यं त्रिवज्रायधरं महत् ॥

खवज्रमध्यगतं चिन्तेत् मञ्जुवज्रं महावलम् ।

पंचवाणप्रयोगेण मुकुटायै तु संस्मरेत् ॥

पञ्चस्थानेषु मन्त्रज्ञः क्रूरवज्रेण पातयेत् ।

मूर्च्छितं^{१०} भावयेत् त्रस्तं^{११} बालबुद्धिं^{१२} महायशाः ॥

पञ्चमेकमिदं ध्यानं कर्त्तव्यं गुह्याचोदनैः ।

रहस्यं सवमन्त्राणां गौतं वज्रार्थबुद्धिना ॥

खवज्रमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

हङ्कारवज्रमन्त्राद्यैः त्रिवज्रादीन्प्रभावयेत् ॥

1. B बोधिं । 2. R ° हारः । 3. C सत्त्व ° । 4. R ° मासैः । 5. BC
add ° वज्रमन्त्र ° । 6. BC वज्रमहासत्त्वः । 7. BC महावज्रं । 8. B
रोमकूपाण्ये । 9. B धा ° । 10. C ° तान् । 11. C ° स्तान् । 12. C
° हौन् ।

ओँकारं चक्रुर्गतं ध्यात्वा दर्शयेत्^१ विधानतः ।
 पश्येत् सर्वमन्त्राणां विम्बं त्रिकायवच्चिणाम् ॥
 चुत्तृष्ठादैर्महाक्लैशैरिदं योगं विचिन्तयेत् ।
 नश्यन्ति^२ सर्वदुःखानि चित्तवज्रवचो यथा ॥
 दैरोचनमहाविंवं ध्यात्वा सर्वार्थसम्पदम् ।
 वकारं वक्त्रगतं ध्यात्वा ओँकारं जिह्वागं न्यसेत् ॥
 आलयं सर्वमन्त्राणां चिन्तामणिविभूषितम् ।
 सर्वदुःखहरं शान्तं ज्ञानवज्रप्रभावितम् ॥

इत्याह भगवान् चिन्तामणिवज्जः । अथ भगवान् वज्र-
 पाणि^३स्तथागतः महावौरवज्रतथागतं वज्रभावनावच्चपदायं
 वाग्वचेभ्यो निश्चारयामास^४ ।

॥ वौ ॥

खवज्जमध्यगतं चिन्तीत् बुद्धमण्डलसुप्रभम् ।
 चिवज्जकाययोगेन निष्पादादं विचिन्तयेत् ॥
 सर्वालङ्घारसंपूर्णैः पौतं वज्रविजूम्भितम् ।
 जटासुकुटधरं शान्तं ध्यात्वा सर्वं समारभेत् ।
 ॥ वौरवज्जोमिमाला नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रधरः समलनिर्धीषवज्रं नाम समाधिं
 समाप्यदेदं महावज्रभावनापदं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो
 निश्चारयामास ।

1. A चक्र^१ । 2. A^२ येतिदं । 3. AC भश्यन्ते । 4. BC add

^५ वच^३ । 5. A^४ लयेत्, CR^५ रयेत् or^६ रयेत् ।

॥ चू० ॥

खवच्चमध्यगतं चिन्तेत् स्यमण्डलमुत्तमम् ।
बुद्धमेघान् विधानेन चिवच्चात्मा महायशः ॥
पातनं कायवाक्-चित्ते चुन्दैवज्ञो विभावयेत् ।
सर्वालङ्घारसम्पूर्णी सितवर्णी विभावयेत् ॥
वच्चसत्त्वमहाराजं ध्यात्वा मन्त्रपदं न्वसेत् ।
॥ वच्चरग्मिज्ञानसमयः नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वच्चपाणिस्तथागतः सर्वाशावच्चसम्भोगं
नाम समाधिं समापद्येदं समाधिवच्चनयं स्वकायवाक्-चित्त-
वच्चेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ ज ॥

खवच्चमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
सर्वालङ्घान् विधानेन पातयेत् वच्चभावनैः ॥
निष्पादयेत् महायच्चं जम्भलं द्रव्यसाधकम् ।
यच्चरूपधरं शान्तं जटासुकुटवज्जिग्म ॥
पञ्चबुद्धान् विधानेन पञ्चस्थानेषु भावयेत् ।
वच्चसृतोदकं तस्य दद्यात् ध्यानपदं स्थितः ॥
वच्चसत्त्वं विधानेन मुकुटे तस्य चिन्तयेत् ।
एवं तुष्यति यच्चेन्द्रो जम्भलेन्द्रो महाद्युतिः ॥
॥ वच्चसमयद्रव्याराधनकेतुश्रीनीर्मि समाधिः ॥

अथ भगवान् वच्चपाणिस्तथागतो वच्चकामोपभोगश्रियं नाम

1. A omits, BC थू० । 2. A चन्द्र०, BC वून्द० । 3. ACR वच्चसमय-
ज्ञानरग्मिमाला । 4. BC० चक्र० ।

समाधिं समापद्ये दं सर्वयज्ञिणौ समयवज्जपदं स्वकायवाक्-
चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ चौ ॥

खवज्जधातुमध्यस्थं चतुरस्तं सुशोभनम् ।

चतुरलमयं सर्वं पुष्टगम्भसमाकुलम् ॥

खधातुं सर्वयज्ञिण्यैः परिपूर्णे विचिन्तयेत् ।

हृदयमन्त्वपदं ध्यात्वा वज्रयोगं समारभेत् ॥

॥ सर्वयज्ञिणौ समताविहारभावनवज्जो नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वबुद्ध्यमन्त्वसिद्धि-
विजूच्छितवज्जं नाम समाधिं समापद्य मां हौनसिद्धि' स्वकाय-
वाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

कायवाक् चित्तसंसिद्धा^४ बुद्धरूपधरप्रभाः ।

जाम्बूनदप्रभाकारा हौनसिद्धिसमाश्रिताः ॥

अन्तर्दानादिसंसिद्धौ भवेत् वज्रधरः प्रभुः ।

यज्ञराजादिसंसिद्धौ भवेत् विद्याधरः प्रभुः^५ ॥

तवेमानि सर्ववज्रसिद्धिरूपगुह्यमन्त्वसिद्धौनि ।

सर्वाणि चारुरूपाणि मन्त्वसिद्धिमनोषितैः ।

प्रीणायन्ति दर्शनेन लोकधातुं समन्ततः ॥

उषाऔषः सर्वसिद्धौनां भवेत् चिन्तामणिप्रभुः ।

बुद्धबोधिकरं श्रेष्ठं बुद्धवज्रप्रभावितम् ॥

दूत्याह भगवान् सर्वाशापरिपूरकवज्जः ।

1. C चं । 2. BC add पातयेत् चिवज्जयोगेन विम्बमेकं विचिन्तयेत् ।
चिकम्बवज्जयोगेन ध्यात्वं तस्य विचिन्तयेत् । मञ्जुवज्जः समाधिण्यो मुकुटे क्रोधं
प्रभावयेत् । 3. BC ° वज्ज ° । 4. C ° शुद्धा, B ° शुद्धा । 5. C omits
this line.

अथ भगवान् वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वतथागत-
कायवाक् चित्तवच्चविद्याव्रतसमादानच्यं स्वकायवाक् चित्त-
वच्चभ्यो निश्चारयामास ।

कायवाक् चित्तवच्चाणां^१ कायवाक् चित्तभावनम् ।

स्वरूपेणैव तत् कार्यमेव^२ सिद्धिरवाप्यते ।

तदेदं स्वकायवाक् चित्तविद्याव्रतम् ।

जटामुकुटधरं विम्बं सितवर्णनिभं महत् ।

कारयेत् विधिवत् सर्वं मन्त्रसंवरसंवृतम् ॥

षोडशाद्विद्वान् गृह्ण सर्वालङ्घारभूषिताम् ।

चारुवक्त्राणां विशालाक्षीं प्राप्य विद्याव्रतं चरेत् ।

लोचनापद्मसम्भोगो^३ वच्चचिङ्गं तु^४ भावयेत् ॥

मुद्रामन्त्रविधानज्ञो मन्त्रतन्त्रसुशिक्षिताम् ।

कारयेत् ताथागतौं भार्यां बुद्धोधिप्रतिष्ठिताम् ॥

गुह्यपूजां प्रकुर्वैत चतुःसम्बं महाव्रतौ ।

कन्दमूलफलैः सर्वं भोज्यं भक्ष्यं समाचरेत् ॥

एवं बुद्धो भवेत् श्रीघ्रं महाज्ञानोदधिः प्रभुः ।

षष्ठमासिनैव तत्पूर्वे प्राप्नुयात् नाच संशयः ॥ इति ॥

परस्वहरणं नित्यं घातनं च महाइतम् ।

रागवच्चपदं गुप्तं^५ इदं संवरसंवृतम् ॥

रागवज्ञाहुशों भार्यां^६ मामकीं गुणमेखलाम् ।

वाग्वज्ञायचित्तेभ्य इदं पूजयति सर्वथा ॥

स्वमुद्रां वाऽयवा चिन्तेत् ध्यानं चाक्षरवज्ञिणाम् ।

1. A omits. 2. C ° यैषेव । 3. BC ° गैः । 4. BC चिन्हैतु ।

5. BCR मृता । 6. C कार्यां ।

पञ्चबुद्धाश्च सर्वज्ञाः^१ प्रौणान्ते नाच मंशयः ॥
 वन्न^२ भिक्षां भर्मन्निल्यं साधको हृष्णिश्चयः ।
 ददन्ति भयसंदर्शता भोजनं दिव्यमणिडतम् ।
 अतिक्रमित् यदि^३ वज्ञात्मा नाशं वज्ञाक्षरं भवेत् ॥
 सुरीं नागीं महायज्ञीमसुरीं मानुषोमपि ।
 प्राप्य विद्याव्रतं कायै चिवज्ञानसेवितम् ॥
 इदं तत् सर्वमन्त्याणां गुह्यं तत्त्वं महानयम् ।
 चिवज्ञानं^४ सम्भूतं बुद्धबोधिप्रवेशकम् ॥
 इत्याह भगवान् सर्वतथागतविद्याव्रतसमयतत्त्ववज्ञः ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वसिद्धिमणिडलवज्ञाभिसम्बोधिनीमि
 पटलः षोडुशोऽध्यायः ॥

1. B पञ्चबुद्धाश्च सम्बुद्धाः, BC एवं बुद्धापि । 2. C वनेषु । 3. BC चि ° ।
4. C ° चक्र ° ।

सप्तदशः पठनः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्जं तथागतं अनेन स्तोतराजीनाध्ये-
षितवन्तः ।

अद्वौभ्यवज्ज महाज्ञान वज्जधातु महावृध ।
त्रिमण्डल त्रिवज्ञाय घोष वज्ज^१ नमोऽस्तु ते ॥
दैरोचन महाशुद्ध^२ वज्जशान्त महारत ।
प्रकृतिप्रभास्वरान् धर्मान् देश वज्ज नमोऽस्तु ते ॥
रत्नराजसुगामौर्य खवज्ञाकाशनिर्मल ।
खभावशुद्धनिर्लेप कायवज्ज नमोऽस्तु ते ॥
वज्ञामित^३महाराज निर्विकल्प खवज्ञधृक् ।
रागपारमिताप्राप्त भाष वज्ज नमोऽस्तु ते ॥
अमोघवज्ज संबुद्ध^४ सर्वाशापरिपूरक ।
शुद्धस्वभावसंभृत वज्जसत्त्व नमोऽस्तु ते ॥
एभिः स्तोत्रपदैः शान्तैः सर्वबुद्धप्रचोदितैः ।
संस्तुयाद्वज्जसम्भोगात्^५ सोऽपि वज्जसमो भवेत् ॥
अथ वज्जधरः शास्ता सर्ववुद्धानुकम्पकः ।
वज्जगुद्धपदं शुद्ध^६ वाग्वज्जं समुद्दीरयत् ॥
अहो हि सर्ववुद्धानां धर्मधातु महाकरम् ।
प्रकृतिप्रभास्वरं शुद्ध^७ खधातुमिव निर्मलम् ॥ इति ॥

1. BC शुद्ध । 2. B शान्त । 3. B °.सृत । 4. BC अमोघसिद्धिवज्ज ।
5. R ° गां । 6. B ° बुद्ध ° ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं सर्वबुद्धकायवज्ञ-
समयं स्वकायवाक् चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्यं बुद्धैर्ज्ञानोदधिप्रभैः ।

महामांसं सदा भक्ष्यं इदं समयमुत्तमम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं सर्वबुद्धवाग्वज्ञ-
समयं स्वकायवाक् चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्यं वाक्यवज्ञमहाज्ञरैः ।

विषमूलं च सदा भक्ष्यमिदं गुह्यं महाहृतम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं वज्रधरचित्तवज्ञ-
समयं स्वकायवाक् चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्य वज्रसचेम्हद्विकैः ।

रुधिरं शुक्रसंयुतं सदा भक्षा हृदवतैः ॥

कायवाक् चित्तवज्ञाणां समयोऽयं महाहृतः ।

शाश्वतं सर्वबुद्धानां संरक्ष्यो वज्रधारिभिः^२ ॥

यश्चेम^३ समयं रक्षेद्वज्ञसत्त्वो महाद्युतिः ।

कायवाक् चित्तगतं तस्य बुद्धो भर्ति तत्त्वणात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः प्रत्येकबुद्धसमयवज्ञं
स्वकायवाक् चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ।

दशना कायिकौ तेषां कायवज्रप्रतिष्ठिता ।

सत्त्वावतारणं शौलसमयः परमशाश्वतः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः श्रावकशिक्षा^४ समयं
स्वकायवाक् चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ।

1. B रक्षेद् ० । 2. BC ० चारिणः । 3. A यश्चेम् ० । 4. B ब्रह्मा.

R शिष्य ० ।

दशकुशलान् कर्मपथान् कुर्वन्ति ज्ञानवर्जिताः ।

होनाधिमुक्तिकार्म्मर्वं समयोऽयं महाङ्गुतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिब्रह्मसमयं स्वकायवाक्-
चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

मोहमाचेण यत्कर्मं करेति भवेत्तरवम् ।

बुद्धेधिप्रणेतारं भवते^३ कायवज्जता^३ ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः कद्रसमयं स्वकाय-
वाक् चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

तैधातुकस्थितां सर्वमङ्गनां सुरतविहृलाम्^४ ।

कामयेत् विविधेभावैः समयः परमाङ्गुतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः विष्णुममयं स्वकाय-
वाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

यावन्तः सत्त्वं सम्भूताः विवच्चाभेदासंस्थिताः ।

मारयेत् ध्यानवज्जेण वज्रधातुमपि स्वयम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः विवज्जममयं स्वकाय-
वाक् चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

कायवज्जो भवेत् ब्रह्मा वामवज्रस्तु महेष्वरः ।

चित्तवज्रधरो राजा सैव विष्णुमहर्धिकः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वयज्ञयक्षिणीसमयं
स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

असृक् पिशिताहारा नित्यं कामपराः स्त्रियः ।

आराधयेत् महावज्रसमयैरभिद् रासदैः ॥

1. B ° वज्रिणः । 2. C ° ने । 3. B ° वर्जिताः । 4. BC त्रिवज्ञ-
सम्भवाम् । 5. C चि ° । 6. A सर्व ° । 7. BC ° काया ° । 8. A ° रतिदु ° ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वभुजगेन्द्रराज्ञौ-
समयं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

पैशुन्यज्ञौरिता^१ हाराः कामगन्धपराश्च ताः ।

साधयेत् समयैरभिरन्यथा क्लिश्यते ध्रुवम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरसुरकन्यासमयं
स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

क्रूरा मानभरा^२ क्रान्ता गन्धपुष्पोपभीगजाः^३ ।

समयो वज्रपात्रालिः^४ दुर्दान्ता वज्रभैरवाः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः राज्ञसख्नौसमयं
स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

कपालास्थिधृपतैलवसया प्रौणानं महत् ।

समयः सर्वभूतानां पविवो^५ यं महार्थकृत् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववज्रडाकिनौ-
समयं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

विगमूवरुधिरं भज्ञेत्^६ मद्यादीश्च पिबेत् सदा ।

वज्रडाकिनौयोगेन मारयेत् पदलक्षणैः ॥

स्वभाविनैव संभूता विचरन्ति चिधातुके ।

आचरेत् समयं कृत्स्नं सर्वसत्त्वं हितैषिणा ॥

॥ सर्ववैधातुक^७ समयसमवसरणो नाम समाधिः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः कायसिद्धिसमयवज्र-
कायवाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

1. A ज्ञौरा ° । 2. C मारसमा, ° B माररागवरा ° । 3. C ° का: ।
4. B ° पातालि, C योवितां । 5. A ° याति ° । 6. BC ° वज्र ° । 7. C भज्ञ' । 8. A ° सिद्धि ° । 9. BC add वज्र' ।

कायिकं विविधं सर्वे कारयेत् वज्रसम्बवम् ।

बुद्धकार्यकरं नित्यं सत्त्वधातोः समन्ततः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिर्वाक्सिद्विसमयवज्रं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

वाक्यकर्मकृतं कृतस्त्रं चैलोक्यामलमण्डलम् ।

वाक्सिद्विपद्रम्योऽयं समयोः दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः चित्तसिद्विवज्रसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

मनोवज्रमयं सर्वे भावयेत् दण्डवज्रधृक् ।

एषो हि समयः प्रोक्तः विवज्राभेदवज्रिणाम् ॥

इत्याह भगवान् समन्तभद्रो वज्रसत्त्वः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्तवज्रसार-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

बुद्धांश्च बोधिसत्त्वांश्च प्रत्येकश्चावकांस्तथा⁴ ।

कायवाक्चित्तसंयोगैर्वन्दैयन् नाशमाप्नुयात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तवज्रध्यानसमयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ॥

वज्रसत्त्वस्य सर्वव कायवाक्चित्तमण्डले ।

ध्यानं चिवज्ञयोगेन ध्यातत्र्यं मन्त्रजापिना ॥

1. AC ° पदं । 2. ^२A ° योऽपि, R ° योऽयं । 3. A समन्तसुन्दरी ।

4. For this line BC read न बुद्धान् बोधिसत्त्वांश्च प्रत्येकजिनश्चावकान् ।

5. BC ° दीर्घं ° ।

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्त्रवज्जसाधन-
समयसम्बरं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

सत्रधातुं समासेन ध्यानवज्जेण चोदयेत् ।

त्रिवल्लवन्दनायाय्यः समयो वच्चसम्भवः ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सेवा^१साधनोप-
साधनमहासाधन^२समयसम्बरं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो
निश्चारयामास ॥

खधातुं विगमूत्रवज्जेण^३ परिपूर्णं विचिन्तयेत् ।

दद्यात् त्रियध्वबुद्धेभ्यः समयः परमणाप्तवतः ॥

अथ वज्जपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववच्चान्तर्धान-
सन्धयं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

कामयेत् ग्रतिदिनं वज्जो^४ चतुःसम्यं यथोत्तमम् ।

द्रव्यं चोपाहरत् नित्यं समयो वज्जपूरकः ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः खविद्याधरसमयं
स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

कायवाक् चित्तवज्जाणां मुकुटे ध्यानं विचिन्तयेत् ।

त्रिवल्लसमयैः सर्वैः त्राहै^५ र्जतुं न शक्यते ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्त्रधरादि-
कमिकसमयं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

भ० जने कायवज्जस्य बहिवज्जधरस्य च ।

वज्जधमः^{१०} सदा कायी^{११} सुत्रोहाटविधिक्रिया ॥

1. C omits from here to समयो वज्जसम्भवः below. 2. A सर्वैः ।
3. C omits ° महासुधनूः । 4. BC ° सन्धयः । 5. C योगीन । 6. BC मन्त्रो । 7. B वापि, C चापि । 8. BC ° रैः । 9. A भो० । 10. B धर्म-
वज्जैः । 11. B कायैः ।

इत्याह भगवान् स्वभावशुद्धवज्ञः ।

अथ वज्ञपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववज्ञधरस्वकाय-
वाक्चित्तहृदयवच्चसमतां विचिन्ता तृष्णौमभृत् ॥

अथ खलवनभिलाप्यानभिलाप्यवुद्देच्चसुसेकपरमाणु-
रजःसमा बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः सर्वतथागतान् प्रणिपत्यैव-
माहः । किमयं भगवान् सर्वतथागताधिपतिवज्ञधरः
सर्वतथागतबोधिसत्त्वपर्षन्मगदुलमध्ये तृष्णौभावेनाधि-
वासयति ।

अथ भगवान् सर्वतथागताधिपतिस्तान् सर्वबोधिसत्त्वा-
नेवमाह । कायवाक्चित्तवज्ञानुपलब्धिस्वभावाच्चरपदं कुल-
पुत्रा अयं सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्ञाधिपतिः दिन्द्र-
भावाच्चरपदं विचार्य तृष्णो^१ व्यवस्थितः ॥

अस्य च कुलपुत्राः सर्वतथागताधिपतेः चिन्तया एतदभृत् ॥

कायाच्चरमनुत्पद्मं वाक्चित्तपदलक्षणम् ।

स्ववज्ञकल्पनाभृतं मिथ्यासंग्रहसंग्रहम् ॥ इति०॥

अथ मञ्जुश्रोप्रभुवा महाबोधिसत्त्वाः तन्मर्वतथागतान्व-
माहः । मा भगवन्तः सर्वतथागता वामवज्ञपदं मिथ्या-
समुदयेन कल्पयथ । तत्क्षमात् हेतोः । सर्वतथागतवज्ञ-
धातुष्ववच्चरितगतानुगतिकोऽयं सर्वतथागतकायवाक्चित्त-
वज्ञाधिपतिः । तत्क्षमात् हेतोः । सन्ति ब्रह्माद्या महाबोधि-
सत्त्वा महाभिज्ञानान्संप्राप्ताः सर्वधर्मलक्षणस्वभावमजानन्त-
एवं विकल्पयन्ति ॥ किमयं सर्वतथागतमहावज्ञात्मा सर्वतथा-
गतधर्मवज्ञतत्त्वमनभिज्ञाय गुह्याचरं निर्दिश्यतौति ।

1. B तृष्णौभावेन । 2. B स्वभावे, C स्वभाव ० । 3. B ० मवि ० ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वानेवमाहः । तिष्ठन्तु तावत् भवन्तो महाबोधिसत्त्वा वयमपि सर्वतथागत-कायवाक्-चित्तवद्गुह्याचरं प्राप्य कायवाक्-चित्तबोधि न जानौमहे । तत्कस्मात् हेतोः । निःस्वभावाचरसंभूत अनुत्पादवज्ञाभिमंबोधिर्यावन्तः कुलपुचाः सत्त्वाः सच्चरुद्यर्हण संगृहीताः सर्वं ते बोधिप्रतिष्ठिताः बुद्धवज्ञाः । तत्कस्मात् हेतोः । कायवाक्-चित्तवज्ञानप्राप्ता वतामी सत्त्वास्त्रिकायवज्ञ-धर्मतांमुपादाय ।

अथ वज्ञपाणिः सर्वतथागतकायवाक्-चित्तवज्ञाधिपतिस्तान् सर्वतथागतबोधिसत्त्वांश्चैवमाह ॥

स्वभावशुद्धनैरालये धर्मधातुनिरालये ।

कल्पना वज्ञसंभूता गौयते न च गौयते ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागता भगवन्तं महावज्ञपाणिं सर्वतथा-गतंस्त्रामिनं नमस्कृत्यैवमाहः । कुत इमानि भगवन् सर्व-तथागतकायवाक्-चित्तवज्ञसिद्धौनि समवसरन्ति, क्व वा प्रति-ष्ठितानि ।

सर्वतथागताधिपतिर्ज्ञधरं प्राह । स्वकायवाक्-चित्त-वज्ञं समतासन्तानवज्ञप्रतिष्ठितानि भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वेसिद्धौनि सर्ववज्ञज्ञानानि सर्वं यावत् वैधातुकमिति ।

सर्वतथागताः प्रोचुः । सर्वतथागतकायवाक्-चित्तवज्ञं सिद्धौनि सर्वं वैधातुकं च भगवन् कुव स्थितम् । सर्वतथागतंज्ञानाधि-

1. B ° क्रुद्ध ° ।
2. B ° वचना, ° C ° वरणा ° ।
3. R सर्वं त्र ।
4. B वज्ञाधिपति ।
5. BC omit ° वज्ञ ° ।
6. A adds वज्ञ ° ।

पतिः प्राह । आकाशधातुप्रतिष्ठितानि भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्जसिद्धौनि सर्वे चैधातुकं च ।
सर्वतथागताः प्रोचुः । आकाशं भगवन्^१ कुच स्थितम् ।
वज्जधरः प्रोचुः । न क्वचित्^२ ।

अथ ते सर्वतथागता वोधिमत्ता आश्वर्यप्राप्ता अद्वृतप्राप्ता
द्वाम धर्मघोषमकाषुः ।

अहो वज्ज अहो वज्ज अहो वज्जस्य देशना ।
यत्र न कायवाक्चित्तं तत्र रूपं विभाव्यते ॥
अथ वज्जधरः शास्त्रा सर्ववुद्धनमस्तुतः ।
विवज्जायग्नो महायायायस्त्रिवज्जः परमेश्वरः ॥
भाषते सर्वसिद्धौनां विद्यापुरुषभावनाम् ।
खवज्जधातुमध्यस्थं भावयेत् बुद्धमण्डलम् ॥
कायवज्जं प्रभावित्वा वज्जं मूर्धिं प्रभावयेत् ।
त्रिमुखं विकायसमूतं विस्फुरलं विचिन्तयेत् ॥
वज्जचक्रधरं ध्यात्वा शौघ्रं वोधिमवाप्नुयात् ।
कुलभेदेन^३ सर्वेषामिदं गुह्यं विचिन्तयेत् ।
अन्यथा भावना तेषां सिद्धिर्भवति नोऽत्तमा ।
द्वयाह च भगवन् विद्यापुरुषवज्जगुह्यः ॥
धातुभूतां महाराज्ञौ प्रीणायन्तौ विचिन्तयेत् ।
एवं तुष्यन्ति ते हृषभाः वज्जकायविलक्षणाः^५ ॥
यश्वेदं भावयेत्कश्चिद्दोधिसत्त्वो महायशः ।
चिकायसिद्धिमाप्नोति सप्ताहेन महाद्युतिः ॥

1. AR omit. 2. A omits this sentence. 3. B. धर्मेण । 4. MSS.
न चो । 5. AR वान्त । 6. A चिरचिताः, BC चिलचिताः ।

अथ भगवान् वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि
कायवाक् चित्तवज्जसमुच्चयगुह्यरहस्य स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो
निश्चरयामास ।

कायवाक् चित्तममयं महामुद्रार्थकल्पनाम् ।

भावयेत् विधिवत् सर्वान् चक्षात् बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
कायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

हस्तमुद्रां न बध्नोयात् यदौच्छेत् मिदि'सुत्तमाम् ।

समयः सर्वमन्त्राणां नातिक्रम्यो जिनैरपि ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वबुद्धममयं
स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

विग्रहत्वशुक्ररक्तानां जुगुप्तां नैव कारयेत् ।

भजयेत् विधिना निलमिदं गुह्यं चित्तवज्जंजम् ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि वाग्वज्जसमयं
स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

चैधातुकपथे रस्ये यावन्त्यो योषितः स्मृताः ।

कामयेत् विधिवत् सर्वा वाग्वज्जैर्न जुगुप्त्यते ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि चित्तवच्च-
समयं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

यावन्तः सर्वसमयास्त्रिवज्जकायसंस्थिताः ।

प्रीययन्ति वच्चसमयैः चित्तवज्जु न जुगुप्तयेत् ॥

1. BC ° बोधि ° । 2. BC कुधि । 3. B ° गुह्य ° । 4. BC ° ज्ञान ° ।
5. A ° न्ते ।

द्वृत्याह भगवान् विवक्षसमयः^१ । अथ वच्चपाणिः सर्व-
तथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागतगुह्यवच्चं स्वकायवाक्-
चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

पञ्चस्कंधाः समासेन पञ्चवृद्धाः प्रकीर्तिताः ।

वच्च-आयतनान्येव बोधिसच्चायामगुणलमिति ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि चैधातुक-
समुच्चयवच्चं^२ स्वकायवाक्चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

पृथिवी लोचना स्याता अव्धातुर्मामिकौ स्मृता ।

पाण्डराख्या भवेत्तेजो^३ वायुस्तारा प्रकीर्तिता ।

खवच्चधातुसमयः सैव वच्चधरः स्मृतः ॥

द्वृत्याह भगवान् सर्वतथागतभुवनेश्वरो महावच्चसत्त्वः^४ ।
अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्जस्तथागतः सर्व-
तथागतसमताविहारं नाम समाधिं समाप्नः । समापदा च
सर्वतथागतपर्षन्मण्डलमवलोक्य तृष्णीमभृत् ।

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसच्चो महासच्चः सर्वतथागतान्
प्रणिपत्यैवमाह । सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्जगुह्यसमाजाभि-
षिक्तो^५ भगवान् वज्ञाचार्यः सर्वतथागतैः सर्वबोधिसच्चैश्च
कथं द्रष्टव्यः । सर्वतथागताः प्राहुः । बोधिचित्तो वच्च द्वृव
कुलपुत्र सर्वतथागतैः सर्वबोधिसच्चैश्च द्रष्टव्यः । तत्कस्मात्
हेतोः । बोधिचित्तस्वाचार्यस्याद्यमेतद्वैधौकारम् । यावत्^६
कुलपुत्र संक्षेपेण कथयामः । यावन्तो दशदिग्लोकधातुषु बुद्धाश्च

1. B adds वच्चः । 2. C ° समय ° । 3. BC ° चक्रं । 4. ABR तेजो-
धातुसु पाण्डराख्याता । 5. A adds रहस्य° । 6. B ° मित्रो । 7. BC एव ।

बोधिसत्त्वाश्च तिष्ठन्ति ध्रियन्ति यापयन्ति च, सर्वे ते चिक्काल-
मागत्य^१ तमाचार्यं सर्वतथागतपूजाभिः संपूज्य स्वस्वबुद्धेवं
पुनरपि प्रक्रामन्ति, एवं च वाग्वज्ञानरपदं निश्चारयन्ति ।
पितास्माकं सर्वतथागतानां मातास्माकं^२ सर्वतथागतानाम् ।
तदथापि नाम कुलपुत्र यावन्तो बुद्धाः^३ भगवन्तो^४ दशसु दिच्चु
विहरन्ति तेषां च बुद्धानां भगवतां यावत् कायवाक्चित्त-
वज्ञजः पुण्यस्कन्धः स च पुण्यस्कन्ध आचार्यस्यैव^५ रोम-
कृपायविवरे विशिष्यते । तत्कस्य हेतोः । बोधिचित्तं
कुलपुत्र सर्वबुद्धज्ञानानां सारभूतमुत्पत्तिभूतं यावत् सर्वज्ञ-
ज्ञानाकरमिति ।

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वो महासत्त्वो भौतः सन्त्वस्तु^६
मानसस्तुष्टौमभूत् ।

अथ खलु अच्छोभ्यस्तथागतो रत्नकेतुस्तथागतोऽमितायुस्तथा-
गतोऽमोघसिद्धिस्तथागतो वैरोचनस्तथागतः सर्वधर्मसिद्धिसम-
यालस्वनवज्ञं नाम समाधिं समापद्यैतान् सर्वबोधिसत्त्वाना-
मन्वयते स्म । शृगवन्तु भगवन्तः सर्वबोधिसत्त्वाः येऽपि^७ ते दशसु
दिच्चु बुद्धा भगवन्तस्त्राध्ववज्ञानसंभूतास्ति७पि सर्वे^८ गुह्या-
समाजाभिषिक्तं आचार्यमागत्य पूजयन्ति नमस्कुर्वन्ति च ।
तत्कस्मात् हेतोः । शास्त्रा सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां सर्वतथागतानां
च स एव भगवान् महावज्ञधरः सर्वबुद्धज्ञानाधिपतिरिति ।

1. B ° मालव्य । 2. C यावच्छास्त्रास्माकं । 3. AR omit. 4. A ° क ° ।
5. A ° बुद्धानां । 6. A सन्त्वस्तु । 7. BC सर्ववज्ञधरः । 8. A पर्वि ।
9. BC omit.

^१अथ ते सर्वे^२ महाबोधिसन्नाः तान् सर्वतथागतानेव-
माहुः । सर्वतथागतकायवाक्-चित्तसिद्धोनि भगवन्तः कुच-
स्थितानि क्वा वा संभृतानि । सर्वतथागताः प्राहुः । विकाय-
गुह्यां सर्वतथागतकाय^३वाक्-चित्तं वज्ञाचार्यस्य कायवाक्-चित्त-
वज्ञे स्थितम् । महाबोधिसन्ना आहुः । कायवाक्-चित्त-
गुह्यवज्ञं कुच स्थितम् । सर्वतथागताः प्राहुः । आकाशे
स्थितम् । महाबोधिसन्नाः प्राहुः । आकाशं कुव स्थितम् ।
सर्वतथागताः प्राहुः । न क्वचित् । अथ ते महाबोधिसन्ना
आश्वर्यप्राप्ता अङ्गुतप्राप्ताः तृष्णौस्थिता अभूवन् ।

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्त^४गुह्यवज्ञसमाधिव्युत्थाय सर्वतथागतान् सर्वबोधिसन्नां-
श्चामन्त्रयते स्म । शृणुन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वबोधि-
सत्त्वाश्च सर्वतथागत^५बोधिसत्त्वसंभववज्ञं नाम महामण्डलम् ।

अथ खलु सर्वतथागता बोधिसन्नाश्च कृताङ्गुलिपुटा
भगवन्तं वज्रधरमेवमाहुः । देशयतु भगवान् देशयतु सुगतो
महामण्डलमिति ।

खधातुमध्यगतं चिन्तेत् चतुरस्तं सुशोभनम् ।

बुद्धमण्डलयोगेन ध्यानवज्ञं प्रचोदयेत् ॥

वज्ञमण्डलध्यानेन आसनं सर्वचक्रिणाम् ।

पूजां तैनैव विधिना कुर्वैत मतिमान् सदा ॥

आचार्यं हृदये ध्यात्वा अभिषेकं समारभेत् ।

खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णं विचिन्तयेत् ॥

1. B omits the whole paragraph. 2. A' omits. 3. C चिगुह्य-
काय ° । 4. AR adds वज्रधर । 5. A ° तो । 6. BC वज्रि ° ।

पातयेत् विधिवत् सर्वान् अभिषेकपदैस्त्रिभिः ।
 अनेन वोधिमाप्नोति सर्वसत्त्वहितैषिणौम् ।
 सिध्यति कायवाक् चित्तं सर्वसिद्धिमहाद्वृतम् ॥
 ॥ सर्वबुद्धवोधिसत्त्वसमयचक्रं नाम ध्यानमण्डलम् ॥
 अथ खलु वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्व-
 तथागतवज्रयोगं^१ नाम कायवाक् चित्तगुह्यं^२ स्वकायवाक्-
 चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ हूँ झौः^३ खै ॥

खधातुमध्यगतं चिन्तेदस्थिमांसादिमण्डलम् ।
 चिकायवाक् चित्तहृदये वज्रसत्रं विभावयेत् ॥
 क्रूरं विकृतं संक्रुद्धं नौलोत्पलसमप्रभम् ।
 चतुर्भुजं विधानेन कपालं हस्तं विभावयेत् ॥
 पञ्चरश्मिप्रभोदोतां स्वजिह्वां भावयेत् व्रतौ ।
 ध्यानमन्त्वप्रयोगेण रुधिराकर्षणमुत्तमम् ॥
 विशूलं वज्रसमयं कौलकं दारुणोत्तमम्^४ ।
 पौड़येत् वज्रयोगेन बुद्धकायं मपि स्वयम्^५ ॥ इति ॥
 अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि वज्राहार-
 समयकृत्याथैं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।
 अद्वं वा अथवा पानं यत्किञ्चित् भक्षयेत् व्रतौ ।
 विषमूलमांसयोगेन विधिवत् परिकल्पयेत् ॥

1. AR योगवज्रं । 2. BC समयवज्रं । 3. R झौः । 4. BC ° सत्त्वस्य ।
 5. A कर ° । 6. BC ° मे । 7. B ° यै ।

अथ वज्ञपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्ञपूजायां स्वकायवाक्चित्तवज्ञेभ्यो निश्चा-
रयामास ।

पञ्चोपहारपूजायैः पूजनं च प्रकल्पयेत् ।

एषो हि सर्ववज्ञायां समयो दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्ञपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तपूजारहस्यं स्वकायवाक्चित्तवज्ञेभ्यो निश्चा-
रयामास ।

इयेन्द्रियप्रयोगेण स्वशुक्रादिपरियहैः ।

पूजयेत् विधिवत् सर्वान् बुद्धबोधिमवाप्नुयात् ॥

अथ वज्ञपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारया-
मास ।

सत्त्वधातोरनन्तस्य मातां³ समयधारि⁴ गीम् ।

काये त्रिवज्ञसमयैः⁵ सम्बरोद्यं महाङ्गुतः ॥

अथ वज्ञपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
सम्बरवज्ञं स्वकायवाक्चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ।

⁶कायवाक्चित्तसमीगं विगुह्यालयवज्ञजम् ।

साधयामि अहं भद्रं संशयो नात्र सर्वथा ॥

अथ वज्ञपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
वज्ञसत्त्वसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ।

1. BC मन्त्रा ° । 2. eadd ° वज्ञ ° । 3. A मातां । 4. C ° र ° ।
5. BC कामयेत् त्रिवज्ञसमयैः । 6. B omits from here to निश्चारयामास
below.

वितस्तिमावमतिक्रम्य सुधिं मण्डलकल्पना ।

ओँकारं मध्यगतं ध्यात्वा पञ्चामृतनिपातनम् ॥

अनेन वज्रयोगेन तेजस्वौ भवति चणात् ।

कायवाक्-चित्तसौम्यित्वं भवति नात्र संशयः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वमण्डल-^१
धरकायवाक्-चित्तगुह्यं स्वकायवाक्-चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ।

चैत्यकर्म न कुर्वीत न च पुस्तकवाचनम् ।

मण्डलं नैव कुर्वीत न विवज्ञायवन्दनम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वविषपरिहार-^२
स्तम्भनाकर्षणगुह्यं स्वकायवाक्-चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ भु ॥

चक्रमध्यगतं स्थाप्य सितांशुज्वालमालिनम् ।

पौतांशुरश्मिगहनं भावयेत् पौतसद्विभम् ।

विवज्ञरश्मिसमयैर्बीजोऽयं गुह्यसंभवः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः कायवाक्-चित्त-
रक्षाचक्रमन्तं वज्रसंयुक्तं स्वकायवाक्-चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ।

उँ हङ्गलू हङ्गलू तिष्ठ तिष्ठ बंध बंध हन हन दह दह असृते
हँ फट् स्वाहा ।

1. C ° मन्त्र ° । 2. BC ° विषापहार ° । 3. C वीजयं ।

भूजंपचादिषु चक्रं कर्मवज्ञप्रतिष्ठितम् ।

ह॑कारमध्यं त्रृत्वा^१ नाममध्ये समालिखित् ॥

मन्वाचरपदैः सम्यक् मणिडतं स्थापयेत् सदा ।

एषो हि सर्वमन्वाणां विगुह्यालयसम्भवः ॥

अथ वज्ञपाणिः सर्वतथागताधिष्ठितः वज्ञाञ्जनपदं स्वकाय-
वाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

चतुष्पृष्ठैकवृक्षे च मातृस्थाने शिवालये ।

वज्ञाञ्जनपदं तत्र कपाले पातयेत्पदा ॥

महातैलंरुधिरं विष्टं पद्मसूत्रं अकंतूलिनं^२ वर्त्ति त्रृत्वा
त्रृपाचतुर्दश्यामद्दरात्रौ वज्ञाञ्जनं पातयेदुधः तत्रैवाष्टशता-
भिमन्त्रितं त्रृत्वा । चिविधा सिद्धिर्भवति इत्याह भगवन्
समन्तभद्रः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागता वज्ञपाणिः सर्वतथागताधिष्ठि-
तमेवमाहुः । कतिभिर्भगवन् गुह्याचरैः समन्वागतास्ते बोधि-
सत्त्वा महासत्त्वा य इदं सर्वतथागतचर्यावज्ञं सर्वतथागत-
गुह्यसमयं श्रहास्यन्ति भावयिष्यन्ति च ।

अथ वज्ञपाणिः सर्वतथागताधिष्ठितः तान् सर्वतथागता-
नेवमाह । चिगुह्याचरैर्भगवन्तः सर्वतथागताः समन्वागतास्ते
बोधिसत्त्वा महासत्त्वा य इदं सर्वतथागतबोधिचर्यावज्ञं
श्रहास्यन्ति भावयिष्यन्ति च । सर्वतथागताः प्राहुः ।
कतमैस्त्रिभिः । वज्ञधरः प्राह । यदुत सर्वतथागतकाय-

1. AR ह॑, ° C ह॑ ° । 2. B त्रृत्वा । 3. C भिरंवं । 4. A ° नाले ° ।
5. BC omit. 6. C omits from here to भावयिष्यन्ति च ।

वज्जेणा, सर्वतथागतवाग्वज्जेणा, सर्वतथागतचित्तवज्जेणा, एभि-
स्त्रिभिः ।

अथ ते सर्वतथागता भगवतो वज्जपाणिः पाद्योनिपत्य
तुष्णीस्थिता अभूवन् ।

अथ वज्जपाणिः सर्वतथागताधिपतिः तान् सर्वतथागतान्
बोधिसत्त्वामन्त्रयते स्म । भूतपूर्वं भगवन्तः सर्वतथागता
अनभिलाप्यानभिलाप्यबुद्धेवसुमेरुपरमागुरजःसमाः कल्पाः
क्षीणा यावद् भगवतो दीपद्वारस्य तथागतस्याहंतः
सम्यक्संबुद्धस्यातिक्रान्तस्य काश्यपस्यापि महामुनेरभिसंबुद्धस्य
न भाषितम् । तत्कस्मात् हितोः । अभव्या^१ भगवन्तः
सत्त्वाचस्य महागुहापदार्थस्य तेन^२ कालेन तेन^३ समयेन मया
न भाषितम् । अपि तु भगवन्तः सर्वतथागता अस्मिन् गुहा-
समाजे बुद्धबोधिं न्यालवमुहूर्तेनैव निष्पादयन्ति । यदनैके-
र्गङ्गानदीवालुकासमैः^४ कल्पैः घटयन्तो व्यायच्छन्तो बोधि-
सत्त्वा बोधिं न प्राप्नुवन्ति । तदिहैव जन्मनि गुहासमाजाभि-
रतो बोधिसत्त्वः सर्वतथागतानां बुद्ध इति संख्यां गच्छति ।

अथ ते महाबोधिसत्त्वा इदं वाग्वज्ञाचरपदं श्रुत्वा
प्ररोदयामासुः । अथ ते सर्वतथागतास्तान्बोधिसत्त्वानैव-
माहुः । मा भगवन्तः महाबोधिसत्त्वाः प्ररोदयत मा च
विदुःखं समुत्पादयत । अथ ते महाबोधिसत्त्वास्तान्
सर्वतथागतानैवमाहुः । कथं ते भगवन्तः सर्वतथागता न
प्ररोदामहे । कथं न दुःखमुत्पादयामहे । तत्कस्मात्

1. B असेव्या । 2. A adds मया । 3. A omits. 4. BC ° कोपमैः ।

हेतोः ? अभव्या भगवन्तः चिगुद्धाचरम् । अभव्या भगवन्तोऽन्तश्चो नाम श्रवणेनापि । सर्वतथागताः प्राहः । सामान्याचरपदं कुलपुत्रा यथा भवद्विन् ज्ञातं न श्रुतं तथास्माभिरपि सर्वतथागतैः सर्ववुद्धबोधिसत्त्वैश्च कुलपुत्रास्ते गुद्धाचरा न संप्राप्ता नाभिसंबुद्धाश्च । तत्कस्मात् हेतोः ? त्रिगुद्धाचरविशुद्धत्वात् ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वाः तुष्णौ व्यवस्थिताः^१ अभूवन् । अथ भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वतथागतकायवाक् चित्तवच्चयो-
षिद्वगेषु विजहार ।

अथ सा सर्वतथागतचित्तद्विता मामकौ भगवन्तं सर्व-
तथागताधिपतिं महावच्चधरं एभिर्वच्चधरकामरतिपूज्या-
चरपदैः प्रौत्या संस्तूयामास ।

“ त्वं वच्चचित्तं भुवनेष्वदर सत्त्वधातो
त्रायाहि मां रतिमनोऽन्नं महार्थकामैः ।
कामाहि मां जनकं सत्त्वमहायदभ्यो
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथः ॥ ”

अथ सा बुद्धलोचना सर्वतथागतकायद्विता भगवन्तं
सर्वतथागताधिपतिं महावच्चधरमेभिः सर्ववच्चकामरति-
पूजायाचरपदैः सुखसौमनस्यप्रौत्या संस्तूयामास ।

“ त्वं वच्चकाय बहुसत्त्वप्रियाङ्कचक्रं
बुद्धार्थबोधिपरमार्थहितानुदर्शी ।
रागेण रागसमयं^२ मम कामयस्त्वं
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥ ”

1. C ° भूता । 2. C सुव, ° स्तन ° । 3. A ° दर्शी । 4. AC ° यां, R ° यै ° ।

अथ सा लोकेभवरदद्यिता कायावस्थितनेचौ^१ भगवन्तं सर्व-
तथागताधिपतिं महावज्चधरं कामोपभोगसमयैः संस्तूयामास ॥

“त्वं वज्चवाच सकलस्य हितानुकम्प्यौ
लोकार्थकार्थ्यकरणे सद् संप्रवृत्तः ।
कामाहि मां सुरतचर्यं समन्तभद्र
यदौच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥”

अथ सा सर्वतथागतकायवाक् चित्तसमयवज्चद्यिता
भगवन्तं सर्वतथागताधिपतिं महावज्चधरमनया सर्वतथागत-
सुखसौमनस्यप्रीत्या संस्तूयामास ।

“त्वं वज्चकाय^२ समयाय महाहितार्थं
संबुद्धवंशतिलकः समता^३नुकम्प्यौ ।
कामाहि मां गुणनिधिं वहुरबभूतम्
यदौच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥”

अथ भगवान् वज्चपाणिस्तथागतः सर्वकामोपभोगवज्च-
श्रियं नाम समाधिं समापन्नस्तां सर्वतथागतदद्यितां समय-
चक्रेण कामयन् तुष्णीमभूत् ।

अथार्थं सर्वकाशधातुः सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्च-
समयशु^४क्रेण परिपूर्णो वजोदकपरिपूर्णकुम्भ इव^५ संस्थितोऽभूत् ।

अथास्मिन्वच्चाकाशधातौ यं सत्त्वास्त्रिकायसमयसंभूता-
स्त्रिवज्चश्रिया संस्पृष्टाः^६ सर्वं ते^७ तथागता अहंतः सम्यक् संबुद्धा-
स्त्रिवज्चच्छानिनोऽभवन् । ततः प्रभृति सर्वसत्त्वाः समन्तभद्र

1. BC कायवाक् चित्तवज्चनेचौ । 2. BC ° म । 3. C सुगता ° ।
4. A च ° । 5. R कुम्भेष्वव ° । 6. B ° खस्ता । 7. C ° अथ ते सर्व ° ।

^१समलभद्र इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तवच्चेणाभिषिक्ता अभूवन् ।

अथ वच्चपाणिस्तथागतस्तान्सर्वतथागतानेवमाह । हष्टा भगवन्तस्सर्वतथागताः सर्वबुद्धधर्मसमता । अथ ते सर्वतथागता वच्चपाणिं सर्वतथागताधिपतिमेवमाहुः । हष्टा^३ भगवन् हष्टा सुगत^४ वज्ज्ञानसमता वज्ज्ञानचर्येति । अथ भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वतथागतयोषिङ्गीच्चभिनिष्कृम्य भगवन्तं महावच्चपाणिं सर्वतथागताधिपतिं तथागतमेवमाहुः । आश्वये भगवद्वाश्वये सुगत यत्र हि नाम रागान्नरपदैः बुद्धोधिरनुगन्तव्येति ।

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिस्तान्सर्वतथागतमेवमाह । मा भगवन्तः सर्वतथागता एवं वदथ । तत्कस्मादेतोः ? खवच्चसमयतुल्यत्वात् सर्वधर्माणां न रूपस्कन्धो न वेदनास्कन्धो न संज्ञास्कन्धो न संस्कारस्कन्धो न विज्ञानस्कन्धो न धातुनायितनं न रागो न हेषो न मोहो न धर्मी नाधर्म इति ।

अथ ते सर्वतथागतास्तूष्णौमभूवन् ।

अथ भगवान्वच्चपाणिः तान्सर्वतथागतान्बोधिसन्नांश्चामन्त्रयते म्य । आलोचयन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वलोकधातु-च्चिदं सर्वतथागतकायवाक्चित्तवच्चगुह्यम् । तत्कस्मादेतोः ? भव्या वतामौ दशदिक्संस्थिता बोधिसन्त्वा महासन्त्वा अस्य धर्मपर्यायस्य ।

1. B adds इति । 2. BC ^० सर्वतथागताधिपतिं । 3. C omits from here to तथागतमेवमाहुः below. 4. B adds सर्वतथागत before.

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः वज्रधर्ममामन्त्रयते स्मा । उद्गृहाण कुलपुत्र इदं सर्वतथागतसमयतन्त्रं वं हि सर्वतथागतैर्धर्मश्वर वज्रगज इत्यभिषिक्तः ।

अथ वज्रधर्मी बोधिसत्त्वो महासत्त्वस्थास्त्रिवति कृत्वा तूष्णीमभूत् ।

अथ ते भगवन्तः सर्वतथागताः त्रिवज्रतन्त्राचरेषु कायवाक्चित्तं प्रवेश्यामासुः । अथ वैरोचनस्थागतः सर्वतैर्धातुककायवज्रेषु विहरन् सर्वतथागतकायसमतामध्यालम्ब्य तूष्णीमभूत् । अथ वामवज्रः तथागतः सर्वतैर्धातुकवामवज्रेषु विहरन् सर्वतथागतवाक्समतामध्यालम्ब्य तूष्णीमभूत् । अथ वज्रपाणिस्थागतः सर्वतैर्धातुकचित्तवज्रेषु विहरन् सर्वतथागतचित्तसमतामध्यालम्ब्य तूष्णीमभूत् ।

इदमवौचत् भगवान् ।

इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तगुह्यारहस्यातिरहस्ये श्रीगुह्यसमाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वतथागतसमयसम्बरवज्राधिष्ठानपट्टलः सप्तदशोऽध्यायः ।

अष्टादशः पठनः ।

अथ खलु मैत्रेयप्रभृतयो महाबोधिसत्त्वाः सर्वतथाभिषिक-
कायवाक् चित्तगुह्यानिर्देशं सर्वभावेन यथावद् यथासमयं दृष्टा
श्रुत्वा चाधिगम्य तान् सर्वतथागतान् दृष्टधार्मिकानेवमाहुः ।

अहो समन्तभद्रस्य कायवाक् चित्तनिर्णयः ।

विहरन्ति विवज्जेगा विवज्जेषु समन्ततः ॥

सर्वसत्त्वाः समुत्पन्नास्त्वध्वं वज्रस्वभावतः ।

बोधिवज्रपदं प्राप्ता दुद्रवज्ज्वमहर्धिकाः ॥

अहो सुविस्मयमिदमहो शान्तमतौन्द्रियम् ।

अहो परमनिर्वाणमहो संसारसन्ततिः ॥

ततस्ते सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वान् महासत्त्वानेवमाहुः ।

एवमेव^१ बोधिसत्त्वा एवमेव^२ महा^३सत्त्वा दृति ।

अथ ते सर्वं बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः पुनः समाजमागम्य तान्-
सर्वतथागतान् गुह्ये तरपूजाभिः संपूज्य प्रगिपत्यैककण्ठेनैव^४माहुः ।

अहो सुदुर्लभमिदमुपायं बोधिसाधनम् ।

तन्वं गुह्यममाजास्यं तन्वाणामुत्तरोत्तरम् ॥

अध्येषयामसत्त्वां नाथ यदुक्तं भूतवादिना ।

तङ्गठाव^५बोधनार्थाय सत्त्वानां हितकाम्यया ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वानेवमाहुः ।

साधु साधु महासत्त्वाः साधु साधु गुणाकराः ।

यत् सुगृह्णपदं तन्वे^६ तत्पवे पृच्छतेच्छया ॥

1. A अथ । 2. AR महाबो^१ । 3. C omits. 4. AR बोधि^२ ।

5. B कण्ठैव । 6. BC दा^३ । 7. B न्वं ।

अथ ते—

सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहर्षीं तपुल्लोचनाः ।
 पृच्छन्तो ह स्वसन्देहान् प्रणिपत्य मुहुर्मुहुः ॥
 गुह्येत्यत्र^१ किमुचेत् समाजेति किमुच्यते ।
 कौदृशस्तत्र^२ सम्बन्धः योगेत्यत्र किमुचाते ॥
 तत्रं कतिविधं प्रोक्तं गुह्यं कतिविधं तथा ।
 रहस्येति किमुच्येत् परमं कतिविधं भवेत् ॥
 बोधिचित्तेति किं ज्ञेयं विद्यापुरुषेति किं तथा ।
 वज्ज्ञाधृगिति किं ज्ञेयं जिनज्ञिगिति किं तथा ॥
 रब्धृगिति किं तत्र आरोलिगिति किं तथा ।
 प्रज्ञाधृगिति किं ज्ञेयं कुलमित्यत्र किं तथा ॥
 मोह इति किमुचेत् हेषेत्यत्र किमुच्यते ।
 राग इति किमुचेत् वज्जमन्त्र किमुच्यते ॥
 रतोत्यत्र किमुचेत् कथं सम्पदिति स्मृतम् ।
 यमान्तकृत् किमर्थेन किन्तत् प्रज्ञान्तकृत्या ॥
 पद्मान्तकृत् कथं नाम कथं विज्ञान्तकृत्या ।
 समन्त^३चर्येति किं ज्ञेयं मन्त्रचर्येति किं तथा ॥
 जपमित्यत्र किं ज्ञेयं किमा मुद्र^४गमुच्यते ।
 धर्मीदियं कथं भाव्यं सम्बरं कौदृशं तथा ॥
 हेषमोहमहारागैः सच्चार्थं कुरुते कथम् ।
 मण्डलेति किमुच्येत् मुद्रान्यासं कथं भवेत् ॥

1. AR ° धिंती ° । 2. A गुह्यतत्र, C गुह्येत्यत्र । 3. AR तन्त्र ।
4. R ° कं । 5. R ° कं । 6. AR सर्वमन्त्र ° । 7. A ° द्रे ° ।

पुष्पमित्यत्र किं ज्ञेयं चैत्यं चेति किमुच्यते ।
ज्ञानचक्रं कथं ज्ञेयं पदमत्र किमुच्यते ॥
चोदनं च कथं नाथाः प्रेरणं च कथं भवेत् ।
आमन्त्रणं कथं तेषां बन्धनं कथमत्र वै ॥
अभिषेकं कथं देयं कथं विद्याद्रुतं तथा ।
पञ्चामृतं कथं भव्यं पञ्चवौद्यै कथं तथा ॥
^१कौटृशं सिद्धिसामान्यमुत्तमं कौटृशं तथा ।
उपायाः कतिविधास्तत्र उपेयः^२ कौटृशस्तथा ॥
कथमाज्ञां प्रयच्छन्ति योगिनः सर्ववज्जिणाम् ।
कथं कुर्वन्ति नानात्वं^३ तत्परं कथयाश्च च^४ ।
अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महाभत्त्वानां
प्रश्नवाक्यमुपश्युत्य सुहृत्तं महाबोधिसत्त्वं महावच्चधर^५मालस्वरा
तूष्णीमभूवन् । अथ ते—
सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहृष्टाः करुणात्मनः ।
संबुद्धान् सुगतान् नाथान् प्रचोदन्ति^६ पुनः पुनः ॥
अथ ते सर्वतथागतास्तान्वो^७धिसत्त्वानेवमाहुः ।
कायवाक्-चित्तवज्ज्ञा कायवाक्-चित्तवज्ज्ञाः ।
सत्त्वार्थ^८ बोधिसत्त्वेन्द्राः^९ शृणुन्तु प्रश्नविस्तरान्^{१०} ॥
अथ ते सर्वे महाबोधिसत्त्वास्तेषां सर्वतथागतानामनुयह-
वचनमुपगृह्य^{११} महाबोधिसत्त्वस्य महावच्चधरस्य कायवाक्-

1. BC omit this line. 2. BC ^१उपायं । 3. BC समयं । 4. AR
कर्माण्प्रसराणि च । 5. BC omits महावच्चधर । 6. A ^२दयन्ति ।
7. BC महाबो । 8. BC समुच्चार्य । 9. B ^३सेन्द्राः । 10. BC शृणु गुह्य-
मविस्तारम् । 11. BC परमगुह्यवचनमुपश्युत्य, R प्रगृह्य ।

चित्तवल्लं स्वकायवाक् चित्तवच्चैरालम्बा¹ साधु साधु भगवन्तः
साधु साधु सुगता² इति तृष्णौमभूवन् ।

³ततस्ते सर्वतथागता महाकरुणात्मानः सहद्यालम्बाधि-
तिष्ठन् तेषां महाबोधिसत्त्वानामेककरणेनैव तान् प्रश्नान्⁴
निर्दिशन्ति स्म⁵ ।

त्रिविधं कायवाक् चित्तं गुह्यमित्यभिधीयते ।

⁶समाजं मौलनं प्रोक्तं सर्वबुद्धाभिधानकम् ॥

पंचमं⁷ नवमं चैव दश सप्त चयोदशम्⁸ ।

बुद्धानां बोधिसत्त्वानां देशना साधनं महत् ॥

चतुर्थं षोडशं चैव अष्टमं द्वादशं तथा ।

आचार्यकर्मसामान्यं⁹ सिद्धिश्च व्रतसम्बरम् ॥

अष्टमं च¹⁰ द्वितीयं च दश पञ्च चतुर्दशम् ॥

हठमनुरागणं चैव उपसाधनसम्बरम् ।

सप्तमं च लृतोयं च दशैकादशपञ्चमम्¹¹ ॥

सिद्धिचेतनिमित्तं च सेवा¹² साधनसम्बरम् ।

सर्वतथागतकर्म नियहानुयहचमम् ॥

दान्तदौर्दान्तसौम्यानां सच्चानामव तारणम्¹³ ॥

उत्पत्तिक्रमसंबन्धं¹⁴ सेवा वज्रविधिश्चतुः ॥

1. BC वज्रवाक्यैः साधुकारमददुः । 2. BC सर्वतथागता । 3. C omits from ततः……दश सप्त चयोदशम् below. 4. B has instead सर्वे मिलित्वा एकमतेनैकस्त्रिया । 5. B adds अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां प्रश्नवाक्यमुपश्रुत्य मुहूर्तं महाबोधिसत्त्वं वज्रधरमालम्बर उवाच । 6. B omits this line. 7. B अष्टमं । 8. B दशमं तत्र षोडशं । 9. B वर्णनं नाम, C वर्णनामन्यं । 10. B सप्तमं, C षष्ठं चैव । 11. BC सेवासाधनमुक्तमम् । 12. A सत्त्वं । 13. AR ° मवतारणा । 14. B क्रमशं चैव ।

गुरुणां मन्त्रमार्गेण^१ शिष्याणां परिपाचनम् ।
 सुव्रतस्याभिषिक्तस्य सुशिष्यस्य महात्मनः ।
 बुद्धानां वोधिसत्त्वानां देशना परिमोचना ॥
 प्रज्ञोपायसमापत्तिर्योग इत्यभिधौयते ।
 योनिस्वभावतः^२ प्रज्ञा उपायो भावस्त्रक्षणम् ॥
 प्रवन्धं तन्त्रमाख्यातं तत् प्रवन्धं चिधा भवेत् ।
 आधारः प्रकृतिश्चैव असंहार्यप्रभेदतः ॥
 प्रकृतिश्चाकृतेहेतुरसंहार्यफलं तथा ।
 आधारस्तदुपायश्च चिभिस्तन्त्रार्थसंग्रहः ॥
 पञ्चकं चिकुलं चैव स्वभावैकशतं कुलम्^३ ।
 सहोक्तिर्बोधिवज्रस्य सोक्तरं तन्त्रमिष्यते ॥
 तत्त्वं पञ्चकुलं प्रोक्तं चिकुलं गुह्यमुच्यते ।
 अधिदेवो रहस्यं च परमं शतधा कुलम् ॥
 अनादिनिधनं शान्तं भावाभावाक्षयं विभुम् ।
 शून्यताकरुणाभिन्नं वोधिचित्तमिति स्मृतम् ॥
 कायवाकृचित्तवज्रेण^४ भेद्याभेद्यस्वभावतः^५ ।
 विद्यया सह संयुक्तो विद्यापूरुष उच्यते ॥
 पञ्च हेतिश्च वेतिश्च^६ वज्रमित्यभिधौयते ।
 धारणं धृगिति ख्यातं विज्ञानं वज्रधृद्धनः ॥
 सदसन्मध्यमं ख्यातं भूतभौतिकसन्मवम् ।
 विग्रहः सर्वसत्त्वानां जिनजिज्ञननं जिनः ॥

^१ A °मामन्त्रः । ^२ BC याभिः सन्तिष्ठते । ० ३ C °वैकं कुलं तथा ।
 B °वच्चाणां । ० AB भेद्यतेऽनं ख्यभावतः । ० ४ A च० ।

चित्तं रत्नमिति ख्यातमर्थैः सर्वैः समुद्भवम् ।
 वेदकेन ध्रुवं वेद्यं वेदना रत्नाधृत्यनः ॥
 लक्ष्यलक्षणभावैस्तु सर्वं सर्वेण सर्वतः ।
 रमणं लक्षणं लक्ष्यमारोलिगिति कथ्यते ॥
 प्रकर्षकातविज्ञानं यत् तत् प्रज्ञेति भण्यते ।
 संस्कारचेतनां धार्यं प्रज्ञाधृगिति कथ्यते ॥
 क्रूलमन्वयमाख्यातमन्वयैरादिरुच्यते ।
 अविनाशमनुत्पन्नं यज्ञाम् तत् प्रकथ्यते ॥
 विज्ञानं देषमाख्यातं देति^१ वेति द्वयैर्दिष्पाम् ।
 रूपं मोहमिति ख्यातं जडबन्धस्वभावतः ॥
 वेदना घटुमानाख्या अहङ्कारस्वभावतः ।
 सज्जा संरागमात्मानं वस्तुतः शक्तिलक्षणम् ॥
 संस्कारस्तु सदा ईर्ष्या प्रतीत्य प्रेरणात्मनाम् ।
 स्वभावं बोधिचित्तं तु सर्वत्र भवसम्भवम् ॥
 कार्म चित्तमिति प्रोक्तं रागदेषतमोऽन्वितम् ।
 समर्थं विश्वसङ्काशाभिमुखं कर्मजं फलम् ॥
 अद्वयज्ञानधर्मर्थ्याऽहंकारो मोह उच्यते ।
 अन्योन्यघटनं तत्र देष इत्यभिधौयते ॥
 लक्षणं रागमासक्तिः ज्ञानोऽयं वज्रमुच्यते ।
 रतिरत्यन्तसम्भोगं सम्पदः स्त्रौसुखं परम् ॥
 मोहो देषस्तथा रागः सदा वज्रे रतिः स्थिता ।
 उपायस्तेन बुद्धानां वज्रयानमिति स्मृतम् ॥

^१ B °हृति । ^२ BC °यमा० । ^३ BC °च । ^४ A देति, C देहि ।

^५ B °धर्मेभ० । ^६ R °समा । ^७ BC °चरति ।

अविनाशात्मका धर्मा अनुत्पादस्वभावतः ।
 समयः सर्वभावानां तेनैवान्तकृद्यमः ॥
 अविज्ञानात्मका धर्मा परमार्थविशुद्धितः ।
 समयः सर्वचित्तानां तेन प्रज्ञान्तकृज्ञिनः ॥
 अवाच्चात्मका धर्मा अभावनामरूपधौः ।
 समयः सर्वधर्माणां तेन पद्मान्तकृत् विभुः ॥
 निर्विकल्पात्मका धर्मा प्रकृत्या शान्तभावतः ।
 समयः सर्ववज्ञाणां तेन विज्ञान्तकृत् प्रभुः ॥
 अविनाशमविज्ञेयं अवाच्चमविकल्पितम् ।
 बुद्धबोधिरिदं ज्ञानं ज्ञात्वा सुखमवाप्नुते ॥
 मोहो मोहोपभोगेन क्षयमोहो यमान्तकृत् ।
 कायान्तकृत् भवेत्तेन तथा ज्ञेयान्तकृद्वेत् ॥
 दीपो दीपोपभोगेन क्षयदीपः प्रज्ञान्तकृत् ।
 चित्तान्तकृद्वेत्तेन तथा क्लेशान्तकृद्वेत् ॥
 रागो रागोपभोगेन क्षयरागः पद्मान्तकृत् ।
 वागन्तकृद्वेत्तेन समापत्यन्तकृतथा ॥
 सर्वक्लेशक्षयं यत्तत्सर्वकर्मक्षयन्तथा ।
 सर्वावरणक्षयं ज्ञानं विज्ञान्तकृदिति सूतम् ॥
 क्लेशवज्ञात्वे शुद्धे सर्वं कर्म विशुद्ध्यते ।
 सर्वकर्मविशुद्धत्वात् विशुद्धं कर्मजं फलम् ॥
 ग्रहणं रागणं चैव आकारनिश्चलन्तथा ।
 हेतुत्वच्च फलत्वच्च पद्मश्चित्तसमुद्धवः ॥

^१ C °क्षर° । ^२ A धर्मोऽभावः । ^३ C °धर्मा° । ^४ AB खना° ।

^५ R न ते, C तेन । ^६ R विज्ञा° ।

टक्किराजादयः षट्काः क्रोधेन्द्रा इति विश्रुताः ।
 भूतभौतिकविख्याता विद्याराजेति विश्रुताः ॥
 रूपवज्ञादयः षट्का वज्ञाधिपतयः स्मृताः ।
 समयवज्ञादयः षट्काः पृथिव्यादिषु पञ्चकाः ॥
 चित्तवाक्यायवज्जैस्तु^१ सम्भवन्ति महात्मनः ।
 प्रज्ञोपायोद्भवं स्कन्धधात्वायतनविग्रहम् ॥
 निश्चित्य योगतो मन्त्रौ निष्पन्नक्रमयोगतः ।
 सर्वशुद्धधिमोक्षेण सर्वसन्नासवर्जितः ।
 सिंहवत् विचरेत् मन्त्रौ निर्विशङ्केन चेतसा ॥
 नाकार्यं विद्यते ह्यच नाभक्ष्यं विद्यते तथा ।
 नावाच्यं विद्यते किञ्चिन्नाचिन्यं विद्यते सदा ॥
 असमाहितयोगेन नित्यमेव समाहितः ।
 सर्वचित्तेषु या चर्या मन्त्रचर्येति कथ्यते ॥
 प्रतीत्योत्पद्यते यद्यदिन्द्रियैर्विषयैर्मनः ।
 तन्मनो मननं ख्यातं कारकचाणनार्थतः ॥
 लोकाचारविनिर्मुक्तं यदुक्तं समयसम्बरम् ।
 पालनं सर्ववज्जैस्तु मन्त्रचर्येति कथ्यते ॥
 स्वकस्वकस्वभावन्तु विचार्य मनसा हृदि ।
 जपं तु स्थितिसंहारं मन्त्रमुच्चार्य भेदतः ॥
 विश्ववज्ञात्मकान् बुद्धान् ज्ञानवौजेन संहरेत् ।
 बोधिनैरात्मवौजेन निरात्मां भावयेद् ब्रतौ ॥

^१ A चित्तं च कायवाग्वच्चैः । ^२ B °नि° । ^३ AC समन्तचर्येति ।
^४ C °न° । ^५ BC मनोमतं । ^६ BC तकारं । ^७ B समय° । ^८ A धार° ।

संस्फरेद् विश्वविद्वन् च्यध्वबौजेन तं जपेत् ।
 जपं जल्पनमाख्यातं सर्ववाज्ञन्वमुच्यते ॥
 मन्त्रं मन्त्रमिति प्रोक्तं तत्त्वं चोदनं भाषणम् ।
 यथैव हृदयधिष्ठानं समाधिं च तथैव च ॥
 तेषां मूर्धन्यभिषेकं च तथा पूजां च सर्वतः ।
 विद्यया विद्यते योगं यस्य वज्रं धरस्य च ॥
 तस्य भोगाश्वतुर्ज्ञेयाः स्वाधिष्ठानादिभिस्तथा ।
 वौराणामेकवक्त्राणां मेकैकं मूर्धि सेचनम् ॥
 हृन्मुद्रा मन्त्रमार्गेण मुद्रयते स्वकुलकमैः ।
 फलेन हेतुमामुद्रा फलमामुद्रा हेतुना ।
 विभाव्यमन्यथा सिद्धिः कल्पकोटिर्ण जायते ॥
 चतुर्भींगसमायुक्तं विद्यापुरुषवज्जिणम् ।
 कायवाकृचित्तमेदेन चिकोणेषु विभावयेत् ॥
 दशारं चक्रमापौतं तत्र मध्ये विभावयेत् ।
 सर्वारेषु दशकोधानं दशज्ञानात्मकोदयान् ॥
 भावयेन्निरोधचक्रेण निष्पन्नेनायचारुणा ।
 वज्रज्ञालां स्फरेन्नेष्वैर्धमन्तं निश्चलोपमम् ॥
 इति धर्मोदयज्ञानं प्रकृत्या निर्मलं शिवम् ।
 भावितेन क्षणेनैव बुद्धचक्षुः प्रजायते ॥
 क्रमद्वयमुपाश्रित्य वज्जिणां तत्र देशना ।
 क्रममौत्पत्तिकं चैव क्रममौत्पन्नकं^{१०} तथा ॥

^१ A तत् वादन् । ^२ B °क्ता । ^३ BC चक्र । ^४ A °वच्चाणां ।

^५ BC °वै । ^६ BC °गः । ^७ B °वच्चेण, C °वच्चिणो । ^८ A °रूपिणा ।

^९ B °श्रोत् । ^{१०} B °श्रोत्पत्तिकं ।

साधनं प्रतिपत्तिश्च समयसम्बरं तथा ।
 सर्वं तदिस्तरं पूर्वं भिद्वते क्रमभेदतः ॥
 रूपशब्दादयः कामाः सुखदुःखोभयात्मकाः ।
 जनयन्ति हृदये नित्यं रागद्वेषतमोदयम् ॥
 रागे रागमयं वज्रं वज्रवद्रत्नसम्भवम् ।
 रत्नवज्जायते समयं कामास्ते समयोपमाः ॥
 साकारं च निराकारं सर्वगं च्यक्षरात्मकम् ।
 करणं हरणं चैव स्फारणं कुर्यात् स्वजापतः ॥
 एवं द्वेषं च मोहं च निष्पाद्य भुवनचयम् ।
 आमुद्रा^१ गुह्यसंशुद्धमर्थं कुर्वन्ति वज्रिणः ॥
 निष्पाद्य द्वेषचक्रं तु द्वेषयोगेन योगिनाम् ।
 विदाह्य^२ क्रूरवज्रेण^३ संहरेत् ज्ञानवज्रिणः ॥
 तांस्तु संस्फार्य संबोध्य तद्वत्संहरणं पुनः ।
 अभ्यसेद्योगमेवन्तु द्वेषवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 मारणं जीवनं चैव चैधातुकमशेषतः ।
 करोति द्वाणमाचेण व्यक्तशक्तिर्न संशयः ॥
 निष्पाद्य मोहचक्रं तु मोहयोगेन योगिना ।
 भूषणाद्यानि यत्किंचित्तत्सर्वं चोदयेत्सदा ॥
 मोहचित्तोदधिं भाव्यं सर्वरत्नैः प्रपूरितम् ।
 दानवर्षे प्रवर्षेत् सर्वेषां मोहचक्रिणाम् ॥
 प्रदानं हरणं चैव सर्वदव्यमशेषतः ।
 करोति द्वाणमाचेण चित्तवज्रस्थिरेण चै ॥

^१ A वि० । ^२ BC समं । ^३ B आकर्ण निकर्ण चैव, C आकारं च
 निकर्ण च । ^४ BC व्यसुका । ^५ A विचाव्य । ^६ B चोरेण । ^७ A चोधेन ।
^८ A च्याप्य ।

निष्पाद्य रागचक्रं तु रागयोगेन योगिना ।
 अपहृत्य सर्वदेवेभ्यः कामैयेत् कामयोगतः ॥
 रतिप्रौतिसुखैर्हर्षैः कामकौडाविकुर्वितैः ।
 प्रदातव्यं ततः पञ्चदेवेभ्यः सर्वचक्रिणा ॥
 चैधातुकसमुत्पन्ना भार्या देवासुरा अपि ।
 कामयन्ति शशेनैव मानुष्यः किं पुनः स्त्रियः ॥
 मण्डलमभिषेकं च कर्मायप्रसराणि च ।
 अनुष्ठानमधिष्ठानं सिद्धानां गतिरन्यथा ॥
 भगं मण्डलमाख्यातं बोधिचित्तं च मण्डलम् ।
 देहं मण्डलमित्युक्तं चिषु मण्डलकल्पना ॥
 मुद्रितं मुद्रया सर्वं स्कन्धायतनधातुना ।
 तेन मुद्रा सदा न्यस्ता^१ मण्डलेति विनिर्दिशेत् ॥
 अङ्कुशं दण्डशूलं च खड्गं कोणेषु विन्यसेत् ।
 टक्किदण्डबलं बालं चक्रं सुम्भूमधोर्द्धतः ॥
 विद्याराजादिवज्ञाणां मुद्रा पद्मचक्रवर्तिनाम् ।
 पृथिव्यादिषु सत्त्वानां मुद्रामण्डलकं स्वकम् ॥
 आदर्शं वौणां शङ्खं च पाचं विम्बपटांस्तथा ।
 धर्मोदयाख्या मुद्रैषा वज्राधिपतिवज्रिणाम् ॥
 बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च क्रोधराजाभिमुद्रिताः ।
 ततोऽन्या एकवौरास्तु कुलवर्णेन कल्पिताः ॥
 पुष्पमित्यभिधौयन्ते नवयोषितवधातवः ।
 कायवाकृचित्तभेदेन न्यासं कुर्यात् कुलक्रमैः ॥

^१ A कार० । ^२ B पञ्चात् । ^३ B न्यस्ताम् । ^४ C रूपं ।

^५ BC शस्त्र० ।

चैत्यं च सर्वबुद्धानां आलयस्थानमुच्यते ।
 ज्ञानसत्त्वेन यत् सृष्टं ज्ञानचक्रमिति स्मृतम् ॥
 बौजाक्षरपदं प्रोक्तं चिवज्ञाक्षरमक्षरम् ।
 चोदनं बोधनं प्रोक्तं कायवाक् चित्तभावतः^१ ॥
 प्रेरणं रश्मिसञ्चारं दशदिग्लोकधातुषु ।
 आमन्त्रणं सवज्ञाणां सर्ववज्ञनिमन्त्रणम् ॥
 रश्मिना सर्ववज्ञाणां सर्ववज्ञाणि तत्पदे ।
 संहृत्य पिण्डरुपेण बंधो^२ बन्धनमुच्यते ॥
 कायवाक् चित्तवज्ञेण कायवाक् चित्तमण्डले ।
 आमुद्रा कायवाक् चित्तं कल्पयेत लेख्यमण्डलम् ॥
 अभिषेकं चिधा भेदमस्मिन्तन्त्रे प्रकल्पितम् ।
 कलशाभिषेकं प्रथमं द्वितीयं गुह्याभिषेकतः ।
 प्रज्ञाज्ञानं तृतीयं तु चतुर्थं तत् पुनस्तथा ॥
 मन्त्रयोग्यां विशालाक्षौ^३ स पुष्पां शुक्रसम्भवाम् ।
 गुह्यगुह्याभिषेकं तु दद्यात् शिष्यस्य^४ मन्त्रणः ॥
 खधातुमध्यगतं क्वत्वा विण्मूचमज्जसंयुतम् ।
 वज्रपद्मप्रयोगेन सर्ववज्ञानं समाजयेत् ॥
 सर्वांस्तान् हृदये पात्य कायवाक् चित्तवज्ञतः ।
 उत्सृज्य वज्रमार्गेण शिष्यवक्त्रे^५ निपातयेत् ॥
 इदन्तत् सर्ववज्ञाणामभिषेकपदं परम्^६ ।
 सिद्धान्ति सर्वमन्त्राणि कर्माग्रप्रसराणि च ॥

^१ A एष्टं । ^२ BG °तत्त्वतः । ^३ B वच० । ^४ A °ख० । ^५ R स० ।

^६ R °घ्ने । ^७ R °वचसमो । ^८ C °वचे । ^९ B °वर् पदम् ।

अतिश्रद्धां^१ महाप्राज्ञौ सुरूपां साधकप्रियाम् ।
 एकयोगक्रियाभ्यस्तां समयौ^२ समपश्य वै ॥
 दक्षिणा च^३ प्रदातव्या गुरवे साधकेन वै ।
 अध्येष्य गुरुणा तस्य दातव्या साधकस्य तु ॥
 मूढे मोहात्मकं योगं मोहरत्या^४ समन्वितम् ।
 निःसेकान्मोहधाराभिर्मोहवज्जः स्वयं भवेत् ॥
 द्विष्टे द्वेषात्मकं योगं द्वेषरत्या समन्वितम् ।
 निःसेकादृ द्वेषधाराभिर्द्वेषवज्जः स्वयं भवेत् ॥
 रक्ते रागात्मकं योगं रागरत्या समन्वितम् ।
 निःसेकाद्रागधाराभौ रागवज्जः स्वयं भवेत् ॥
 प्रज्ञाज्ञानात्मकं योगं वज्जरत्या समन्वितम् ।
 निःसेकादृ ज्ञानधाराभिः प्रज्ञाज्ञानः स्वयं भवेत् ॥
 तामेव देवतां विद्यां गृह्ण शिष्यस्य वज्जिणः ।
 पाण्णौ पाणिः प्रदातव्यः साक्षीकृत्य तथागतान् ॥
 हस्तं दत्वा शिरे शिष्यमुच्यते गुरुवज्जिणा ।
 नान्योपायेन बुद्धत्वं तस्मादिद्याभिमां वराम् ॥
 अद्याः सर्वधर्मास्तु दयभावेन लक्षिताः ।
 तस्मादिद्योगः संसारे न कार्यो भवता सदा ॥
 इदं तत्सर्वबुद्धानां विद्याव्रतमनुज्ञमन् ।
 अतिक्रमति यो मूढः सिद्धिस्तस्य न चोक्तमा ॥
 प्रकृत्या देहधर्मेषु भाजते मलपञ्चकम् ।
 पञ्चज्ञानैरधिष्ठानात्पञ्चामृतमिति स्मृतम् ॥

^१ B °अद्धां, R °आद्धो । ^२ A omits. ^३ ABC °ष । ^४ AR °क्तां ।

^५ B °श्वो° । ^६ B °शेषा° । ^७ ABC गुच्छाभिषिक । ^८ B ग्रिष्मग्रिशसि ।

^९ B तथो° ।

ज्ञात्वानं तापनं चैवोद्योतनं रूपदर्शनम् ।
 मन्त्रमूर्तिं प्रयोगेण भक्षेत्यच्चासृतासृतम् ॥
 अन्तरिक्षगतं चिन्तेऽजग्नहङ्कारसम्भवम् ।
 'अधस्तात् तत्र भागे पद्ममाकारसम्भवम् ।
 'उँकाराङ्कितमसृतं तत्र मध्ये निवेशयेत् ॥
 वज्रपद्मसमायोगाज्वाल्यं सन्ताप्य योगिना ।
 उद्यते स्फटिकाकारं ज्ञानसूर्यमिवापरम् ॥
 आकृष्य परमास्त्रेण दशदिग्लोकधातुषु ।
 असृतं तत्र संपात्य^{१०} भक्षेद् भक्षणयोगतः ॥
 पञ्चवीर्यं तथा भक्ष्यं साध्यसिद्धिविधानतः ।
 निष्पाद्य अश्वरैवैरन्यथा नैव सिद्धिदाः ॥
 अन्तर्ज्ञानादयः सिद्धाः सामान्या इति कौरिता: ।
 सिद्धिरुत्तममित्याहुर्बृहा बुद्धिवसाधनम्^{११} ॥
 चतुर्विधमुपायन्तु वोधिवज्रेण वर्णितम् ।
 योगतन्त्रेषु सर्वेषु शस्यते^{१२} योगिना सदा ॥
 सेवाविधानं प्रथमं द्वितौयमुपसाधनम् ।
 साधनन्तु तृतीयं वै महासाधनं चतुर्थकम् ॥
 सामान्योत्तमभेदेन सेवा तु द्विविधा^{१३} भवेत् ।
 वज्रचतुष्केण सामान्यमुत्तमं ज्ञानासृतेन च ॥

^१ B ज्ञ^० । ^२ CR °वचं, B छेयं । ^३ AB omit this line.

^४ C °ज्ञव भावेन । ^५ C पद्मा^० । ^६ BCR °नमृतान् । ^७ R ज्ञानं, BC ज्वालं^० । ^८ A सन्ताप^०, R सनुष्य । ^९ AC उद्योत^० । ^{१०} A °प्राण्य, C °योन्य, B °पाच । ^{११} A °भावनं । ^{१२} B चारस्यातं सम्यात^०, C वा स्वातं संख्या ते । ^{१३} ABC चतुर्विधा^० ।

प्रथमं शून्यतावोधिं द्वितीयं बौजसंहृतम् ।
 तृतीयं विम्बनिष्ठत्तिश्चतुर्थं न्यासमक्षरम् ॥
 'यभिर्वज्रचतुष्कोणं सेवासामान्यसाधनम् ।
 उत्तमे ज्ञानामृते चैव कार्यं योगषडङ्गतः ॥
 सेवाषडङ्गयोगेन^१ कृत्वा साधनमुत्तमम् ।
 साधयेदन्यथा नैव जायते सिद्धिरुद्धमा ॥
 प्रत्याहारस्तथा ध्यानं प्राणायामोऽथ धारणा^२ ।
 अनुस्मृतिः समाधिश्च षडङ्गो योग उच्यते ॥
 दशनामिन्द्रियाणान्तु स्वदृत्तिस्थानान्तु^३ सर्वतः ।
 प्रत्याहारमिति प्रोक्तमाहारप्रतिपत्तये ॥
 पञ्चकामाः समासेन पञ्चबुद्धप्रयोगतः ।
 कल्पनं^४ ध्यानमुच्येत तद् ध्यानं पञ्चधा भवेत् ॥
 वितर्कं च विचारं च प्रौतिश्चैव सुखं तथा ।
 चित्तस्यैकाग्रता चैव पञ्चैते ध्यानसंग्रहाः ॥
 गुच्छतन्त्रेषु सर्वेषु विविधाः परिकौर्तिताः ।
 गुच्छं तर्कोदयं तर्कं विचारं तत् प्रयोगतः^५ ॥
 तृतीयं प्रौतिसङ्काशं चतुर्थं सुखसंयहम् ।
 स्वचित्तं पञ्चमं ज्ञेयं ज्ञानं ज्ञेयोऽद्यक्षमम् ॥
 सर्वबुद्धमयं शान्तं सर्वकामप्रतिष्ठितम् ।
 पञ्चज्ञानमयं श्वासं^६ पञ्चभूतस्वभावकम् ॥
 निश्चार्यं पिण्डरूपेण नासिकाग्रे तु कल्पयेत् ।
 पञ्चवणीं महारत्नं प्राणायाममिति स्मृतम् ॥

^१ This and the next line are omitted in BC. ^२ B अहभिरेभिः सेवायोगैः । ^३ BC °गम् । ^४ R इट्टरवन्तु तिष्ठेत्तु । ^५ A कामाहारं प्रति प्रति । ^६ C °ना । ^७ R प्रभागता । ^८ C चेयं ज्ञानो° । ^९ R चासं ।

स्वमन्त्रं हृदये धात्वा प्राणविन्दुगतं न्यसेत् ।
 निरुद्ध चेन्द्रियं रत्नं धारयन् धारणा स्मृतम् ॥
 निरोधवज्रगते चित्ते निमित्तमुपजायते ।
 पञ्चधा तु निमित्तं तद् बोधिवज्रेण भाषितम् ॥
 प्रथमं मरौचिकाकारं धूम्राकारं द्वितौयकम् ।
 तृतौयं खद्योताकारं चतुर्थं दौपवज्वलम् ॥
 पञ्चमन्तु सदाखोकं निरस्तं गगनसन्निभम् ।
 स्थिरन्तु वज्रमार्गेण स्फारयैत खधातुषु ॥
 विभाव्य यदनुस्मृत्या तदाकारन्तु संस्मरेत् ।
 अनुस्मृतिरिति ज्ञेया प्रतिभासोऽच जायते ॥
 प्रज्ञोपायसमापन्न्या सर्वभावान् समाप्तः ।
 संहृत्य पिण्डयोगेन विम्बमध्ये विभावनम् ॥
 भृष्टिरिति ज्ञाननिष्पत्तिः समाधिरिति संज्ञितः ।
 प्रत्याहारं समाप्ताद्य सर्वमन्त्रैरधिष्ठते ॥
 ध्यानज्ञानं समापद्य पञ्चाभिज्ञत्वमाप्नुयात् ।
 प्राणायामेन नियतं बोधिसत्त्वैरधिष्ठते^१ ॥
 धारणानुवलान्नित्यं वज्रसत्त्वः समाविशेत् ।
 अनुस्मृतिसमायोगात्प्रभासण्डल जायते ॥
 समाधिवसितामाचे निरावरणवान्भवेत् ।
 तच्चित्तं हृदये लक्ष्यं चतुर्वज्रप्रयोगतः ॥
 आकृष्य परमास्त्रेण चित्तं मन्त्रमयौष्टितम् ।
 मन्त्रमूर्तिप्रयोगेण बोधिगायामुदाहरेत् ॥

^१ ABC °तका° । ^२ R नियतं, B नियतं । ^३ R °ष° । ^४ ABC
 °निरीक्षते । ^५ BCR °त्तु । ^६ ABC चन्द्रव° ।

खमण्डलसमारूढं बोधि संयोगभावनैः ।
 तच्चित्तं ज्ञानविम्बेन भावनमुपसाधनम् ॥
 दर्शनं च द्विधा यावत् तावत् षण्मासभावनम् ।
 सर्वकामोपभोगैस्तु कर्तव्यं सर्वतः सदा ॥
 दर्शनं यदि षण्मासैर्यदुक्तं नैव जायते ।
 आरभेत चिभिर्वारैर्यथोक्तविधिसम्बरैः ॥
 दर्शनं तु क्षतेऽप्येवं साधकस्य न जायते ।
 यदा न सिध्यते बोधिर्हठयोगेन साधयेत् ॥
 ज्ञानसिद्धिस्तदा तस्य योगेनैवोपजायते ।
 कुलभेदप्रयोगेण वज्रकौलेन कौलयेत् ॥
 वशीकरणरक्षां च ततः कुर्यात्ययोगतः ।
 महारागनयैनैव संहृत्य ज्ञानचक्रिणम् ॥
 योगितं स्फार्यं नवधा साध्याया विग्रहे न्यसेत् ।
 परिवर्त्य चतुर्मुद्रां मण्डलं तच कल्पयेत् ॥
 आत्ममध्यगतं कृत्वा संहरेत्सर्वचक्रिणम् ।
 सर्ववज्रमयं कृत्वा तदा बोधिं विभावयेत् ॥
 चतुर्भिर्शोदनागौतैर्देवौभिशोदितैः हृदि ।
 च्यध्ववज्रमयं चिन्नेदृज्ञानवदेहभावनम् ॥
 मदेन भिद्यते वर्णं रसेन हृदयं तथा ।
 स्वहेतुरभिषेकेण फलमाधारभेदतः ।
 मन्त्रेण भिद्यते चर्मं विद्यापि धर्ममुद्रया ॥
 षट्चक्रवर्तिनो राज्ञ उष्णीषात् विनिःसृता ।

^१ BC विधि० । ^२ B °सम्बैः । ^३ BC तस्याक्षमै० । ^४ R °वच्च० ।

^५ R °वच्च० । ^६ R °ति चोदते । ^७ R चित्त । ^८ R ष० ।

विद्याराज्ञौति विद्याता चतुर्भेदा महर्धिका ।
 सर्वकामेति विज्ञेया वज्राधिपतयस्तथा ॥
 ध्यानवज्रेण सर्वेषामभिषेकः प्रशस्यते ।
 अनेन विधियोगेन ज्ञानेन सह विग्रहम् ॥
 कायवाक्त्वचित्तवज्रेणादयौ करणसाधनम् ।
 पूर्वोक्तेनानुसारेण विद्यापूरुषवज्रिणः ॥
 आत्मवन्मण्डलस्त्रिमहासाधनमुच्यते ।
 सेवाकाले महोष्णीयं विम्बमालंब्य योगतः ॥
 उपसाधनकाले तु विम्बमसृतकुण्डलम् ।
 साधने देवतायोगं कुर्यान्मन्त्रौ विधानवित् ॥
 महासाधनकाले च विम्बं बुद्धाधिपं विभुम् ।
 द्वदं तत् सर्ववज्राणां रहस्यं परमयोगिनाम् ॥
 इति बुद्धा विभागेन साधयेत्सिद्धिसुत्तमाम् ।
 अन्यथा नैव संसिद्धिर्जायते उत्तमं शिवम् ॥
 कल्पकोटिसहस्रेष्टपि बुद्धानामपि तायिनाम् ।
 साध्यसाधनसंयोगं यत्तत् सेवेति भग्यते ॥
 वज्रपद्मसमायोगमुपसाधनमुच्यते ।
 साधनं चालनं प्रोक्तं हँफट्कारसमन्वितम् ॥
 खभावं खमुखं शान्तं महासाधनमुच्यते ।
 सर्वबुद्धाधिपः श्रीमान् महावज्रधरैः पदम् ॥
 उपेयः सर्वबुद्धानां धर्माणां सैव धर्मता ।
 यद्यत्कर्मानुरूपेण योगमालंब्य योगिनः ॥

^१ B °ग वज्रौ०। ^२ A °तः। ^३ BC °बुद्धानां। ^४ R °धरो, BC
 °धरौ०। ^५ R संसारेण। ^६ R °लभ्य।

निष्पाद्य मण्डलं तत्र आवयेत्समयदारुणम् ।
 समयं रक्षयेत्पूर्वं कायवाक् चित्तवज्जिणः ॥
 अथ वोषणीष समयौ यथोक्तविधिसम्भवैः ।
 तत्तत् कर्मानुरूपेण स्वं चक्राज्ञां तु दीयते ॥
 साध्यम् स्यापि यदेहं मण्डलेन विभावयेत् ।
 अपरं आवयेत् तस्य तेषां देहस्थचक्रिणाम् ॥
 तस्य पातं ततः कृत्वा निष्क्रान्तान् प्रविभावयेत् ।
 आकृष्य सर्वभावेन स्वचक्रे तान् प्रवेशयेत् ॥
 कृत्वा प्रतिकृतिं तस्य यथोक्तद्रव्यसम्भवैः ।
 लिङ्गमाक्रम्य पादेन क्रोधाविष्टेन चेतसा ॥
 यद्दीताज्ञान् ततः क्रोधान् नानाभौतगणैर्दृतान् ।
 प्रेषयेत् धात् नार्थाय साध्यसाधकवज्जिणः ॥
 बन्धितं ताडितं तेन क्रोधराजेन वेष्टितम् ।
 सन्तप्तं चाससम्भूतं साध्यमाकर्षयेत्ततः ॥
 पातयेत्प्रतिकृतौ तस्य चिवज्जस्य तु मन्त्रिणः ।
 कौलयेत्कौलमन्त्रेण मूर्धि कण्ठे तथा हृदि ॥
 ईति श्वोपद्रवान् रोगा^१ न नानाविष्पसमुद्धवान् ।
 निपात्य तत्र विम्बेषु तेषामपि सुकौलयेत् ॥
 ततः सर्वप्रयोगेण^२ यथोक्तविधिसम्भवैः ।
 यन्त्रमन्त्रप्रयोगादैन् योजयेत्कर्मभेदतः ॥
 जपं वा^३ लिङ्गमाक्रम्य होमं वा क्रोधमण्डले ।
 ध्यानं वा क्रूरसत्त्वस्तु खाद्यमानं प्रकल्पयेत् ॥

^१ B °यैः । ^२ B °भावनैः । ^३ A तत्त्वं । ^४ AR स० । ^५ R साधक० ।

^६ B °शार्ध । ^७ R °वच्चिणा । ^८ R °ग । ^९ R °त्वा तु । ^{१०} C चाट०,
 B चोत० । ^{११} AR °नामा० । ^{१२} BC ततः सर्वं च योगेषु । ^{१३} C स० ।

शनिके शान्तचिन्तं तु पौष्टिके पुष्टिमानसम् ।

वश्ये रक्तं मनः कृत्वा क्रोधे क्रुद्धं प्रसाधयेत् ॥ इति ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां संशयच्छेदं कृत्वा सर्वसंशयच्छेत्तारं कायवाकृचित्तवज्रं स्वकायवाकृचित्तवज्रेषु विहरन्तं स्वकायवाकृचित्तेनालंब्य तृष्णौमवस्थिता अभूवन् ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वास्तान्सर्वतथागतान् अनेन स्तोत्रराजेन स्तुवन्ति सम् ।

नमस्ते सर्वकायेभ्यः सर्ववाग्भ्यो नमो नमः ।

१ नमस्ते सर्वचित्तेभ्यः सत्त्वहृद्ध्यो नमो नमः ॥

कायवाकृचित्तवज्राणां कायवाकृचित्तभावतः^२ ।

सत्त्वासमसमा बुद्धाः कः साध्यः कश्च साधकः ॥

सर्वबुद्धविद्यातेन साधकस्य^३ महात्मनः ।

कथं न लिष्यते पापैर्यदि लिप्तः फलं कथम् ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां महाबोधिसत्त्वानां साधुकारमददुः ।

साधु साधु महासत्त्वाः साधु साधु महामुने^४ ।

साधु साधु महाधोषाः साधु साधु महामहाः^५ ॥

सर्वबुद्धाधिपः श्रीमानाचार्यो बोधिवज्जिणः ।

मायावत्सर्वभावान्वै स्तृष्टिसंहारकारकः ॥

तेन तस्य न पापं स्यात्पुण्यं नैव तथैव च ।

यस्य न पुण्यं पापोऽस्ति तस्य बोधिः प्रगौयते ॥

^१ BC पुष्टि । ^२ ABC क्रोधान् क्रूरान् । ^३ R °लार् । ^४ A °बज्रं ।

^५ C omits this line. ^६ BC °लाभतः । ^७ AC °केन्द्रं, R °केन्द्रो ।

^८ A °लानः । ^९ B °प्रश्नाः ।

वच्चनं तस्य नाथस्य नाशनं सर्वदेहिनाम् ।
 दुर्गतिर्नैव जायेत बोधिश्चापि न दुर्लभा ॥
 पूर्वेण कृतकर्मण घोरेण यदि नारकम् ।
 जन्मनां जायते तेषां नारकाणां महत्फलम् ॥
 ज्ञानेन मुद्रिता भोन्ति साध्योऽयं बोधिवज्रिणाम् ।
 परमानुग्रहो ज्ञेयः सत्त्वानां तेन योगिनाम् ॥
 निग्रहानुग्रहं कर्म तेन कृत्यं महात्मनाम् ।
 महासाधनपर्यन्तं कृत्वा कर्म समारभेत् ॥

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः सर्ववज्राणां महाकरुणानयधमैः श्रुत्वा तुष्टाः प्रतुष्टाः सन्तुष्टाः साधुकारमददुः ।

साधु साधु महानाथाः साधु साधु महामुने ।
 साधु साधु महाधर्माः साधु साधु महाकपाः ॥
 अहो समन्तभद्रस्य कृपा परमनिर्मला ।
 क्रूरकर्मैऽपि दुष्टानां बुद्धत्वफलदायिका ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानाभेवमाहुः । तेन हि कुलपुत्रा अस्मिन्सर्वतथागताभिषेकगुद्धसमाजेऽभिपिक्तेन मन्त्रिणा न चसितव्यं न संचसितव्यं न संचासमाप्तव्यम् । तत्कस्य हेतोः ?

बोधिवज्राभिसमूता देषवज्रादयो महाः^१ ।
 प्रतिक्षेपो न कर्तव्यः प्रबन्धे मन्त्रसंग्रहे ॥

अथ ते बोधिसत्त्वा महासत्त्वास्तान् सर्वतथागतानेककरणेनाभिर्गाथाभिः स्तुवन्ति स्म ।

^१ R मा^० ।

^२ B °मंतत्त्वं । •

^३ ABR °न्, C नः ।

यं चाध्ववज्जमुदयं भवमोक्षभूतं
शान्तं निरावरणशुद्धखधातुभावम्^१ ।

बुद्धादिबुद्धपरमेश्वर्बोधिवज्जं
तं कायचित्तवचनैः सततं नमामः ॥

यद्रूपवेदनसंज्ञसुसंस्कृतं च
विज्ञानमायतनष्टकषडिन्द्रियं च ।

असेजवायुपृथिवौगगनं च सर्वान्
तान् बोधिचित्तसहशान् विपुलान् नमामः ॥

यन्मोह दोष तथ राग सवज्जधर्मान्
विद्याप्रयोगजनितान् सततं प्रधर्मान् ।

नानाविच्चित्रतिविद्वलभावभूतान्
तान् बोधिचित्तसहशान् विपुलान् नमामः ॥

संग्राहणं रति तथ कृतिनिश्चलं च
हेतुफलप्रकृतिचित्तगतानुधर्मान् ।

अम् दोष राग तथ आवरणच्च वज्जान्
तान् बोधिवज्जसहशान् विपुलान् नमामः ॥

ध्यायन्ति ये इमुं विशुद्धमनादिभावं
प्रज्ञा-उपायजनितं विगतोपमं च ।

गुह्याभिषेकव्रतसम्बरयोगनित्यं
तान् बोधिवज्ज इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

^१ A °च । ^२ MSS. add वाक् which is redundant and disturbs the metre. ^३ B °वच० । ^४ AR सतत० । ^५ A तत्रम् । BC तम् । ^६ ABC चित्त० । ^७ R इम् ।

ये भावयन्ति इमु उत्तमसिद्ध्युपायं
 सेवा विधानमुपसाधनसाधनेन' ।
 ये महासाधनमतिनिश्चित साधकेन्द्रा-
 स्तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

'ये साधयन्ति कृतसन्ध्यचतुष्कवचै-
 रन्तर्हितादिविविधानिह हीनसिद्धीन्' ।
 अविनष्टमार्ग इमु बुद्धगुरुप्रसादै-
 स्तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

शृणवन्ति ये इमु समाजसुगुह्यतन्त्रं
 स्वाध्यां करोन्ति च पठन्ति च चिन्तयन्ति ।
 पूजां करोन्ति च लिखन्ति च लेखयन्ति
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

स्वाध्यां च ये इमु अभियुक्तसुसाधकेन्द्राः
 शान्त्यादिकर्मप्रसरेण सुकल्पितेन ।
 यन्त्रेण मन्त्रविदितेन तथा मुद्रितेन
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

ये देश्यन्ति च सृशन्ति च संस्मरन्ति
 शृणवन्ति साधकविभोः खलु नाममाच्चम् ।
 अहां करोन्ति^{१०} च वसन्ति च एकदेशे
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

^१ R repeats. ^२ R °नस्य । ^३ ABC निश्चल० । ^४ Lacunae begins in A and continues up to बोधिसत्त्वा महायग्राः ।
^५ R °मंचाः । ^६ BC करोति । ^७ BC आत्मायाय (३) । ^८ BC °कैर्त्तेः ।
^९ CB दश० । ^{१०} B कुर्वन्ति, C करोति ।

एभिः स्तोत्रपदैः शान्तैस्तनुयात् सर्वनायकान् ।
 अनुमोदयन्ति ते नाथा बोधिसत्त्वा महामहाः^१ ॥
 सुभाषितमिदं तन्त्रं सर्वतन्त्राधिपं परम् ।
 सर्वताथागतं गुह्यसमाजं गुह्यसम्भवम् ॥ इति^२ ॥

इदमुक्ता ते सर्वतथागतास्ते च बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः
 स्वकायवाक् चित्तवज्रेषु विहरन्तं कायवाक् चित्तवज्रस्य काय-
 वाक् चित्तं स्वकायवाक् चित्तेनालम्ब्य तृष्णौमभूवन् ॥ इति ॥

॥ इति श्रीसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वगुह्यनिर्देशवज्रज्ञानाधिष्ठानं नाम
 पटलोऽष्टादशः ॥

॥ समाप्तोऽयं श्रीगुह्यसमाजस्य तन्त्रराजस्य
 पूर्वार्द्धकायः ॥

^१ B °दशः ।

^२ R ends here.

Index of Words.

अ

पृ:	पृ:
अक्षयवच्च	१२
अक्षोभ्य	३, ४, ५, २८, ३८, ४७, ४८, ४९, ५४, ७५, ७६, ७७, ८४, ११३, ११८, १२७, १३८
अक्षोभ्यवच्च	२, २३, ३५, ४६
अगुरु	६८
अग्नि	३८
अग्निर्वच्च	३७
अग्निर्वान	२०
अङ्गुष्ठ	४१, ५४, ५५, ८६, ८७, ११८, १५८
अङ्गुला	१२६
अङ्गुर	८६, १०५
अन्तर्वच्चवस्तुसमय	८५
अन्तर्वाय	०६
अद्वय	३१
अधर्म	२४७
अधिदेव	१५३
अधिष्ठिति	६३, १२०
अधिष्ठान	५६, ११५, १५६
अधिष्ठानपदस्थृति	२८
अनाहृष्टि	८४
अनुगमजाप	६१
अनुत्पादानुसृतिभावना	३१
अनुशाग्नि	१५२
अनुशाग्निसम्बन्ध	२९
अनुशाग्निवच्च	७
अनुष्ठान	१५६
अनुसृति	१८३, १८४
अनाकृत्	१५५
अन्तर्ज्ञान	५७, ११७, १२४, १४२
अन्तर्ज्ञानकरी	५३
अन्तर्ज्ञानसमय	१५२
अन्तर्ज्ञानाधिप	५५
अन्वय	१५४
अप	१५७
अपराजित	७०, ७४, ८१, ११८
अपराजितवच्चवृह	७५
अवच	१
अभ्य	१४४, १४५
अभाव	१२
अभिचार	६०
अभिचारक	६४
अभिचा	५७, १३६
अभिभवनवच्च	३, १३
अभिषेक	८५, ९७, १८, १६, १२०, १३६, १४०, १५३, १५६, १६०, १६५, १६६
अभिषेकपद	१६०
अभिषेकरहस्य	१२०
अभिसमय	१३, ३१
अभिसमयवच्च	१२
अभिसम्बूज	१४४
अभिसम्बोधिवच्च	८
अभिसम्बोधिवयवच्च	११
अभित	७५

	पृष्ठ		पृष्ठ
अमितवच्च	२, ४०	आकाशधारा	११०
अमितसम्भववच्च	८१	आकाशवच्च	१, ४७
अमिताम	३६, ४६, ५४	आकाशमतादववच्च	२१
अमितायुः ३, १२, १४, २३, ४७, ८१,		आकाशार्थ	२२
६६, ११४, ११८, ११८		आकृति	१५३
अमृतवच्च	११६	आदेष्मशुद्ध	४८
अमृतसमयवच्चकोष	८०	आचार्य	१५८
अमृतसमयसम्भववच्च	७५	आचार्यक	८५, ८६
अमोष	४४	आदर्श	१५६
अमोषजाप	६१	आदिवोग	२५
अमोषज्ञान	१००	आधार	१५३
अमोषवच्च	२, ६, २३, ४८, १२७	आगन्त्य	२०
अमोषवत्तिमान्	२८	आमन्त्रणा	१५१, १५०
अमोषसमयसम्भववच्च	६	आयतन	१४७
अमोषसमयसम्भवकेतुवच्च	८२	आरोलिक	६, १०६, १५०, १५४
अमोषसिद्धि	३, १४, ८२, १३८	आर्यभौम	१००
अमोषसिद्धिवच्च	१३, १३	आलोक	१६४
अयोमय	६१	आवरण	१३०
अरुपधारा	३८, ११०, १११	आसन	४६, १३८
अर्कतूल	१४३		
अर्चिपति	३४	इन्द्र	५३, ८०
अहंत्	१४६		
अशुसमयमांस	५५	इति	१६०
असंहार्य	१५८	इष्टा	१५४
असुरकन्यासमय	१३०	इष्टाधरायमहिषी	८
असुरी	१२६	इष्टारिति	८
अस्ति	१४०		
अस्तित्वांश्	१०२	उच्चाटन	८१
अहंकार	१५४	उत्पल	१८, ३३, ७४
		उत्पाद	११
आ		उदान	८
आकर्षणपद	८७	उद्योग	१५२
आकाश ३७, १०६, १११, ११२, १५५			

	पृ:		पृ:
उपद्रव	१६७	कामधातु	३८, ११०, १११
उपसाधन	५७, ५८, १६२, १६५,	कामधात्रौन्धर	२६
	१६६, १७१	काममोक्षसमयवक्त	६५
उपसाधनसम्बन्ध	५८, १५२	कामोपमोग	२७
उपस्थानस्थृति	२८	काय	११०
उपाय	१४६, १५१, १५३, १५४,	कायगुद्ध	६८
	१६२, १७०	कायजाप	६१
उपेय	१५९	कायदयिता	१४५
उलूक	१०३	कायमग्नल	११३, ११४, ११५
उच्छीषविद्याचलचक्र	७७	कायवच्च	१, ५५, १२६, १३२, १३५
उच्छीषाराधन	८६	कायवच्चगुद्ध	४४
ग		कायवच्चसमय	१२८
ग्रन्थांश	८८	कायवच्ची	१०१
ग्रन्थवौह	१५८	कायवाकृचित्तगुद्धवक्त	२३
ग्रन्थिकू	६०	कायवाकृचित्तविचारगुद्धति	२८
ग्रन्थांश	७१	कायवाकृचित्तविसम्बन्धनवक्त	८
क		कायवाकृचित्ताधिष्ठानमन्त्र	१५
कायटक	६६, १०२	कायविज्ञभितव्य	६१
कायटकामि	१०२	कायसमता	१४८
कन्या	३२, ३४, ५७, ८६, ८५, ८६,	कायसमय	५४
	८६, १००	कायसिद्धिसमय	१३०
कपाल	८०, १४०, १४३	कायाधिष्ठानमन्त्र	२३
कम्पन	१०३	कायानुस्थृतिभावना	३०
कर्मवौह	४६	कायप	१४४
कर्णिकार	४६	किङ्कर	१२१
कलश	११७, ११८	कौल	६०
कलशाभिषेक	१६०	कौलक	१४०
कल्प	४६	कौलन	६३
कल्पना	१३४	कौलनमन्त्र	१६७
काक	४६, १०३	कूद्रुम	६६
कायट	३८	कुठार	८६, १०३, १०४
काम	१५४, १५८	कुम्भ	१४६

	पृ:		पृ:
कुल	६, ३३, १००, १३५, १५०,	खमायायी	७३
	१५३, १५४	खवच्चित्त	८०
कुलपत्तक	३३	खवच्चातुसमयपदाकान्त	७७
कुलसेव	२६	खवच्चनेत्री	७०
कुलयोग	३१	खवच्चसमय	८०, ८५, ९६
कुलानुसृति	२८	खवच्चायी	७३
कुलानुसृतिभावना	२६	खविदाधरसमय	१३२
कुवासर्प	१०३		ग
कूरनागचोदनज्ञदय	१०५	गगनसमयसमवद्य	८८
क्रोध	७२, १६७, १६८	गगपतिजौवितान्तकर	८१
क्रोधकुल	१०६	गगड	१०६
क्रोधजाप	१२	गन्ध	३, २८
क्रोधमन्त्र	८५	गन्धवच्च	३
क्रोधमेष्व	२६	गृह्ण	१५०, १५२, १५३
क्रोधराम	८४, ८८, ११६	गृह्णतन्त्र	१६३
क्रोधानुसृति	२८	गृह्णपद	६३
क्रोधानुसृतिभावना	२६	गृह्णपूजा	११४
क्रोधेन्द्र	१५६	गृह्णसमय	४३
क्रोधेष्वर	२६	गृह्णसमाज	१३८, १४४, १४६, १६८
क्रोधान्तकात्	१५५		१७२
क्षुद्रकर्मरहस्य	१०४	गृह्णसमुच्चय	५५
		गृह्णाकार	१३३, १४५
		गृह्णाभिषेक	१६०, १७०
ख		गृष्म	६६, १०३
खकन्याकर्षण	८७	गोमांस	१०२
खटिका	६६, १०५	गोमांससमयाय	५६
खड़	१५, १८, ३४, ५२, ५४, ६३,	गृष्मल	१५५
	७१, ७४, ७६, १५८		
खद्विद्या	५४		च
खद्वोत्तम	५३	चक्र	१४, १५, ४१, ४६, ५२, ५६,
खद्योताकार	१६४		६३, ६५, ७०, ७२, ७३, ७४,
खधातुसमयवच्चाकर्षण	५५		८४, १०६, ११३, ११४, १४३,
खमानुरभिमेष्वरवच्चाल्हादनवत्ती	७३		१५७, १५८
खमगड़ल	१६५		

	ए:		ए:
चक्रकाय	५३	चित्तसमुद्द्रव	१५५
चक्रकुल	५५	चित्तसिद्धिवच्चसमय	१५१
चक्रमण्डल	२५, ३३, ३५, ७३	चित्ताधिष्ठानमन्त्र	२५
चक्रविद्या	५३	चित्तावस्थृतिभावना	३०
चक्रसमय	५२	चिन्नामणि ३६, ४६, ६७, ६८, ७३,	
चक्रसमयाच्चावच्च	६५	११०, १२२, १२४	
चक्रौ	१०४	चिन्नामणिकुल	५
चगाकास्त्रि	२५	चिन्नामणिवच्च	१२२
चग्नाल	२०, ६४, १०८	चुन्दवच्चौ	१२३
चतुर्शस्त्र	११३, ११४, १३६	चैत्र	३३, १५३, १६०
चतुर्दीर्घ	११४	चैत्रकम	१४२
चतुर्भैर्गि	१५३	चोदन	१५३, १६०
चतुर्महाभूत	३८		
चतुर्मुदा	१६५	ज	
चतुर्ष्वकवच्च	१७१	जगद्विजयप्राप्तिवच्च	६८
चतुर्ष्वकोणा	११४	जप —	१५०, १५७
चतुर्ष्वय	५४, ६०, १४३	जपवच्च	३
चन्द्रमण्डल	२४, ७३, ८७	जम्भल	१२३
चम	१६५	जातिका	६६
चर्वपद	२२	जापवच्च	६१
चामर	३३	जिन	३६
चालन	१६६	जिनजिकृ	५, १०६, १५०, १५३
चित्ताङ्गार	१०१	जिज्ञावच्च	५५
चित्त	११०, १५४, १६३	जीवन	१५८
चित्तज्ञाप	६१	जुगुभितसंज्ञा	३०
चित्तज्ञानौष	४४	ज्वालन	१६२
चित्तदविता	१४५	ज्ञानचक्र	१०५, १५१, १६०
चित्तमण्डल	१७, १८	ज्ञानचित्त	६१
चित्तवच्च	१, ६६, १२६, १३६	ज्ञानप्रदीपवच्च	५, २३
चित्तवच्चसमय	१२८	ज्ञानमण्डल	४५
चित्तविज्ञमितवच्च	६२	ज्ञानमालाम्बवच्च	४५
चित्तसमता	१४८	ज्ञानहात	८२, ८८
चित्तसमयाच्चेपकौलनमन्त्र	६२	ज्ञानवच्च	१०४

	ए:		ए:
चानसत्त्व	६७	चिकुल	१५६
चानसम्बोधि	४८	चिगुल्लासमय	५५
चानसागर	३६	चिगुल्लाचर	१४५
चानसिङ्गि	१६५	चिवलवच	७६
चानहृदय	४६	चियान	३२
चानाकार	४६	चियोग	५५
चानामृत	१६२, १६३	चिलोह	५३
चानार्चिंप्रदीपवच	१२	चिवच २३, ३१, ३५, ३६, ४३, ५५,	
चानोदधि	४८	४१	
चानोत्पाद	६०	चिवचकाय	८४
ट		चिवचकेतु	८७
टक्किदगडवच	१५६	चिवचान्नी	१४६
टक्किराज	७१, ८४, १५६	चिवचसमय	१२६
टक्किसज्ज	०५	चिवचसमयतत्त्ववाकृवच	५१
त		चिवचायवन्दन	१४२
तत्त्व	१५०, १५३, १५७	चिवचायित	८७
तत्त्वपूजा	३४	चिवचामोघ	४८
तथागतायमहिषी	७	चिवचालव	६४
तत्त्व - -	१४६, १५३	चिशाहसुगति	६६
तर्कविचार	१६३	चैधातुकक्रिया	११०
तर्कोदिय	१६३	चैधातुकसमयाकर्षण	५५
ताथागत	३२	चैधातुकसमुच्चयवच	१३७
तापन	१६२	द	
तासा	१३७	दंडासुका	८७
तारायी	७४	दगड	१८, १५८
तालपत्र	६०	दगडवची	७६
तेजः	१३७	दशकुशल	१२६
तेजोवच	१	दशकोघ	१५७
तैल	१०२, ११६	दशभूमि	८६, ८५
चिकायवच	८४	दर्शन	१६५
चिकायाच्चावच	६५	दानाविसिङ्गि	३६
चिकायामेश्वभावन	३६		

	पृष्ठ		पृष्ठ
दाना	१५२	धर्मपद	२५, ६३
दारक	१०८	धर्मपर्याय	१४७
दारिका	१०८	धर्ममण्डल	८३, ४४, ४६, ८३, ७२
दीपद्वार	१४४	७३	
दीपवच्चल	१६४	धर्ममुदा	१६५
दीपवच्च	८६	धर्ममेच	२६, ६७, ६८
देशना	१५२	धर्मवच्च	४५, ८२
दैत्य	५३	धर्मवच्चौ	७३
दैत्यकन्याकर्षण	८७	धर्मवश्चारौ	८
दैदानि	१५२	धर्मसत्त्व	७२
दय	३१	धर्मसत्त्वसमयसम्भववाक्य	७३
द्वे व	१४७, १५०, १५४, १५८	धर्मसमयतत्त्वाभिसम्बोधिदर्शनवच्च	७४
द्वेषकुल	५	धर्मसमयमेच्छाह	६६
द्वेषकुलपूजानुसूलतिभावना	४२	धर्मानुसूलतिभावना	२६
द्वेषक्षक	१५८	धर्मसिन	२७
द्वेषज्ञाप	६२	धर्मेश्वर	१८८
द्वेषयोग	१५८	धर्मेदिव	१५०, १५८
द्वेषहति	६, १६३	धर्मेदिवज्ञान	१५७
द्वेषवच्च	१५८, १६१, १६६	धातु	१४७
		धारणा	१५३
		धारणा	१६३, १६४
ध			
धर्मारक	१०२	धूम	३८
धर्म	१२, १३, ३८, १०८, १४०	धर्माकार	१६४
धर्मकाय	५४	ध्यान	३५, १३१, १६३
धर्मकायाद्यभाव्य	७६	ध्यानवच्च	१००, १३८
धर्मगङ्गा	१०८	ध्यानवच्चसम्बोधिरति	७६
धर्मचक्र	१०८	ध्यानसंयह	१६३
धर्मतत्त्व	१०८	ध्यानमृत	६८
धर्मता	१२, १०८		
धर्मघर	१०३	नटकन्या	६४
धर्मधातुवच्च	२	नयुसकज्ञाप	६२
धर्मधातुसूलभाववच्च	१५	नहक	२७
धर्मनय	६०	नवग्रूल	१५

	पृष्ठ		पृष्ठ
नाग	८४	पञ्चसमय	५१
नागकन्या	८८	पञ्चस्त्रान्ध	१०, १३७
नारी	१२६	पञ्चस्त्रान	८८, ५८
नाटक	५२, ५७	पञ्चामित्र	८६, ८८, ८९
निबन्धनवच्च	८०	पञ्चामित्रात्म	५५, १६४
निमन्त्रण	१६०	पञ्चामित्रत	५६, १४२, १५१, १६१
निमित्त	१६४	पद	१५३
निराकार	१५८	पद्म	१५, १८, २५, २६, ३६, ४१,
निरात्मा	१५६		५२, ५४, ५५, ६६, ७०, ८६,
निरावरण	१६४		८२, ९७, १०६, १६२
निरोधकोधन्यक	७७	पद्मकुल	५४
निरोधवक्र	१५७	पद्मपाणि	११८
निरोधवच्च	८८, ८८	पद्ममण्डल	१५, २५, ३८
निरोधसमयक्षात्	८६	पद्मराग	७३
निर्वागा	१४६	पद्मवच्ची	५४
नीलदण्ड	७१	पद्मविद्या	५४
नीलवच्च	७६	पद्मसमता	५२
नीलवच्चदण्ड	८८	पद्मसमवच्चकोध	८१
नेत्र	१८	पद्मसूत्र	१४३
नैशात्य	१२	पद्मानालक्ष्म	८, १५०, १५५
नैशात्यवच्च	१२	पद्मग	८८
न्यास	३३, ६१, १२१, १५८, १३६	परम	१५०, १५१
प			
पञ्चजानी	५२	परमगुह्यमण्डलरहस्य	११४
पञ्चवाक	१२१	परिमण्डल	१४, १८, ११४
पञ्चबुद्ध	१३७	पर्वत	२१, ३७, १३३
पञ्चमण्डलवच्च	८४	पाण्डुराजिनी	२
पञ्चरस्त्रि	८६	पागहरा	८८, १३७
पञ्चवच्च	८८, ८९	पात्र	१५८
पञ्चवौर्य	१५१, १६२	पाप	१६८
पञ्चशूल	१८, २५, ८१, ८८, ६४,	पारमितामन्त्रवच्च	३८
	६०, ८२	पाणि	७१, ७६, ८६, ८७
		पिटक	१०६

	ए		ए
पुण्य	१६८	प्रौतिसङ्गाश	१६९
पुण्यस्थान्य	१३८	प्रेस्या	१५३, १६०
पुच्छी	२०		
पुरुषहस्तायावाम	६८		
पुरुषकवाचन	१४२		
पुष्प	१५१, १५६		
पृथा	३२		
पूजामन्त्र	२३	वन्ध	१६०
पूतिगन्ध	८८	वन्धन	१५३, १६०
पूर्वनिवास	५७	वलि	११६
पृथिवी	१३७	वाह्नाध्यात्मिकाव्याप्तिकित्यावच-	
पृथिवीवच	१	हृदयमन्त्र	१०६
पौष्टिक	६४, १६८	विम्बनिधित्ति	१६३
प्रकृति	१५३	विम्बपट	१५८
प्रजा	१६, १५६, १५८, १७०	बौद्धसङ्गत	१६३
प्रजाशान	१६०, १६३	बौद्धाचारपद	१६०
प्रजाधरायमहिषी	८	बुद्ध	५२, ५६, १४४
प्रजाहृष्ट	६, १५०, १५८	बुद्धकाय	४४, ५६, ६१, ६४
प्रजान्तरात्	६, १५०, १५५	बुद्धचक्र	६४, ५०
प्रजापात्रमितासमयानुसृतिभावना	१५१	बुद्धचक्र	१५७
		बुद्धल	२०, २४, २६, १३६
प्रतिपत्ति	१५८	बुद्धनय	६०
प्रतिभास	१६४	बुद्धपद	१६, २५
प्रत्याहार	१६३, १६४	बुद्धविम्ब	२६, ४३
प्रत्येक	१३१	बुद्धोषि	१४४
प्रत्येकबुद्धसमयवच	१२८	बुद्धभूमि	१२१
प्रवन्ध	१५३	बुद्धमयूल	१४, ३५, ३६, ४०,
प्रभा	२१		४७, ४८, ४६, १२१, १२२,
प्रभामयूल	१६४		१२३, १३५, १३६
प्रवर	२३	बुद्धमयूलवच्ची	६५
प्रामाण	११६	बुद्धमेष	२६, ६८
प्राणायाम	१६३, १६४	बुद्धयान	२०
प्रोति	१६३	बुद्धरत्नाकर	२८

	पृष्ठ		पृष्ठ
बुद्धरस्त्रियवच्च	८१	मावामावसमयवच्च	७८
बुद्धवच्च	७८, ८६, ९८	मित्राश्री	२७
बुद्धसमयमेष्वर्वाह	९८	म्बमगा	१०१
बुद्धसैन्य	६७, ८१	म्बान्तिवच्च	१००
बुद्धाकर्त्त्वं	५५, ८६		
बुद्धायमावना	८८		
बुद्धानुसूति	२८, २९	मच्छा	१६०
बुद्धानुसूतिमावना	२९	मच्छ्रश्री	४६, ६६, ८७, १४३
बोधन	१६०	मच्छ्रवच्च	५१, ८७, १२१
बोधि	१३, २७, २८, ३१, ४२, ७२, ८८, १३५, १६८	मगडल	१२०, १४२, १५०, १५८
बोधिगाथा	१६४	मगडलकल्पना	१५८
बोधिचरिपद	२१	मगडलानुसूतिमावना	३०
बोधिचर्या	१४३	मग्नुक	१०५
बोधिचित्त	११, १२, १३, २८, ६६, ८१, ११०, १३०, १३८, १५०, १५३, १५४, १५८	मथनोय	३८
बोधिचित्तवच्च	३	मद	१६५
बोधिनय	१२, १३, ४४, ६०	मद्य	१२०
बोधिनैराक्षय	४३	मध्यम	१५३
बोधिपद	२५	मनन	१५८
बोधिसत्त्व	५३	मन्त्र	१५७
बोधिसत्त्ववर्या	३७	मन्त्रकाय	८५
बोधिसाधन	१४६	मन्त्रवर्या	३८, १५०, १५८
बोधिसौरी	२७	मन्त्रगय	६०
ब्रह्मसमय	१२८	मन्त्रपुरुष	४१, ४३, ४८
ब्रह्मा	५३, ५३, ८०, १३८	मन्त्ररहस्य	३८
		मन्त्रविज्ञानमावना	४८
		मन्त्रविद्या	४४
		मन्त्रसमय	४१
		मन्त्रसुचय	४०
		मन्त्रसारसमुच्चय	३८
		मन्त्रसिद्धिविज्ञिभितवच्च	१२४
भग	१५८	मन्त्रहृदयसंचोदन	४०
भगिनी	२०	मन्त्राकर्त्त्वं	८६
भव्य	१४७	मन्त्राधिपति	५८
भाव	१२		

	पृ:		पृ:
मरौचिका	१६४	महावचाभिषेकगुच्छावरहस्य	११६
मस्तिका	३३	महासर्पापिशाजितवामवचायौ	८८
महाकर्णागवधर्म	१६६	महासमयकेतुवच्च	६०
महाकौलवच्च	८२	महासमयतत्त्वोत्पत्तिवच्च	८६
महाकूर्मवधसमय	१०३	महासमयवच्च	१००
महाकूर्मसमयवच्चकोष	१०४	महासमयवच्चकोष	८५
महाकौष	८, ९	महासमयवच्चगुह्याकृसमय-	
महाखड़	१८	तत्त्वपद	८६
महाचक्र	१८, ८६, ८७	महासमयवच्चहास	१२१
महाचान्त्रकवच	६४	महासमयसाधन	१००, ११७
महातेल	१४३	महासाधन	५३, ५८, १६२,
महाधर्मसमयवच्च	८८		१६६, १६८, १७१
महापद्म	१८	महासाधनवच्च	५८
महापाप	२०	महासाधनसम्बन्ध	५८
महापुरुषसमय	६२	महासिद्धिनय	३८
महावल	७१, ७६	महासप्रसमयपद	१०७
महावलवच्च	८४	महेश्वर	१२८
महामण्डल	१३६	मांस	८८, ११६, ११७, १४०
महामण्डलप्रवेशनवच्च	११८	माला	२०
महामांस	२६, ५५, ८८, १०२,	मालगृह	८०
	११७, १२८	मालस्थान	१४३
महामुद्रा	४२, ४३, ८८, १३६	मानुषास्थि	६०, ८१
महामुनि	१४४	मानुषी	१२६
महावच्चौ	१२६	मामकौ	२, १८, १६, ८०, ११५,
महावान	२०, ३२, ४७, ८८, १२८		१२५, १३७, १४५
महारत	१८	माचानाल	७३
महारागनय	१६५	मारग	१०३, १०४, १०७, १५८
महारागसमयावलोकन	७६	माहेश्वरमण्डल	८६, ८८
महारागसमयवच्च	६	मिथ्यासमुदय	१३६
महाराजौ	७०, १३५	मुक्तिग्रिहः	१०१
महावच्च	८१, ८५, ८८	मुहूर	१८, ८६, १०३, १०४
महावच्चधर्म	८२, १२१	मुग्ध	१५०
महावच्चभावना	१२२	मुद्रा	१४, ११३, ११४, १२५, १५८

	पृ:		पृ:
मुदान्यास	१८, १५०		
मृतसङ्गीवनी	७८	रक्त	१८, १३६
मैत्रिय	१३, १३७, १३८, १४८	रक्षाचक्रमन्त्र	१४२
मोघवच्छी	१५	रक्षावच्च	७८
मोहृ १४७, १५०, १५४, १५५, १५८		रजक	६४
मोहकुल	५, ८६	रति	१५०, १५४
मोहक	१५८	रक्त	१५, ३६, ५४, ८३, १५४
मोहनाप	६२	रक्तकाय	५४
मोहयुग	१५८	रक्तकुल	५४
मोहरति	७, १६१	रक्तकेतु	३, ६, १४, २३, ६२, ३७, ४१, ६६, १३८
मोहवच्च	१६१	रक्तकेतुवच्च	२, १२, ४७
मोहसमय	६२	रक्तचिन्तामणि	६७, ६८
		रक्तजाप	६१
		रक्तधरानुशासनवच्च	८
		रक्तषक्ति	५, १५०, १५४
यक्षयच्छीसमय	१२८	रक्तमण्डल	१५, २५, ६५
यक्षराजा	१२९	रक्तमेघ	६८
यक्षिणी	१००, १२४	रक्तराज	१२७
यक्षिणीसमयवच्चपद	१२४	रक्तवच्च	५४
यक्षी	४७	रक्तविद्या	५४
यम	१५५	रक्तसमयमेघवृहू	६६
यमान्तक	६५, ७०, ७४, ७६, ८०, ८१, १००	रक्तसमयमेघवच्चपौ	५
यमान्तकल्	८, १५०, १५५	रमणा	१५४
यमान्तकस्तुरक्षावभासवृह	७४	रक्षिमण्डल	२५
यादवी	६३	रस	२८, १६५
यथिका	६६	रसवच्च	२
योग	५०, १५०, १५४, १६३	रहस्य	११६, १५०, १५३, १६६
योगतन्त्र	१६२	राक्षस	६६, ८१, १०२, १०३
योगमण्डल	१६	राक्षसस्त्रीसमय	१६०
योगषष्ठक	१६३	राग	१४७, १५०, १५४, १५५, १५८
योगित्	१६, २८, ३६, ४२, ५२, ६७, १२०, १३६	रागकुल	६, ३६
		रागचक	१५६

	प्र:		प्र:
रागचयी	१०	बूला	१०६
रागचाप	१२	लेखमण्डल	१६०
रागण	१५५	लोकेश्वर	६, ४५, ४७, ८८
रागधरायमच्छौ	८	लोकेश्वरदयिता	१४६
रागधरानुरागवच्च	८	लोचना	२, २५, २८, ६२, ६४,
रागधर्मधर	२८		६८, ७०, ७२, ८०, ११५,
रागपारमित	१२७		१२५, १३७, १४५
रागयोग	१५८	लोचनासमवाचानहस्तायवती	७६
रागरति	८, १६१		
रागवच्च	२, १६१		
रागवच्ची	१५, २५, ६१	वच	१५, १८, २५, २८, ३३,
रागाच्छ्रवपद	१४७		३५, ४१, ४५, ५४, ५५, ६१,
रागी	६०		६३, ६४, ६५, ७०, ८६, ८७,
राजिका	१६६, १०२		८०, १०६, ११८, १३५, १३७,
रिष्ठ	६६, १०३		१५०, १५३, १५४, १५८
रिष्महापहार	६७	वचनाद्वि	५७
रिष्मसन्त्वासन	६७	वचकन्धाकर्षण	८६
रुद्र	५२, ५२, ८७	वचकामोषभोगची	१२३
रुद्रसमय	१२६	वचकाय	२२, ४६, ५४, ७६, ८१
रुधिर	६६, १०२, १२८, १४०, १४३	वचकायमण्डल	११३
रुप	३, २७, १३५	वचकील	६७, ६८, ६९, ६२, १६५
रुपदर्शन	१६२	वचकुल	५४, ८०
रुपधातु	८८, ११०, १११	वचकेतु	३७
रुपवच्च	३, १५८	वचकोघ	६४
रुपस्तन्त्र	१४७	वचात्र	१४८
रेतः	६०	वचगति	६६
रेतोविन्दु	८८	वचगृह्यपद	११८
रोग	१६७	वचचक्षुः	५७
रोगापनवचनवचसम्भव	६८	वचचतुर्वक	५८, १६२, १६५
रोचना	६८	वचचित्त	५७, ६१, ७८, ८०
		वचचित्तगृह्य	४५
		वचनाप	६०
		वचनानवक	१२१

पृ:		पृ:	
वचक्षानक्षयी	१४७	वचमन्त्रलघुत्वात्कर	८६
वचक्षानसमता	१४७	वचमेष	२६
वचडाकिनौसमय	१३०	वचमेषसमयव्याह	७०
वचन्त्र	७२	वचयान	३२, १०४, १५४
वचदण्डसमयायवतौ	७६	वचयोग ५६, ६१, १२४, १४०, १४२	
वचघर	१७, २४, ३५, ३६, ३८,	वचहति	८, १५१
	४१, ५०, ५३, ६०, ६५, ७०,	वचरभिज्ञानसमय	१२३
	७८, ८४, ८८, १००, १०१,	वचरहस्य	४०
	१०३, १०४, ११५, १२२, १२४,	वचराज	२२, १०१
	१२७, १३२, १३३, १३५, १३७,	वचवाची	५७
	१३८, १३९, १४३, १४५, १४६,	वचविदाशमा	६३
	१४१	वचविद्या	५२, ५४
वचघरायमहिषी	६	वचव्याह	१४
वचघरानुरागवासमय	८	वचओच	५७
वचघर्म	२६, ३०, ५८, ७८, १०४,	वचसंयोग	४१
	१०८, ११४, ११५, १२२, १४८	वचसन्त्र	२६, ४०, ४६, ५६, ५८,
वचघृह	५, १०६, १५०		६४, ६५, ६६, ६७, ६८, ७२, ८४,
वचध्यान	१०७		८५, ८६, ८७, ८८, ८९, १०४,
वचध्यानसमय	१३१		१००, १०१, १०८, १०४, १०८,
वचनय	६६, ८१, ५६		१०६, १११, ११५, ११६, ११७,
वचपद्म	१६०		११६, १२०, १२१, १२३, १२७,
वचपाणि	४०, १०६, १०८,		१२८, १३१, १४०, १४४
	११२, ११३, ११४, ११५, ११८,	वचसन्त्रव	५६
	१२२, १२३, १२४, १२५, १२८,	वचसन्त्राम	४२
	१२६, १२३, १२४, १२६, १२७,	वचसमता	५२
	१३८, १४०, १४१, १४२, १४३,	वचसमय	५८, ६८, १४०
	१४४, १४६, १४८	वचसमयसुम्बवच	७७
वचपाणिकुल	६६	वचसमयद्याराधनकेतुशी	१२३
वचपावाज	८७	वचसमयाजाचक	५५
वचपुरुषोत्तम	४३	वचसमूत्र	१३४
वचभावना	१२२	वचसूच	११५
वचमण्डल	४३, ४५, ४६, ४८,	वचझूँकार	११६, १६२
	४९, ७७, ८७, ८४, १३६	वचाकर्ष	५४

	एवं		पूः
वचाकर्था	५६, ११७	वाग्वचपद	१३६
वचायधारी	५८	वाग्वक्षमण्डल	११४
वचाङ्ग	८७	वाग्वक्षसमय	१२८, १३८
वचाङ्गुलि	६२	वाग्वक्षसमयमेवच्युत्	११४
वचाचल	७१	वाग्वची	७०
वचाचार्य	१४७	वाग्विज्ञभित	६२
वचाचामण्डल	६५	वाष्मण्डल	११४
वचाङ्ग	१४८	वाचानुसूतिभावना	३०
वचाधिपति	१५६, १६६	वातमण्डल	८७
वचानुसूतिभावना	२६	वानह	१०६
वचामित	१२७	वायव्यमण्डल	५५
वचामृत	७१, ७५, ८७	वायु	१३७
वचामोघ	३८	वायुवच	१
वचाहार समय	१४०	वाहिस्तम्भन	८६
वचाङ्गति	११७	विज्ञानतङ्गत्	६, १५०, १५५
वची	७०	विचार	१६३
वचोत्पल	४७	विज्ञान	१५३
वचोदधिपदाकान्त	६६	विज्ञानस्त्र	१४०
वलग	६३	विष्णुच १६, २६, ५५, ६४, ६५,	
वग्रौकरण	१९५	१०२, ११३, ११४, ११९, ११७,	
वग्न	१६८	१२८, १३०, १३२, १३६, १४०,	
वसिता	१९४	१६०	
वाक्	११०	वितर्क	१६३
वाकृपथ	४४	वितर्कि	१४२
वाकृसमता	१४८	विद्याचक्र	७७
वाकृसमयाचेपकीलनमन्त्र	६२	विद्याधर ५५, ५६, ८८	
वाकृसिद्धिसमय	१३१	विद्यापुरुष १३५, १५०, १५३, १५७	
वाग्विधिष्ठानमन्त्र	२६	विद्याशाज १५८	
वाग्वन्तङ्गत्	१५५	विद्याराजी ६६, १६६	
वाग्वन्य	६१	विद्यावत १५३, १६३	
वाग्वच १, ५५, ६१, ६४, १२६,		विदेष ११४	
१३६, १४८		विमलरस्मिमेवच्युतवच्य	७८
वाग्वचुक्ता	८५	.विषोग १६१	

	पृ:		पृ:
विश्वपदव्य	२३	भृत्य	८७
विष	६६, १०२	भृद्य	३, २८
विषचिकित्सनवच्चहृदय	१०५	भृद्वच्च	१
विषमहासंक्रमणहृदय	१०५	भृत्ति	६७
विषसमयवच्च	१०५	भृत्तिक	६४, १६८
विषाकर्षहृदय	१०५, १०६	भृत्तिमण्डल	६८
विषायसमय	१०४	भृत्तिसमयाय	७८
विष्टु	६८, १४३	भृत्यालय	३२, १४६
विष्टा	११७	भृत्य	११६
विष्णुसमय	१२८	भृत्यासमय	१२८
वौला	१५८	नुक	१६, ३१, ३४, ११४, ११६, ११७, १२८, १३६, १४१, १४६
वौरवचोमिं	१२२	भून्यताबोधि	१६३
वृत्तिक	१०५	भूल	८७, ११८, १५८
वैदिकार	२०	भूमधान	८८, ८०, ८६
वैदना	१५४	भूमधानतिमस्त	१०२
वैदनास्त्रान्व	१४७	भून	१०६, १०८
वैरोचन	३, ५, १४, २७, ३६, ४४, ४८, ४९, ५३, ५५, ६४, ६५, ६६, ६८, ७०, ७२, ७४, ७०, ८७, ९१, ९४, ९७, ११३, ११५, ११६, ११८, ११९, १२०, १२२, १२७, १३८, १४८	ज्ञानमांस	२६, ६८, १०२
वैरोचनवच्च	२, ८, १२, २३, ४८	भूनसमयमास	५६
वैरोचनसमयसम्भवचारवच्च	७२	आवक	१३१
व्रतसम्बूह	१५२	आवकगिर्वासमय	१२८
व्याह	८१, १०४	भृगाल	६८, १०६
व्याधि	१०६		
व्युह	३०		
भा			
भृत्तिका	८८	संचास्त्रान्व	१४७
भृक	१०४	संराग	१५४
भृम	१५६	संवत्ति	३८
		संखारस्त्रान्व	१४७
		संहार	६१, ६७
		संत्वाकर्षम	८५
		संत्वातुस्त्रिमावना	६०
		संत्वार्थ	१५०
		संसरल	३४

पृ:		पृ:	
समताद्यवच्च	२६	समयाकर्षणकुल	६, ३७
समन्तचर्या	१५०	समयानुसूति	२८
समन्तनिर्धातवच्च	८४	समयानुसूतिभावना	२६, ३०
समन्तनिर्धातवच्च	१२२	समयान्तर्जातमहावच्च	८६
समन्तभद्र	११, १७, ३०, ३२, १३१, १४३, १४७, १४८, १४९	समयाभिज्ञ	५७
समन्तमेष्वयुक्त	११४	समयालम्बन	४०
समन्तमेष्वयी	८४	समयोद्द्ववच्च	३
समन्तविज्ञभितज्ञानवच्च	८७	समाज	४, १७, ३६, ११३, १२७, १४६, १५०, १५२,
समन्तसम्भववच्च	७६		१७१
समय	३५, ३८, ४०, ६५, ७४, ७५, ७६, ७७, ८४, ८५, ११४, १२०, १३६, १४१, १५४, १६७	समाधि	१५७, १८३, १६४
समयकुल	५४	समाधिष्ठल	१४
समयक्र	१४६	समाधिवच्च	१
समयतुष्टय	१२८	समाधिवच्चलय	१२३
समयचोदन	१२१	समाप्तव्यन्तरात्	१५५
समयतारा	२	सम्पद्	१५०, १५४
समयताराद्यवतौ	०४	सम्पर	५८, १४१, १५०
समयनय	५६	सम्पुद्द	१६
समयप्रेस्ता	१२१	सम्पुक्तसम्पुद्द	१४४, १४६
समयवन्धन	१२१	संप्र	०४, १०५
समयमण्डल	६, ३७, ४१, ६३	सर्वकिङ्ग्रस्याद्यवच्चरहस्य	१२१
समयमन्त्रा	१२१	सर्वक्रोध	८८
समयर्घितनाय	८०	सर्वगुह्यवच्चकिङ्ग्रस्यासाधन	११८
समयवच्च	१, १५६	सर्वतथागतभार्या	७८
समयवच्चान्तमालिनी	५६	सर्वतथागतमन्त्र	२४
समयविज्ञभितज्ञानवच्च	८६	सर्वतथागतमन्त्ररहस्यादय	८७
समयसत्त्वायभार्या	७६	सर्वतथागतवच्चमहाक्रोधसमय-	
समयसम्बर	१५८	हृदय	१०३
समयसम्भववच्च	५	सर्वतथागतवच्चयोग	१४०
समयश्रेष्ठ	११६	सर्वतथागतवैच्चसन्त्वासनक्रोध	८५
समयाकर्षण	५५	सर्वतथागतसमताविज्ञार	१३७

	पृष्ठ		पृष्ठ
सर्वतीर्थप्रवादिस्तमनवच	६६	सिद्धि	२०, ४१, १५२
सर्वत्रैधातुकसमयसमवसरण	१३०	सिद्धिमण्डल	७४
सर्वधर्म ३८, १०६, ११०, १४७	१३०	सिद्धिसामान्य	१५३
सर्वनिवारणविष्णुमिम	२१	सुख	१६३
सर्वबुद्धधर्मसमता	१४७	सुखसकृद	१६३
सर्वबुद्धबोधिसत्त्वसमयचक्र	१४०	सुगत	१४७, १५२
सर्वबुद्धसमय	१३६	सुमेत्र	५२, ११८
सर्वबुद्धकपुत्र	१२१	सुम्म	७१, ७७, ८८, १५८
सर्वभुजगेन्द्रियाचौसमय	१३०	सुरी	१२८
सर्वमण्डलचक्रसमव	११५	सुख्यायोग	२४
सर्वमन्त्रमूर्तिकायवाकृचित्तानु-		सुत्र	१०, ११६
सूत्रिभावना	३०	सुर्यमण्डल	२५, ७४, ७५, ७६,
सर्वमन्त्रसिद्धि	१२२		७७, ११८, १२३
सर्वयक्षिणीसमताविहारभावन-		सेवा	५८, १६६
वच	१२४	सेवाविधान	१६२, १७१
सर्ववचधरायमहिषी	७८	सेवायड़कृ	१६३
सर्ववचमण्डलसिद्धिसमय-		सेवासमय	५७
राजव्याहृ	११३	सेवासामान्य	१६३
सर्ववचसमयसमवचारवच	७२	सेवावच्चविधि	१५२
सर्ववचल्लदयवचसचोदन	११८	सौम्य	१५२
सर्वसत्त्वोत्पादन	८७	स्त्राम	३००
सर्वसमयज्ञानवचाहार	५६	स्त्रामन	८६
सर्वसेन्यस्तम्भन	६७	सूप	३५
सर्वविश्वाकृत्य	१५५	स्त्रोम	१००, १०३
सर्वग्राहप्रियपूरकवच	१२४	स्त्रोमन	१०३
सर्वग्रावचसम्भोग	१२५	स्त्री	३५
सर्वध	२५, २१६	स्पर्श	३, २८
साकार	१५८	स्पर्शवच	२
साधन १५२, १५८, १६२, १६६,		सकरणमेघव्याहृ	१४
१७१		स्फुरण	५७
साधनसम्बह	५६	स्फुरणाचेपवचकोलनमन्त्र	८१
साधनार्थसमय	५७	स्वचक्राच्चा	१६७
सामान्याक्षरपद	१४५	स्वचित्तधर्मसमताविहार	११२

ए:	इ	ए:
सच्चमयड्डा ९३, ७२	१५, ४६, ४८, ४६,	हठयोग १५२, १६५
सप्र	१०८, १०८, ११०	हययोव ७१, ७५
सप्रविचारणासमयहृदय	१०८	हययोवोत्पत्तिसमव्यूह ७५
सप्रसदृश्मौ	११०	हयमांस २६, ८८, १०२, ११७
सप्रसमयसमूह	१०८	हक्षमुदा १३६
सप्रसमता	११०	हक्षिमांस २६, ११७
सप्रोपमा	११०	हक्षिसमयमांस ५५
सभाव	१५४	हालाहल ८२, १०५
सभावशुद्ध	८६, ९६, १११	हीनसंज्ञा ३७
सभावशुद्धवच्च	१३२	हेतु १५३
समन्वयपुरुष	४०	हेतुल १५५
साधिकान	१५७	हयमन्वयवच्च ११६



Index of Verses.

अ

	पुः		पुः
अद्वौभद्रानवचादौन्	४८	अथ वचधरो राजा सर्वकाश्	३५
अद्वौभद्रप्रवर्णं मुदां	१४	अथ वचधरो राजा सर्वकाश्	६४
अद्वौभवच महाद्वान्	१२७	अथ वचधरो राजा सर्वकाश्	१०४
अद्वौभसमकाशेन	४७	अथवा भावयेत् बुद्धान्	११६
अद्वौष्टं दग्धमूलं च	१५८	अथवा इहतवचास्यं	११६
अतिअद्वां महाप्राचौ	१६१	अथवा सर्वकोषानां	८८
अथ बुद्धाः प्रहृष्टात्माः	६६	अथवा स्फुरणां काशं	६१
अथ बुद्धास्त्रिकायायाः	६२	अथवा स्त्रमन्त्रदाजेन	१०७
अथ वचचतुष्केष	५८	अथवोष्टौष्टसमयौ	१६७
अथ वचधरः ग्रास्ता खवच	६०	अथातः संप्रवद्यामि काय	११३
अथ वचधरः ग्रास्ता चिलोक	१३	अथातः संप्रवद्यामि चिन्त	१७
अथ वचधरः ग्रास्ता		अथातः संप्रवद्यामि वाक्	११४
सर्वधर्मेन्द्रियः	१००	अथानुगमजापेन	६१
अथ वचधरः ग्रास्ता सर्वबुद्ध	१२५	अथास्मिन् गौतमाचे तु	८१
अथ वचधरः ग्रास्ता सर्वबुद्धान्	१२७	अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वकन्धाः	८६
अथ वचधरः ग्रास्ता स्वद्या	६६	अथास्मिन् भाषितमाचे	
अथ वचधरः श्रीमान् सर्वतत्त्वाशी	२६	सर्वदुर्लाय	८३
अथ वचधरः श्रीमान् सर्वताथा	२४	अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वबुद्धाः	४०
अथ वचधरो राजा ज्ञानमोक्ष	३५	अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वबुद्धाः	४४
अथ वचधरो राजा ज्ञाना	१०७	अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वे देवाः	४४
अथ वचधरो राजा चिलोका	४१	अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वे	
अथ वचधरो राजा चिवचा	३७	नागाः	४४
अथ वचधरो राजा रागमोह	३८	अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वे बुद्धाः	४०
अथ वचधरो राजा वचमन्त्रा	३८	अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वे बुद्धाः	४१
अथ वचधरो राजा सर्वज्ञेश्वान्	३८	अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वे वचाः	६०
अथ वचधरो राजा सर्वतथा	१०१	अथास्मिन् विनिःस्त्रुतमाचे	८२
अथ वचधरो राजा सर्वताथा	४१	अथास्यां गौतमाचार्यां चिवचा	७८
अथ वचधरो राजा सर्वकाश्	३८	अथास्यां गौतमाचार्यां वच	७८

पृ:	पृ:
अथास्यां गौतमाचार्यां सर्वबुद्धाः	७६
अथास्यां गौतमाचार्यां सर्वविद्या	८८
अथास्यां गौतमाचार्यां सर्वमंपत्	९८
अथास्यां भाषितमाचार्यां नाम	८८
अद्यत्तानधर्मस्यां	१५४
अद्याः सर्वधर्मस्यु	१६१
अधस्तात् तत्र भागे	१६२
अधिवेष्य च तां प्रचारां	१६
अधिष्ठानपदं ध्यात्वा	१४
अधिष्ठानपदं रस्य	१०७
अधिष्ठाय महामुद्दां	८६
अधोषयामस्त्वां नाथ	१४६
अनया मन्त्रविद्याया	८८
अनादिनिधनं प्राप्तं	१५३
अनुत्पद्धा इमे भावाः	१२
अनुत्पद्धे धर्मेषु उत्पत्तिः	१०४
अनुत्पद्धे धर्मेषु न भावो	१२
अनुत्पद्धे धर्मेषु स्वभावा	६०
अनेकायगतेनापि	१०१
अनेन कोषधमन्त्रेण	८५
अनेन खलु योगेन	५५
अनेन गृह्णावचेण	३५
अनेन ताथागतं कार्यं	३१
अनेन धर्ममाहात्म्यं	७६
अनेन ध्यानमाचेण	१०७
अनेन ध्यानवचेण दुष्प्रोऽपि	६७
अनेन ध्यानवचेण दुष्प्रोऽपि	६६
अनेन ध्यानवचेण मन्त्राराधन	१००
अनेन प्राप्त्याह्रोधिं	४२
अनेन बुद्धमाहात्म्यं	७२
अनेन बोधिमाप्नोति	१४०
अनेन वचमार्गेण	१२०
अनेन वचमाहात्म्यं	७२
अनेन वचयोगेन	१४२
अनेन हन्ते वापि	८६
अन्तरिक्षगतं चिन्तेत्	१६२
अन्तरिक्षगतं वचं	६७
अन्तर्ज्ञानं वलं वौचं	११७
अन्तर्ज्ञानादयः सिद्धाः	१६२
अन्तर्ज्ञानादिसंसिद्धौ	१२४
अन्तर्ज्ञानेषु सर्वेषु	५७
अन्तर्मत्त्वाहर्धिराद्यं	६६
अन्नं वा अथवा पानं	१४०
अन्यथा भावना तेषां	१३५
अन्योन्यवेष्णाकारं	६१
अभिक्षिवादिनः सत्त्वाः	६४
अभावाः सर्वधर्मस्ते	१२
अभावे भावनाभावो	११
अभियेकं कार्यं देयं	१५३
अभियेकं तदा तस्य दद्यात्	१२०
अभियेकं तदा तस्य बुद्धं	६८
अभियेकं चिधा भेदं	१६०
अभियेकं महात्म्यं	१२०
अभेदं सर्वबुद्धानां	५३
अमितानि समाधौनि	७१
अमितायुमहाविम्बं	११८
अमितायुमहामुद्दां	११४
अमोषवच सम्बुद्धं	१२७
अमोषसिद्धिमहामुद्दां	१४
अरिहारे इथवा यासे	६०
अलाभे सर्वमांसानां	५६
अवाचात्मका धर्माः	१५५
अविज्ञानात्मका धर्माः	१५५
अविनाशार्थकं धर्माः	१५५
अशृपत्रं महापद्मं	१०६

	पृष्ठ		पृष्ठ
अस्तुमं च द्वितीयं च	१५२	आकाशधातुमध्यस्थं भाववेत् रज्जिः २५	
असमाहितयोगेन	१५३	आकाशधातुमध्यस्थं भाववेत् समय ३७	
अस्तुपिशिताहारः	१२८	आकाशधातुमध्यस्थं भाववेत् खर्च २५	
अस्तुमिते तु वस्त्रार्के	८५	आकाशधातुमध्यस्थं वच्चमण्डक १५	
अहं वच्चधरः औमान्	८५	आकृत्य परमाख्येण चित्तं १६४	
अहो गुल्मपदं चेष्टुं	८५	आकृत्य परमाख्येण दश १६२	
अहो धर्मं अहो धर्मं	२२	आभेयमण्डलस्थं तु ६६	
अहो बुद्धं अहो धर्मं	१३	आचार्यं हृदये ध्यात्वा १३६	
अहो बुद्धनयं दिव्यं	६०	आचार्यनिन्दनपरा नैव २०	
अहो वच्च अहो वच्च	१३५	आचार्यगिन्दनपरा महा ८८	
अहो समन्तभक्तस्य काय	१४८	आत्मध्यगतं कृत्वा १६५	
अहो समन्तभक्तस्य लक्ष्या	१५८	आत्मवच्चमण्डलहृष्टिः १६६	
अहो सुदुर्लभमिदं	१४८	आदर्शं वौलां प्रकृतं च १५८	
अहो सुविस्मयमिदमहो गुह्या	६६	आदर्शमिव सम्भूतं ७२	
अहो सुविस्मयमिदमहो प्रान्त १४८	१४८	आनन्दं प्रमृष्टत्वः २०	
अहो हि समन्तभक्तस्य	११	आभासयति वच्चात्मा ५६	
अहो हि सर्वबुद्धानां धर्मं	१२७	आशामोद्यानविविधान् १०८	
अहो हि सर्वबुद्धानां बोधि	८	आलयं सर्वभक्त्याणां १२२	
आ		आलिखेत् पूर्वद्वारे तु १८	
आकाशगृहिणीं ध्यात्वा	५३	आवेशनविधिं सर्वे १००	
आकाशैकासमर्थं	५४		
आकाशकायसम्भूतं	२२		
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेचक	२५	इति धर्मोदयज्ञानं १५७	
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेचक	२४	इति बुद्धा विभागेन १६६	
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेत्यज्ञ	३३	इदन्तत् समयायाम्यं ४६	
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेत्यज्ञ	२५	इदन्तत् सर्वबुद्धानां मन्त्रं ४१	
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेत्यज्ञ	३६	इदन्तत् सर्वबुद्धानां रक्षस्यं २६	
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेद्गुह्य	१४	इदन्तत् सर्वबुद्धानां वाग् ३७	
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेद्गुह्य	४५	इदन्तत् सर्वबुद्धानां विद्या १६१	
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेद्गुह्य	४६	इदन्तत् सर्वमन्त्राणां काय ४४	
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेद्गुह्य	४०	इदन्तत् सर्वमन्त्राणां कौलन् ८३	
आकाशधातुमध्यस्थं भाववेत् रज्ज २५		इदन्तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यां तत्त्वं १२६	
		इदन्तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यं चिकाय ५४	

	पृष्ठ		पृष्ठ
इति धर्मोदयज्ञानं	१५७		
इति बुद्धा विभागेन	१६६		
इदन्तत् समयायाम्यं	४६		
इदन्तत् सर्वबुद्धानां मन्त्रं	४१		
इदन्तत् सर्वबुद्धानां रक्षस्यं	२६		
इदन्तत् सर्वबुद्धानां वाग्	३७		
इदन्तत् सर्वबुद्धानां विद्या	१६१		
इदन्तत् सर्वमन्त्राणां काय	४४		
इदन्तत् सर्वमन्त्राणां कौलन्	८३		
इदन्तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यां तत्त्वं	१२६		
इदन्तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यं चिकाय	५४		

श्री		श्री	
इदन्तत् सर्ववचारां	१६०	३६	
इदन्तत् सर्वसिद्धीनां	५५		
इवं सा धर्मता शुद्धा	२१		
		क	
		कथं कुर्वन्ति नानात्वं	१५१
हि		कथमात्मां प्रयच्छन्ति	१५२
ईतिष्ठोपवान् रोगान्	१६०	कथाले निर्वत्तं प्राप्य	८०
		कथालं परिपूर्णं वा	६०
उ		कपालास्थिष्ठूपतैः	१२०
उच्चारयन् स्वरेत्वचं	६१	कर्णिं कारस्य कुसुमं	३३
उत्तिष्ठन्ति भयवत्स्ताः	१०१	कर्तव्यं मन्त्रसिद्धे च	११६
उत्पत्तिक्रमसम्बन्धं	१५२	कर्तव्यं सिद्धिवचेण	१००
उपसाधनकाले तु	१६६	कर्पूरकुड्डूमैर्युक्तां	६६
उपसाधनसिद्धाये	५८	कर्पूरस्तन्दर्युक्तां	६८
उपेयः सर्वबुद्धानां	१६६	कर्मवचमहादोमं	६६
उलूकैः काकाष्ठेष्य	१०३	कलाप्राभिषेकं प्रथमं	१६०
उष्णीयः सर्वसिद्धीनां	१२४	कल्पकोटिसहस्रेऽपि	१६६
		कल्पोद्वाहमहाचक्रं	८७
ग		कामं चित्तमिति प्रोक्तं	१५४
एकात्मां महोष्ठोषं	७१	कामधातुस्थितां कन्यां	८६
एभिर्वचतुष्क्लेषा	१६३	कामधात्मौष्वरो लोके	२६
एभिः स्तोत्रपदैः ग्रान्तैऽनु	१७२	कामयैत् प्रतिदिनं चत्वी	१३२
एभिः स्तोत्रपदैः ग्रान्तैः सर्वं	१२७	कामाद्ये विष्णुलीभुतान्	६२
एवं ज्ञातेन साक्षिण्यं चिवचा	११६	कायवच्यं प्रभाविता	१३५
एवं ज्ञातेन साक्षिण्यं लक्षणं	११५	कायवच्चाभिसम्बोधिं	८१
एवं हेषं च मोहं च	१५८	कायवच्चो भवेत् ब्रह्मा	१२६
एवं बुद्धो भवेत् ग्रीष्मं	१२५	कायवाकृचित्तनिध्यः	२४
एषो हि सर्वकोधानां	११३	कायवाकृचित्तनिलये	६६
		कायवाकृचित्तवचारां काय	८६
ऐ		कायवाकृचित्तवचारां काय	१२५
ऐःकारं स्तोत्रम् प्रोक्तां	१०१	कायवाकृचित्तवच्याणां काय	१६८
		कायवाकृचित्तवच्याणां मुकुटे	१३२
ओ		कायवाकृचित्तवच्याणां समयो	१२८
ओऽकारं चक्षुर्गतं ध्यात्वा	१२२		
ओऽकारं ज्ञात्वददयं	४३		
ओऽकारग्राटिकां ध्यात्वा	५४		

	पुः		पुः
कायवाकृचित्तवच्चेत् अमितायुः	४७	कायवा वचमहागुह्यं	११७
कायवाकृचित्तवच्चेत् काय	१५३	कायारूपधरं तौद्वाणं	७६
कायवाकृचित्तवच्चेत् काय	१६०	कायासंपै महाकूरं	१०३
कायवाकृचित्तवच्चेण भेद्या	१५३	केकरं विकृतं कुदं	७६
कायवाकृचित्तवच्चेत् रज	४७	क्रमदयमुपाश्रित्वा	१५७
कायवाकृचित्तवच्चेण वच्च	४८	करं विकृतं संकुद्धं	१४०
कायवाकृचित्तवच्चेत् वैशोचन	४८	करं विकृतकेशायं	७५
कायवाकृचित्तवच्चेणाद्योक्तस्ता	१६६	करा मागभाकान्ताः	१५०
कायवाकृचित्तवच्चेषु मञ्जुः	५१	कोधाकारं तिवचायान्	६७
कायवाकृचित्तवच्चेत्	६८	कोधा देवालये जाताः	६२
कायवाकृचित्तसंयोगं व्यषु	६५	कोधान् समालिखित् हारि	११३
कायवाकृचित्तसंयोगं चिवचा	६५	खेशवचाहते शुद्धे	१५५
कायवाकृचित्तसंयुद्धं	२२	द्वुत्थाद्यैमं चाल्लोऽपैः	१२२
कायवाकृचित्तसंसिद्धाः	१२४		ख
कायवाकृचित्तसंसिद्धौ	५१		
कायवाकृचित्तसमयं चूमितं	१०७	खटिकाङ्गादिभिर्लेख्य	८६
कायवाकृचित्तसमयं महा	१४६	खटिकाङ्गारेण लिखेत् संपै	१०५
कायवाकृचित्तसम्मोगं	१४६	खङ्गङ्गाधरं सौम्यं	१५
कायवाकृचित्तसौम्यित्वं प्राप्य	२७	खधातुं लोचनायैश्च	६८
कायवाकृचित्तसौम्यित्वं भवति	१४२	खधातुं विलङ्गचत्वयेण	१३२
कायस्त्वभावं कायेन	६६	खधातुं विमलं शुद्धं	१२१
कायाङ्गामनुत्पन्नं	१३३	खधातुं विषसन्ध्यै	८८
कायिकं चिविषं सर्वे	१३१	खधातुं सर्ववृद्धैरु परिपूर्णं	६६
कौदृशं सिद्धिसामान्यं	१५३	खधातुं सर्ववृद्धैरु परिपूर्णं	११८
कौलनं सर्ववृद्धानां	६६	खधातुं सर्ववृद्धैरु परिपूर्णं	११६
कुठारं पामो विभाविता	६६	खधातुं सर्ववृद्धिश्चैः	१२४
कुण्डलामृतवच्चेण	६१	खधातुपदामध्यास्यं	५४
कुलभेदेन सर्वेषां	१३५	खधातुपरिपूर्णं तु	१०५
कुलमैथ्यमास्त्वात्	१५४	खधातुभवनं रस्यं	६८
कुलानां सर्वमन्त्वाणां	६०	खधातुमध्यं चक्रं	६५
कुलानुसृतियोगेन	२८	खधातुमध्यं चिन्तेत् धर्मं	७२
कुला तु मृद्ध्यते शोषं	१०२	खधातुमध्यं चिन्तेत् वचनक्षा	६६
कुला प्रतिकृतिं तस्य	१६७	खधातुमध्यं चिन्तेत् वचमस्तुल	४६

पृ:	पृ:
खधातुमध्यगं चिन्तेत् ग्रान्ति	६८
खधातुमध्यगं चिन्तेत् सच्च	७२
खधातुमध्यगं ध्यात्वा	८६
खधातुमध्यगं वचं	९४
खधातुमध्यगतं कृत्वा	१००
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् अस्मि	१४०
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् चतु	१३८
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	४७
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	४७
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	४७
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	४८
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	४९
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५०
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५१
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५२
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५३
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५४
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५५
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५६
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५७
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५८
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	५९
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	६०
खधातुरलभमध्यस्य	५८
खधातुवचमध्यस्य	५८
खधातुसम्भूतेषु	५९
खधातुसम्भयमध्यस्य	५९
खधातुस्त्वमध्यस्य	५९
खमावं खमुखं ग्रान्तं	१८८
खमगडलसमाख्यं	१८५
खवचं रात्तासैः श्रूः	१८८
खवचधातुमध्यस्य चतुरसं	१२४
खवचधातुमध्यस्य भाववेत् धर्मं	४८
खवचधातुमध्यस्य भाववेत् वच	४८
खवचधातुमध्यस्य भाववेत् सच्च	४८
खवचनेचो महाराजौ	७०
खवचमध्यगं चिन्तेत् चक	७३
खवचमध्यगं चिन्तेत् चन्द्र	७३
खवचमध्यगं चिन्तेत् धर्म	४४
खवचमध्यगं चिन्तेत् धर्म	७२
खवचमध्यगं चिन्तेत् धर्म	७३
खवचमध्यगं चिन्तेत् बुद्ध	४८
खवचमध्यगं चिन्तेत् बुद्ध	८५
खवचमध्यगं चिन्तेत् बुद्ध	८५
खवचमध्यगं चिन्तेत् मण्डलं	४३
गङ्गावालुकसंख्येष्व	५७
गङ्गावालुकसमान् बुद्धान्	५७
गङ्गावालुकसमैः कल्पैः	५७
गङ्गावालुकसमैः कायैः	५७
गङ्गावालुकसमैः चोचैः काय	५७
गङ्गावालुकसमैः चोचैः ये	५७
गणहिंटकलूताच्च	१०६
गिरिशाज इव सर्वान्	६७
गुरुणां मनव्यार्थां	१५३
मुक्त्यतन्त्रेषु सर्वेषु	१६३

ग

	पृ:		पृ:
गुच्छपूजां प्रकुर्वैत	१२५	चारवल्लां विश्रालाक्षौं प्राप्य	१२५
गुच्छेवत्र किमुच्येत	१५०	चित्तं ताथागतं शुद्धं	१३
गृहीताचान् ततः कोचान्	१६७	चित्तं ताथागतं अर्कं	२२
गोमांसज्जयमांसेन	१०२	चित्तं रत्नमिति ख्यातं	१५४
गोमांसेन च संयुक्तां	६८	चित्तनिध्यसिनेशाल्यं	२४
गौरिकां यटिकां वापि	८७	चित्तवच्छधरः औमान्	५६
ग्रहणं रागां चैव	१५५	चित्तवच्छधरो राजा	२०
च			
चक्रं वर्णं महापद्मं	७०	चित्तवाक्तायवच्छृ	१५६
चक्रपद्मकराभ्यां तु	८१	चित्तसमयसंबोधिः	६१
चक्रपद्ममहावच्छैः	८६	चिन्तयेत्पृष्ठो मन्त्रो	१०३
चक्रमध्यगतं स्थाप्य	१४२	चैत्रं च सर्ववृज्जानां	१६०
चक्रवच्महामैचैः	१५	चैत्रकर्मं च कुर्वैत	१४२
चक्रहस्तं महाव्यालं	१४	चोदये द्विधिवद्वक्तं	११८
चक्रादौनां विशेषेणा	२५	ज	
चक्राकास्थिप्रमाणां तु	२५	जटामुकुटधरं विष्वं	१२५
चक्रालयेनुकाराद्या	२०	जटामुकुटधरं श्रान्तं	१२२
चक्रालयान्वानयोगादौन्	१०८	जयं वा लिङ्गमात्राच्य	१६७
चतुर्थं योङ्गश्चं चैव	१५२	जपमित्रिच किं ज्ञेयं	१५०
चतुर्दशां तथाशृम्यां	८६	जपेनाशृग्नेतनायं	८४
चतुर्भिर्चोदनागौतैः	१६५	जापमात्रप्रयोगेणा	८४
चतुर्भीर्गतसमायुक्तं	१५७	जिज्ञावच्चप्रयोगेणा	५५
चतुर्विधसुपाप्यन्तु	१६२	जिज्ञासमयवचाये	५६
चतुर्व्ययैकवृक्षे च	१४३	ज्वालनं तापनं चैव	१६२
चतुर्व्ययैकवृक्षे वा	५४	ज्वालसत्त्वप्रयोगेणा	६७
चतुःसन्ध्याप्रयोगेणा	५८	ज्ञानसिद्धिरुदा तस्य	१६५
चतुःस्थानप्रयोगेणा	१०६	ज्ञानेन मुदिता भोन्ति	१६६
चतुरूर्लभमयं चैत्रं	६१	ज्ञानोदयिं स्त्रियं स्थाप्य	३३
चारवल्लां विश्रालाक्षौं नट	६४	क	
चारवल्लां विश्रालाक्षौं नाना	७२	भाटिति ज्ञाननिष्पत्तिः	१६४
चारवल्लां विश्रालाक्षौं नाना	७४	ट	
चारवल्लां विश्रालाक्षौं नौको	७३	टक्किराजं महाकोर्धं	७१
		टक्किराजादयः भट्का:	१५६

त

	पृ:	पृ:	
ततः सर्वप्रयोगेष्व	१६७	चिवचसमयं तत्त्वं	६२
तत्त्वं कतिविधं प्रोक्तं	१५०	चिवचसमयसिद्धायै	५८
तत्त्वं पञ्चकुलं प्रोक्तं	१५३	चिवचाच्चरमन्त्यायै	४३
तथागतमहाभासां	२८	चिविधं कायवाकृचित्तं	१५२
तदेव विधिसंयोगं	६४	चिविधं स्फुरणं कायं	६३
तस्मात् समयविधानच्छो	११५	चिशूलं वचसमयं	१४०
तस्य पातं ततः कृत्वा	१६७	चिशूलज्ञानाङ्गाप्रादयः	५४
तस्य भोगाच्चतुर्चर्याः	१५७	चैधातुकपदे रम्ये	१३८
तस्य मध्ये महाचक्रं	११४	चैधातुकमहापूज्यो	५३
तस्य मध्ये लिखेत् वचं	१८	चैधातुकमहावचो	५२
तस्याभ्यन्तरतत्त्वकं आलिखेत् परि	१८	चैधातुकमहासत्त्वैः	१०८
तस्याभ्यन्तरतत्त्वकं आलिखेत्		चैधातुकसुत्यन्नाः	१५८
विधि	११९	चैधातुकस्थितं सर्वं	१०५
तां तां तत्त्वकिंकां प्राप्य	२८	चैधातुकस्थितां सर्वां	१२६
तात्त्वं संसार्य सम्बोध्य	१५८	चैधातुकस्थितान्	६४
तामेव देवतां विद्या	१६१	च्यव्यसमयसम्भूतं	६४
तात्त्वपञ्चे उद्यवान्यच	६०	च्यव्यसमयसम्भूतान्	६५
तिष्ठेत् चिकल्पसमयं	५२	त्वं वचकाय बङ्गसत्त्वं	१४५
तौल्याज्वालार्चिवंपुष्टं	७७	त्वं द्रव्यकाय समयाय	१४६
हतौर्ब्रं प्रीतिसङ्गाप्तं	१६९	त्वं वचचित्तं सुवनेष्वरं	१४५
तेजोराशिक्षयोग्योर्बं	७१	त्वं वचवाच सकलस्य	१४६
तेज तस्य न पापं स्यात्	१६८		द
तेषां मूर्ध्नभिषेकं च	१५७	दंडासुदां ततो वद्धा	६७
चिकल्पासंखेयस्यानं	६८	दक्षिणा च प्रदातव्या	१६१
चिकालसमये पूजा	११९	ददन्ति भवसंचक्षाः	१२६
चिमुखं रागिणं चिन्तेत्	७०	ददाति च प्रङ्गणात्मा	६६
चिमुखं वचिणं चिन्तेत्	७०	दद्यात् प्रतिदिनं प्राचो	३४
चिमुखं वैरोचनं चिन्तेत्	७०	दद्यात्पर्याप्तसमायोगं	३४
चिमुखं स्फुरिक्षुग्रहनं	७१	दद्यादै सर्वबुद्धानां	३४
चियोगमन्त्रपुरुषं	५५	दद्यानं च दिधा यात्रव्	१६५
चिवचं ताथागतं युजं	२३	दद्यानं तु कृते दुष्येवं	१६५
चिवचकायमन्त्रैत्यु	११६	दद्यानं च दिधि यग्नासैः	१६५

दग्ध्येत् मग्नुं तस्य	१२०	दित्तिवाशान् प्रभावित्वा
दग्धकुशलान् कर्मपद्यान्	१२६	दिष्टे देषात्मकं योग
दग्धदिकृसंस्थिता बुद्धाः	५६	देष्मोऽहमहाशामैः
दग्धदिकृसंस्थिता बुद्धाः	५६	देष्मो मोहक्तथा रागः
दग्धदिकृसंस्थिता बुद्धाः	५६	देष्वचोद्भवं चित्तं
दग्धदिकृसंवृद्धानां काय	८८	
दग्धदिकृसंवृद्धानां चेत्यत्यं	१०८	ध
दग्धदिकृसंवृद्धानां बुद्ध	११६	धर्मं पृह्णोति गामीये
दग्धदिकृसंवृद्धानां वच	१०९	धर्मचक्रगतं कायं
दग्धदिकृसंवृद्धानां	१०८	धर्मज्ञानाकरं दिव्यं
दग्धानानिन्दियागान्तु	१६३	धर्मपृष्ठिं बलं निव्यं
दग्धादं चक्रमापीतं	१५७	धर्ममण्डलमध्यस्थ
दान्तदौदान्तसौम्यानां	१५२	धर्मवाक्यसमाख्यो
दिनचयमिदं काये	८६	धर्मी वै वाकूपयः ओमान्
दिनानि सप्त पञ्चं च	५८	धातुभूतां महाशाश्वै
दिनानि सप्तदेव काये	६४	धारणानुवक्ताशिव्यं
दुष्कृहैर्नियमैस्तोत्रैः	२७	ध्यात्वा विषायसमयं
दुष्टवचविषादोति	१०५	ध्यात्वा स्तमन्तपुरुषं
देशना कायिकी तेषां	१२८	ध्यानज्ञानं समापद्य
दोषो दोषोपभोगेन	१५५	ध्यानवच्चप्रयोगेणा
दयेन्द्रियप्रयोगेण बुद्धयात्	११६	ध्यानवच्चेण समादानं
दयेन्द्रियप्रयोगेण सर्वयोगान्	८५	ध्यानवच्चेण सर्वयो
दयेन्द्रियप्रयोगेण सर्वांक्षान्	८६	ध्यायन्ति ये इम्
दयेन्द्रियप्रयोगेण स्त्रियुकादि	१४१	ध्यजामृतमहाशान्
दयेन्द्रियसमापत्वा क्रोधेष्वरं	२६	
दयेन्द्रियसमापत्वा बुद्धविम्बं	२६	न
दयेन्द्रियसमापत्वा बुद्धविम्बं	२६	नगरे नाइप्पथवा ग्रामे
दयेन्द्रियसमापत्वा वचधर्मं	२६	नमस्ते सर्वकायेभ्यः
दयेन्द्रियसमापत्वा वचसत्वं	२६	नवशूलं महावचं
दयेन्द्रियसमापत्वा वचसत्वं	३०	नवेन सुविशुद्धेन
दादग्धहस्तं प्रकुर्वैत	१८	नाकाये विद्यते ल्लृच
दादग्धान्दिकां कन्यां	६४	नानाप्रकृश्याहस्तागान्
दादग्धान्दिकां संप्राप्य	३१	नाध्रकः सर्वदुष्टानां

प्र:	प्र:
१६६	पञ्चमबडलचक्रेण
७७	पञ्चरज्जिप्रभै दौसं
४६	पञ्चरज्जिप्रभोद्योता
१६४	पञ्चरज्जिसमहामेघान्
८८	पञ्चरज्जिसमाकोद्यो
४४	पञ्चवर्णं महाराजं
३६	पञ्चवर्णमहावर्णं
१५५	पञ्चविंशतिभेदेन
२०	पञ्चवौर्यं तथा भल्यं
१६३	पञ्चशूलं महावर्णं पञ्च
१५६	पञ्चशूलं महावर्णं भावयेत्
४४	पञ्चशूलनिवेशेन
१२३	पञ्चस्तान्वाः समासेन
१५८	पञ्चस्तानेषु मनवतः
१५९	पञ्चहेतिष्यं वेतिष्यं
१५८	पञ्चोपहारपूजायाः पूजनं
१५९	पञ्चोपहारपूजायैदेवताः
१०८	पद्मं पञ्चविष्टं जात्वा
७१	पद्मं वर्णं तथा खड्दुं
२५	पद्मं स्वसनवचेण
६४	पद्ममबडलसङ्काशं
११७	पद्मावस्तं महावर्णान्
	पद्मान्तकृत् कथं नाम
	परस्तहस्तं नित्यं
१२१	परिस्फुटं तु विचाय
१५३	परिस्फुटं विधानेन
३३	पर्वतायेषु रम्येषु
२४	पर्वतेषु च रम्येषु
१६२	पर्वतेषु विविषेषु
१५२	पर्विसेन महापद्मं
१६४	पर्विसेन लिखेत्पद्मं
११६	पर्विसेनालिखेत्पद्मं
१२३	पर्वन्ति साधका नित्यं

प

पञ्चमेकमिदं ध्यानं	१२१
पञ्चकं चिकुलं चैव	१५३
पञ्चकामगुणैः प्राचाः	३३
पञ्चकामगुणैरुद्गान्	२४
पञ्चकामाः समासेन	१६२
पञ्चमं नवमं चैव	१५२
पञ्चमन्तु सदालोकं	१६४
पञ्चबुद्धमहाराजं	११६
पञ्चबुद्धान् विधानेन	१२३

पाणी प्रभावयेत् चक्रं	७३	प्रव्याहारस्तथा भ्यान्	१६३
पाणी प्रभावयेत् चक्रं	७४	प्रथमं महीचिकाकारं	१६४
पागडराख्या भवेत्तेजो	१६७	प्रथमं शून्यतावोधिं	१६३
पातनं कायवाकृचित्ते	१६८	प्रदानं इरणं चैव	१५८
पातनं वचस्त्रस्य	१६९	प्रगमन्ति महाबुद्धाः	१०८
पातयेत् विधिवत् सर्वान्	१७०	प्रवन्धं तन्त्रमाख्यातं	१५३
पादाकान्तरात् कला	१७१	प्रागकैर्विषुसमूलैः	६८
पात्यावचनाद्यैस्यु	१७२	प्राणिनश्च त्वया चाक्षाः	१२०
पौत्राक्षयासिताकाशं	७०	प्राप्य कन्द्रा विश्वालाक्षौ	३२
पीतांशुरस्त्रिमाहनं	१८२	प्राप्यन्ते बुद्धानानि	६०
पुनस्तु संस्करेत् बुद्धान्	६६	प्राश्वलं लिङ्गं चाक्ष्य	८८
पुष्पमिक्ष्य किं चेदं	१५१	प्रियो भवति बुद्धाना	२६
पुष्पमिक्ष्यभिधीयन्ते	१५२	प्रीत्यनं सर्वबुद्धाना	५६
पूजां ताथागतौ शेषां	३२	प्रेतां इस्त्रिसचारं	१६०
पूर्वेचोदनपदैः	१०२		
पूर्णां वक्ताङ्गतिं दद्यात्	११७		
पूर्वकोले लिखित्वेचं	१८		
पूर्वेण कृतकर्मणा	१६६	वन्धितं तादितं तेन	१६७
पूर्वेण तु महाचक्रं	१८	विम्बं ताथागतमयं	३४
पूर्विवौ लोचना ख्याता	१६७	विम्बं स्त्रमन्त्रवचस्य	६३
पैशुन्यादीरिताहाराः	१६०	बौजाक्षरपदं प्रोक्तं	१६०
प्रकर्षकृतविज्ञानं	१५४	बुद्धं वा वचसत्त्वं वा	१२१
प्रकृतिप्रभास्त्रं सर्वं	३१	बुद्धकायधः औमान्	५६
प्रकृतिप्रभास्त्रा धर्माः	१६	बुद्धविम्बं प्रभाविता	७६
प्रकृतिप्रभास्त्राः सर्वं	३१	बुद्धबोधिकरं दिव्यं	७६
प्रकृतिस्त्राकृतेहतुः	१५३	बुद्धमस्त्रिसमाकौण्डं	३
प्रकृत्या देहधर्मेषु	१६१	बुद्धमण्डलमध्यस्यं अमिताभं	४६
प्रकृत्यांश्चाक्षरं योगं	१६१	बुद्धमण्डलमध्यस्यं काये	४६
प्रकृत्यांश्चाक्षरमापत्तिः	१५३	बुद्धमण्डलमध्यस्यं वक्ताकौभ्यं	४६
प्रकृत्यांश्चाक्षरमापत्ता	१६४	बुद्धमेष्वैर्महाधमः	६७
प्रतीत्योत्पद्यते यद्यद्	१५६	बुद्धवच्चिकायेषु	८६
प्रत्यहं वचशिष्यस्य	११७	बुद्धवच्चमहासैन्यं	७६

प्र:	भ	प्र:
बुद्धवाक्याययोगेन		८६
बुद्धस्त्रिकायवरदो		८०
बुद्धाय व्यवसम्भवान्		८५
बुद्धाय बोधिसत्त्वाय	१३१	भग्नं भग्नलमाख्यातं
बुद्धाय कमण्डः स्याय		१३२
बुद्धानां कायवाक्यचित्तं		१३३
बुद्धानां शान्तिनननौ		१३४
बुद्धानुसूतिसत्त्वोद्य		१३५
बुद्धाभिज्ञायसमयैः		१३६
बुद्धाभिज्ञायसंसङ्गौ		१३७
बुद्धाय व्यवसम्भवाः		१३८
बुद्धाय बोधिसत्त्वाय कोघ	१३९	भावयित्वा समाप्तेन
बुद्धाय बोधिसत्त्वाय मन्त्र	१४०	भावयेत् तावृप्तं व्याधिं
बुद्धाय बोधिसत्त्वाय मन्त्र	१४१	भावयेत् धर्ममेवान्वै
बुद्धाय बोधिसत्त्वाय च	१४२	भावयेत्त्रिसोधचक्रेण
बुद्धस्त्रिकायवरदः		१४३
बुद्धैस्य बोधिसत्त्वैस्य अभियिक्तं	१०८	भाषते भगवन् इन्द्रं
बुद्धैस्य बोधिसत्त्वैस्य पश्चकाम	१०९	भाषते समयं तत्त्वं
बुद्धैस्य बोधिसत्त्वैस्य पश्चिपूर्णं	११०	भाषते सर्वसिङ्गोलां
बुद्धैस्य बोधिसत्त्वैस्य पश्चिपूर्णं	१०३	भाषते भगवन् तत्त्वं
बुद्धैस्य बोधिसत्त्वैस्य पूर्णमानो	१११	भाषते भगवन् तत्त्वं
बुद्धो धर्मधरो वायि	११२	भाषते भगवन् तत्त्वं
बुद्धो वच्यधरः प्राप्ता	१०४	भाषते भगवन् सारं
बुद्धो वच्यधरो वायि	१०५	भिन्नाशिना न अप्यतं
बुद्धो वा वच्यधरो वा	१०६	भूर्जपत्रादिषु चक्रं
बोधिचित्त विश्वालाक्ष	१२	
बोधिचित्तेति किं ज्ञेयं	१५०	
बोधिज्ञानायसंप्राप्तं	१०७	
बोधिवच्याभिसम्भवाः	१५१	
बोधिवच्येण बुद्धानां	१२०	
ब्रह्माच्छ्रियवैश्वानां	१५२	
ब्रह्माच्छ्रादयो देवाः	१५३	
ब्रह्मन्नरुददेवानां	१५४	

ए:	मुकुटेऽचोभ्यसमयं	ए:
मन्त्रयोग्यां विश्वाजात्तौ	१६०	७५
मन्त्राच्चारपदं दत्ता	१२०	७६
मन्त्राच्चारपदैः सम्यक्	१४३	७६
महकतप्रभाकारं	१५०	७६
महाचक्रकुलं ध्यात्वा	५३	७६
महाटवौप्रदेशेषु फल	५१	७६
महाटवौप्रदेशेषु विजनेषु	५८	७७
महाद्वृतेषु धर्मेषु	३८	७७
महापद्मकुलं ध्यात्वा	५४	७८
महावलं महावर्यं	७१	८६
महामण्डलचक्रेण	८३	१०४
महामाससमयाद्येण	५५	८७
महामासेन संयुक्ता	८८	१२५
महामासेन सर्वेषां	१०२	१५८
महारत्नकुलं ध्यात्वा	५४	१६१
महावर्यं समाधाय	८५	३६
महावच्चकुलं ध्यात्वा	५४	३२
महाशूलैर्महावक्तैः	११८	१५०
महासमयकुलं ध्यात्वा	५४	१५८
महासमयतत्त्वं वै	८५	१२६
महासाधनकाले च	१६६	६२
महासाधनकालेषु	५८	१५४
मांसाहारादिक्रियाद्यं	२६	१५५
मातरं बुद्धस्य विभोः	२०	
मातृष्टहे इत्याने	६०	
मातृभगिनीुचोच्च	२०	१७०
मानुषास्थिमयं कौलं अथवा	८५	५०
मानुषास्थिमयं कौलं अस्त्राकृ	८०	१००
मारणं जौवनं चैव	१५८	३०
मारणं सर्वबुद्धानां	१०२	३०
मारणीयाः प्रयत्नेन	८८	३०
माहेन्द्रमण्डलं ध्यात्वा	८६	३०
मुकुटेऽचोभ्यसमयं	७५	५३

पृ:	पृ:
यदेव वच्चधर्मस्य	३० रत्नहस्तं विभाविता १५
यदेवाक्षरपदमिष्टं	१०६ रधिमना सर्ववक्तागां १६०
यदृपवेदनसंच	१७० इसं ज्ञात्वा तु चिविधं २८
यन्मोहदेवतय	१७० रात्तसव्याडकरेषु ८१
यच्चेदं भाववेत्क्षित्	१७५ रात्तसैविविधैः क्रौरैः १०३
यच्चेमं समयं इच्छैत्	१८० रागकुलसमायोगं ३६
यस्य वच्चधरायस्य	१८५ रागदेवमोहवच्च ३२
यावन्तः सत्त्वसम्भताः	१९० रागवक्ताङ्गुशौ भार्या १२५
यावन्तः सर्वसमवाः	१९५ रागवक्त्योद्भवं वाचं ६२
यावन्तो मन्त्रपुरुषाः	२१ रागे रागमयं वच्च १५८
ये देश्यनिति च	२१५ रागे रागोपभोगेन १५५
ये परवक्त्याभिरुताः	२० रिषुसन्नासवसमये ६७
येऽप्यस्य तस्य वच्चस्य	२५ रुदिशाहं सलिलादं ८८
ये भाववन्ति इम्	२७१ रुपं विज्ञाय चिविधं २७
ये साधयन्ति कृत	२७१ रुपवक्तादयः षट्काः १५६
योगमवहलसम्भतं	१८ रुपग्रन्थसादीनां २८
योजनकोटिसम्पूर्णे	८८ रुपग्रन्थादयः कामाः १५८
योजनग्रन्थविक्षारं प्रभया	५१ रेखां वदाति यात्वा तु ८६
योजनग्रन्थविक्षारं भावयेत्	८४ रोचनागुरुसंयुक्तां ८८
योषितं प्राप्य विधिना	८७ रोमकूपायविवैः ६८
योषितं स्फार्य नवधा	१८५
योषिदाकाशसंयोगं	३६

र

रक्षसितक्षाकारी	८८ लक्ष्मणं रागमासक्तिः १५४
रक्षे रागात्मकं योगं	१०० लक्ष्मणक्षयादि समयं ६५
रक्षाद्यानि तु मन्त्राणि	१८१ लिङ्गं दक्षिणापादेन ८५
रक्षाद्यं सर्वमन्त्राणां	१०४ लिङ्गं पादेन चाकम्य भ्रवं ८६
रक्षावच्चप्रयोगेषु	८६ लिङ्गं पादेन चाकम्य रात्तसैः १०२
रतिप्रीतिसुखैर्ष्वः	१५८ लोकधातुषु सर्वयु ४२
रतौत्वत् किमुचेत्	१५० लोकाचारविनिमुक्तां १५६
रत्नहस्तिति किं तत्र	१५० लोचनां चिमुखौ चिन्तेत् ७०
रत्नराजसुग्राम्यैर्य	१५० लोचनां मामकैः चापि ८८
	१२७ लोचनाद्या महाविद्याः ६२

व

पृ:	वचाधिपतयः सर्वे	पृ:
१०५	वचामितमहाराज	१२७
१७	वचामृतमहाकोशं	७१
१३५	वचनं तेस्य नाथस्य	१६६
८३	वने भिक्षा भसेत्प्रियं	१२६
४५	वधौकरवारक्षां च	१६५
१००	वाक्यकर्मस्ततं कात्मं	१३९
११५	वाक्यवचपदाकान्तं	८२
१६६	वाक्यसमयसम्बोधिः	६१
१६२	वाग्वचों च महाराजों	७०
११८	वातमण्डलसंबोगे	८७
१३६	वायव्यमण्डलायस्यं	५५
४४	विश्वित्तिस्तं प्रकुर्वैत	११४
४०	विकसितकानपद्मे	८२
६८	विचरेत् समन्ततः सिद्धो	५८
१२०	विचारेदं समासेन	२४
१०३	विज्ञानं देष्मात्म्यातं	१५४
१०८	विज्ञाय विविधं गन्धं	२८
१२३	विज्ञाय वचभेदेन	५८
६१	विग्नं च महामासं	११७
८६	विग्नं च पचसमयैः	५१
१२१	विग्नं च मासक्लेन	११७
४२	विग्नं च भक्षेत्	१३०
१२५	विग्नं च मुक्तादौन्	१८
११५	विग्नं च मुक्तागां	१३६
१३९	विग्नं च मुक्तामयैः	११४
१००	विग्नं च समयं भक्षेत्	८५
८७	विग्नं च समयाद्येन	८४
११८	विग्नं च समयाद्येन	८५
१४	विग्नं चार्द्गतं वस्त्रं	८८
२६	विग्नं चाहारकालायै	२६
८७	विग्नं च विचारं च	१६६
७१	वितर्किमात्रमतिक्रम्य	१४२

	पृ:		पृ:
विद्याधरमहाकन्या	८८	प्रान्तधर्मायसमूलं	१७
विद्याराजायधर्मायां	८९	प्रान्तिके लोचनाकारं	१८
विद्याराजादिवक्षागां	१५६	प्रान्तिके प्रान्तचित्तं तु	१६८
विद्याराजौति विद्याता	१६६	प्रौद्यते दृक्षमात्रेण	१७
विधानानि तु सर्वाणि	१०१	शुकं वा अथवा विष्णुं	११७
विभाव्य यदगुणव्या	१६४	शुकेण सर्वमन्त्राणां	११६
विविष्टेषु च रस्येषु	४४	शुचो विविक्ते प्रथिवोप्रदेशे	३२
विविधान् वचसमूलान्	१०८	प्रह्लादिति मन्त्राच्चरपदं	६२
विश्ववचाकान् बुद्धान्	१५६	प्रदणवन्ति ये इमुं	१७१
विश्वेश्वरौप्रविष्टेषु	४१	श्वानमांसं इवमांसं	६८
विष्वधिरसंयुक्तं	६६	श्वानमांसेन संयुक्ता	६८
विष्णुं संगृह्य विधिना	६८	श्वानसमयमासेन	५६
विष्णुं सह संयुक्तां	६८	य	
विष्णुरेण मया प्रोक्तं	५८	षट्क्रत्वर्तिनो राजः	२८५
वैदना षट्क्रमानास्त्वा	१५४	षट्क्रिंशत्पुमेष्वणां	५२
वैरोचनं महात्मकं	५५	षट्क्रिंशत्पुमेष्वणां	५२
वैरोचनं विभावित्वा	५६	षट्क्रिंशत्पुमेष्वणां	५२
वैरोचनप्रयोगेण	११६	षट्क्रिंशत्पुमेष्वणां	११८
वैरोचनमहाविष्वं काय	८४	षट्क्रासान् भावयेत् प्राचो	२६
वैरोचनमहाविष्वं खात्वा	१२२	षोडशात्पुमेष्वणां प्रकुर्वैत	११३
वैरोचनमहामुद्रां अथवा	६१	षोडशात्पुमेष्वणां गृह्ण	१२५
वैरोचनमहामुद्रां काय	५४	षोडशात्पुमेष्वणां संप्राप्य	१६
वैरोचनमहाराजं	११५	स	
वैरोचनं महामुद्र	१२७	संयाहयं इति तथ	१७०
श्वलोकन्ति वरदाः	४१	संखारत्तु सदा इर्ष्या	१५४
श		संस्करेद् विश्वविष्वं	१५७
श्रुतों तत्र स्थितां चिन्तेत्	८७	संहरेत्प्राणसमयं	१०६
श्रव्यं चिविष्यं विज्ञाय	८८	संहारं च प्रकुर्वैत	३३
श्रुतोः प्रतिकृतिं कृत्वा चिता	१०१	सत्त्वधातुं समासेन	१३९
श्रुतोः प्रतिकृतिं कृत्वा नदो	१०२	सत्त्वधातोरगत्तस्य	१४१
श्रुतोः प्रतिकृतिं कृत्वा विष्मूच	१०२	सत्त्वांश्च व्यव्यसमूलान्	६५
श्रुतोः प्रतिकृतिं कृत्वा इमप्राप्तान्	१०२	सत्त्वान् दशदिक्समूलान्	६४

पृ:	पृ:
१५	सर्वमन्त्रालयार्थ्य
१२८	सर्वमन्त्रप्रयोगेषु
१५३	सर्वमन्त्रार्थ्यजापेषु
४१	सर्वलक्ष्यासम्पूर्णं गृह्णा
४०	सर्वलक्ष्यासम्पूर्णं चक्र
५३	सर्वलक्ष्यासम्पूर्णं सर्वं
५३	सर्वलक्ष्यासम्पूर्णं चिकायाय
६७	सर्वलक्ष्यासम्पूर्णं सर्वालङ्घार
५३	सर्वलक्ष्यासम्पूर्णं सुद्धा
६४	सर्वलक्ष्यासंशुद्धा
६४	सर्ववचप्रयोगेण
१०५	सर्वसत्त्वमहाचित्तं
६७	सर्वसत्त्वाः समुत्पन्नाः
६८	सर्वसमयसिद्धाये
६५	सर्वशुद्धाधिमोक्षेण
६५	सर्वांकारान्हृदये पात्र
१३	सर्वांकारवरोपेतं काय
१२८	सर्वांकारवरोपेतं बुद्धं
१२८	सर्वांकारवरोपेतं मञ्जु
१२८	सर्वांकारवरोपेतं वच
३७	सर्वांकारवरोपेतं सर्वां
३०	सर्वांखिलं चारुरूपाणि
१६४	सर्वांभिषेकसम्बद्धो
२६	सर्वांखिलाहसम्पूर्णं
६२	सर्वांखिलाहसम्पूर्णं गन्धं
१००	सर्वांखिलाहसम्पूर्णं सर्वं
२७	सर्वांखिलाहसम्पूर्णं सुरं
२७	सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहृष्टाः
१५५	सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहृष्टाः
१७	सर्वेषामेव मन्त्राणां बलं
१३	सर्वेषामेव मन्त्राणां वच
१६३	सलिलाद्वयं वस्त्रं द्रव्या
१६८	सलिलाद्वयं वस्त्रं प्रावृत्त्वं
१६८	साकारं च निराकारं

पृ:	स्फुरणन्तु पुनः काये	पृ:
१५८	स्फुरणन्तु पुनः काये	६४
११७	स्फुलिङ्गमहनं क्रद्धं	७५
१८८	स्फुलिङ्गमहनं दीपं भाववेत्	७६
१६८	स्फुलिङ्गमहनं दीपं वच	७७
१६८	स्फुलिङ्गमहनं दीपं संकाढ़	७८
१६७	स्फुलिङ्गमहनं दीपं सर्वं	७८
१६२	स्फुलिङ्गमहनाकीयं	८५
१५२	स्फुरणकलभावन्तु	१५६
४४	स्फुरणविचित्रवच्येषु	१०७
१७२	स्फुरणवाकृचित्तपदे	१०६
७१	स्फुरणवस्त्रमयं	८७
१२६	स्फुरणविचित्रिध्यसौ	१०६
१५३	स्फुरणव तत्त्वभावं च	३
११६	स्फुरणवनिमं प्राप्तानं	७२
११८	स्फुरणकायधरं सौम्यं	७२
२५	स्फुरणकायनिमं क्रद्धं	७२
२७	स्फुरणप्रेषु घर्मेषु	१०७
५८	स्फुरणवशुद्धनैसात्प्रे	१३४
१६२	स्फुरणवैव सम्भवाः	१३०
१६३	स्फुरणवालं स्फुरणवेगा	४०
५७	स्फुरणव भाववेत् खर्वं	५२
१०४	स्फुरणव भाववेत् खर्वं	४८
३४	स्फुरणव हृदये ध्यात्वा	१६४
११७	स्फुरणपुरुषं ध्यात्वा चतुः	४०
१५	स्फुरणपुरुषं ध्यात्वा सर्वं	८६
२८	स्फुरणवेग प्रभावित्वा	५२
२८	स्फुरणवेग महावचं	५२
६१	स्फुरणव वाऽप्यथा चिन्तेत्	१२५
४२	स्फुरणवेग तत्त्वाद्यं	१२५
१०४	स्फुरणव पद्मसंयुक्तं	२६
६७	स्फुरणव वाऽप्यमहापदं	११४
६६	स्फुरणव विषेकेग	१६५
६५	स्फुरणव वे इमु	१७१

इ			पृ:
हठमनुरागां चैव	१५२	हङ्कारकौलकं ध्यात्वा	६७
हतमाचे महावचे चिकाया	६२	हङ्कारगुटिका ध्यात्वा	५३
हतमाचे महावचे चिकाया	६२	हङ्कारे वचसप्तवात्मा	३०१
हतमाचे महासत्त्वे	६१	हृदयं ताङ्गवेत् तेन	४१
हययोवं महाकोषं	७१	हृदयं व्याख्युद्देश्यः	४४
हस्तां सर्वदद्याकां	८९	हृदयं यावत् पादानं	६१
हस्तं दत्त्वा गिरे गिर्षं	१५१	हृदयं मध्यगतं सूख्यं	४०
हस्तमाचं दिहस्तं वा	१०१	हृदये त महावचं	१०६
हस्तमुद्भा न वध्रीयात्	१५६	हृदि मध्यगतं चक्रं	६६
हस्तिमांसं हयमांसं	२६	हृदि मध्यगतं खड्गं	६३
हस्तिमांसं हयमांसं	११७	हृदि मध्यगतं पद्मं	६६
हस्तिसमयमासेन	५५	हृदि मध्यगतं रसं	६३
हङ्कारं कायवाकृचित्तं	४३	हृषमदा मन्त्रमार्गं	१५७
हङ्कारं च व्योकारं च	२६	होमं कुर्वीत मन्त्रज्ञः	११७
हङ्कारं चित्तज्ञानीयं	४४	होमं वाऽप्यथवा ध्यानं	१०५

Addenda et Corrigenda.

R = Readings of Bombay R.A.S. MS for seven pages in the beginning not incorporated in the edition.

Page	line	for	read	Page	line	for	read
1	3	°समै०	R °समैक०	54	11	मङ्ग०	मङ्गा०
2	1	°सत्त्वन	सत्त्वन	55	13	°रेन	°रेण
2	13	°चन०	R °चनवच०	56	11	°रेन	°रेण
2	14	°वच०	R °वच०	58	12	°व्वेन	°व्वेण
2	14	°पद्मः	R °पद्म	58	14	°रेन	°रेण
3	2	गच०	R रस०	59	3	°बुद्धा लि०	°बुद्धास्त्रि०
3	8	°मधि०	R °मेष	60	10	प्राप्यते०	प्राप्यन्ते०
3	10	°गत०	R गतं०	60	11	°रेन	°रेण
3	18	°मयः०	R समयः०	61	20	°चान्तु०	°चान्त०
4	1	°सत्त्वा०	R °मन्वा०	66	16	°रेन	°रेण
4	4	बोधिचित्त	R वैद्योचन०	71	16	सुमं०	सुमं०
4	7	व्यप्रतव्य	R व्य प्रभव्य	72	6	धात्वा०	धात्वा०
4	20	°गत०	R गताभिषेक	74	6	तारायौ०	तारायौ०
5	5	°कुल०	R °कुलस्त्र०	74	7	°लाक्ष्मी०	°लाक्ष्मी०
5	17	°वचन्नियं०	R °वचन्नियं०	78	16	°मातायां०	°मातायां०
7	2	[सर्व...वचे]	R पुर्वकोणे०	86	8	मुक०	मुक०
7	1n	Delete	51	87	3	प्रचौ०	प्रचौ०
8	9	°ङ्गरि०	°ङ्गरौ०	87	19	°राजो चो०	°राजचो०
13	6	°प्रसुखा०	°प्रसुखा०	89	20	लिङ्गपादेन	लिङ्गं पादेन
19	5	विग्रह०	विग्रह०	90	5	बुद्धास्त्रि०	बुद्धस्त्रि०
20	13	विग्रह०	विग्रह०	90	20	°पद्मा०	°पद्मा०
20	14	पुच्छौच	पुच्छौच	95	16	सिद्धते०	सिध्यते०
30	6	खमा०	खमा०	96	18	°हिते०	हिते०
36	2, 13	°प्रयोगेन	°प्रयोगेन	97	7	°रेन	°रेण
38	10	°पुचा०	पुचा०	98	9, 11, 13, 15		
39	8	°वचानां०	°वचानां०	17, 19, 21	°रेन	°रेण	
47	9	वगाके०	वक्षेमा०	99	2, 17	°रेन	°रेण

Page	line	for	read	Page	line	for	read
101	9	°मनं	°मनं	133	15	स्ववच्चा°	खवच्च°
102	14	°का	°का	134	17	°धरं	°धरः
103	11	°धातु	°धातुं	144	13	°दनैकै	°दनैकै
103	12	दुष्टु	दुष्टु	145	16	°नाथः	°नाथ
106	15	च्छाधा°	वाच्छाधा°	149	6	°स्त्रवच°	°स्त्रवच°
107	5	वच्छु	वच्छु	153	17	°पूरु	पुरु°
107	20	पश्चते	पश्चति	154	7	कूल°	कुल°
110	20	°यति	°यन्ति	156	13	मन्त्र°	समन्त°
117	5	पूर्णे	पूर्णां	160	17	°गेन	°गेगा
118	22	°ध्यते	°ध्यन्ते	164	13	संज्ञिताः	संज्ञिता
119	4	जुङ्ग°	जुङ्ग°	165	22	°स्त्रता	स्त्रताः
119	9	ददन्ति	ददाति	166	6	°पूरु	°पुरु°
121	18	सव°	सव°	168	1	°चिन्तं	चित्तं
133	14	°लक्ष्यम्	लक्ष्यम्				



GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

—♦—

Critical editions of unprinted and original works of Oriental Literature, edited by competent scholars, and published by the Oriental Institute, Baroda

I. BOOKS PUBLISHED.

	Rs. A.
1. Kāvyamīmāṃsā : a work on poetics, by Rājaśekhara (880-920 A.D.); edited by C. D. Dalal and R. Anantakrishna Sastry, 1916. Reissue, 1924	2-4
<i>This book has been set as a text-book by several Universities including Benares, Bombay, and Patna.</i>	
2. Naranārāyaṇānanda : a poem on the Paurāṇic story of Arjuna and Kṛṣṇa's rambles on Mount Girnar, by Vastupāla, Minister of King Viradhwala of Dholka, composed between Samvat 1277 and 1287, i.e., A.D. 1221 and 1231; edited by C. D. Dalal and R. Anantakrishna Sastry, 1916	<i>Out of print.</i>
3. Tarkasaṅgraha : a work on Philosophy (refutation of Vaiśeṣika theory of atomic creation) by Ānandajñāna or Ānandagiri, the famous commentators on Saṅkarācārya's Bhāṣyas, who flourished in the latter half of the 13th century; edited by T. M. Tripathi, 1917. <i>Out of print.</i>	
4. Pārthaparākrama : a drama describing Arjuna's recovery of the cows of King Virāṭa, by Prahlādanadeva, the founder of Pālanpur and the younger brother of the Paramāra king of Chandrāvatī (a state in Mārvār), and a feudatory of the kings of Guzerat, who was a Yuvarāja in Samvat 1220 or A.D. 1164; edited by C. D. Dalal, 1917	0-6
5. Rāṣṭraudhavarīśa : an historical poem (Mahākāvya) describing the history of the Bāgulas of Mayūragiri, from Rāṣṭraudha, king of Kanauj and the originator of the dynasty, to Nārāyaṇa Shāh of Mayūragiri by Rudra Kavi, composed in Śaka 1518 or A.D. 1596; edited by Pandit Embar Krishnamacharya with Introduction by C. D. Dalal, 1917	1-12
6. Līṅgānuśāsana : on Grammar, by Vāmana, who lived between the last quarter of the 8th century and the first quarter of the 9th century; edited by C. D. Dalal, 1918	0-8
7. Vasantavilāsa : an historical poem (Mahākāvya) describing the life of Vastupāla and the history of	

Rs. A.

8.	Rūpakaṣṭakam : six dramas by Vatsarāja, minister of Paramardideva of Kalinjara, who lived between the 2nd half of the 12th and the 1st quarter of 13th century : edited by C. D. Dalal, 1918	1-8
9.	Mohaparājaya : an allegorical drama describing the overcoming of King Moha (Temptation), or the conversion of Kumārapāla, the Chalukya King of Guzerat, to Jainism, by Yaśahpāla, an officer of King Ajayadeva, son of Kumārapāla, who reigned from A.D. 1229 to 1232 : edited by Muni Chaturvijayaji with Introduction and Appendices by C. D. Dalal, 1918	2-4
10.	Hammiramadamardana : a drama glorifying the two brothers, Vastupāla and Tejalpāla, and their King Viradhabala of Dholka, by Jayasimhasūri, pupil of Virasūri, and an Ācārya of the temple of Munisuvrata at Broach, composed between Samvat 1276 and 1286 or A.D. 1220 and 1239 : edited by C. D. Dalal, 1920	2-0
11.	Udayasundarikathā : a romance (Campū, in prose and poetry) by Soddhala, a contemporary of and patronised by the three brothers, Chchittarāja, Nāgārjuna, and Mummunirāja, successive rulers of Konkan, composed between A.D. 1026 and 1050 : edited by C. D. Dalal and Pandit Embar Krishnamacharya, 1920	2-4
12.	Mahāvidyāviḍambana : a work on Nyāya Philosophy, by Bhatta Vādīndra who lived about A.D. 1210 to 1274 : edited by M. R. Telang, 1920	2-8
13.	Prācīnagurjarakāvysaṅgraha : a collection of old Guzerati poems dating from 12th to 15th centuries A.D. : edited by C. D. Dalal, 1920	2-4
14.	Kumārapālapratibodha : a biographical work in Prākṛta, by Somaprabhāchārya, composed in Saṃvat 1241 or A.D. 1195 : edited by Muni Jinavijayaji, 1920	7-8
15.	Gaṇakārikā : a work on Philosophy (Pāśupata School) by Bhāsarvajña who lived in the 2nd half of the 10th century : edited by C. D. Dalal, 1921	1-4
16.	Saṅgītamakaranda : a work on Music by Nārada : edited by M. R. Telang, 1920	2-0
17.	Kavindrācārya List : list of Sanskrit works in the collection of Kavindrācārya, a Benares Pandit (1656 A.D.) : edited by R. Anantakrishna Shastri, with a foreword by Dr. Ganganatha Jha, 1921	0-12
18.	Vārāhagṛhyasūtra : Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda : edited by Dr. R. Shamaśastry, 1920	0-10
19.	Lekhapaddhati : a collection of models of state and private documents, dating from 8th to 15th centuries A.D. :	

		Rs. A.
	edited by C. D. Dalal and G. K. Shrigondekar, 1925	2-0
20.	Bhaviṣayattakahā or Pañcamikahā : a romance in Apabhraṃśa language by Dhanapāla (<i>circa</i> 12th century) : edited by C. D. Dalal and Dr. P. D. Gune, 1923	6-0
21.	A Descriptive Catalogue of the Palm-leaf and Im- portant Paper MSS. in the Bhandars at Jessal- mere , compiled by C. D. Dalal and edited by Pandit L. B. Gandhi, 1923	3-4
22.	Paraśurāmakalpasūtra : a work on Tantra, with com- mentary by Rāmeśvara : edited by A. Mahadeva Sastry, B.A., 1923	<i>Out of print.</i>
23.	Nityotsava : a supplement to the Parasurāmakalpasūtra by Umānandanātha : edited by A. Mahadeva Sastry, B.A., 1923. Second revised edition by Swami Tirvik- rama Tirtha, 1930	5-0
24.	Tantrarahasya : a work on the Prabhākara School of Pūrvamīmāṃsā by Rāmānujācārya : edited by Dr. R. Shamasastri, 1923	1-8
25, 32.	Samarāṅgaṇa : a work on architecture, town- planning, and engineering, by king Bhoja of Dhara (11th century) : edited by Mahamahopadhyaya T. Ganapati Shastri, Ph.D. Illustrated. 2 vols., 1924-1925	10-0
26, 41.	Sādhanamālā : a Buddhist Tāntric text of rituals, dated 1165 A.D., consisting of 312 small works, com- posed by distinguished writers : edited by Benoytosh Bhattacharyya, M.A., Ph.D. Illustrated. 2 vols., 1925- 1928	14-0
27.	A Descriptive Catalogue of MSS. in the Central Library, Baroda : Vol. I (Veda, Vedalaksana, and Upaniṣads), compiled by G. K. Shrigondekar, M.A., and K. S. Ramaswāmi Shastri, with a Preface by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1925	6-0
28.	Mānasollāsa or Abhilaśitārthacintāmaṇi : an ency- clopedic work treating of one hundred different topics connected with the Royal household and the Royal court by Someśvaradeva, a Chalukya king of the 12th century : edited by G. K. Shrigondekar, M.A., 3 vols., vol. I, 1925	2-12
29.	Nalavilāsa : a drama by Rāmachandrasūri, pupil of Hemachandrasūri, describing the Paurāṇika story of Nala and Damayanti : edited by G. K. Shrigondekar, M.A., and L. B. Gandhi, 1926	2-4
30, 31.	Tattvasaṅgraha : a Buddhist philosophical work of the 8th century by Śāntarakṣita, a Professor at Nālandā with Pañjikā (commentary) by his disciple Kamalaśīla, also a Professor at Nālandā : edited by Pandit Embar Krishnamāchārya with a Foreword in English by B. Bhattacharyya, M.A., Ph.D., 2 vols., 1926	24-0

Rs. A.

33, 34. Mirat-i-Ahmadi : By Ali Muhammad Khan, the last Moghul Dewan of Gujarat : edited in the original Persian by Syed Nawabali, M.A., Professor of Persian, Baroda College, 2 vols., illustrated, 1926-1928 ..	19-8
35. Mānavagṛhyasūtra : a work on Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda with the Bhāṣya of Aṣṭāvakra : edited with an introduction in Sanskrit by Pandit Rāmakrishna Harshaji Śāstri, with a Preface by Prof. B. C. Lele, 1926	5-0
36. Nātyāśāstra : of Bharata with the commentary of Abhinavagupta of Kashmir : edited by M. Ramakrishna Kavi, M.A., 4 vols., vol. I, illustrated, 1926 ..	6-0
37. Apabhrāṁśakāvyatrayī : consisting of three works, the Cārcari, Upadeśarasāyaṇa, and Kālasvarūpakuṇḍala, by Jinadatta Sūri (12th century) with commentaries : edited with an elaborate introduction in Sanskrit by L. B. Gandhi, 1927	4-0
38. Nyāyapraveśa , Part I (Sanskrit Text) : on Buddhist Logic of Diññāga, with commentaries of Haribhadra Sūri and Pārvadeva : edited by Principal A. B. Dhruva, M.A., LL.B., Pro-Vice-Chancellor, Hindu University, Benares, 1930	4-0
39. Nyāyapraveśa , Part II (Tibetan Text) : edited with introduction, notes, appendices, etc., by Pandit Vidhushekha Bhattacharyya, Principal, Vidyabhavana, Visvabharati, 1927	1-8
40. Advayavajrasaṅgraha : consisting of twenty short works on Buddhist philosophy by Advayavajra, a Buddhist savant belonging to the 11th century A.D., edited by Mahāmahopādhyāya Dr. Haraprasad Sastri, M.A., C.I.E., Hon. D. Litt., 1927	2-0
42. Kalpadrukośa : standard work on Sanskrit Lexicography by Keśava : edited with an elaborate introduction by the late Pandit Ramavatara Sharma, Sahityacharya, M.A., of Patna and index by Pandit Shrikant Sharma. In two volumes, vol. I, 1928 ..	10-0
43. Mirat-i-Ahmadi Supplement : by Ali Muhammad Khan. Translated into English from the original Persian by Mr. C. N. Seddon, I.C.S. (retired), and Prof. Syed Nawab Ali, M.A. Illustrated. Corrected reissue, 1928	6-8
44. Two Vajrayāna Works : comprising Prajñopāyaviniścayasiddhi of Anaṅgavajra and Jñānasiddhi of Indrabhūti—two important works belonging to the little known Tantra school of Buddhism (8th century A.D.) : edited by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1929 ..	3-0
45. Bhāvaprakāśana : of Śāradātanaya, a comprehensive work on Dramaturgy and Rasa, belonging to A.D. 1175-1250 ; edited by His Holiness Yadugiri Yatiraja Swami, Melkot, and K. S. Ramaswami Sastri, Oriental Institute, Baroda, 1929	7-0

Rs. A.

46.	Rāmacarita : of Abhinanda, Court poet of Hāravarṣa (cir. 9th century A.D.): edited by K. S. Ramaswami Sastri, 1929	7-8
47.	Nañjarājayaśobhūṣaṇa ; by Nṛsiṁhakavi <i>alias</i> Abhinava Kalidāsa, a work on Sanskrit Poetics and relates to the glorification of Nañjarāja, son of Virabhūpa of Mysore: edited by Pandit E. Krishnamacharya, 1930	5-0
48.	Nātyadarpana : on dramaturgy by Rāmacandra Sūri with his own commentary: edited by Pandit L. B. Gandhi and G. K. Shrigondevkar, M.A. 2 vols., vol. I, 1929	4-8
49.	Pre-Diññāga Buddhist Texts on Logic from Chinese Sources : containing the English translation of <i>Śatīśāstra</i> of Āryadeva, Tibetan text and English translation of <i>Vigraha-vyāvartanī</i> of Nāgārjuna and the re-translation into Sanskrit from Chinese of <i>Upāyahṛdaya</i> and <i>Tarkaśāstra</i> : edited by Prof. Giuseppe Tucci, 1930	9-0
50.	Mirat-i-Ahmadi Supplement : Persian text giving an account of Guzerat by Ali Muhammad Khan: edited by Syed Nawab Ali, M.A., Principal, Bahaudin College, Junagadh, 1930	6-0
51.	Trisaṁśalākāpuruṣacaritra : of Hemacandra, translated into English with copious notes by Dr. Helen M. Johnson of Pennsylvania University, U.S.A. Vol. I (<i>Ādiśvaracaritra</i>), illustrated, 1931	15-0
52.	Daṇḍaviveka : a comprehensive Penal Code of the ancient Hindus by Vardhamāna of the 15th century A.D. : edited by Mahamahopadhyaya Kamala Kṛṣṇa Smṛtitīrtha, 1931	8-8
53.	Tathāgataguhyaka or Guhyasamājā : the earliest and the most authoritative work of the Tantra School of the Buddhists: edited by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1931	4-4
54.	Jayākhyasāṁhitā : an authoritative Pāñcarātra work of the 5th century A.D. highly respected by the South Indian Vaisnavas: edited by Pandit E. Krishnamacharyya of Vādtal, with one illustration in nine colours and a Foreword in English by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1931	12-0
55.	Kāvyālaṅkārasārasaṁgraha : of Udbhaṭa with the commentary, probably the same as Udbhaṭa viveka of Rājānaka Tilaka (11th century A.D.): edited by K. S. Ramaswami Sastri, 1931	2-0
56.	Pārānanda Sūtra : an ancient Tāntric work of the Hindus in Sūtra form giving details of many practices and rites of a new School of Tantra: edited by Swami Trivikrama Tīrtha with a Foreword by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1931	3-8
57.	Ahsan-ut-Tawarikh : history of the Safvi Period of Persian History, 15th and 16th centuries, by Hasan-	

Rs. A.

i-Ramlu: edited by C. N. Seddon, I.C.S. (*retired*),
Reader in Persian and Marathi, University of Oxford.

Shortly.

58. **Padmānanda Mahākāvya**: giving the life history of
Rśabhadēva, the first Tīrthākara of the Jainas, by
Āmarachandra Kavi of the 13th century: edited by
H. R. Kapadia, M.A. Shortly.

59. **Śabdaratnasamuccaya**: an interesting lexicon of the
Nārāśīrtha class in Sanskrit compiled by the Maratha
King Sahaji of Tanjore: edited by Pandit Vitthala
Śāstri, Sanskrit Pathāśāla, Baroda, with a foreword by
B. Bhattacharyya, Ph.D. Shortly.

II. BOOKS IN THE PRESS.

1. **Nātyāśāstra**: Vol. II edited by M. Ramakrishna Kavi.
2. **Mānasollāsa** or Abhilāśītarthacintāmaṇi, vol. II, edited
by G. K. Shrigondekar, M.A.
3. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Oriental
Institute, Baroda**, vol. II (Śrauta, Dharmā, and
Gṛhya Sūtras) compiled by the Library staff.
4. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Jain Bhan-
dars at Pattan**: edited from the notes of the late
Mr. C. D. Dalal, M.A., by L. B. Gandhi, 2 vols.
5. **Siddhāntabindu**: on Vedānta philosophy by Madhusū-
dana Sarasvatī with commentary of Purusottama:
edited by P. C. Divanji, M.A., LL.M.
6. **Portuguese Vocables in Asiatic Languages**: trans-
lated into English from Portuguese by Prof. A. X.
Soares, M.A., Baroda College, Baroda.
7. **Abhisamayālaṅkārāloka**: a lucid commentary on the
Prañjāpāramitā, a Buddhist philosophical work, by
Sinhabhadra: edited by Prof. Giuseppe Tucci.
8. **Kalpadrukośa, Vol. II**: indexes and vocabulary
prepared by the late Mahamahopadhyaya Pandit
Ramavatara Sarma Sahityācārya, M.A., of Patna:
edited by Pandit Shrikant Sarma of Monghyr.
9. **Saktisāṅgama Tantra**: a voluminous compendium of
the Hindu Tantra comprising four books on Tārā,
Kali, Sundari, and Chhinnamastā: edited by
B. Bhattacharyya, Ph.D.
10. **Nātyadarpaṇa, Vol. II**: introduction in Sanskrit giving
an account of the antiquity and usefulness of the
Indian drama, the different theories of Rāsa, and an
examination of the problems raised by the text: by
L. B. Gandhi.
11. **Iṣṭasiddhi**: on Vedānta philosophy by Vimuktātmā,
disciple of Avyayātmā, with the author's own comment-
ary: edited by M. Hiriyanna, M.A., Retired Professor
of Sanskrit, Maharaja's College, Mysore.
12. **Alāmkāramahodadhi**: a famous work on Sanskrit
Poetics composed by Narendraprabha Sūri at the

Rs. A.

request of Minister Vastupāla in 1226 A.D. : edited by Lalchandra B. Gandhi of the Oriental Institute, Baroda.

13. **Sanskrit Texts from Bali** : comprising a large number of Hindu and Buddhist ritualistic, religious and other texts recovered from the islands of Java and Bali with comparisons : edited by Professor Sylvain Levi.

14. **Sūktimuktāvalī** : a well-known Sanskrit work on Anthology, of Jalhana, a contemporary of King Kṛṣṇa of the Hoysala Yādava Dynasty (A.D. 1247) : edited by Pandit E. Krishnamacharya, Sanskrit Pāthasālā, Vadtal.

15. **Tarikh-i-Mubarakhshahi** : an authentic and contemporary account of the kings of the Saiyyid Dynasty of Delhi : translated into English from original Persian by Kamala Krishna Basu, M.A., Professor, T.N.J. College, Bhagalpur.

16. **Kāvyaṁimāṁsā** : A Sanskrit work on Poetics of Rājaśekhara : third revised edition by K. S. Ramaswami Shastri of the Oriental Institute, Baroda.

17. **Śabara-Bhāṣya** : on the Mīmāṁsā Sūtras of Jaimini : Translated into English by Mahāmahopādhyāya Dr. Ganganath Jha, M.A., D.Litt., etc., Vice-Chancellor, University of Allahabad.

18. **Gandavyūha** : a Buddhist work describing the history of Sudhana in search of perfect knowledge, and the exploits of Mañjuśrī (3rd century A.D.) : edited by B. Bhattacharyya, Ph.D.

19. **Gapitatilakavṛtti** : of Śripati with the commentary of Śiṁhatilaka, a non-Jain work on Arithmetic and Algebra with a Jain commentary : edited by H. R. Kapadia, M.A.

THE GAEKWAD'S STUDIES IN RELIGION AND PHILOSOPHY.

1. **The Comparative Study of Religions** : [Contents : I, the sources and nature of religious truth. II, supernatural beings, good and bad. III, the soul, its nature, origin, and destiny. IV, sin and suffering, salvation and redemption. V, religious practices. VI, the emotional attitude and religious ideals] : by Alban A. Widgery, M.A., 1922 15-0

2. **The Philosophy and Theology of Averroes** : [Contents : I, a decisive discourse on the delineation of the relation between religion and philosophy. Ia, on the problem of eternal knowledge which Averroes has mentioned in his decisive discourse. II, an exposition of the methods of arguments concerning the doctrines of the faith] : by Mohammad Jamil-ur-Rahman, M.A., 1921. (Cloth Rs. 5/-) 3-0

Rs. A.

3. **Religious and Moral Teachings of Al Ghazzali:** [Contents: I, the nature of man. II, human freedom and responsibility. III, pride and vanity. IV, friendship and sincerity. V, the nature of love and man's highest happiness. VI, the unity of God. VII, the love of God and its signs. VIII, *riza* or joyous submission to His will]: translated by Syed Nawab Ali, M.A., 1921 2-0

4. **Goods and Bads:** being the substance of a series of talks and discussions with H.H. the Maharaja Gaekwad of Baroda. [Contents: introduction, I, physical values. II, intellectual values. III, aesthetic values. IV, moral value. V, religious value. VI, the good life, its unity and attainment]: by Alban G. Widgery, M.A., 1920. (Library edition Rs. 5/-) 3-0

5. **Immortality and other Essays:** [Contents: I, philosophy and life. II, immortality. III, morality and religion. IV, Jesus and modern culture. V, the psychology of Christian motive. VI, free Catholicism and non-Christian Religions. VII, Nietzsche and Tolstoi on Morality and Religion. VIII, Sir Oliver Lodge on science and religion. IX, the value of confessions of faith. X, the idea of resurrection. XI, religion and beauty. XII, religion and history. XIII, principles of reform in religion]: by Alban G. Widgery, M.A., 1919. (Cloth Rs. 3/-) 2-0

6. **Confutation of Atheism:** a translation of the *Hadis-i-Halila* or the tradition of the Myrobalan Fruit: translated by Vali Mohammad Chhanganbhai Momin, 1918 0-14

Conduct of Royal Servants: being a collection of verses from the *Viramitrodaya* with their translations in English, Gujarati, and Marathi: by B. Bhattacharyya, M.A., Ph.D. 0-6

Agent in Germany:

OTTO HARRASSOWITZ,

BUCHHANDLUNG UND ANTIQUARIAT.

QUERSTRASSE 14.

LEIPZIG.

For further particulars please communicate
with—

THE DIRECTOR,
Oriental Institute, Baroda.

